

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA
MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE
I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Podgorica, mart 2023. godine

SADRŽAJ

1. UVOD.....	14
2. REALIZACIJA PROGRAMA RADA VLADE ZA 2022. GODINU.....	14
3. REALIZACIJA ZAKLJUČAKA VLADE CRNE GORE.....	16
4. PREGLED AKTIVNOSTI I REALIZACIJA OBAVEZA PO PROGRAMU PRISTUPANJA CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU.....	16
5. PRIORITETNI RAZVOJNI PROJEKTI	18
6. STANJE U UPRAVNIM OBLASTIMA I IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA.....	20
6.1.DIREKTORAT ZA POLJOPRIVREDU	20
6.2.DIREKTORAT ZA RIBARSTVO.....	30
6.3.DIREKTORAT ZA PLAĆANJA.....	37
6.4.DIREKTORAT ZA RURALNI RAZVOJ.....	60
6.5.DIREKTORAT ZA VODOPRIVREDU.....	71
6.6.DIREKTORAT ZA ŠUMARSTVO, LOVSTVO I DRVNU INDUSTRIJU REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA.....	78
6.7.DIREKCIJA ZA SAVJETODAVNE POSLOVE U OBLASTI BILJNE PROIZVODNJE.....	82
6.8.DIREKCIJA ZA SAVJETODAVNE POSLOVE U OBLASTI STOČARSTVA.....	88
6.9.ODJELJENJE ZA UNUTRAŠNJU REVIZIJU	94
6.10. ODJELJENJE ZA EKONOMSKE ANALIZE I TRŽIŠTE REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA	95
OCJENA STANJA I PRIJEDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI	97
6.11. ODJELJENJE ZA NORMATIVNO PRAVNE POSLOVE MINISTARSTVA REALIZACIJA AKTIVNOSTI.....	97
6.12. ODJELJENJE ZA MEĐUNARODNU SARADNJU I IPA PROJEKTE.....	98
6.13. SLUŽBA ZA OPŠTE POSLOVE	101
6.14. SLUŽBA ZA FINANSIJE, RAČUNOVODSTVO I JAVNE NABAVKE	102
7. IZVJEŠTAJI ORGANA U NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE	104
7.1.UPRAVA ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE	104
7.2.UPRAVA ZA VODE	215
7.3.UPRAVA ZA GAZDOVANJE ŠUMAMA I LOVIŠTIMA.....	226

1. UVOD

U skladu sa odredbama člana 65 Zakona o državnoj upravi („Službeni list CG“, broj 78/18 i 71/21) i člana 49 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Službeni list CG“, br. [49/2022](#), [52/2022](#), [56/2022](#), [82/2022](#), [110/2022](#) i [139/2022](#).), pripremljen je Izvještaj o radu i stanju u upravnim oblastima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede za 2022. godinu. Izvještaj sadrži pregled najznačajnijih aktivnosti Ministarstva tokom protekle godine, koji je sačinjen na osnovu podataka o radu organizacionih jedinica Ministarstva, uz kratak osvrt na kadrovske resurse i raspolaganje sredstvima opredijeljenim Zakonom o Budžetu Crne Gore za 2022. godinu.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede vrši poslove uprave koji se odnose na: utvrđivanje predloga tekuće i razvojne politike i mjera agrarne politike i politike ruralnog razvoja; predlaganje i konstituisanje sistemskih rješenja u poljoprivredi i preduzimanje mjera za njihovo sprovođenje; zaštitu, iskorišćavanje i unapređivanje poljoprivrednog zemljišta; biljnu proizvodnju; stočarstvo; organsku proizvodnju; fitosanitarnu oblast; veterinarstvo; bezbjednost hrane i hrane za životinje; pčelarstvo; slatkovodno i morsko ribarstvo i marikulturu; jačanje konkurentnosti proizvođača hrane; održivo gazdovanje poljoprivrednim resursima; poboljšanje kvaliteta života i širenje ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima; primjenu savremene tehnike i tehnologije u poljoprivredi; bilans osnovnih poljoprivrednih proizvoda; predlaganje mjera i analiziranje njihovog uticaja na ekonomski položaj i uslove privređivanja subjekata iz oblasti poljoprivrede i agroindustrije; vršenje savjetodavnih poslova u poljoprivredi; razvojnu politiku u oblasti šumarstva; sistemska rješenja za gazdovanje šumama i šumskim zemljištem i njihovu zaštitu; očuvanje, ekonomsko korišćenje i unapređivanje šuma; monitoring planiranja gazdovanja šumama; licenciranje stručnih poslova u šumarstvu; prerađivačku industriju drveta i proizvoda od drveta; razvojnu politiku u oblasti lovstva; sistemska rješenja za gazdovanje i upravljanje sa divljači i lovstvom; obezbjeđenje korišćenja lovišta i izradu programa razvoja lovstva; razvojnu politiku u upravljanju vodama; sistemska rješenja za obezbjeđenje i korišćenje voda, vodnog zemljišta i vodoizvorišta za vodosnabdijevanje, zaštitu voda od zagađivanja, uređenje voda i vodotoka i zaštitu od štetnog dejstva voda; sistemske i druge podsticajne mjere za unapređenje ovih oblasti; vođenje propisanih evidencija; međunarodnu saradnju u oblastima za koje je ministarstvo osnovano; pripremu propisa iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, bezbjednost hrane, veterine, fitosanitarne oblasti, ribarstva, šumarstva, vodoprivrede i drugih oblasti za koje je ministarstvo osnovano; usklađivanje domaćih propisa iz okvira svoje nadležnosti sa pravnom tekovinom Evropske unije; upravni nadzor u oblastima za koje je ministarstvo osnovano; sprovođenje inspekcijskog nadzora u okviru nadležnosti i ovlašćenja utvrđenih zakonom kojim je uređen inspekcijски nadzor i propisima u oblasti poljoprivrede i ribarstva; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

U Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede sistematizovana su službenička i namještenička radna mjesta za 340 izvršioca, uključujući i ministra.

2. REALIZACIJA PROGRAMA RADA VLADE ZA 2022. GODINU

U 2022. godini Vlada Crne Gore je, na predlog Ministarstva poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede, realizovala sljedeće aktivnosti:

1. Donijela Program gazdovanja šumama za 2022. godinu
2. Donijela Uredba o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2022.godinu – Agrobudžet (I kvartal)
3. Usvojila Izvještaj ministarstava o radu i stanju u upravnim oblastima, za 2021. godinu (II kvartal)
4. Donijela Program podsticanja projekata u vodoprivredi (III kvartal)
5. Donijela Program korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama za 2022. godinu (III kvartal)

6. Usvojila Izvještaj o realizaciji Programa za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori (IV kvartal)
7. Donijela Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore – IPARD III program 2021-2027, (III kvartal)
8. Utvrdila predlog Zakon o potvrđivanju sektorskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije kojim se utvrđuju pravila za upravljanje i sprovođenje finansijske podrške unije Crnoj Gori u okviru instrumenta pretprijetne podrške za oblast politike „poljoprivreda i ruralni razvoj“ (IPARD III)
9. Donijela Plan davanja koncesija u oblasti voda za 2022. godinu (III kvartal)
10. Usvojila Izvještaj o zdravstvenom stanju šuma u 2022. godini (IV kvartal)
11. Usvojila Četvrti izvještaj o realizaciji Nacionalnog programa za unapređenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom (IV kvartal)
12. Utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o divljači i lovstvu (IV kvartal)
13. Usvojila Izvještaj o realizaciji Programa gazdovanja šumama u 2021. godinu (Izvještaj o radu Uprave za šume) (I kvartal)
14. Usvojila Izvještaj o zdravstvenom stanju šuma u 2021. godini (II kvartal)
15. Donijela Odluku o pokretanju postupka dodjele na korišćenje lovišta „Ulcinj“, „Bar“, „Kotor“, „Podgorica I“, „Podgorica II“, „Podgorica III“, „Danilovgrad“, „Cetinje“, „Bratogošt“, „Grahovo“, „Morača“, „Bijelo Polje“, „Maja Karanfili“, „Hridsko jezero“, „Plužine“, „Šavnik“ i „Žabljak“ na korišćenje (III kvartal);
16. Donijela Odluku o ustanovljavanju se lovišta, osnivaju lovišta sa posebnom namjenom (IV kvartal);
17. Donijela:
 - Odluku o dodjeli lovišta „Podgorica II“ na korišćenje (IV kvartal);
 - Odluku o dodjeli lovišta „Cetinje“ na korišćenje (IV kvartal);
 - Odluku o dodjeli lovišta „Grahovo“ na korišćenje (IV kvartal);
 - Odluku o dodjeli lovišta „Danilovgrad“ na korišćenje (IV kvartal);
 - Odluku o dodjeli lovišta „Šavnik“ na korišćenje (IV kvartal);
 - Odluku o dodjeli lovišta „Kotor“ na korišćenje (IV kvartal) ;
 - Odluku o dodjeli lovišta „Morača“ na korišćenje (IV kvartal);
 - Odluku o dodjeli lovišta „Plužine“ na korišćenje (IV kvartal) ;
 - Odluku o dodjeli lovišta „Podgorica I“ na korišćenje (IV kvartal);
 - Odluku o dodjeli lovišta „Podgorica III“ na korišćenje (IV kvartal);
 - Odluku o dodjeli lovišta „Bijelo Polje“ na korišćenje (IV kvartal);
 - Odluku o dodjeli lovišta „Žabljak“ na korišćenje (IV kvartal) ;
 - Odluku o dodjeli lovišta „Hridsko jezero“ na korišćenje (IV kvartal) ;
 - Odluku o dodjeli lovišta „Maja Karanfili“ na korišćenje (IV kvartal) ;
 - Odluku o dodjeli lovišta „Ulcinj“ na korišćenje (IV kvartal);
 - Odluku o dodjeli lovišta „Bar“ na korišćenje (IV kvartal);
 - Odluku o dodjeli lovišta „Bratogošt“ na korišćenje (IV kvartal);
18. Donešena odluka o pokretanju postupka dodjele lovišta na korišćenje , sproveden Javni konkurs za dodjelu lovišta na korišćenje kao Odluke i dodjeli lovišta na korišćenje i zaključeni Ugovori o korišćenju lovišta (IV kvartal).
19. Usvojila Peti izvještaj o realizaciji inoviranog Nacionalnog programa za unapređenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nus proizvode životinjskog porijekla (IV kvartal)
20. Usvojila Godišnji izvještaj o realizaciji Plana upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla koji nijesu namijenjeni ishrani ljudi sa akcionim planom za period novembar 2021-novembar 2022. (IV kvartal)
21. Usvojila Polugodišnji izvještaj o realizaciji prioriternih projekata u oblasti poljoprivrede za period januar-jun 2022. godine.
22. Usvojen je zakon o jakim alkoholnim pićima

3. REALIZACIJA ZAKLJUČAKA VLADE CRNE GORE

Kada su u pitanju zaključci usvojeni na sjednicama Vlade kojima se zadužuje Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, u 2022. godini je bilo ukupno 138 zaduženja i svi zaključci su realizovani.

4. PREGLED AKTIVNOSTI I REALIZACIJA OBAVEZA PO PROGRAMU PRISTUPANJA CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU

U 2022. godini, po Programu pristupanja Crne Gore u Evropsku Uniju, Ministarstvo je u zakonodavnom okviru imalo obaveze u poglavljima 11, 12, 13 i 27.

Poglavlje 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede ispunilo je više obaveza u zakonskom okviru: usvojena je Uredba o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2023. godinu – Agrobudžet, donijet je Zakon o potvrđivanju sektorskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije, Zakon o jakim alkoholnim pićima. Takođe, u strateškom okviru utvrđen je finalni nacrt Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja 2023-2028 i usvojen je Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD III 2021-2027. Potpisan je Finansijski sporazum između Evropske komisije i Vlade Crne Gore za nacionalnu IPA 2021 programsku godinu.

U oblasti zajedničkog uređenja tržišta (CMO), Ministarstvo je donijelo Program poboljšanja dostupnosti hrane (voća, povrća, mlijeka i mliječnih proizvoda) za škole i njegova puna primjena se očekuje tokom 2023. godine. Kada je riječ o administriranju kvota, Ministarstvo je unaprijedilo Pravilnik o postupku i uslovima za raspodjelu preferencijalnih carinskih kvota za uvoz poljoprivrednih proizvoda.

Takođe, ispunjeni su uslovi za punu akreditaciju Mjere 7 – Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanje, čime su se stekli uslovi za ugovaranje podrške kroz prvi javni poziv za M7 kroz IPARD II program, završen je projekat za uvođenje livada i pašnjaka u okviru SIZEP-a i odabir agro-ekološke mjere, koji se sprovodi u okviru Midas 2 projekta, završena je tehnička specifikacija za drugu nadogradnju GSAA i ista je odobrena od strane Svjetske banke (u toku je testiranje). Osim toga, Ministarstvo kontinuirano radi na razvoju i unapređenju projektnih ideja za naredne IPA programske godine, sa fokusom na IPA 2025, koje će kandidovati u okviru Strateškog dogovora.

Poglavlje 12: Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni poslovi

Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 (PPCG 2021-2023), planirana je realizacija 59 obaveza (1 u strateškom i 58 u zakonodavnom okviru) u 2022, od čega je realizovano 45, odnosno 76,2%.

U oblasti bezbjednosti hrane realizovane su obaveze koje se tiču sprovođenja višegodišnjeg plana službenih kontrola, pravila o dodacima hrani za životinje i premiksima koji se mogu stavljati na tržište, o uslovima za uvoz hrane i hrane za životinje i praćenje nivoa radioaktivnosti i obrasci sertifikata i uslovima za izdavanje sertifikata, o mjerama za uvoz hrane i hrane za životinje porijeklom iz Japana, o higijeni hrane, o aditivima koji se mogu koristiti u hrani, o prehrambenim aromama koje se mogu koristiti u i na hrani, o vrstama vitamina i minerala koji se mogu koristiti u proizvodnji suplemenata, o maksimalno dozvoljenim količinama kontaminenata u hrani, o maksimalno dozvoljenim količinama rezidua farmakološki aktivnih supstanci veterinarskih lijekova u proizvodima životinjskog porijekla, o metodama za uzimanje uzoraka i laboratorijska ispitivanja hrane za životinje, o načinu uzimanja uzoraka hrane i metodama laboratorijskih ispitivanja kontaminenata u hrani, smjernice za stavljanje na tržište suplemenata, o vitaminima, mineralima i drugim supstancama koje se mogu dodavati hrani, o klasifikaciji i postupanju sa nus proizvodima životinjskog porijekla, higijensko i veterinarsko-zdravstvenim uslovima za nus proizvode, o mikrobiološkim kriterijumima za bezbjednost

hrane, o posebnim uslovima za plastične materijale i predmete koji dolaze u kontakt sa hranom, o posebnim zahtjevima higijene za proizvode životinjskog porijekla, o metodama kontrole rezidua u životinjama i proizvodima životinjskog porijekla, o načinu vršenja službene kontrole hrane neživotinjskog porijekla i hrane za životinje neživotinjskog porijekla.

U oblasti veterine realizovane se obaveze koje se tiču o mjera za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija, o uslovima za uvoz pasa, mačaka i pitomih tvorova, o uputstvu za objavljivanje informacija o zootehnici na internet stranicama, o sadržaju i obliku registra za operatere koji obavljaju aktivnosti u području veterinarske medicine i uzgoja životinja i koji se objavljuju na internet stranicama i o uslovima za ulazak u Crnu Goru pošiljaka daždvenjaka s obzirom na infekciju gljivicom *Batrachochytrium salamandrivorans*.

U oblasti koja se odnosi na fitosanitarnu politiku realizovane obaveze koje se tiču zdravlja bilja, sredstava za zaštitu bilja, rezidua pesticida i sadnog materijala i to: o bližim uslovima za unos pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za kućne ljubimce koju unose putnici kao ličnu pošiljku, o maksimalnom nivou rezidua sredstava za zaštitu bilja na ili u bilju, biljnim proizvodima, hrani ili hrani za životinje, o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala povrća, o uslovima za proizvodnju i stavljanje u promet sadnog materijala voća, o načinu rukovanja uzorkom, vođenja evidencije uzoraka, čuvanja i dostavljanja podataka o izvršenim analizama, o mjerama za sprečavanje unošenja štetnih organizama na bilje, biljne proizvode i objekte pod nadzorom koji se prenose drvenim materijalom za pakovanje porijeklom iz Kine, Bjelorusije i Indije, o listi aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja, o načinu obavljanja fitosanitarnog pregleda i uslovima za izdavanje biljnog pasoša, o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja virusa smeđe naboranosti ploda paradajza Tomato brown rugose fruit virus (ToBRFV), o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala žita, o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala repe, o formatu godišnjeg izvještaja o rezultatima nadzora i formatu višegodišnjih programa nadzora, o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja štetnog organizma *Spodoptera frugiperda* (SMITH) i o metodama za ispitivanje različitosti, uniformnosti i stabilnosti nove biljne sorte.

Uporedo s realizacijom obaveza u okviru kojih se crnogorsko zakonodavstvo usklađuje s pravnom tekovinom EU, realizovane su i obaveze sa fokusom na adekvatnom sprovođenju propisa.

U okviru administrativnih kapaciteta, nije bilo novih zapošljavanja.

U narednom periodu se očekuje donošenje zakona koji su od izuzetne važnosti za usklađivanje sa novim regulativama u oblasti zdravstvene zaštite bilja, veterine i službenih kontrola.

Poglavlje 13: Ribarstvo

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je uskladu sa Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2022-2023 u toku 2022. godine planiralo realizaciju 3 obaveze u dijelu strateskog i zakonodavnog okvira. Rok za realizaciju istih pomjeren je za prvi kvartal 2023. Usvajanje Startegije krajem 2022 kako je po PPCG - u pomjeren je zbog brojnih komentara na prvi nacrt Startegije, pa je Ugovor konsultantu proizveden a rok za usvajanje Strategije pomjeren za prvi kvartal 2023.

Nacrt Zakona o morskome ribarstvu i marikulturi pripremljen je uz pomoć eksperata iz Hrvatske i uz podršku FAO AdriaMed projekta. Zbog kompleksnosti materije, činjenice da se i na nivou EU radilo na novim rešenjima u Zajedničkoj ribarskoj politici, kao i zbog situacije sa pandemijom COVID-19, navedeni Nacrt Zakona je još uvijek u fazi usaglašavanja s važećom pravnom praksom Crne Gore. Rok za usvajanje pomjeren je za kraj 2023 godine.

Usvajanje podzakonskih akata (Pravilnik o elektronskom dnevniku ulova, Pravilnik o načinu i mjestu obilježavanja ribolovnog alata i opreme, Pravilnik o tehničkim uslovima i mjestu prve prodaje, uslovima i načinu prodaje na mjestu prve prodaje, Pravilnik o tehničkim uslovima i mjestu za iskrcaj i prekrcaj, Pravilnik o načinu vođenja Registra trgovaca ribom na veliko,

obrascu i sadržini zahtjeva, lista trgovaca ribom na veliko, Pravilnik o osnovnim konstruktivno-tehničkim karakteristikama, načinu upotrebe, vremenu, namjeni, količini i vrsti ribolovnih alata i opreme kojase smije upotrebljavati u velikom i malom privrednom ribolovu) je odloženo zbog odlaganja usvajanja Nacrta Zakona o morskome ribarstvu i marikulturi, te su u skladu sa Programom prisupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2027 planirani za usvajanje u I kvartalu 2024. godine.

Takođe, odloženo je usvajanje podzakonskih akata (Pravilnik o priznavanju organizacija proizvođača u sektoru ribarstva, Pravilnik o tržišnim nazivima proizvoda ribarstva, Pravilnik o označavanju proizvoda ribarstva i Pravilnik o tržišnim standardima određenih proizvoda ribarstva i akvakulture) s obzirom na to da se oslanjaju na propise koji su vraćeni iz skupštinske procedure. Predlog zakona o strukturnim mjerama i dodjeli državne pomoći u ribarstvu i akvakulturi i Predlog zakona o organizovanju tržišta u ribarstvu i akvakulturi, nakon usaglašavanja sa domaćim zakonodavstvom, EK i utvrđivanja na Vladi u novembru 2022. godine, upućeni su Skupštini Crne Gore na dalje usvajanje 22. novembra 2022. godine.

Podzakonska akta su u skladu sa Programom prisupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2027 planirani za usvajanje u IV kvartalu 2024. godine.

Poglavlje 27: Životna sredina i klimatske promjene

U skladu sa Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2027, usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o šumama je planirano za IV kvartal 2023.

5. PRIORITETNI RAZVOJNI PROJEKTI

✓ Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD III 2021-2027

Kroz sprovođenje IPARD III programa crnogorskim poljoprivrednicima biće dostupno ukupno 81.975.947 eura bespovratnih sredstava, od čega EU sredstva čine 63.000.000 eura (62% više u odnosu na prethodni IPARD II program), a nacionalno kofinansiranje iznosi 18.975.947 eura. Uz doprinos korisnika, sprovođenjem IPARD III programa biće investirano oko 128 miliona eura u crnogorsku poljoprivredu. Finansijska podrška sastoji se od 75% sredstava obezbijedenih kroz Instrument prepristupne pomoći za ruralni razvoj Evropske unije (IPARD), shodno Finansijskom sporazumu za IPARD III 2021-2027 i 25% nacionalnih sredstava obezbijedenih iz budžeta Vlade Crne Gore.

Mjera 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Kada je u pitanju Mjera 1 IPARD II programa (prvi, drugi, treći i četvrti javni poziv), u 2022. godini isplaćeno je ukupno 69 projekata. Ukupan iznos ovih investicija je 6,917,562.60 EUR (sa PDV-om), dok je iznos isplaćene podrške 3,540,256.47 EUR.

Takođe, isplaćena su 2 zahtjeva za avansno plaćanje u iznosu od 187,469.40 EUR avansa.

Mjera 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“

Kroz Mjeru 3 IPARD II programa (prvi, drugi, treći i četvrti javni poziv) u 2022. godini isplaćeno je ukupno 17 projekata. Ukupan iznos ovih investicija iznosi 10,718,222.25 (sa PDV-om), dok je isplaćeni iznos podrške 3,896,808.39 EUR. Šest projekata su iz sektora prerade mesa, jedan iz sektora mljekarstva, četiri iz sektora vinogradarstva i šest iz sektora voća, povrća i ratarskih kultura.

Takođe, isplaćeno je 2 zahtjeva za avansno plaćanje u iznosu od 501,931.25 EUR avansa.

Prvi Javni poziv za Mjeru 7 „Diverzifikacija gazdinstva i razvoj poslovanja“, podmjera 7.1 „Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma“

Prvi Javni poziv za Mjeru 7 „Diverzifikacija gazdinstva i razvoj poslovanja“, podmjera 7.1 „Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma“ je objavljen 23. juna 2021. godine.

Prijem zahtjeva za dodjelu podrške za ovaj Javni poziv je bio od 23. juna do 31. avgusta 2021. godine, ali je prijem zahtjeva produžen do 30. septembra 2021. godine.

U okviru Prvog IPARD poziva podnijeto je 102 zahtjeva za dodjelu podrške.

Ukupna vrijednost traženih investicija je 11,559,740.25 EUR (sa PDV-om), odnosno 9,553,504.34 EUR (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 6,209,777.82 EUR.

Od 102 primljene aplikacije, nakon završene administrativne i terenske kontrole, 24 korisnika su ispunila sve kriterijume i uslove poziva i čekaju na potpis ugovora. Nakon Obavještenja o ispitnom postupku, 2 korisnika su vraćena u postupak nakon sprovedenih kontrola utvrđeno je da su aplikacije prihvatljive. Dakle, potpisivanje ugovora čeka ukupno 26 korisnika, ukupne vrijednosti investicija 3,271,550.73 EUR (sa PDV-om), 2,703,760.93 EUR (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 1,757,444.60 EUR.

Takođe, od 26 korisnika koji čekaju na potpisivanje ugovora, 6 korisnika je podnijelo zahtjev za ponovno razmatranje cijena, iz razloga što je na tržištu došlo do porasta cijena i prvobitne ponude su na iznose koji su znatno niži od trenutnih cijena na tržištu za stavke koje nabavljaju. Svi zahtjevi su u proceduri, i nakon odrađenih kontrola provjere realnosti cijena donijeće se konačna odluka o prihvatanju zahtjeva.

✓ **Projekat Stvaranja klastera i transformacija ruralnih područja RCTP (IFAD)**

Osnovni cilj RCTP projekta je da doprinese transformaciji manjih poljoprivrednih proizvođača na sjeveru Crne Gore, omogućavajući im da postanu komercijalno konkurentniji i otporniji na klimatske promjene. To će se postići poboljšanjem i povećanjem ekonomskih mogućnosti zasnovanih na konkurentskim farmama i agrobiznisima koji su povezani i integrisani u profitabilne lance vrijednosti (VC).

Strategija je usmjerena na tri transformaciona i komplementarna ishoda. Prvi ishod će imati za cilj kritičku podršku razvoju agrobiznisa, kroz inkluzivnu platformu za više zainteresovanih strana (MSP) u visoko-potencijalnim lancima vrijednosti i agregaciju za postizanje ekonomije obima za poslovne transakcije. Drugi ishod će imati za cilj poboljšanje povezanosti malih domaćinstava, te njihovo snabdijevanje vodom i putnom infrastrukturom, uz pomoć pametnih i klimatski otpornih infrastrukturnih rješenja. Treći ishod će imati za cilj prikupljanje znanja i informacija zasnovanih na procesima monitoringa i evaluacije (M&E) kako bi se omogućilo povećanje nivoa znanja i generisanje informacija koje mogu informisati Vladu Crne Gore i IFAD o izazovima koji predstoje.

Projekat se sprovodi u sedam crnogorskih opština: Nikšić, Šavnik, Žabljak, Petnjica, Berane, Bijelo Polje i Mojkovac. Ovim projektom se razvijaju klasteri lanaca vrijednosti u četiri oblasti proizvodnje: sjemenski krompir, maline i drugo bobičasto voće, meso (tov ovaca, koza i govoda) i mlijeko i mliječni proizvodi.

Projekat ima dvije bitne komponente: 1) Komponenta 1- kreiranje klastera lanaca vrijednosti u cilju održive i otporne ruralne transformacije i 2) Komponenta 2- Investicije u razvoj ruralne infrastrukture (putevi i vode) u cilju razvoja klastera i treću komponentu koja se tiče menadžmenta projekta.

6. STANJE U UPRAVNIM OBLASTIMA I IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA

6.1.DIREKTORAT ZA POLJOPRIVREDU

REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Stočarstvo

U oblasti stočarstva isplaćene su premije predviđene Agrobudžetom za ukupno 6.412 poljoprivrednih gazdinstava, u ukupnom iznosu od 4.567.574,00€, i to:

- premije za krave i priplodne junice u vrijednosti 3.015.426,00€. Vlasnici koji drže tri i više muznih grla stimulirani su premijama do 85,00€ po grlu za 36.267 grla za koja je ostvarena podrška;
- premije za krave i priplodne junice u sistemu držanja krava – tele u vrijednosti 31.720,00€. Vlasnici koji drže tri i više muznih grla stimulirani su premijama do 130,00€ za 244 grla.
- premije za ovce u vrijednosti 974.448,00€. Vlasnici koji drže preko 30 ovaca stimulirani su premijama od 10,00€ po grlu za 99.915 grla za koja je ostvarena podrška;
- premije za koze u vrijednosti 137.980,00€. Vlasnici koji drže preko 20 koza stimulirani su premijama od 10,00€ po grlu za 14.401 grla za koja je ostvarena podrška i
- premije za tov junadi, bikova i volova u vrijednosti 408.000,00€, za 2.720 grla.

U okviru mjere „Program unapređivanja stočarstva“ isplaćeno je ukupno 643.837,72€, od čega se 60.000,00€ odnosi na premije za licencirane bikove i pastuve, za premije za steone junice u čistoj rasi 82.500,00€, za premije za krmače u čistoj rasi 221.400,00 €. Za premije za nabavku trećeg jata brojlera i nabavku ćurića je isplaćeno 137.235,00€, dok je za sjeme za vještačko osjemenjavanje krava isplaćeno 142.702,72€.

Otkup mlijeka

U 2022. godini otkupljeno je 25.525.957 litara mlijeka što je za 4,60% manje u odnosu na 2021. godinu. Ministarstvo kroz mjeru 1.1.2 - Podrška razvoju tržišne proizvodnje mlijeka daje podršku proizvođačima koji predaju mlijeko odobrenim objektima za preradu mlijeka (mljekarama/sirarama).

Namjera je da se u predstojećem periodu nastavi sa mjerama za unapređenje kvaliteta mlijeka, kako bi svo otkupljeno mlijeko bilo na nivou evropskog kvaliteta. U 2022. godini 86% otkupljenog sirovog mlijeka je u skladu je sa kriterijumima koji se primjenjuju u EU.

Otkupom mlijeka bavi se 28 mljekara/sirara. Prosječan broj kooperanata iznosi 1.400.

Poljoprivredni proizvođači koji predaju mlijeko mljekarama/sirarama ostvarili su pravo na podršku u iznosu 3.135.674,27€. Od toga je premija za januar 2022. godine isplaćena avansno u decembru 2021. godine. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede kroz privremene mjere intervencija na tržištu, podržalo je dodatno registrovana poljoprivredna gazdinstva koja predaju mlijeko odobrenim objektima za preradu mlijeka, u iznosu od 0,03€/litar od juna do decembra 2022 godine.

Kroz mjeru Mjeru 2.1.16 - Podrška jačanju otkupne mreže mlijeka iznos podrške za 2022. godinu iznosio je 462.016.02€. Ukupno je 15-17 mljekara - sirara imalo više od 20 kooperanata i oni su ostvarili premiju od 0,02€ po litru.

Prerada mlijeka na gazdinstvu

U okviru mjere 1.1.3 - Podrška preradi mlijeka na gazdinstvu isplaćeno je ukupno 3.163.112,00€. Pravo na premiju po osnovu ove mjere u 2022. godini ostvarilo je oko 2.150 poljoprivrednih proizvođača.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Najveći broj korisnika podrške je iz sjevernog regiona – 81%, potom centralnog – 18%, dok je iz južnog regiona (1%).

Pčelarstvo

U 2022. godini kroz Program unapređenja pčelarstva utrošeno je 155.913,86€. Opređijeljena sredstva su namijenjena: obnavljanju pčelinjeg fonda, unapređenju kvaliteta pčelinjih proizvoda i zdravstvenog stanja pčelinjih zajednica, preradi voska, podršci mladim pčelarima i tehničkoj pomoći pčelarima. Objavljeno je šest javnih poziva u 2022. godini: Javni poziv za dodjelu sredstava podrške mladim pčelarima početnicima za 2022. godinu, Javni poziv za dodjelu sredstava podrške za nabavku djelova košnice i električne ograde (čobanica) za 2022. godinu, Javni poziv za dodjelu sredstava podsticaja za nabavku pčelarske opreme za transport pčelinjih društava za 2022. godinu, Javni poziv za dodjelu sredstava podsticaja za nabavku voska za organsku i konvencionalnu proizvodnju meda za 2022. godinu, Javni poziv za odabir odgajivača pčelinjih matica za 2022. godinu i Javni poziv za odabir pravnog lica – veledrogerije koja ima dozvolu za promet veterinarskih lijekova za tretiranje pčelinjih društava od pčelinjeg krpelja (*Varroa destructor*) za 2022. godinu.

Takođe, 485 pčelara je dobilo podršku za preradu voska u iznosu od 7.000,00 eura. (14.000kg voska/ 0,50€/kg).

Kroz Javni poziv za dodjelu sredstava podrške mladim pčelarima početnicima za 2022. godinu podržano je 16 korisnika za nabavku pet pčelinjih društava, prosječne starosti 22 godine u ukupnoj vrijednosti podrške od 6,315.26 eura.

Tabela 1. Javni poziv za dodjelu sredstava podrške mladim pčelarima početnicima za 2022. godinu

opština	broj korisnika	prosječna starost korisnika	vrijednost investicije	vrijednost podrške
Bijelo Polje	1	33	787.35	393.68
Danilovgrad	1	22	800.00	400.00
Golubovci	1	18	791.90	395.95
Nikišić	6	23	4,708.80	2,354.40
Plužine	2	23	1,574.85	787.43
Podgorica	2	23	1,591.90	795.95
Rožaje	1	20	791.90	395.95
Tuzi	2	37	1,583.80	791.90
Ukupno	16	22	12,630.50	6,315.26

Najviše podržanih korisnika je na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, i to 9.

Tabela 2. Javni poziv za dodjelu sredstava podrške mladim pčelarima početnicima za 2022. godinu, u novcu

opština i stručna sprema	broj korisnika	vrijednost investicije	vrijednost podrške
na evidenciji ZZZCG	9	7,121.70	3,560.86
student	5	3,929.40	1,964.70
učenik	2	1,579.40	789.70
Ukupno	16	12,630.50	6,315.26

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Prema polnoj strukturi podržano je više muških korisnika odnosno 11, čija je ukupna vrijednost investicije 8,667.30 eura sa PDV-om, dok je 5 žena podržano za investiciju od 3,963.20 eura sa PDV-om.

Tabela 3. Javni poziv za dodjelu sredstava podrške mladim pčelarima početnicima za 2022. godinu prema polnoj strukturi

pol	broj korisnika	vrijednost investicije	vrijednost podrške
M	11	8,667.30	4,333.66
Ž	5	3,963.20	1,981.60
Ukupno	16	12,630.50	6,315.26

Kroz Javni poziv za dodjelu sredstava podrške za nabavku djelova košnice i električne ograde (čobanica) za 2022. godinu podržan je 101 korisnik u ukupnoj vrijednosti podrške od 15,574.12 eura. Najviše podržanih korisnika je iz opštine Podgorica.

Tabela 4. Javni poziv za dodjelu sredstava podrške za nabavku djelova košnice i električne ograde

opština	broj korisnika	vrijednost investicije	vrijednost podrške
Andrijevića	1	540.00	270.00
Berane	3	804.00	402.00
Bijelo Polje	3	612.00	306.00
Cetinje	4	1,003.00	501.50
Danilovgrad	1	307.00	153.50
Golubovci	1	260.80	130.40
Gusinje	1	283.30	141.65
Kolašin	4	1,197.61	598.81
Mojkovac	6	2,108.00	1,054.00
Nikšić	14	4,119.38	2,059.69
Petrović	1	61.80	30.90
Pljevlja	6	1,004.70	502.35
Podgorica	53	18,167.69	9,083.72
Šavnik	1	286.00	143.00
Tuzi	2	393.20	196.60
Ukupno	101	31,148.48	15,574.12

Prema vrsti investicije korisnici su iskazali najveće interesovanje za nabavku medišta sa ramovima, čija je ukupna vrijednost investicije iznosila 11,240.16 eura.

Tabela 5. Javni poziv za dodjelu sredstava podrške za nabavku djelova košnice i električne ograde, u novcu

vrsta investicije	broj zahtjeva	vrijednost investicije	vrijednost podrške
antivarozna podnjača	12	2,736.00	1,368.00
električna ograda	24	5,278.53	2,639.28
električna ograda, antivarozna podnjača	3	879.70	439.85
električna ograda, medište sa ramovima	1	417.90	208.95
električna ograda, plodište sa ramovima	3	1,133.81	566.91
električna ograda, plodište sa ramovima, medište sa ramovima	2	857.58	428.79

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

medište sa ramovima	36	11,240.16	5,620.08
medište sa ramovima, antivarozna podnjača	1	540.00	270.00
plodište sa ramovima	6	1,370.00	685.00
plodište sa ramovima, antivarozna podnjača	1	61.80	30.90
plodište sa ramovima, medište sa ramovima	3	864.00	432.00
plodište sa ramovima, medište sa ramovima, antivarozna podnjača	9	5,769.00	2,884.36
Ukupno	101	31,148.48	15,574.12

Prema polnoj zastupljenosti više muškaraca je ostvarilo podršku, odnosno 99 korisnika, dok je žena bilo svega dvije.

Tabela 6. Javni poziv za dodjelu sredstava podrške za nabavku djelova košnice i električne ograde, prema polu

opština	broj korisnika	vrjednost investicije	vrijednost podrške
M	99	30,686.48	15,343.12
Ž	2	462.00	231.00
Ukupno	101	31,148.48	15,574.12

LR i DB košnice su se koristile u približno istom omjeru.

Tabela 7. Javni poziv za dodjelu sredstava podrške za nabavku djelova košnice i električne ograde, prema tipu košnice

vrsta košnice	broj korisnika	vrjednost investicije	vrijednost podrške
DB	38	10,899.29	5,449.65
DB/LR	8	3,088.19	1,544.10
LR	55	17,161.00	8,580.37
Ukupno	101	31,148.48	15,574.12

Kada je u pitanju Javni poziv za dodjelu sredstava podsticaja za nabavku pčelarske opreme za transport pčelinjih društava za 2022. godinu podržano je 59 korisnika, prosječne starosti 54 godine u ukupnoj vrijednosti podrške 34,370.88 eura.

Tabela 8. Javni poziv za dodjelu sredstava podsticaja za nabavku pčelarske opreme za transport pčelinjih društava za 2022. godinu

opština	broj korisnika	prosječna starost korisnika	vrijednost investicije	vrijednost podrške
Andrijevića	1	41	1,300.00	650.00
Bar	2	58	1,930.00	965.00
Bijelo Polje	2	64	2,250.00	1,125.00
Cetinje	2	58	1,980.00	990.00
Danilovgrad	4	52	5,050.00	2,525.00
Golubovci	3	57	3,280.00	1,640.00
Kolašin	1	53	1,300.00	650.00
Kotor	1	41	990.00	495.00
Mojkovac	1	59	935.00	467.50
Nikšić	4	62	4,800.00	2,400.00
Petnjica	1	51	1,300.00	650.00
Plav	1	49	935.00	467.50
Pljevlja	3	47	3,900.00	1,950.00

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Plužine	1	68	1,300.00	650.00
Podgorica	27	58	31,341.75	15,670.88
Rožaje	5	47	6,150.00	3,075.00
Ukupno	59	54	68,741.75	34,370.88

Prema polnoj strukturi više korisnika muškog pola je ostvarilo podršku, odnosno 57 korisnika, dok su svega dvije žene podržane za investiciju u vrijednosti podrške od 1,225.00 eur.

Tabela 9. Javni poziv za dodjelu sredstava podsticaja za nabavku pčelarske opreme za transport pčelinjih društava za 2022. godinu, prema polu

pol	broj korisnika	vrijednost investicije	vrijednost podrške
M	57	66,291.75	33,145.88
Ž	2	2,450.00	1,225.00
Ukupno	59	68,741.75	34,370.88

Prema vrsti investicije najviše interesovanja je iskazano za nabavku prikolica za transport pčelinjih društava - 58.

Tabela 9. Javni poziv za dodjelu sredstava podsticaja za nabavku pčelarske opreme za transport pčelinjih društava za 2022. godinu, prema vrsti investicije

vrsta investicije	broj korisnika	vrijednost investicije	vrijednost podrške
prikolica za transport pčelinjih društava	58	67,141.75	33,570.88
specijalizovana prikolica	1	1,600.00	800.00
Ukupno	59	68,741.75	34,370.88

Za Javni poziv za dodjelu sredstava podsticaja za nabavku voska za organsku i konvencionalnu proizvodnju meda za 2022. godinu podržano je 38 korisnika u ukupnoj vrijednosti podrške od 6,933.75 eura. Najviše korisnika iz opštine Podgorica je ostvarilo sredstva podrške.

Tabela 10. Javni poziv za dodjelu sredstava podsticaja za nabavku voska za organsku i konvencionalnu proizvodnju meda za 2022. godinu

opština	broj korisnika	vrijednost investicije	vrijednost podrške
Berane	6	2,262.00	975.00
Bijelo Polje	1	348.00	150.00
Gusinje	1	580.00	250.00
Kolašin	1	184.00	80.00
Kotor	1	402.50	175.00
Mojkovac	2	690.00	300.00
Nikšić	2	862.50	375.00
Plav	6	3,277.00	1,412.50
Pljevlja	4	1,135.08	491.25
Podgorica	12	5,045.39	2,181.25
Rožaje	1	725.00	312.50
Šavnik	1	536.57	231.25
Ukupno	38	16,048.04	6,933.75

Prema vrsti investicije izvršena je nabavka 592.7 kg voska, od toga 190 kg konvencionalnog voska u obliku satnih osnova i 402.7 kg sertifikovanog organskog voska u obliku satnih osnova.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Tabela 11. Javni poziv za dodjelu sredstava podsticaja za nabavku voska za organsku i konvencionalnu proizvodnju meda za 2022. godinu, prema tipu investicije

vrsta investicije	broj korisnika	količina nabavljenog voska u kg
konvencionalni vosak u obliku satnih osnova	15	190
sertifikovani organski vosak u obliku satnih osnova	23	402.7
Ukupno	38	592.70

Po Javnom pozivu za odabir odgajivača pčelinjih matica za 2022. godinu podržano je 7 korisnika muškog pola za isporuku 6270 odgojenih i selekcionisanih pčelinjih matica. Ostvarena je podrška u vrijednosti od 30,167.00 eura.

Tabela 12. Javni poziv za odabir odgajivača pčelinjih matica za 2022. godinu

opština	broj korisnika	broj isporučenih matica	vrijednost podrške
Bijelo Polje	1	1000	5,000.00
Nikšić	1	570	2,850.00
Podgorica	5	4700	22,317.00
Ukupno	7	6270	30,167.00

Privredni subjekat registrovan za preradu voska preradio je za 413 registrovanih pčelara 14,000.00 kg voska i ostvario podršku u iznosu od 0.5 eur/kg prerađenog voska, tj. 7,000.00 eur. Od svih opština, korisnici iz Podgorice su preradili najviše voska.

Tabela 13. Prerada voska

opština	broj korisnika	količina prerađenog voska u kg	ostvarena podrška u EUR
Andrijevića	2	39.50	19.75
Bar	46	1,888.02	944.01
Berane	5	81.00	40.50
Bijelo Polje	10	705.20	352.60
Budva	4	136.70	68.35
Cetinje	16	846.50	423.25
Danilovgrad	37	1,280.10	640.05
Gusinje	1	33.90	16.95
Herceg Novi	8	275.80	137.90
Kolašin	5	126.70	63.35
Kotor	16	538.10	269.05
Mojkovac	6	142.20	71.10
Nikšić	34	1,254.10	627.05
Petnjica	3	44.60	22.30
Plav	2	107.20	53.60
Pljevlja	23	687.40	343.70
Plužine	6	254.60	127.30
Podgorica	153	4,389.34	2,194.67
Rožaje	5	263.40	131.70
Šavnik	5	198.34	99.17
Tivat	6	69.50	34.75
Tuzi	11	264.70	132.35
Ulcinj	9	373.10	186.55
Ukupno	413	14,000.00	7,000.00

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Za obnavljanje pčelinjeg fonda, finansiranje centara za selekciju pčelinjih matice – stručno sprovođenje projekta opredijeljena je podrška u vrijednosti od 3,876.00 eura.

Kada je u pitanju Javni poziv za odabir pravnog lica – veledrogerije koja ima dozvolu za promet veterinarskih lijekova za tretiranje pčelinjih društava od pčelinjeg krpelja (*Varroa destructor*) za 2022. godinu, preko odabrane veledrogerije 434 registrovana pčelara izvršilo je nabavku lijekova u vrijednosti podrške od 48,236.85 eura. Nabavljeno je 20325 jedinica lijeka Apiguard, 6792 jedinice lijeka Api Life Var i 2594 jedinice lijeka Furmitom.

Tabela 14. Javni poziv za odabir pravnog lica – veledrogerije koja ima dozvolu za promet veterinarskih lijekova

Opština korisnika	Broj podržanih korisnika	Vrijednost podrške	Vrijednost investicije
Andrijevica	2	467.25	667.50
Bar	30	3,854.91	5,512.30
Berane	23	1,840.86	2,629.80
Bijelo Polje	15	2,815.38	4,022.40
Budva	20	2,724.66	3,893.80
Cetinje	7	1,251.00	1,790.00
Danilovgrad	13	1,437.87	2,056.90
Gusinje	1	197.25	282.50
Herceg Novi	19	1,346.49	1,925.30
Kotor	27	2,536.71	3,627.40
Mojkovac	9	380.70	544.50
Nikšić	15	2,293.95	3,278.50
Petnjica	6	353.43	504.90
Plav	6	1,231.02	1,758.60
Pljevlja	57	4,216.77	6,029.00
Plužine	3	173.25	247.50
Podgorica	130	16,168.89	23,114.50
Rožaje	17	2,121.63	3,032.40
Tivat	20	1,242.78	1,777.50
Tuzi	5	644.85	923.00
Ulcinj	9	937.20	1,340.00
Ukupno	434	48,236.85	68,958.30

Nabavljeni lijekovi su iskorišćeni za tretiranje 67204 pčelinja društva.

Tabela 15. Javni poziv za odabir pravnog lica – veledrogerije koja ima dozvolu za promet veterinarskih lijekova

broj pčelinjih društava koja su ostvarila pravo na podršku	
Apiguard	40650
Api Life Var	13584
Furmitom	12970
Ukupno	67204

Konsultantski angažman za izradu Atlasa medonosnog bilja i katastra pčelinjaka realizuje se u okviru MIDAS 2 projekta. Aktivnosti se sprovode planiranom dinamikom. Predviđeno trajanje

projekta je 2,5 godine, dok je ukupna vrijednost ugovora 199.597,97€. U pitanju je projekat koji će imati višestruk značaj za pčelare. Cilj izrade Atlasa medonosnog je stvaranje uslova za održivi ekonomski razvoj pčelarstva zasnovan na održivom upravljanju pčelarskom proizvodnjom i planskom korišćenju prirodnih resursa, odnosno stvaranje preduslova za najoptimalnije iskorišćenje pčelarskih pašnih resursa te značajnije povećanje pčelarske proizvodnje u Crnoj Gori.

Takođe, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je odlučilo da se proizvođačima u sektoru pčelarstva dodijeli podrška dohotku usljed naglog rasta cijena inputa i izražene suše tokom jesenjih dana u 2022. godini, tako što se proizvođačima koji su držaoci pčelinjih zajednica dodjelila podrška u iznosu od 2€ po registrovanoj pčelinjoj zajednici. Ukupan iznos podrške iznosio je 153.936€.

Direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji

Podršku je ostvarilo 4.773 proizvođača, a subvencionisano 9.832,23 hektara obradivih površina i isplaćena subvencija u iznosu od 2.95 miliona €.

Direktna plaćanja za proizvodnju duvana

U 2022. godini nije sprovedena mjera podrške iz razloga što proizvođači nijesu imali sklopljen ugovor sa registrovanim obrađivačem duvana (Novi duvanski kombinat prekinuo proizvodnju).

Podrška proizvodnji sjemenskog materijala

Ministarstvo je podržalo sedam poljoprivrednih proizvođača za proizvodnju sjemenskog materijala na površini od 150,03 hektara (110,82 ha sjemenskog krompira i 39,21 ha sjemenskih žitarica), iznosom od 87.817,00 €. Proizvođači sjemenskog materijala su podržani i za troškove obavljene stručne kontrole za proizvodnju sjemenskog materijala u iznosu od 22.394,60 €.

Osiguranje

Ministarstvo podržava sufinansiranje premije osiguranja od šteta na poljoprivrednim usjevima, stočnom fondu i poljoprivrednim objektima u iznosu od 50% polise osiguranja. U okviru mjere „Upravljanje rizicima u poljoprivredi“ u 2022. godini zaključeno je 415 ugovora u ukupnom iznosu od 222.194,97 eura.

Šeme kvaliteta

Podržano je šest projekata za uvođenje i sertifikaciju sistema kvaliteta i bezbjednosti hrane u vrijednosti od 35.000,00€.

U skladu sa Zakonom o šemama kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda („Službeni list CG“, broj 22/17) u maju 2022. godine predat je zahtjev za registraciju oznake „Viši kvalitet“ – „Cvjetni med“.

U skladu sa Zakonom o šemama kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda („Službeni list CG“, broj 22/17) u decembru 2022. godine predat je zahtjev za registraciju garantovano tradicionalnog specijaliteta „Peraška torta“.

Organska proizvodnja

U okviru mjere „Podrška organskoj proizvodnji“ koja se sprovodila kroz javni poziv, isplaćena su sredstva u iznosu od 423.985,98 eura za 334 proizvođača.

U okviru mjere „Podrška plasmanu organskih proizvoda“ koja se sprovodila kroz javni poziv,

isplaćena su sredstva u iznosu od 69,177.40 eura za 40 proizvođača.

Projekat izgradnje Kuće voća u Andrijevici

U Andrijevici je 2018. godine otpočela izgradnja objekta Kuća voća. Projektovana vrijednost investicije je 1,33 miliona €. Vlada projekat finansira sredstvima kapitalnog budžeta. Predviđeno je da Kuća voća bude biće centar dešavanja u voćarstvu sa više aspekata: proizvodnog, istraživačkog i edukativnog.

Do sada je realizovano oko 50% vrijednosti ugovora.

Izmjene revidovanog glavnog projekta su prouzrokovale pojavu značajnog broja naknadnih i nepredviđenih radova, za što je sprovedena procedura pregovaračkog postupka, u cilju obezbjeđenja nedostajućih sredstava u iznosu od 15% od osnovne vrijednosti ugovora. Takođe, za potrebe izvođenja naknadnih radova, koji su posljedica nedostataka i izmjena projektne dokumentacije, dodatno je raspisan otvoreni postupak javne nabavke za izvođenje radova. Za potrebe izgradnje trafostanice koja nije bila predmet osnovnog ugovora i projekta, neophodno je da Ministarstvo poljoprivrede pokrene aktivnosti na rješavanju imovinsko-pravnih odnosa, kako bi bilo raspisano javno nadmetanje za odabir izvođača radova.

Sve prethodno navedeno je, pored nedovoljnog angažovanja izvođača radova, dovelo do usporavanja dinamike izvođenja radova, i u krajnjem potpunog obustavljanja radova krajem avgusta 2020. godine, pa nijesu realizovani ni osnovni ugovor, kao ni ugovor zaključen po sprovedenom pregovaračkom postupku. Za kašnjenje u realizaciji projekta koje je nastalo krivicom izvođača radova, istom su naplaćeni penali. Tokom 2021. i 2022. godine nijesu izvođeni građevinski radovi. Tokom 2021. godine, uz podršku MIDAS 2 projekta, pripremljena je studija tržišta, model upravljanja i predlog petogodišnjeg plana poslovanja, za Kuću voća.

U cilju nastavka aktivnosti na realizaciji predmetnog objekta i završetka istog, potrebno je da MPŠV kao krajnji korisnik uradi inovirani projekat tehnologije proizvodnje, planirane tehnološke opreme i uklapanje iste u izvedeno stanje, kako bi Uprava za kapitalne projekte raspisala javna nadmetanja za nastavak i završetak radova na objektu. Takođe, potrebno je da MPŠV u saradnji sa Opštinom Andrijevica, pokrene i realizuje aktivnosti na rješavanju imovinsko - pravnih odnosa na lokaciji planirane trafostanice, kako bi Uprava za kapitalne projekte raspisala javna nadmetanja za izvođenje radova.

Projekat izgradnje Kuće masline u Baru

Objekat „Kuća maslina“ u Starom Baru, uknjižen je. Objekat ima sadržaje za preradu i proizvodnju ulja isključivo po standardima EU, pakovanje i etiketiranje ulja, održavanje radionica, seminara, prodajni i izložbeni prostor.

Takođe, dogovoren je model upravljanja objektom, koji je bez naknade predat na upravljanje Opštini Bar i maslinarima, te će u narednih mjesec dana on biti stavljen u funkciju.

Kuća maslina će kao jedinstveni centar crnogorskog maslinarstva, osim promotivnog, imati i prodajni, turistički, proizvodni i edukativni karakter.

MIŠLJENJA U POSTUPCIMA RASPOLAGANJA DRŽAVNIM ZEMLJIŠTEM

Postupajući po zahtjevima Ministarstva finansija u vezi raspolaganja državnom imovinom, Direktor za poljoprivredu je, s aspekta nadležnosti za poljoprivredno zemljište, tokom 2022. godine je obradio i dao 220 mišljenja u postupku po zahtjevu lokalnih samouprava, pravnih i fizičkih lica za kupovinu, zakup nepokretnosti, upravljanja i ostavriavanja prava službenosti na nepokretnostima u državnoj svojini za zemljišta koja su po načinu korišćenja poljoprivredno zemljište i drugo zemljište koje je u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i

vodoprivrede.

ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

U vinogradarsko-vinarskom sektoru, u prvostepenom upravnom postupku podnijeto je 95 zahtjeva, od čega, 55 zahtjeva za upis u Vinogradarski registar ili za promjenu evidentiranih podataka u Registru i 40 zahtjeva za izdavanje dozvole za stavljanje vina u promet. Svi navedeni postupci su riješeni, pri čemu je za izdavanje dozvole za stavljanje vina u promet bilo neophodno donijeti 40 rješenja o obrazovanju komisije za ocjenu kvaliteta vina i isto toliko dozvola na osnovu izvještaja komisije. Drugostepenih postupaka nije bilo, kao ni upravnih sporova u sektoru vinogradarstva i vinarstva. U vinogradarskom registru upisano je 438 proizvođača grožđa i vina.

Postupajući po zahtjevima proizvođača, u sektoru maslinarstva podnijeta su 82 zahtjeva za upis u Registar maslinara i/ili Registar proizvođača maslinovog ulja. Na osnovu ovih zahtjeva donijeta su prvostepena rješenja. U sektoru maslinarstva nije bilo drugostepenih postupaka.

U oblasti šema kvaliteta i jakih alkoholnih pića, u prvostepenom upravnom postupku donijeto je:

22 rješenja, i to 5 rješenja o upisu u Registar proizvođača jakih alkoholnih pića i 17 rješenja/dozvola za puštanje u promet jakih alkoholnih pića.

Postupajući po zahtjevima proizvođača, u sektoru organske proizvodnje donijeto je 213 prvostepenih rješenja u zakonskom roku, od čega je, rješavajući po zahtjevima stranka za odobravanje izuzetaka od pravila organske proizvodnje donijeto 49 rješenja kojima su usvojeni zahtjevi u cjelosti, 9 rješenja o odbijanju zahtjeva za odobravanje izuzetaka od pravila organske proizvodnje, 45 rješenja za upis u Registar subjekata organske proizvodnje, 29 rješenja o brisanju iz Registra organske proizvodnje, 38 rješenja o rezultatima ispitnog postupka.

Po službenoj dužnosti donijeto je 29 rješenja za brisanje iz predmetnog Registra. Drugostepenih postupaka nije bilo.

Po Javnom pozivu za raspodjelu uvoznih preferencijalnih carinskih kvota za poljoprivredne proizvode, u prvostepenom upravnom postupku podnijeto je 76 zahtjeva za uvoz. Na osnovu podnijetih zahtjeva doneseno je 65 rješenja o djelimičnom usvajanju, 9 rješenja o potpunom usvajanju i 2 rješenja o odbijanju zahtjeva. U skladu s tim, izdate su i 74 dozvole za uvoz. Drugostepenih postupaka nije bilo, kao ni upravnih sporova. U pčelarskom sektoru, u prvostepenom upravnom postupku, po osnovu javnih poziva podnijeto je 418 zahtjeva za odobrenje i isplatu sredstava podrške.

Od toga po Javnom pozivu za dodjelu sredstava podrške mladim pčelarima početnicima za 2022. godinu podnešena su 34 zahtjeva za podršku. Donešena su 32 rješenja o usvajanju zahtjeva za dodjelu sredstava podrške, 3 rješenja o obustavljanju postupka, 16 rješenja o isplati sredstava podrške, 15 rješenja o ukidanju rješenja po službenoj dužnosti.

Po javnom pozivu za dodjelu sredstava podrške za nabavku djelova košnice i električne ograde (čobanica) za 2022. godinu podnešena su 104 zahtjeva za isplatu podrške. Od toga doneseno je 101 rješenje o usvajanju zahtjeva za isplatu, i 3 rješenja o odbijanju.

Po Javnom pozivu za dodjelu sredstava podsticaja za nabavku pčelarske opreme za transport pčelinjih društava za 2022. godinu pristigla su 64 zahtjeva za podršku. Od toga doneseno je 63 rješenja o odobrenju zahtjeva za dodjelu sredstava podsticaja i 1 rješenje o obustavljanju postupka. Od 63 prihvaćena zahtjeva za dodjelu podrške, donešeno je 1 rješenje o odbijanju, 3 rješenja o ukidanju rješenja po službenoj dužnosti i 59 rješenja o usvajanju zahtjeva za isplatu.

Po javnom pozivu za dodjelu sredstava podsticaja za nabavku voska za organsku i

konvencionalnu proizvodnju meda za 2022. godinu pristiglo je 69 zahtjeva za podršku. Od toga donesena su 63 rješenja o odobrenju investicije i 17 rješenja o odbijanju, 20 rješenja o ukidanju rješenja po službenoj dužnosti, i 38 rješenja o usvajanju zahtjeva za isplatu.

Po javnom pozivu za odabir odgajivača pčelinjih matice pristiglo je 13 zahtjeva od čega je podržano 7 zahtjeva.

Po javnom pozivu za odabir pravnog lica – veledrogerije koja ima dozvolu za promet veterinarskih lijekova za tretiranje pčelinjih društava od pčelinjeg krpelja (*Varroa destructor*) za 2022. godinu, podnesena su 2 zahtjeva i doneseno 1 rješenje o odbijanju zahtjeva, 1 rješenje o usvajanju zahtjeva za odobrenje investicije i 1 rješenje za isplatu sredstava podrške.

Takođe, podnesena su 2 podneska za preradu voska i finansiranje centra za selekciju pčelinjih matice i donesena 2 rješenja o usvajanju zahtjeva za isplatu.

Drugostepenih postupaka nije bilo, kao ni upravnih sporova.

Tabela 16. Program unapređenja stočarstva

Program unapređenja pčelarstva	broj
Rješenje o obustavljanju postupka	5
Rješenje o odbijanju	20
Rješenje o odobrenju investicije	168
Rješenje o ukidanju rješenja po službenoj dužnosti	39
Rješenje o usvajanju zahtjeva za isplatu	224
Ukupno	456

Tabela 17. Javni poziv za raspodjelu uvoznih preferencijalnih kvota

Javni poziv za raspodjelu uvoznih preferencijalnih kvota	broj
rješenje o djelimičnom usvajanju zahteva	65
rješenje o potpunom usvajanju zahtjeva	9
rješenje o odbijanju zahtjeva	2
dozvole za uvoz	74
Obavještenje o rezultatima ispitnog postupka	81
Ukupno	231

6.2. DIREKTORAT ZA RIBARSTVO

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI, ZAKONI I PROGRAMI

U 2022. godini sprovedene su sljedeće aktivnosti na donošenju propisa, planova i programa:

- Predlog zakona o strukturnim mjerama i dodjeli državne pomoći u ribarstvu i akvakulturi i Predlog zakona o organizovanju tržišta u ribarstvu i akvakulturi, nakon usaglašavanja sa domaćim zakonodavstvom, EK i utvrđivanja na Vladi u novembru 2022. godine, upućeni su Skupštini Crne Gore 22. novembra 2022. na dalje usvajanje.
- Nacrt zakona o morskome ribarstvu i marikulturi, koji je pripremljen uz pomoć eksperata iz Hrvatske i uz podršku FAO AdriaMed projekta, zbog kompleksnosti materije, činjenice da se i na nivou EU radilo na nekim novim rešenjima u Zajedničkoj ribarskoj politici, i zbog situacije sa pandemijom COVID-19, još uvijek se nalazi u fazi usaglašavanja sa važećom pravnom praksom Crne Gore. Nakon usaglašavanja, Nacrt ovog zakona biće prosljeđen Evropskoj Komisiji na mišljenje.
- Nastavljena je implementacija Programa prikupljanja podataka u ribarstvu Crne Gore (DCF-DCRF).

Podzakonska akta

- Naredba o izmjenama i dopunama naredbe o ribolovnim zabranama, lovostaju i minimalnim veličinama riba i drugih vodenih organizama ispod kojih je zabranjen ulov ("Sl. list CG", br. 30/22)
- Naredba o ribolovnom zabranu na ribolovnom području „Skadarsko jezero“ oko rezervata Pančeva oka ("Sl. list CG", br. 38/22).

REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA - AGROBUDŽET

Nastavljeno je sprovođenje mjera podrške sektoru ribarstva kroz Agrobudžet kroz dva programa: podrška razvoju sektora morskog ribarstva i marikulture i podrška razvoju sektora slatkovodnog ribarstva i akvakulture, u ukupnom iznosu od 2.950.000,00€.

Tokom 2022. godine podržani su ribari za modernizaciju i osavremenjivanje postojećih ribolovnih plovni objekata i uzgajivači za osavremenjivanje i nabavku opreme za efikasniji rad uzgajališta, i to realizacijom šest javnih poziva:

1. Javni poziv za dodjelu podrške modernizaciji profesionalne ribolovne flote za ulov demerzalnih resursa;
2. Javni poziv za dodjelu podrške modernizaciji profesionalne ribolovne flote za ulov pelagičnih resursa;
3. Javni poziv za dodjelu podrške modernizaciji profesionalne ribolovne flote u malom privrednom ribolovu za plovila do 10 m;
4. Javni poziv za dodjelu podrške za poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora marikulture
5. Javni poziv za dodjelu podrške za poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora slatkovodne akvakulture
6. Javni poziv za dodjelu sredstava podsticaja za unapređenje privrednog ribolova na Skadarskom jezeru.

Od 107 pristiglih zahtjeva kroz tri javna poziva za modernizaciju ribolovne flote donešeno je 104 rješenja za odobravanje sredstava podrške, od jednog zahtjeva je podnosilac odustao, dok su dva zahtjeva odbijena.

Po Javnom pozivu za poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora slatkovodne akvakulture donešeno je pet rješenja o odobravanju početka investicije, dok je samo jedan uzgajivač realizovao investiciju na osnovu čega je donešeno rješenje za odobravanje sredstava podrške.

Po Javnom pozivu za dodjelu sredstava podsticaja za unapređenje privrednog ribolova na Skadarskom jezeru donešeno je 21 rješenje za odobravanje sredstava podrške.

Pored podrške kroz objavljene javne pozive, Agrobudžet je u 2022. godini obuhvatao i mjeru direktnih plaćanja u sektoru akvakulture i direktnih plaćanja u marikulturi – uzgoj školjaka. Po osnovu ove dvije mjere za sve pristigle zahtjeve odobrena je isplata sredstava podrške, tj. za direktna plaćanja u akvakulturi podnijeto je 13 zahtjeva, dok je za direktna plaćanja u marikulturi podnijeto četiri zahtjeva. Osim navedenog, kroz mjeru održivog upravljanja i očuvanja resursa ribe i drugih morskih organizama podržan je Institut za biologiju mora u sprovođenju godišnjeg plana prikupljanja podataka u morskome ribarstvu, procjeni resursa školjaka u Bokokotorskom zalivu, istraživanja potencijalnih lokacija za marikulturu na otvorenom moru, kao i za održavanje i unapređenje rada akvarijuma Boka. Budžetska linija koja podrazumijeva upravljanje sistemom monitoringa i kontrole u ribarstvu uspostavljena je u cilju dalje borbe protiv nelegalnog, neprijavljenog i neregulisanog ribolova i radi nesmetane operativnosti Ribarskog monitoring centra. Takođe kroz mjeru unapređenja slatkovodnog ribarstva podržani su sportsko-ribolovni klubovi – korisnici ribljeg fonda u cilju razvoja sportsko – ribolovnog turizma, jačanja kontrole sportsko-ribolovnih aktivnosti i zaštite i unapređivanja ribolovnih voda

i ribljih resursa, kao i za učešće u troškovima poribljavanja ribolovnih voda odnosno unosa alohtonih vrsta riba i drugih vodenih organizama u ribolovnim vodama.

INSPEKCIJSKI NADZOR

Administrativne kapacitete inspekcije za morsko ribarstvo čine tri inspektora za morsko ribarstvo. Inspektori za morsko ribarstvo tokom vršenja inspekcijske kontrole na moru koriste savremeno plovilo a imaju i dobru saradnju sa Graničnom pomorskom policijom (Ministarstvo unutrašnjih poslova) koristeći njihova plovila.

Pet inspektora za poljoprivredu i jedan inspektor za morsko ribarstvo imaju ovlaštenje za kontrolu slatkovodnog ribarstva.

RJEŠAVANJE PROBLEMA NEZAKONITOG I NEPRIJAVLJENOG RIBOLOVA

Radna grupa za borbu protiv svih vrsta nelegalnog ribolova, koju je u junu 2017. godine formiralo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, i u 2022. godini nastavila je sa svojim radom i aktivnostima u borbi protiv IUU. Radnu grupu čine predstavnici svih relevantnih subjekata vezanih za sektor ribarstva i kontrolu: Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave pomorske sigurnosti, Nacionalnih parkova, Instituta za biologiju mora, Prirodno matematičkog fakulteta, Osnovnog državnog tužilaštva, Uprave pomorske sigurnosti i upravljača lukama, Saveza za sportski ribolov i na moru i na slatkim vodama, JP za upravljanje morskim dobrom, NVO i grupe građana „STOP krivolovu“.

PROJEKTI

FAO ADRIAMED projekat ima za cilj davanje naučne podrške jadranskim državama u ostvarenju programa zajedničkog upravljanja resursima morskog ribarstva, uz punu i koordiniranu saradnju državnih uprava za ribarstvo, istraživačkih instituta, preduzeća za preradu ribe i profesionalnih ribara, a po preporuci kodeksa o odgovornom ribarstvu koji je usvojen od strane UN.

Tokom 2022. godine sprovedene su aktivnosti definisane Sporazumom između FAO AdriaMed projekta i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede za 2021. godinu: prva faza izgradnje podsistema Ribarskog informacionog sistema (RIS) za prikupljanje socio-ekonomskih podataka, nove funkcionalnosti u okviru postojećih podsistema RIS-a, nabavka opreme za sportsko-ribolovne klubove u cilju prelaska na elektronsko izdavanje dozvola kroz RIS, kao i izrada socio-ekonomske studije u ribarstvu za 2019. godinu na osnovu ranije prikupljenih podataka.

FOOD4HEALTH – „Održivi i inovativni lanac vrijednosti poljoprivrednih i ribarstvenih proizvoda u cilju unapređenja tržišta za MSP“

Projekat je pripremljen kroz Interreg IPA CBC poziv za Albaniju, Italiju i Crnu Goru, koji ima za cilj unapređenje tradicionalnih proizvoda iz sektora ribarstva i morske akvakulture, zaštitu geografskog porijekla, započinjanje organske proizvodnje, organizaciju proizvođača u klastere i njihovu prezentaciju na regionalnom tržištu, dok je posebna pažnja posvećena naučno-istraživačkom dijelu projekta, odnosno transferu znanja između sektora nauke i privrede.

Realizacija projekta je počela u junu 2019. godine, a trajaće do kraja marta 2023. godine. Projektom je planirana dogradnja zgrade Instituta za biologiju mora u ukupnoj površini od oko 260m², za izgradnju moderne, kompletno opremljene laboratorije za inovativna istraživanja iz oblasti marikulture, koja će biti i u funkciji pružanja pomoći uzgajivačima školjki i ribe, kao i formiranje mrijestilišta kamenica (*Ostrea edulis*) uzgoj mikroalgi – hrane za ostrige i dostizanja veličine jedinki od 1,5 cm u laboratorijskim uslovima.

U izvještajnom periodu nastavljena je procedura nabavke opreme radi stavljanja u funkciju laboratorije za inovativna istraživanja iz oblasti marikulture i mrijestilišta kamenica (*Ostrea*

edulis). Takođe su pripremljena dokumenta- protokoli namijenjeni uzgajivačima školjaka, radi povećanja njihove kompetitivnosti i registrovanja djelatnosti u skladu sa principima organske proizvodnje. U toku je i stvaranje preduslova za zaštitu geografskog porijekla školjke mušulje koja se uzgaja na području Bokokotorskog zaliva.

Isporučen je „Izvještaj o najboljim praksama o šemama kvaliteta i zdravlju potrošača u Crnoj Gori“ i „Izveštaj o postojećim GAP-ovima u vezi sa pravnim okvirom o šemama kvaliteta i zdravlju potrošača“. Implementirane su aktivnosti u sklopu Prekogranične kampanje podizanja svijesti o procesu promocije zdravlja (apuljski stil života) koja je između ostalog i uključivala organizaciju sajma poljoprivrednih i ribarskih proizvoda i panel diskusije. Angažovan je eksterni ekspert za doprinos u izradi zajedničkog dokumenta za kvalitet hrane i zdravlja potrošača.

3. Drugi projekat institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrednog sektora u Crnoj Gori“ – MIDAS 2

MIDAS 2 projekat je finansiran iz kredita Svjetske banke, a implementira se u periodu od 2018 – 2025. godine.

Projektni razvojni cilj je da se, na način koji je usklađen sa postavljenim završnim mjerilima za pristupanje EU, poboljša pružanje podrške države poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

Projekat je sastavljen od 3 razvojne komponente:

1. Jačanje programa Ministarstva za poljoprivredu, ruralni razvoj i ribarstvo,
2. Podrška ispunjenju mjerila za zatvaranje poglavlja 12 o Bezbjednosti hrane, veterinarskoj i fitosanitarnoj politici,
3. Modernizacija sektora ribarstva.

Sektor ribarstva kroz MIDAS 2 biće podržan na sljedeći način:

- Direktna podrška profesionalnim ribarima za modernizaciju ribarske flote ostvarivaće se u formi grantova za nabavku novih brodova, rekonstrukciju postojećih, nabavku opreme za navigaciju i poboljšanje bezbjednosti na plovilima i slično. Ova komponenta projekta je kreirana nakon urađenog istraživanja potreba 90 profesionalnih ribara.
- Modernizacija sektora ribarstva kroz MIDAS 2 projekat obuhvatiće i investiciju u izgradnju, rekonstrukciju i opremanja luka za ribarska plovila, izgradnju mjesta prvog iskrcaja, rekonstrukciju postojećih ribljih pijaca kao i unapređivanje statistike ulova opremanjima mjesta iskrcaja sa odgovarajućim sistemima za unošenje količine izlovljene ribe.
- U cilju jačanja institucionalnog kapaciteta odnosno administrativnih kapaciteta Direktorata za ribarstvo kao i inspekcije i kontrole, kroz ovaj projekat planirano je organizovanje obuka, studijskih posjeta, nabavka opreme za inspekciju kao i unapređivanje rada i profesionalizacija udruženja ribara.

Ukupan iznos opredijeljenih sredstava za modernizaciju sektora ribarstva iznosi 10.000.000,00 EUR. Jedan od bitnih ciljeva ulaganja u sektor ribarstva je da se ojača nacionalni institucionalni okvir, administrativni kapaciteti i pripremi sektor za uspostavljanje sistema strukturnih mjera u ribarstvu i buduće korišćenje sredstava Evropskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (EMFF).

Tokom 2022 su realizovane sljedeće aktivnosti iz djelokruga rada Direktorata za ribarstvo:

Komponenta 1:

- Grant podrška za investicije u ribolovne plovne objekte, uključujući ribolovnu opremu i elektronske uređaje – Ukupna vrijednost 20 potpisanih ugovora (vrijednost investicije) iznosi 2.996.841,00€, dok je potencijalna bespovratna (grant) podrška 2.397.472,80€. Od

ukupno ugovorenih 20 investicija, do kraja 2022. godine, kompletirane su dvije investicije i dostavljeni zahtjevi za isplatu, ukupne vrijednosti grant podrške (80%) 148.000 €. 4 aplikanta nijesu realizovali investiciju u predviđenom roku, dok je njih 14 produžilo trajanje ugovora do 30.juna 2023. godine i realizacija je u toku.

Komponenta 3:

- Konsultantska kompanija za izradu procjene uticaja na životnu sredinu i socijalnih uticaja za buduću ribarsku luku na lokaciji Rt Đeran, sprovodi istraživanja o pogodnosti lokacije za izgradnju luke i izradu preliminarnog dizajna luke. Nakon odobrenja nacrt Elaborata o uticaju na životnu sredinu, kao i predloga idejnog rješenja potencijalno buduće ribarske luke, od strane Svjetske banke i Ministarstva poljoprivrede, isti je dostavljen Agenciji za zaštitu životne sredine krajem decembra 2022., na dalje postupanje u skladu sa crnogorskom legislativom. U vezi sa potencijalnom izgradnjom luke Đeran, koja zavisi i od statusa Elaborata, Ministarstvo poljoprivrede/Ministarstvo finansija, Svjetskoj Banci dostavili su zahtjev za potencijalno dodatno finansiranje izgradnje ove luke.
- U toku je izrada Strategije ribarstva sa akcionim planom, za period 2023-2028.
- Crna Gora ima uspostavljen sistem prikupljanja podataka putem elektronskih sistema, međutim, neophodna je infrastruktura za vođenje evidencije ribolovnih aktivnosti, mjerenja ribe i drugih morskih organizama, kao i proizvodnje leda za održavanje ulova od prvog iskrcaja do prvog mjesta prodaje. Kako bi se stvorila neophodna infrastruktura započete su aktivnosti na definisanju lokacija za prva mjesta iskrcaja. Tender za nabavku elektronskih vaga sa automatskim ledomatom i sistemom izvještavanja za ribarstvo objavljen je početkom decembra 2022.
- Ponovljeni oglas za konsultantski angažman za Studiju tržišne politike za proizvode ribarstva i akvakulture je objavljen početkom decembra 2022.
- I pored iniciranja Ministarstva poljoprivrede da se u okviru AD Marina Bar pokrenu sve neophodne aktivnosti u rješavanju imovinsko-pravnih pitanja kako bi se stvorio pravni osnov za početak rekonstrukcije Gata 9 ove marine za ribarsku luku, nije bilo daljih konkretnih koraka od kojih zavisi realizacija ove aktivnosti. Ovo se prevashodno odnosi na ostale institucije od kojih takođe zavisi donošenje konačne odluke (Ministarstvo kapitalnih investicija, AD Marina Bar).

MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI NOVA GFCM STRATEGIJA 2030

Crna Gora je usvajanjem nove strategije GFCM-a do 2030. godine potvrdila svoje političke obaveze prema MedFish4Ever deklaraciji i podržala nastavak ambicioznog rada definisanog Srednjoročnom strategijom (2017–2020) ka održivosti ribarstva na Mediteranu i Crnom moru, kako bi se osigurala održivost ribarstva i akvakulture u Sredozemnom i Crnom moru u periodu od 2021. do 2030. godine.

Crna Gora je tokom 2022. godine aktivno učestvovala u postizanju mnogih ciljeva strategije, kao što su: rad posmatrača na plovilima u prikupljanju naučnih podataka, kontinuirano sprovođenje programa praćenja odbačenog ulova, praćenje alohtonih vrsta itd.

MedFish4Ever

Crna Gora je posvećena ostvarivanju svih ciljeva ministarske MedFish4Ever deklaracije u oblasti ribarstva na nivou Mediterana, kao što su prikupljanje i razmjena podataka, naučni savjeti i saradnja, mjere upravljanja ključnim ribljim fondovima, značajnije učešće malog obalnog ribolova, poboljšana saradnja u oblasti kontrole i borbe protiv nelegalnog, neprijavljenog i neregulisanog ribolova.

GENERALNA KOMISIJA ZA RIBARSTVO MEDITERANA (GFCM)

Crna Gora je punopravna članica regionalne organizacije Generalne komisije za ribarstvo Mediterana od 2008. godine, te je od strane ove organizacije prepoznata kao članica koja uredno i u potpunosti ispunjava svoje obaveze.

Predstavnici Direktorata za ribarstvo učestvovali su na sljedećim sjednicama i radionicama Generalne komisije za ribarstvo u Mediteranu:

- Virtuelna obuka o identifikaciji i rukovanju osjetljivim vrstama koje su slučajno ulovljene tokom ribolovnih aktivnosti (*Virtual training course on the identification and handling of vulnerable species incidentally caught during fishing operations*), 1-7. februar 2022. (online);
- 6. sastanak podregionalnog komiteta za Jadransko more (*6th meeting of the Subregional Committee for the Adriatic Sea (SRC-AS)*), 17-20. maj 2022. (online);
- Sastanak o podacima tržišta akvakulture (*Meeting on aquaculture market data*) - hibridni događaj, Kazablanka, Moroko, 6. jun 2022.;
- 12. zasjedanje Komiteta za naučno savjetovanje u akvakulturi (*Scientific Advisory Committee on Aquaculture (CAQ)*) - hibridni događaj, Kazablanka, Moroko, 7-9. jun 2022.;
- Sastanak nacionalnih koordinatora za SIPAM (Information System for the Promotion of Aquaculture in the Mediterranean) – 4. novembar 2022. (online);
- Naucni komitet, 23. zasjedanje- Scientific Advisory Committee on Fisheries, 21-24. jun 2022, FAO HQ, Rome, Italy.
- 45. godišnje zasjedanje Generalne komisije za ribarstvo Mediterana i 12. zasjedanje Komiteta za administraciju i finansije (44th session of the GFCM and 11th session of CAF), 7-11. novembar 2022, Tirana, Albania.

EVROPSKA STRATEGIJA ZA JADRANSKO JONSKI REGION (EUSAIR) – Stub 1 Plavi rast

Predstavnici Direktorata za ribarstvo aktivno učestvuju u sprovođenju Evropske strategije za jadransko-jonski region (EUSAIR) koja ima za cilj promociju ekonomskog i društvenog prosperiteta i rasta u regionu, kroz unaprijeđenje njene privlačnosti, konkurentnosti i povezivanja. Crna Gora zajedno sa Grčkom koordinira radom Tematske nadzorne grupe za prvi stub EUSAIR – Plavi rast.

U predmetnom izvještajnom periodu održana su dva sastanka tematske nadzorne grupe za prvi stub – Plavi rast (TSG 1) i to: 3. maj 2022. i 7. decembar 2022. godine. Sastanci su održani u online formatu. Glavna dostignuća i rezultati koji su ostvareni u okviru TSG 1 su:

Pripremljeno je, evaluirano i podnešeno 5 predloga projekata koji će se dalje razvijati u okviru Faciliti Point radnog paketa 2: „Omogućavanje strateškog razvoja projekta i finansijskog dijaloga“. Predlozi projekata su naslovljeni (a) FishTourAIR, (b) AIM-FRISH, (c) SeaSusPack (d) AMOS i (e) EURINOME. Tokom 2022. godine, objavljen je poziv za međunarodni postupak javne nabavke u vezi sa daljim razvojem 5 projekata, što je zaključeno u potpisivanjem ugovora za angažovanje eksperata u daljem razvoju 4 od 5 projektnih ideja. Kao rezultat pomenutog ugovora, razvoj predloga projekta koji će imati pravo da konkurišu na različitim pozivima za finansiranje projekata, očekuje se do sredine 2023. godine.

- Glavni događaj koji se odnosi na Stub 1 je bila organizacija "Konferencije o plavom rastu", koja je održana 24. oktobra na Kritu, Grčka. Sa više od 50 učesnika, konferencija je bila odlična prilika za umrežavanje velikog broja aktera iz oblasti rasta. Cilj događaja bio je: (a) istražiti nove trendove u oblasti održive plave ekonomije i plave infrastrukture, (b) pojednostaviti rezultate projekta i naučnih nalaza i pretočiti ih u nove projektne ideje i potencijalne predloge unutar i izvan konteksta EUSAIR-a i (c)

Podsticanje projektnih ideja koje će se dalje razraditi i financirati za buduću primenu, bilo pod strateškim projektom Eusair ili drugim potencijalnim izvorima finansiranja, promovisanjem ciljeva plave ekonomije i ciljeva EU za period 2021-2027.

- Dva tematska dokumenta pripremljena su kao rezultat angažovanja inovacionog stručnjaka za stub 1, sa ciljem da podrži inovativnu zajednicu u Jadranskom jonskom regionu, kao i ojača kapacitete povezane sa inovacijama (EUSAIR Stub 1) u odnosu na : a) Klimatske promene i prekogranično praćenje i snimanje i b) Korišćenje morskog prostora.
- Tematska nadzorna grupa za Plavi rast (TSG1) je uzela aktivno učešće na 7. forumu EUSAIR-a, koji je održan u okviru predjedavanja Albanije, u periodu od 16. do 18. maja 2022. godine, na temu „Postizanje ciljeva evropskog zelenog dogovora- od plavog rasta do održive plave ekonomije”. Tematska sesija je imala za cilj da ukaže da će pomenuta tranzicija ubrzati lanac vrednosti u okviru širokog spektra sektora u vezi sa morem i obalama Jadransko Jonskog regiona. Potvrđeno da će Zelena agenda transformisati Jadransko jonsko područje područje u kojem će se povećati inovacije, zapošljavanje, osigurati održiva proizvodnja hrane, poboljšati očuvanje biološke raznolikosti i preći na principe cirkularne ekonomije.

Koordinatori Stuba I su učestvovali na velikom broju različitih događaja (radionice, konferencije) radi bolje promocije ciljeva i dostignuća EUSAIR-a i radi boljeg prepoznavanja prioriteta stuba 1 za Plavi rast na makroregionalnom nivou :SEARica Conference on the EU Strategy for the Adriatic and Ionian Region, 4 februar 2022.; EU Macro-regional Strategies Week 2022, 7-11 mart 2022.; Radionica „Future Of The European Strategy For The Adriatic-Ionian Region“, 7. april 2022.; Blue Wave Week Montenegro 2022, 7-9 jun 2022.; Radionica „Blue Growth Community IPA countries’ feedback and perspectives on blue economy“, 15. jun 2022.; Mediterranean Coast and Macro/regional Strategies Week 2022, 19-23 septembar 2022.; Radionica „Blue Economy in the Adriatic-Ionian Region“, 28. septembar 2022.; Radionica „Smart Specialisation for Sustainable Blue Economy“, 25. oktobar 2022.

Koordinatori Stuba I aktivno učestvuju u aktivnostima/sastancima različitih projekata i inicijativa sa fokusom na relevantna pitanja Plavog rasta (ESPON TEVI2050 projekat Upravni odbor za EUSAIR 15. februar 2022.; SEAVIEWS Interreg ADRION projekat, 13. mart 2022.; B- Blue finalna konferencija „Building the blue biotechnology community in the Mediterranean“, 4. maj 2022.; Blue Air projekat- konferencija „Blue Economy Development: Sustainable use of aquatic resources in the Mediterranean“, 3. jun 2022.; DG MARE brokerage events: Smart Specialisation Platform for sustainable blue economy: Blue Technologies (9. maj 2022); Coastal and Maritime Tourism (15. jun 2022.); Aquaculture (21. jun 2022.); Fishery (1. jul 2022.).

ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

U oblasti ribarstva u 2022. godini pristiglo je ukupno 111 zahtjeva za rješavanje u prvostepenom upravnom postupku.

Od ukupno 111 zahtjeva za rješavanje u prvostepenom upravnom postupku, podnijeto je:

- 38 zahtjeva za izdavanje, promjenu i ukidanje dozvole za obavljanje privrednog ribolova;
- 21 zahtjev za izdavanje službene legitimacije za ribočuvara;
- 12 zahtjeva za izdavanje odobrenja za organizaciju sportsko-rekreativnog takmičenja;
- 3 zahtjeva za obavljanje naučno istraživačkog ribolova;
- 3 zahtjeva za obavljanje selektivnog ribolova;
- 1 zahtjev za obavljanje sanacionog ribolova;
- 1 zahtjev za izdavanje saglasnosti na visinu naknade za obavljanje sportsko-rekreativnog ribolova;
- 1 zahtjev za unos alohtonih vrsta riba i drugih vodenih organizama;

- 2 zahtjeva za poribljavanje ribolovnih voda;
- 16 zahtjeva za izdavanje dozvole za marikulturu;
- 10 zahtjeva za izdavanje dozvole za akvakulturu;
- 2 zahtjeva za davanje saglasnosti na projekat marikulture;
- 1 zahtjev za davanje saglasnosti na projekat akvakulture;

Na osnovu pristiglih zahtjeva izdato je:

- 38 dozvola za obavljanje privrednog ribolova;
- 21 službenih legitimacija za ribočuvare;
- 12 odobrenja za organizaciju sportsko ribolovnih takmičenja;
- 3 dozvola za obavljanje naučno-istraživačkog ribolova;
- 3 odobrenja za obavljanje selektivnog ribolova;
- 1 odobrenje za obavljanje sanacionog ribolova;
- 1 saglasnost na visinu naknade za obavljanje sportsko-rekreativnog ribolova;
- 2 rješenja o usvajanju zahtjeva o poribljavanju ribolovnih voda;
- 1 rješenje za unos alohtonih vrsta riba i drugih vodenih organizama;
- 10 dozvola za obavljanje slatkovodne akvakulture;
- 16 dozvola za obavljanje marikulture;
- 1 saglasnost na Tehničko-tehnološki projekat za obavljanje slatkovodne akvakulture
- 2 saglasnosti na Tehničko-tehnološki projekat za obavljanje marikulture.

U 2022. godini inspekcija za ribarstvo izvršila je oko 800 inspeksijskih kontrola i tom prilikom izdala 81 prekršajnih naloga i naplatila 31.550,00€ prekršajnih kazni. Takođe, nadležnim sudovima za prekršaje podnijeto je 2 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Tokom kontrola na otvorenom moru oduzeto je više stotina kilograma morske ribe i drugih morskih organizama i zaustavljeno i procesurano nekoliko stranih ribarskih plovila koji su nedozvoljeno vršili ribolov u teritorijalnom moru Crne Gore.

Poljoprivredna inspekcija je nadzorom nad sprovođenjem Zakona o slatkovodnom ribarstvu i akvakulturi izvršila 200 kontrola.

6.3. DIREKTORAT ZA PLAĆANJA

Direktorat za plaćanja je u 2022. godini nastavio sa implementacijom mjera direktnih plaćanja predviđenih Agrobužetom za tekuću godinu. Podršku je bilo moguće ostvariti za direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji po površini. Takođe, Direktorat za plaćanja je nastavio i sa implementacijom mjere ruralnog razvoja „Podrška organskoj proizvodnji“.

Direktorat za plaćanja implementira IAKS mjere kroz sistem Evidencije zahtjeva, čime je uspostavljen jedinstveni zahtjev, koji je u značajnoj mjeri u skladu sa EU zahtjevima. Unakrsne provjere se vrše između RPG-a, SIZEP-a i ŽR-a tokom podnošenja zahtjeva.

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

U skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju („Službeni list CG“, br. 56/09, 34/14 i 1/15) i Pravilnikom o obliku i načinu vođenja Registra subjekata i Registra poljoprivrednih gazdinstava („Službeni list CG“, broj 16/14), Direktorat za plaćanja je tokom 2022. godine nastavio s započetim aktivnostima na uspostavljanju i vođenju Registra poljoprivrednih gazdinstava, kao i postupanjem po zahtjevima nosilaca poljoprivrednih gazdinstava za upis svojih gazdinstava u navedeni registar i promjenu podataka za ranije upisana gazdinstava.

U skladu s Pravilnikom o bližoj sadržini i načinu uspostavljanja evidencije parcela poljoprivrednog zemljišta („Službeni list CG“, broj 37/18) Direktorat za plaćanja je nastavio s započetim aktivnostima na uspostavljanju i vođenju Evidencije parcela (SIZEP) - sistema za prostornu identifikaciju referentnih parcela. U 2022. godini u ovom sistemu su evidentirane

sve parcele koje su bile predmet plaćanja kroz mjere Agrobudžeta koje su vezane za površinu.

REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Prvi IPARD javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Prvi Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ je objavljen 23. februara 2018. godine.

Prijem zahtjeva za ovaj Javni poziv je bio od 1. marta do 15. maja 2018. godine.

Od 389 pristiglih zahtjeva za podršku, ukupno je ugovoreno 246 korisnika. Ukupan iznos ugovorenih investicija je 17.4 miliona € (s PDV-om), odnosno 14.4 miliona € (bez PDV-a), dok podrška iznosi 9.5 miliona € (bez PDV-a).

Broj pristiglih zahtjeva za isplatu za Mjeru 1 u 2022. godini je 12. Zahtjevana vrijednost investicija u okviru pristiglih zahtjeva za isplatu je 1,712,305.59 € (sa PDV-om), 1,415,128.59 € (bez PDV- a), a potencijalni iznos podrške iznosi 794,975.89 €.

Isplaćeni zahtjevi

Ukupan broj isplaćenih zahtjeva za isplatu je 14. Ukupan iznos isplaćenih investicija je 1,772,813.35€ (sa PDV-om),1,491,129.08 € (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 727,501.68 €.

Najviše isplaćenih zahtjeva je iz opštine Pljevlja.

Tabela 18. Isplaćeni zahtjevi - Prvi IPARD javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Opština	Broj	Ukupan iznos investicije (sa PDV-om)	Ukupan iznos investicije (bez PDV-a)	Ukupni iznos podrške
Bar	1	213,940.02	176,809.93	115,340.69
Bijelo Polje	1	32,450.51	26,818.60	18,773.02
Cetinje	1	159,621.02	132,243.68	38,232.21
Danilovgrad	1	11,379.18	9,404.28	5,642.57
Kolašin	1	164,898.62	136,279.85	95,860.30
Mojkovac	1	50,638.04	41,849.62	30,194.01
Pljevlja	2	170,012.16	140,505.92	99,364.22
Plužine	1	31,843.00	26,316.53	18,421.57
Podgorica	1	73,510.71	60,752.65	36,451.59
Šavnik	1	69,997.30	57,849.01	41,099.30
Tuzi	1	457,618.29	401,323.37	115,389.51
Ulcinj	1	32,304.28	29,239.92	19,005.95
Žabljak	1	304,600.22	251,735.72	93,726.74
UKUPNO	14	1,772,813.35	1,491,129.08	727,501.68

Kada je u pitanju sektor investiranja, najviše isplaćenih korisnika je iz sektora mlijeka.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Tabela 19. Isplaćeni zahtjevi - investicije

Sektor	Broj	Ukupan iznos investicije (sa PDV-om)	Ukupan iznos investicije (bez PDV-a)	Ukupni iznos podrške
Sektor mesa	2	518,540.24	428,545.65	209,067.43
Sektor mlijeka	8	531,610.54	439,347.55	303,506.34
Sektor vinogradarstva	1	159,621.02	132,243.68	38,232.21
Sektor voća i povrća	3	563,041.55	490,992.20	176,695.70
UKUPNO	14	1,772,813.35	1,491,129.08	727,501.68

Kada je u pitanju tip investicije, najviše zahtjeva je isplaćeno za nabavku mehanizacije i izgradnju.

Tabela 20. Isplaćeni zahtjevi – tip investicije

Tip investicije	Broj	Ukupan iznos investicije (sa PDV-om)	Ukupan iznos investicije (bez PDV-a)	Ukupni iznos podrške
izgradnja	2	166,890.48	137,926.02	98,163.28
izgradnja, mehanizacija, oprema, sadnice	1	457,618.29	401,323.37	115,389.51
izgradnja/rekonstrukcija	2	62,017.22	51,253.90	35,836.58
Izgradnja/rekonstrukcija i mehanizacija	2	238,409.33	197,032.50	132,311.89
izgradnja/rekonstrukcija i oprema	1	73,118.98	60,428.91	42,300.24
izgradnja/rekonstrukcija, oprema i sadnice	1	32,304.28	29,239.92	19,005.95
mehanizacija	2	64,293.51	53,135.13	37,194.59
mehanizacija i izgradnja	1	159,621.02	132,243.68	38,232.21
Mehanizacija i oprema	1	304,600.22	251,735.72	93,726.74
oprema	1	213,940.02	176,809.93	115,340.69
UKUPNO	14	1,772,813.35	1,491,129.08	727,501.68

Prvi IPARD Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“

Od 45 pristiglih zahtjeva za podršku, ukupno je ugovoreno 20 korisnika u toku 2018. i 2019. godine. Ukupan iznos ugovorenih investicija je 11.8 mil.€ (sa PDV-om), odnosno 9.8 mil.€ (bez PDV-a), dok podrška iznosi 4.9 mil.€ (bez PDV-a). Realizacija investicija počela je 2019. godine i još je u toku.

Primljeni zahtjevi za isplatu:

Kroz mjeru 3 prvi javni poziv u 2022. godini primljeno je ukupno 3 zahtjeva za isplatu. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 854,915.66 € (sa PDV-om), 744,214.26€ (bez PDV- a), dok je potencijalni iznos zahtijevane podrške 372,107.16 €.

Isplaćeni zahtjevi za isplatu

Kroz mjeru 3 ukupan broj isplaćenih zahtjeva za isplatu je 5. Ukupan iznos ovih investicija je 2,433,860.70 € (sa PDV-om), odnosno 2,011,455.12 € (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 965,992.98 €. Isplaćeni zahtjevi za isplatu su iz opština Podgorica, Cetinje i Pljevlja.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Najviše zahtjeva za isplatu je iz opštine Podgorica.

Tabela 21. Isplaćeni zahtjevi - Prvi IPARD Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“

Opština	Broj aplikacija	ednost investicije (sa PDV-om)	ednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Podgorica		31,986,535.65	1,641,765.00	820,882.50
Cetinje		1191,034.03	157,879.36	39,205.10
Pijevlja		1256,291.02	211,810.76	105,905.38
UKUPNO	5	2,433,860.70	2,011,455.12	965,992.98

Kada je u pitanju sektor investiranja, isplaćeni zahtjevi su iz sektora prerade mesa i vina. Najviše iz sektora vina.

Tabela 22. Isplaćeni zahtjevi - Prvi IPARD Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“

Sektor	Broj aplikacija	Ukupan iznos investicije (sa PDV-om)	Ukupan iznos investicije (bez PDV-a)	Ukupan iznos podrške
Sektor mesa	1	256,291.02	211,810.76	105,905.38
Sektor vina	4	2,177,569.68	1,799,644.36	860,087.60
UKUPNO	5	2,433,860.70	2,011,455.12	965,992.98

Kada je u pitanju tip investicije, najviše zahtjeva je isplaćeno za projekte izgradnje/rekonstrukcije i opreme.

Tip investicije	Broj aplikacija	Ukupan iznos investicije (sa PDV-om)	Ukupan iznos investicije (bez PDV-a)	Ukupan iznos podrške
Izgradnja	1	1,508,029.68	1,246,305.52	623,152.76
dogradnja/rekonstrukcija	1	120,076.15	99,236.49	49,618.24
oprema	1	191,034.03	157,879.36	39,205.10
izgradnja/rekonstrukcija i oprema	2	614,720.84	508,033.75	254,016.88
UKUPNO	5	2,433,860.70	2,011,455.12	965,992.98

Drugi IPARD javni poziv za mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“

Ukupno je ugovoreno 26 projekata ukupne vrijednosti investicija 18.240.755,25€ (sa PDV-om), odnosno 15.075.004,34€ (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 7.603.484,39€ u toku 2020. godine. Realizacija investicija je u toku.

Primljeni zahtjevi za isplatu:

Kroz mjeru 3 drugi javni poziv u 2022. godini primljeno je ukupno 11 zahtjeva za isplatu. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 8,571,872.87 € (sa PDV-om), 7,084,192.44 € (bez PDV-a), dok je potencijalni iznos zahtjevanje podrške 3,015,096.64 €.

Isplaćeni zahtjevi za isplatu:

Kroz mjeru 3 drugi javni poziv ukupan broj isplaćenih zahtjeva za isplatu je 9. Ukupan iznos

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

ovih investicija je 6,700,786.46 € (sa PDV-om), odnosno 5,537,840.05€ (bez PDV-a), dok je iznos plaćene podrške 2,276,065.54€.

Isplaćeni zahtjevi za isplatu su iz opština Danilovgrad, Cetinje, Nikšić, Podgorica.

Tabela 23. Isplaćeni zahtjevi - Drugi IPARD javni poziv za mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Danilovgrad	3	1,001,446.37	827,641.63	191,443.91
Cetinje	1	652,955.20	539,632.40	104,026.77
Nikšić	3	3,100,657.43	2,562,526.79	1,283,492.57
Podgorica	2	1,945,727.46	1,608,039.23	697,102.29
UKUPNO	9	6,700,786.46	5,537,840.05	2,276,065.54

Kada je u pitanju sektor investiranja, najviše zahtjeva je iz sektora voća, povrća i ratarskih kultura.

Tabela 24. Isplaćeni zahtjevi - Drugi IPARD javni poziv za mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“

Sektor	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Sektor mesa	3	1,924,319.99	1,590,347.10	660,480.69
Sektor mlijeka	1	106,294.58	87,846.76	15,055.98
Sektor voća, povrća i ratarskih kultura	5	4,670,171.89	3,859,646.19	1,600,528.87
UKUPNO	9	6,700,786.46	5,537,840.05	2,276,065.54

Kada je u pitanju tip investicije najviše projekata se odnosi na nabavku opreme i vozila.

Tabela 25. Isplaćeni zahtjevi - Drugi IPARD javni poziv za mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“

Tip investicije	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Izgradnja i oprema	4	4,270,473.15	3,529,316.65	1,542,281.43
oprema	2	1,052,653.94	869,961.94	162,274.21
oprema i građevina	1	1,209,722.55	999,770.70	530,981.92
oprema i vozila	1	106,294.58	87,846.76	15,055.98
oprema i vozila	1	61,642.24	50,944.00	25,472.00
UKUPNO	9	6,700,786.46	5,537,840.05	2,276,065.54

Drugi IPARD Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Drugi Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ je objavljen 20. februara 2020. godine. Prijem zahtjeva za ovaj Javni poziv je bio od 24. februara do 19. maja 2020. godine, ali je prijem zahtjeva produžen za 90 dana i trajao je do 19. avgusta 2020. godine.

U okviru drugog IPARD poziva ukupno je podneseno 180 zahtjeva za dodjelu podrške. Ukupna vrijednost zahtijevanih investicija je 20.762.558,10€ (sa PDV-om), odnosno 17.183.535,24€ (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 11.240.463,84€.

Ukupno je ugovoreno 118 projekata ukupne vrijednosti investicija 12,320,804.54€ (sa PDV-om), 10,182,483.09€ (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 6,866,662.43€.

Primljeni zahtjevi za isplatu:

Kroz mjeru 1 drugi javni poziv u 2022. godini primljeno je ukupno 33 finalnih zahtjeva za isplatu. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 2,885,771.15 € (sa PDV-om), 2,384,934.86 € (bez PDV-a), dok je potencijalni iznos zahtijevane podrške 1,536,561.71 €.

Isplaćeni zahtjevi

Ukupan broj isplaćenih zahtjeva za isplatu je 47. Ukupan iznos isplaćenih investicija je 4,186,625.40 € (sa PDV-om), 3,461,956.13 € (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 2,270,373.76 €. Najviše isplaćenih zahtjeva je iz opštine Danilovgrad.

Tabela 26. Isplaćeni zahtjevi - Drugi IPARD Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Andrijevica	2	55,173.91	45,598.28	32,271.38
Bijelo Polje	3	150,586.39	124,451.56	88,162.31
Danilovgrad	7	1,367,012.06	1,129,762.03	706,605.39
Herceg Novi	1	604,130.40	499,281.32	303,678.19
Kolašin	1	27,774.13	22,953.83	17,588.34
Nikšić	6	508,113.62	419,928.60	294,408.70
Petnjica	1	37,420.00	30,925.62	21,647.93
Plav	1	29,410.60	24,306.28	17,014.40
Pljevlja	5	122,091.98	100,902.47	73,351.61
Plužine	1	29,780.00	24,611.57	17,653.72
Podgorica	6	595,827.60	493,603.28	321,121.77
Rožaje	2	71,079.66	59,494.89	41,646.42
Šavnik	1	19,256.07	15,914.11	11,139.88
Tuzi	1	37,878.57	31,304.60	20,347.99
Ulcinj	3	85,857.74	70,956.81	44,441.63
Žabljak	6	445,232.67	367,960.88	259,294.10
UKUPNO	47	4,186,625.40	3,461,956.13	2,270,373.76

Kada je u pitanju sektor investiranja, najviše isplaćenih korisnika je iz sektora mlijeka.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Tabela 27. Isplaćeni zahtjevi - Drugi IPARD Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Sektor	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Sektor proizvodnje jaja	3	1,483,448.25	1,225,990.28	755,890.83
Sektor mesa	2	290,391.16	239,992.69	166,363.00
Sektor mljeka	22	1,234,386.63	1,020,154.26	687,220.77
Sektor vinogradarstva	3	247,916.16	206,073.15	125,209.12
Sektor voća, povrća i ratarskih kultura	17	930,483.20	769,745.75	535,690.04
UKUPNO	47	4,186,625.40	3,461,956.13	2,270,373.76

Kada je u pitanju tip investicije, najviše zahtjeva je isplaćeno za nabavku mehanizacije.

Tabela 28. Isplaćeni zahtjevi - Drugi IPARD Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Tip investicije	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
izgradnja	3	230,950.48	190,868.17	133,607.72
izgradnja/rekonstrukcija	1	21,210.36	17,529.22	12,270.46
Izgradnja/rekonstrukcija i mehanizacija	3	728,489.35	602,057.31	424,038.98
Izgradnja/rekonstrukcija i oprema	1	526,039.77	434,743.61	261,112.27
mehanizacija	27	1,044,455.40	863,186.29	583,818.32
mehanizacija i oprema	6	370,152.32	307,094.78	199,924.38
mehanizacija/uređenje terena	1	12,655.26	10,458.89	7,321.23
oprema	3	860,213.57	710,920.31	433,987.49
Oprema i sadnice	1	39,180.81	33,132.20	23,192.54
Rekonstrukcija, mehanizacija i oprema	1	353,278.08	291,965.35	191,100.37
UKUPNO	47	4,186,625.40	3,461,956.13	2,270,373.76

Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Treći Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ je objavljen 10. novembra 2021. godine.

Prijem zahtjeva za dodjelu podrške u okviru ovog Javnog poziva je bio od 10. novembra 2021. godine do 27. decembra 2021. godine.

U okviru ovog poziva podnijeto je 112 zahtjeva za dodjelu podrške. Ukupna vrijednost zahtijevanih investicija je 11,851,724.63 EUR (sa PDV-om), odnosno 9,839,017.55 EUR (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 6,356,132.36 EUR.

Nakon administrativne i terenske kontrole 65 korisnika su ispunili uslove i kriterijume poziva i

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

potpisali ugovor, dok je jedan korisnik vraćen u postupak nakon izjašnjenja na Obavještenje o ispitnom postupku.

Dakle, ukupno je ugovoreno 66 projekata ukupne vrijednosti investicija 7.003.913,91 EUR (sa PDV-om), 5.788.395,96 EUR (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 3.824.748,27 EUR. Jedan korisnik se čeka na potpis.

Tabela 29. Isplaćeni zahtjevi - Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije u € (sa PDV-om)	Vrijednost investicije u € (bez PDV-a)	Podrške u € (bez PDV-a)
Andrijevića	1	17400	14380.17	10066.12
Bar	1	139345.89	115161.9	69097.14
Berane	1	49327.84	40766.81	28536.76
Bijelo Polje	2	197516.29	163236.6	117170.66
Bijelo Polje	17	1453870.605	1201583.16	802681.72
Danilovgrad	1	596309.74	492817.97	295690.78
Danilovgrad	5	1026091.35	848009.39	542437.81
Golubovci - Podgorica	1	15150.41	12521	7512.6
Herceg Novi	2	146864.14	121375.47	86525.38
Kolašin	1	55623.78	45970.07	32677.06
Mojkovac	1	49795.01	41152.9	28807.03
Nikšić	2	382671.79	316257.67	232458.24
Nikšić	11	1091923.59	902416.16	638643.77
Plužine	1	15187.68	12551.8	8786.26
Podgorica	5	755639.2	624495.21	399574.27
Rožaje	1	31273.9	25846.2	18525.19
Šavnik	1	12553.77	10375.02	7262.51
Šavnik	3	112571.78	93034.53	66130.6
Tuzi	2	87220.44	72083.01	43249.8
Tuzi	1	64552.77	53349.4	32009.64
Tuzi	2	166414.67	137532.79	90002.82
Ulcinj	4	536609.26	443478.73	266902.11
Ukupno	66.00	7,003,913.91	5,788,395.96	3,824,748.27

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Tabela 30. Isplaćeni zahtjevi - Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Sektor	Broj aplikacija	Vrijednost investicije u € (sa PDV-om)	Vrijednost investicije u € (bez PDV-a)	Podrške u € (bez PDV-a)
Sektor maslinarstva	4	403,398.11	333,386.88	203,996.43
Sektor mesa	4	576,233.88	476,226.35	295,661.76
Sektor mlijeka	36	2,089,881.30	1,727,248.96	1,233,129.12
Sektor proizvodnje jaja	2	171,581.30	141,765.54	88,122.08
Sektor ribarstva i akvakulture	1	29,555.21	24,425.79	17,098.05
Sektor vinogradarstva	2	128,490.62	106,190.60	66,356.42
Sektor voća i povrća	6	1,003,038.17	828,957.32	507,904.15
Sektor voća povrća i ratarskih kultura	11	2,601,735.32	2,150,194.52	1,412,480.26
Ukupno	66	7,003,913.91	5,788,395.96	3,824,748.27

Primljeni zahtjevi za isplatu:

Kroz mjeru 1 treći javni poziv u 2022. godini primljeno je ukupno 11 finalnih zahtjeva za isplatu. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 379,491.04 € (sa PDV-om), 313,628.97 € (bez PDV-a), dok je potencijalni iznos zahtijevane podrške 215,665.25 €.

Zahtjevi za avansno plaćanje

Kroz mjeru 1 treći javni poziv u 2022. godini pristiglo je 2 zahtjeva za avansno plaćanje. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 697,962.99 € (sa PDV-om), odnosno 576,828.92€ (bez PDV-a), dok je iznos tražene podrške 187,469.40€.

Isplaćeni zahtjevi

Ukupan broj isplaćenih zahtjeva za isplatu je 13. Ukupan iznos isplaćenih investicija je 763,787.27€ (sa PDV-om), 631,229.17€ (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 437,985.35€. Najviše isplaćenih zahtjeva je iz opštine Nikšić.

Tabela 31. Isplaćeni zahtjevi - Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Bijelo Polje	3	78,400.44	64,793.76	44,321.71
Herceg Novi	1	28,202.20	23,307.60	16,315.32
Nikšić	5	550,720.93	455,141.27	320,886.44
Plužine	1	15,187.68	12,551.80	8,786.26
Šavnik	1	29,218.90	24,147.85	16,903.49
Tuzi	1	47,327.00	39,113.23	23,467.94

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Ulcinj	1	14,730.12	12,173.66	7,304.19
UKUPNO	13	763,787.27	631,229.17	437,985.35

Kada je u pitanju sektor investiranja, najviše isplaćenih korisnika je iz sektora mlijeka i sektora voća, povrća i ratarskih kultura.

Tabela 32. Isplaćeni zahtjevi - Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Sektor	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Sektor mlijeka	6	210,140.29	173,669.67	122,822.39
Sektor ribarstva i akvakulture	1	29,218.90	24,147.85	16,903.49
Sektor voća, povrća i ratarskih kultura	6	524,428.08	433,411.65	298,259.47
UKUPNO	13	763,787.27	631,229.17	437,985.35

Kada je u pitanju tip investicije, najviše zahtjeva je isplaćeno za nabavku mehanizacije.

Tabela 33. Isplaćeni zahtjevi - Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Tip investicije	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
mehanizacija	8	285,211.93	235,712.36	161,123.58
mehanizacija i oprema	3	253,147.20	209,212.56	146,448.80
oprema	1	196,209.24	162,156.40	113,509.48
Oprema/Specijalizovano vozilo	1	29,218.90	24,147.85	16,903.49
UKUPNO	13	763,787.27	631,229.17	437,985.35

Avansni zahtjevi koji su isplaćeni.

Kroz Mjeru 1 treći javni poziv izvršena su avansna plaćanja za dva korisnika ukupne vrijednosti avansne podrške od 187,469.40 €. Investicije su realizovane kroz sektore maslina i voća i povrća, u opštini Podgorica i Danilovgrad.

Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva“

Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketnig poljoprivrednih i proizvoda ribarstva “Treći Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketnig poljoprivrednih i ribljih proizvoda“ je objavljen 15. decembra 2020. godine. Prijem zahtjeva za dodjelu podrške za ovaj Javni poziv je bio od 15. decembra do 15. marta 2021. godine, ali je prijem zahtjeva produžen do 15. aprila 2021. godine. U okviru Trećeg IPARD poziva do 20. aprila 2021. godine podnijeto je 37 zahtjeva za dodjelu podrške. Dostavljen je jedan zahtjev bez podataka, tako da će informacije u nastavku biti date za 36 zahtjeva. Ukupna vrijednost traženih investicija je 27,739,788.91€ (sa PDV-om), odnosno 22,925,445.38€ (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 11,462,722.69€. U 2021. godini ugovoreno je 19 projekata ukupne vrijednosti investicija 10,734,108.42€ (sa PDV-om),

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

8,871,163.98€ (bez PDV- a), uz mogući iznos podrške od 4,447,823.17€.

Ugovoreno je 23 projekata ukupne vrijednosti investicija 14,324,428.90 EUR (sa PDV-om), 11,838,370.99 EUR (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 5,934,421.56 EUR.

U odnosu na opštinu investicija, prikaz je sljedeći:

Tabela 34. Isplaćeni zahtjevi - Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije u € (sa PDV-om)	Vrijednost investicije u € (bez PDV-a)	Podrške u € (bez PDV-a)
Bijelo Polje	4	1,059,562.67	875,671.63	437,835.82
Cetinje	2	471,334.35	389,532.52	194,766.27
Danilovgrad	8	6,972,635.06	5,762,508.31	2,882,185.32
Nikšić	1	61,972.91	51,217.28	25,608.64
Podgorica	5	3,330,241.51	2,752,265.71	1,378,812.71
Tuzi	3	2,428,682.40	2,007,175.54	1,015,212.77
Ukupno	23	14,324,428.90	11,838,370.99	5,934,421.56

Kad je u pitanju sektor investicije ugovorenih projekata, prikaz je sljedeći:

Tabela 35. Isplaćeni zahtjevi - Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva

Sektor investiranja	Broj aplikacija	Vrijednost investicije u € (sa PDV-om)	Vrijednost investicije u € (bez PDV-a)	Podrške u € (bez PDV-a)
Sektor mesa	6	3,674,666.35	3,036,914.34	1,521,137.06
Sektor mlijeka	1	1,730,359.31	1,430,049.02	726,649.51
Sektor vina	8	5,214,596.58	4,309,583.95	2,155,486.99
Sektor voća, povrća i ratarskih kultura	8	3,704,806.65	3,061,823.68	1,531,148.00
Ukupno	23	14,324,428.90	11,838,370.99	5,934,421.56

Primljeni zahtjevi za isplatu

Kroz mjeru 3 treći javni poziv u 2022. godini primljeno je ukupno 2 finalna zahtjeva za isplatu. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 1,255,257.15 € (sa PDV-om), 1,037,402.60 € (bez PDV-a), dok je potencijalni iznos zahtjevanje podrške 519,081.30 €.

Isplaćeni zahtjevi

Ukupan broj isplaćenih zahtjeva za isplatu je 3. Ukupan iznos isplaćenih investicija je 1,331,368.74 € (sa PDV-om), 1,100,304.75 € (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 550,532.37 €.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Isplaćeni zahtjevi za isplatu su iz opština Danilovgrad, Cetinje, Podgorica.

Tabela 36. Isplaćeni zahtjevi - Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Danilovgrad	1	631,971.72	522,290.68	261,145.34
Cetinje	1	103,470.00	85,512.40	42,756.20
Podgorica	1	595,927.02	492,501.67	246,630.83
UKUPNO	3	1,331,368.74	1,100,304.75	550,532.37

Kada je u pitanju sektor investiranja, najviše zahtjeva je iz sektora mesa.

Tabela 37. Isplaćeni zahtjevi - Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva

Sektor	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	ost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Sektor mesa	2	699,397.02	578,014.07	289,387.03
Sektor voća, povrća i ratarskih kultura	1	631,971.72	522,290.68	261,145.34
UKUPNO	3	1,331,368.74	1,100,304.75	550,532.37

Po tipu investicije, podržani projekti odnose se na opremu i nabavku vozila, kao i na izgradnju objekata.

Tabela 38. Isplaćeni zahtjevi - Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva

Tip investicije	Broj aplikacija	Vrijednost investicije (sa PDV-om)	Vrijednost investicije (bez PDV-a)	Iznos podrške
Oprema, nabavka vozila	1	103,470.00	85,512.40	42,756.20
Oprema i izgradnja objekta	1	595,927.02	492,501.67	246,630.83
Oprema, nabavka vozila i transportnih prikolica	1	631,971.72	522,290.68	261,145.34
UKUPNO	3	1,331,368.74	1,100,304.75	550,532.37

Avansni zahtjevi za isplatu

Pored finalnih zahtjeva, kroz Mjeru 3 treći javni poziv izvršeno je avansno plaćanje za jednog korisnika ukupne vrijednosti avansne podrške od 127,270.00€. Investicija je realizovana kroz sektor vina, u opštini Podgorica.

Četvrti IPARD javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“

Četvrti javni poziv za Mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ je

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

objavljen 14. marta 2022. godine.

Prijem zahtjeva za dodjelu podrške u okviru ovog Javnog poziva je bio od 14. marta 2022. godine do 28. aprila 2022. godine.

U okviru ovog poziva podnijeto je 92 zahtjeva za dodjelu podrške. Ukupna vrijednost zahtijevanih investicija je 26,593,809.64 EUR (sa PDV-om), odnosno 23,707,559.89 EUR (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 15,669,795.98 EUR.

Ugovoreno je 43 projekata ukupne vrijednosti investicija 5,806,338.50 EUR (sa PDV-om), 4,720,156.48 EUR (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 3,150,820.89 EUR.

U odnosu na opštinu investicija, prikaz je sljedeći:

Tabela 39. Isplaćeni zahtjevi - Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije u € (sa PDV-om)	Vrijednost investicije u € (bez PDV-a)	Podrške u € (bez PDV-a)
Berane	2	111,504.02	98,152.08	69,384.14
Bijelo Polje	6	163,908.46	135,916.26	95,747.89
Cetinje	1	72,755.24	60,128.30	36,076.98
Danilovgrad	5	789,317.75	652,328.72	426,978.16
Gusinje	1	33,562.87	27,737.91	19,416.54
Kolašin	2	118,136.79	97,633.71	65,923.60
Kotor	1	50,059.99	41,371.90	24,823.14
Nikšić	10	2,477,168.47	1,964,618.58	1,338,351.85
Petnica	1	115,141.92	95,157.92	67,585.57
Pljevlja	4	338,943.39	280,118.51	198,677.14
Podgorica	4	368,862.27	302,547.93	193,887.75
Šavnik	4	215,378.06	177,998.40	125,988.96
Tuzi	2	951,599.27	786,446.26	487,979.17
Ukupno	43	5,806,338.50	4,720,156.48	3,150,820.89

Kad je u pitanju sektor investicije ugovorenih projekata, prikaz je sljedeći:

Tabela 40. Isplaćeni zahtjevi - Treći IPARD Javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije u € (sa PDV-om)	Vrijednost investicije u € (bez PDV-a)	Podrške u € (bez PDV-a)
Sektor mesa	4	993,412.57	821,002.13	530,875.71
Sektor mlijeka	15	1,422,295.41	1,175,450.00	813,039.42
Sektor pčelarstva	3	209,293.63	171,499.53	111,671.14
Sektor proizvodnje jaja	2	1,098,995.91	825,632.99	559,256.62
Sektor vinogradarstva	3	174,562.70	143,440.26	86,064.16
Sektor voća i povrća	16	1,907,778.28	1,583,131.57	1,049,913.84
Ukupno	43	5,806,338.50	4,720,156.48	3,150,820.89

Primljeni i isplaćeni zahtjevi za isplatu

Kroz mjeru 1 četvrti javni poziv u 2022. godini primljen je ukupno 1 fazni zahtjev za isplatu. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 160,618.92 € (sa PDV-om), 194,348.89 € (bez PDV-a), dok je potencijalni iznos zahtijevane podrške 104,402.29€.

Zahtjevi za avansno plaćanje

Kroz mjeru 1 četvrti javni poziv u 2022 godini pristigao je 1 zahtjev za avansno plaćanje. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 21,869.64 € (sa PDV-om), 26,462.26€ (bez PDV-a), dok je potencijalni iznos zahtijevane podrške 7,654.37€.

Isplaćeni fazni zahtjevi

Ukupan broj isplaćenih faznih zahtjeva za isplatu je jedan. Ukupan iznos isplaćene investicije je 194,336.58€ (sa PDV-om), 160,608.74€ (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 104,395.68€.

Isplaćeni zahtjevi za isplatu se odnosi na opštinu Tuzi, sektor na koji se odnosi predmetna investicija je sektor mlijeka i isplaćeni zahtjev se odnosi na nabavku opreme.

Četvrti javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva“

Četvrti javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva“ je objavljen 15. februara 2022. godine.

Prijem zahtjeva za dodjelu podrške za ovaj Javni poziv je bio od 15. februara do 31. marta 2022. godine.

U okviru ovog poziva podnijeto je 33 zahtjeva za dodjelu podrške. Dostavljena su dva zahtjeva bez podataka, tako da će informacije u nastavku biti date za 31 zahtjev. Ukupna vrijednost traženih investicija je 23,683,293.32 EUR (sa PDV-om), odnosno 19,572,969.69 EUR (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 9,789,484.85 EUR.

Ugovoreno je 20 projekata ukupne vrijednosti investicija 15,511,930.54 EUR (sa PDV-om), 12,765,749.31 EUR (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 6,461,045.76 EUR.

U odnosu na opštinu investicija, prikaz je sljedeći:

Tabela 41. Isplaćeni zahtjevi - Četvrti javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva“

Opština	Broj aplikacija	Vrijednost investicije u € (sa PDV-om)	Vrijednost investicije u € (bez PDV-a)	Podrške u € (bez PDV-a)
Cetinje	5	946,119.28	781,916.76	390,958.38
Danilovgrad	2	2,145,145.88	1,772,847.84	936,316.00
Kolašin	1	152,833.59	126,308.75	63,154.38
Kotor	1	205,579.00	169,900.00	84,950.00
Nikšić	1	1,087,655.11	898,888.52	449,444.26
Podgorica	4	4,557,052.36	3,712,158.97	1,883,079.49
Podgorica	1	1,279,973.72	1,057,829.52	529,429.76
Rožaje	1	916,681.01	757,587.61	378,793.81
Tuzi	2	1,992,758.25	1,646,907.65	823,453.83
Ukupno	20	15,511,930.54	12,765,749.31	6,461,045.76

Kad je u pitanju sektor investicije ugovorenih projekata, prikaz je sljedeći:

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Tabela 42. Isplaćeni zahtjevi - Četvrti javni poziv za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva“

Sektor	Broj aplikacija	Vrijednost investicije u € (sa PDV-om)	Vrijednost investicije u € (bez PDV-a)	Podrške u € (bez PDV-a)
Sektor maslina	3	2,199,500.49	1,817,769.00	909,399.50
Sektor mesa	3	2,152,179.81	1,778,661.00	889,330.50
Sektor mesa	3	673,563.13	556,663.74	278,331.87
Sektor mlijeka	2	2,145,145.88	1,772,847.84	936,316.00
Sektor vina	3	3,242,910.23	2,680,091.10	1,340,045.56
Sektor voća i povrća i ratarskih kultura	6	5,098,631.00	4,159,716.63	2,107,622.33
Ukupno	20	15,511,930.54	12,765,749.31	6,461,045.76

Primljeni i isplaćeni zahtjevi za isplatu

Kroz mjeru 3 četvrti javni poziv u 2022. godini primljen je ukupno 1 finalni zahtjev za isplatu. Ukupna zahtijevana vrijednost investicije iznosi 208,435.00 € (sa PDV-om), 252,206.35 € (bez PDV-a), dok je potencijalni iznos zahtijevane podrške 104,217.50 €.

Zahtjevi za avansno plaćanje

Kroz mjeru 3 četvrti javni poziv u 2022. godini pristigao je 1 zahtjev za avansno plaćanje. Iznos tražene podrške iznosi 374,661.25 €.

Isplaćeni zahtjevi

Ukupan broj isplaćenih zahtjeva za isplatu je jedan. Ukupan iznos isplaćene investicije je 252,206.35 € (sa PDV-om), 208,435.00 € (bez PDV-a), dok je iznos isplaćene podrške 104,217.50 €.

Isplaćeni zahtjevi za isplatu se odnosi na opštinu Cetinje, sektor na koji se odnosi predmetna investicija je sektor mesa i isplaćeni zahtjev se odnosi na nabavku opreme.

Prvi javni poziv za Mjeru 7 „Diverzifikacija gazdinstva i razvoj poslovanja“, podmjera 7.1

„Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma“

Prvi javni poziv za Mjeru 7 „Diverzifikacija gazdinstva i razvoj poslovanja“, podmjera 7.1 „Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma“ je objavljen 23. juna 2021 godine.

Prijem zahtjeva za dodjelu podrške za ovaj Javni poziv je bio od 23. juna do 31. avgusta 2021. godine, ali je prijem zahtjeva produžen do 30. septembra 2021. godine.

U okviru Prvog IPARD poziva podnijeto je 102 zahtjeva za dodjelu podrške.

Ukupna vrijednost traženih investicija je 11,559,740.25€ (sa PDV-om), odnosno 9,553,504.34€ (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške je 6,209,777.82€.

Od 102 primljene aplikacije, nakon završene administrativne i terenske kontrole, 24 korisnika su ispunila sve kriterijume i uslove poziva i čekaju na potpis ugovora. Nakon Obavještenja o ispitnom postupku 2 korisnika su vraćena u postupak nakon sprovedenih kontrola utvrđeno je da su aplikacije prihvatljive. Dakle, potpisivanje ugovora čeka ukupno 26 korisnika, ukupne vrijednosti investicija 3,271,550.73 EUR (sa PDV-om), 2,703,760.93 EUR (bez PDV-a), uz mogući iznos podrške od 1,757,444.60 EUR.

Takođe, od 26 korisnika koji čekaju na potpisivanje ugovora, 6 korisnika je podnijelo zahtjev za ponovno razmatranje cijena, iz razloga što je na tržištu došlo do porasta cijena i prvobitne

ponude su na iznose koji su znatno niži od trenutnih cijena na tržištu za stavke koje nabavljaju. Svi zahtjevi su u proceduri, i nakon odrađenih kontrola provjere realnosti cijena donijeće se konačna odluka o prihvatanju zahtjeva.

Revizija strukture za implementaciju IPARD-a u Crnoj Gori

Tokom 2022. godine Direktor za plaćanja je bio predmet deset revizija. Četiri revizije su obavljene od strane Revizorskog tijela Crne Gore, tri od strane Direktorata za upravljačku strukturu Ministarstva finansija, jedna od strane Generalnog direktorata za poljoprivredu i ruralni razvoj Evropske komisije (DG AGRI) i dvije od strane Odjeljenja za unutrašnju reviziju Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Registar poljoprivrednih gazdinstava

Poljoprivredni proizvođači koji ostvaruju pravo na podršku Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, dužni su, u skladu sa zakonom, da registruju svoje poljoprivredno gazdinstvo u Registru poljoprivrednih gazdinstava. U toku 2022. godine u ovaj registar upisano je 2192 poljoprivredna gazdinstva i urađeno 5438 promjena podataka za već upisana gazdinstva. Zaključno sa 31.12.2022. godine u Registar poljoprivrednih gazdinstava ukupno je upisano 17665 poljoprivrednih gazdinstava. Upis i promjena podataka u RPG odvijale su se do avgusta 2022.godine kada je rad sistema prekinut zbog hakerskih napada.

Tabela 43. Registar poljoprivrednih proizvođača

Opština	Registровано u 2022.	Ukupno registrovano
Andrijevica	43	327
Bar	70	635
Berane	174	1227
Bijelo Polje	356	2517
Budva	18	143
Cetinje	31	236
Danilovgrad	77	602
Gusinje	13	117
Herceg Novi	19	175
Kolašin	32	335
Kotor	17	151
Mojkovac	75	541
Nikšić	242	2161
Petnjica	60	420
Plav	24	306
Pljevlja	255	2007
Plužine	16	351
Podgorica	409	3140
Rožaje	78	710
Šavnik	32	290
Tivat	13	103
Tuzi	41	150
Ulcinj	48	698
Žabljak	49	323
Ukupno	2192	17665

Sistem evidencije parcela poljoprivrednog zemljišta (SIZEP)

U 2022. godini u SIZEP-u su prostorno identifikovane poljoprivredne parcele koje su bile predmet plaćanja kroz mjere Agrobudžeta koje su vezane za površinu. U 2022. godini prostorno je identifikovano 4988 parcela ukupne površine 2256,79 ha. Tako da je zaključno sa 31.12.2022. godine ukupno registrovano 21461 parcela za 5545 gazdinstva površine 11 757,70 ha.

Tabela 44. Broj registrovanih parcela, površina i vrsta upotrebe po opštinama

Opština	Broj parcela	Registrovana površina/ha	Vrsta upotrebe
Andrijevica	90	26,34	Oranica
	3	0.26	Staklenici/plastenici
	395	188.44	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	1	0,25	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
Bar	59	22,05	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	71	49,75	Oranica
	1	0.06	Staklenici/plastenici
	15	2.84	Vinograd
	136	58,32	Zasad masline
	70	34,98	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
Berane	889	394,19	Oranica
	2	0,55	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
	6	0,35	Staklenici/plastenici
	1341	482,45	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Bijelo Polje	1948	1022,34	Oranica
	3	1.16	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
	1	0.35	Pašnjak
	29	2,08	Staklenici/plastenici
	3002	1123,56	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	3	0,43	Zasad masline
Budva	26	11,73	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	18	8,2	Zasad masline
	9	6,59	Vinograd
	23	11,61	Oranica
	2	0,38	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
Cetinje	9	3,44	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	4	0,70	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
	30	10,96	Oranica
	22	7,45	Vinograd
Danilovgrad	34	13,61	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	630	519,50	Oranica
	12	2,47	Staklenici/plastenici
	3	2.01	Zasad masline

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

	24	6,85	Vinograd
	3	1,26	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
Gusinje			
	152	119,73	Oranica
	40	18,62	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Kolašin	106	50,48	Oranica
	108	124,17	Voćnjak, zasad višegodišnjih kul.
Kotor	1	0,66	Vinograd
	8	3,36	Oranica
	7	2,28	Zasad masline
	9	7,43	Voćnjak, zasad višegodišnjih kul.
Mojkovac	87	35,24	Oranica
	2	0,42	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
	227	91,67	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Nikšić	1189	769,16	Oranica
	4	0,62	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
	9	0,66	Staklenici/plastenici
	411	196,6	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	10	2,73	Vinograd
Petnjica	224	193,53	Oranica
	1	0,02	
	164	70,34	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Plav	95	65,08	Oranica
	147	74,98	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	1	0,10	Vinograd
Pljevlja	1143	891,71	Oranica
	3	0,11	Staklenici/plastenici
	2685	894,47	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Plužine	16	10,85	Oranica
	159	66,72	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Podgorica	2733	2317,00	Oranica
	307	49,80	Staklenici/plastenici
	538	252,73	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	330	196,62	Vinograd
	56	81,58	Zasad masline
	57	35,19	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
Rožaje	88	33,97	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	200	203,92	Oranica
Šavnik	51	19,36	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	38	13,04	Oranica
Ulcinj	318	237,44	Oranica
	232	192,81	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

	58	7,52	Staklenici/plastenici
	9	5,43	Vinograd
	145	75,65	Zasad masline
	66	55,07	Mješoviti zasad višegodišnjih kultura
Žabljak	123	146,91	Oranica
	1	0,34	Staklenici/plastenici
	7	2,79	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
Herceg Novi	34	8,91	Oranica
	8	2,64	Zasad masline
Tivat	7	2,09	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	6	2,90	Oranica
	8	4,85	Zasad masline
Tuzi	6	2,50	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
	12	5,63	Staklenici/plastenici
	7	2,76	Vinograd
	76	71,27	Oranica
	8	7,19	Zasad masline
Zeta	2	0,99	Oranica
	1	0,32	Voćnjak, zasad višegodišnjih kultura
UKUPNO:	21461	11757,70	

Drugi projekat institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede u Crnoj Gori – MIDAS 2

Razvojni cilj MIDAS 2 Projekta je da se poboljša pružanje vladine podrške poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju na način koji je usklađen sa EU pristupnim zahtjevima. Vrijednost projekta je 30 mil. EUR. Inicijalno trajanje projekta bilo je jun 2018. - jun 2023. godine. Na osnovu zahtjeva za restrukturiranje projekta, sa osnovnim ciljem finansiranja izgradnje postrojenja za preradu nus proizvoda životinjskog porijekla, dostavljenog Svjetskoj Banci u decembru 2021. godine, 30. juna, 2022. godine, odobreno je produženje roka za završetak projekta do 30. juna 2025. godine.

Projekat ima tri razvojne komponente, dok je četvrta komponenta Upravljanje projektom:

- Prva komponenta – Jačanje programa Ministarstva, za poljoprivredu, ruralni razvoj i ribarstvo (vezano za ispunjenje mjerila u okviru Poglavlja 11):
- Druga komponenta – Podrška za oblast bezbjednosti hrane, veterinarske i fitosanitarne usluge (vezano za ispunjenje mjerila u okviru Poglavlja 12).
- Treća komponenta – Modernizacija sektora ribarstva (vezano za ispunjenje mjerila u okviru Poglavlja 13).

Pored ostalih angažmana, u toku 2022. godine su započete/realizovane sljedeće aktivnosti:

Komponenta 1:

Status za dva javna poziva za dodjelu bespovratne podrške:

- Grant podrška za investicije u ribolovne plovne objekte, uključujući ribolovnu opremu i elektronske uređaje – Ukupna vrijednost 20 potpisanih ugovora (vrijednost investicije) iznosi 2.996.841,00€, dok je potencijalna bespovratna (grant) podrška 2.397.472,80€. Od ukupno ugovorenih 20 investicija, do kraja 2022. godine, kompletirane su dvije investicije i dostavljeni zahtjevi za isplatu, ukupne vrijednosti grant podrške (80%) 148.000 €. 4 aplikanta nijesu realizovali

investiciju u predviđenom roku, dok je njih 14 produžilo trajanje ugovora do 30.juna 2023. godine i realizacija je u toku.

- Grant podrška investicijama u preradu na gazdinstvima – primljeno je 116 zahtjeva za dodjelu bespovratne podrške, dok je 70 odobreno i potpisani su ugovori. Ukupna vrijednost potpisanih ugovora iznosi 489.492,49€, dok potencijalna grant podrška iznosila 391.593,99€. Od 70 ugovorenih projekata, pristiglo je 66 zahtjeva za isplatu podrške, od čega je 59 isplaćeno u iznosu od 311.891,33€, a 7 odbijeno. Za 4 ugovorena projekta nijesu podnešeni zahtjevi za isplatu.

Nakon otvaranja prve regionalne kancelarije Direktorata za plaćanja/Kuće poljoprivrede u Bijelom Polju 2020. godine, u planu je dalje uspostavljanje regionalnih kancelarija direktorata za plaćanja. Na osnovu usvojene informacije Vlade o izgradnji kuće poljoprivrede u Beranama, potpisan je ugovor za izradu glavnog projekta i nadzor nad izvođenjem radova. Izrađeno je idejno rešenje i dostavljeno na odobrenje glavnom gradskom arhitekti. Osim regionalne kancelarija Direktorata za plaćanje u kući poljoprivrede biće smještene savjetodavne službe, inspektori za poljoprivredu i šumarstvo MPŠV, veterinarski i fitosanitarni inspektori Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, kao i Sekretarijat za poljoprivredu, turizam i vodoprivredu opštine Berane.

Tokom 2022. godine, nastavljene su dalje aktivnosti na uspostavljanju regionalnih kancelarija Direktorata za plaćanja. Određena je lokacija u opštini Pljevlja, sredinom decembra dobijeni su Urbanističko tehnički uslovi i Vlada je na sjednici od 28.12. 2022. godine usvojila Informaciju o izgradnji kuće poljoprivrede u Pljevljima. Osim regionalne kancelarija Direktorata za plaćanje u kući poljoprivrede biće smještene savjetodavne službe, inspektori za poljoprivredu i šumarstvo MPŠV, veterinarski i fitosanitarni inspektori Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, kao i Sekretarijat za ekonomiju opštine Pljevlja.

Tokom 2022. godine završene su sledeće aktivnosti:

- Tehnička podrška za Pripremu IPARD III programa 2021-2027.
- Ažuriranje Geoprostorne aplikacije (GSAA) sa novim funkcionalnostima za administrativnu kontrolu.
- Nadogradnja skladišnih kapaciteta HDD za 3PAR, za potrebe Direktorata za plaćanja
- Eksterna reviziju IPARD-finansijskog računovodstvenog softvera za IPARD Agenciju/Direktorat za plaćanja, MPŠV.

Tokom 2022. godine nastavljene su i započete sledeće aktivnosti:

- Izrada Atlasa medonosnih biljaka i katastra pčelinjaka.
- Podrška za evaluacionu komisiju za IPARD pozive.
- Izrada Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja 2022-2028.
- Izrada glavnog projekta i nadzor nad izvođenjem radova - Regionalna kancelarija Berane.
- Tehnička pomoć za procjenu kapaciteta za uvođenje cjelokupnog poljoprivrednog zemljišta (oranice, livade i pašnjaci) u LPIS i odabir pilot agroekoloških mera.
- Dodatno ažuriranje postojećeg GSAA softvera. sa novim funkcionalnostima za potrebe uvezivanja sa registrima životinja.
- Nabavka zamjenske ICT opreme sa „End of life (EOL)“ statusom u 2022. godini, za server salu Direktorata za plaćanja.

Krajem decembra 2022., odlučeno je da se ne prihvati dostavljena ponudu za nabavku i softversko rješenje za harmonizaciju svih registara u okviru Ministarstva, a na osnovu prethodno završenog konsultantskog angažmana za Procjenu svih registara u okviru MPŠV i njihovu harmonizaciju (gdje je data detaljna tehnička specifikacija za nabavku i softverska rješenja).

Komponenta 2:

Nastavljene su započete aktivnosti na uspostavljanju potpuno funkcionalne referentne fitosanitarne laboratorije na Biotehničkom fakultetu. Potpisan je Sporazum o regulisanju međusobnih prava i obaveza za funkcionisanje buduće Nacionalne referentne fitosanitarne laboratorije, između Ministarstva poljoprivrede, Univerziteta Crne Gore i Biotehničkog fakulteta. Pripremljeno je i odobreno idejno rješenje. Dinamika izrade glavnog projekta usporena je iz razloga što je revizijom istog, utvrđeno da je projektom neophodno obuhvatiti sistem protivpožarne zaštite za cijeli objekat BTF a ne samo za nadograđeni dio.

Nakon što je biznis planom i izvještajem o izvodljivosti projekta potvrđena neophodnost uspostavljanja sistema za upravljanje nusproizvoda životinjskog porijekla, kroz izgradnju postrojenja za preradu nus proizvoda životinjskog porijekla, Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 01. decembra 2021. godine razmotrila i usvojila Informaciju o izgradnji postrojenja za preradu nusproizvoda životinjskog porijekla (ABP) na lokaciji Čelinska Kosa, Bijelo Polje. U skladu sa zaključcima, akt 04-6327/7, od 9. Decembra 2021. Godine, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja je, u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Svjetskoj Banci u decembru 2021 godine zvanično podnijelo zahtjev za restrukturiranje MIDAS 2 projekta. Ovaj zahtjev je odobren u junu 2022. godine i alocirana su sredstva za izgradnju ovog postrojenja u okviru MIDAS 2 projekta i produženo je vrijeme trajanja projekta do juna 2025. godine, kako bi bilo vremena da se ovo postrojenje izgradi. U skladu sa istim zaključkom, rješenjem Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede broj 05-31/21-13990/11 od 15. Juna 2022 godine, formirana je nova radna grupa za praćenje implementacije pripremnih aktivnosti za stvaranje preduslova za izgradnju postrojenja za neškodljivo uklanjanja nusproizvoda životinjskog porijekla, i čine je predstavnici Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Ministarstva finansija, Ministarstva ekonomskog razvoja, Opštine Bijelo Polje, Opštine Mojkovac i MIDAS 2 projekta. Uzimajući u obzir činjenicu da je izgradnja Regionalnog centra za čvrsti komunalni otpad na lokaciji Čelinska kosa vrlo neizvjesna, te da nije moguće realizovati izgradnju putne infrastrukture do lokacije „Čelinska kosa“, a koja bi osigurala završetak građevinskih radova i opremanje postrojenja ABP do juna 2025. godine, Ministarstvo i UBHFVP razmatraju mogućnost da se obezbjedi nova lokacija za izgradnju postrojenja za preradu nusproizvoda životinjskog porijekla (ABP). Na ovaj način stvorili bi se uslovi, da se kroz tehničku podršku MIDAS 2 projekta, krene sa realizacijom aktivnosti na pripremi projektne dokumentacije (idejno rešenje, glavni projekat), pripremi tenderske dokumentacije za izgradnju postrojenja i izradi Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu za izgradnju i funkcionisanje objekta za preradu otpada životinjskog porijekla (ABP).

U završnoj fazi implementacije je konsultantski angažman u vezi sa Izradom Veterinarsko-informacionog sistema (VIS) – svi moduli, njih 16, su izrađeni i većim dijelom postavljeni na produkcionu platformu. Međutim, na dinamiku izrade ovog softvera nepovoljno je uticao sajber napad u avgustu 2022., pa još uvijek nije omogućen pristup konsultantima. Trajanje ugovora produženo je do maja 2023. godine.

Komponenta 3:

Konsultantska kompanija za izradu procjene uticaja na životnu sredinu i socijalnih uticaja za buduću ribarsku luku na lokaciji Rt Đeran, sprovodi istraživanja o pogodnosti lokacije za izgradnju luke i izradu preliminarnog dizajna luke. Nakon odobrenja nacrtu Elaborata o uticaju na životnu sredinu, kao i predloga idejnog rješenja potencijalno buduće ribarske luke, od strane Svjetske banke i Ministarstva poljoprivrede, isti je dostavljen Agenciji za zaštitu životne sredine krajem decembra 2022., na dalje postupanje u skladu sa crnogorskom legislativom. U vezi sa potencijalnom izgradnjom luke Đeran, koja zavisi i od statusa Elaborata, Ministarstvo poljoprivrede/Ministarstvo finansija, Svjetskoj Banci dostavili su zahtjev za potencijalno dodatno finansiranje izgradnje ove luke.

Strategije ribarstva sa akcionim planom, za period 2023-2028. Crna Gora ima uspostavljen sistem prikupljanja podataka putem elektronskih sistema, međutim, neophodna je infrastruktura za vođenje evidencije ribolovnih aktivnosti, mjerenja ribe i drugih morskih organizama, kao i proizvodnje leda za održavanje ulova od prvog iskrcaja do prvog mjesta prodaje. Kako bi se stvorila neophodna infrastruktura započete su aktivnosti na definisanju lokacija za prva mjesta iskrcaja. Tender za nabavku elektronskih vaga sa automatskim ledomatom i sistemom izvještavanja za ribarstvo objavljen je početkom decembra 2022.

Ponovljeni oglas za konsultantski angažman za Studiju tržišne politike za proizvode ribarstva i akvakulture je objavljen početkom decembra 2022. I pored iniciranja Ministarstva poljoprivrede da se u okviru AD Marina Bar pokrenu sve neophodne aktivnosti u rješavanju imovinsko-pravnih pitanja kako bi se stvorio pravni osnov za početak rekonstrukcije Gata 9 ove marine za ribarsku luku, nije bilo daljih konkretnih koraka od kojih zavisi realizacija ove aktivnosti. Ovo se prevashodno odnosi na ostale institucije od kojih takođe zavisi donošenje konačne odluke (Ministarstvo kapitalnih investicija, AD Marina Bar).

Komponenta 4 – Upravljanje projektom

U cilju praćenja realizacije projektnih aktivnosti, kancelarija Svjetske banke u Podgorici dostavlja Ministarstvu finansija i socijalnog staranja i Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, redovne mjesečne izvještaje. Pored ovoga, a najmanje dva puta godišnje, Svjetska banka dostavlja sveobuhvatne izvještaje (Aide Memoire), nakon održanih misija/supervizija implementacije projekta, sa naglaskom na aktivnosti koje je potrebno preduzeti u narednih šest mjeseci. Takođe, obaveza projektnog tima je redovno polugodišnje izvještavanje Banke, u cilju praćenja implementacije dogovorenih aktivnosti.

Tokom 2022. godine, u periodu od 24.maja do 03. juna, organizovana je redovna misija Svjetske Banke za MIDAS 2 projekat. Tom prilikom su sve institucije koje implementiraju MIDAS 2 projekat, uzele aktivno učešće i dogovoreni su naredni koraci. Cilj misije je bio da se procijeni napredak u tri komponente projekta, da se obezbijedi tehnička podrška koja će pomoći u ubrzavanju dinamike implementacije projekta i dogovoriti detaljan akcioni plan za aktivnosti koje će se sprovesti u narednih 6 mjeseci. Konkretno, misija se fokusirala na: (i) implementaciju tekućih grantova koji podržavaju preradu na gazdinstvu i ribarstvo, osmišljavanje narednih mjera agro-ekološke podrške, razvoj i nadogradnju IT sistema, i uspostavljanje regionalnih kancelarija Direktorata za plaćanja; (ii) spremnost za pokretanje građevinskih radova na Fitosanitarnoj nacionalnoj referentnoj laboratoriji i pripreme aktivnosti u vezi sa uspostavljanjem sistema bezbjednog upravljanja nusproizvoda životinjskog porijekla (ABP); (iii) nalazi Procjene uticaja na životnu sredinu i društvo Rt Đeran (ESIA), posebno oni koji se odnose na socijalni uticaj na lokalno stanovništvo; status ribarskih luka Bar i Herceg Novi.

ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

Tokom 2022. godine, dostavljena su ukupno 7.942 zahtjeva za odlučivanje u prvostepenom upravnom postupku, i to:

- 310 zahtjeva za dodjelu podrške podnijetih po javnim pozivima u okviru IPARD II 2014–2020, od kojih je 266 riješeno (85,80%), a ostali su u postupku odlučivanja (*uz napomenu da je u 2022. godini riješeno 65 zahtjeva, a koji su podnijeti u prethodnim godinama*);
- 85 zahtjeva za isplatu podrške podnijetih po javnim pozivima u okviru IPARD II 2014–2020, od kojih je 85 riješeno (100%);
- 4.861 zahtjeva za dodjelu podrške podnijetih po Javnom pozivu za direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji i dodjelu podrške organskoj proizvodnji od kojih je riješeno 4.793 riješeno (98,60%), a za 68 zahtjeva je u toku postupak odlučivanja;
- 494 zahtjeva po osnovu javnih poziva za dodjelu podrške u sektoru pčelarstva i dodjele

kvota, od kojih su svi zahtjevi riješeni (100%), i
- 2.192 zahtjeva za upis u Registar poljoprivrednih gazdinstava, od kojih su svi riješeni (100%),

Što se tiče upravnog spora, 15 korisnika je, nezadovoljni odlukom Ministarstva, podnijelo tužbu Upravnom sudu Crne Gore. Sve tužbe su uredno procesuirane i odgovor na tužbu za svaku pojedinačno je poslat Upravnom sudu. Upravni spor za iste je u toku.

OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI

U 2022. godini, Direktor za plaćanja uz maksimalno angažovanje svih zaposlenih ostvario je veoma dobre i zapažene rezultate. Kroz IPARD II program (mjera 1 i 3) ukupno je ugovoreno 125 projekata, ukupne vrijednosti investicije 25.528.879,71 EUR (s PDV-om), dok je moguća podrška ugovorenih investicija 12.146.045,79 EUR. Kroz IPARD II program (mjera 1 i 3) ukupno je isplaćeno 86 projekata, ukupne vrijednosti investicije 17,635,784.85 € (sa PDV-om), dok je isplaćena bespovratna podrška 8,126,465.51 €. U okviru mjere „Direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji“ i mjere ruralnog razvoja „Podrška organskoj proizvodnji“, koje realizuje Direktor za plaćanja ukupno je primljeno 4.861 zahtjev za podršku, od kojih je isplaćeno 4.801 zahtjevu iznosu od 3.374.000,7€, a zahtijevana je podrška za 11.507,75ha obradivih površina (21.833 parcele), od kojih su neke površine ostvarile podršku za obje mjere.

U toku 2022. godine u Registar poljoprivrednih gazdinstava upisana su 2192 nova poljoprivredna gazdinstava. Upis u Registar poljoprivrednih gazdinstava je osnova i uslov za dobijanje svih podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju, a istovremeno i evidencija o stvarnim podacima o svim poljoprivrednim gazdinstvima na teritoriji Crne Gore. Ukupan broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava zaključno na dan 31.12.2022. godine iznosi 17665. U narednom periodu Direktor za plaćanja će nastaviti sa dodatnim razvojem Registra poljoprivrednih gazdinstava kroz unapređenje regulative, softverskih kontrola i procedure za upis kao i registracijom novih poljoprivrednih gazdinstava i evidencijom promjena za podataka za ranije upisana gazdinstva.

Takođe, u 2022. godini Direktor za plaćanja je nastavio sa prostornom identifikacijom referentnih parcela kroz Evidenciju parcela poljoprivrednog zemljišta (SIZEP sistem) i kao rezultat u 2022. godini prostorno je identifikovano 4988 novih parcela ukupne površine 2256,79ha tako da je, zaključno sa 31.12.2022. godine, ukupno registrovano 21461 parcela za 5545 gazdinstava površine 11757 ha. U narednom periodu Direktor za plaćanja će nastaviti sa dodatnim razvojem SIZEP-a kroz unapređenje regulative, metodologije i softvera u cilju evidentiranja novih površina kao i identifikacije livada i pašnjaka i sprovođenja agroekoloških mjera.

Direktor za plaćanje je nastavio aktivnosti na uspostavljanju kuća poljoprivrede/regionalnih kancelarija u Beranama i Pljevljima. Nakon obezbijeđenih potrebnih saglasnosti, idejni i glavni projekat kuće poljoprivrede u Beranama su završeni. U narednom periodu planirano je da se završi započeta tenderska procedura izbora revizora projekta i sama revizija kao i da se pripremi i objavi tender za izvođenje radova i započne sa radovima na izgradnji objekta. Nakon dobijanja saglasnosti Vlade Crne Gore pripremljen je i objavljen tender za izradu projekta kuće poljoprivrede/regionalne kancelarije u Pljevljima. Direktor za plaćanja će nastaviti sa aktivnostima na izradi glavnog projekta za planirani objekat, dobijanjem potrebnih saglasnosti i ostalim aktivnostima u cilju početka izgradnje ovog objekta. Uzimajući u obzir navedeno, neophodno je raditi na daljem povećanju ljudskih resursa u Direktoratu za plaćanja, kako bi se osigurala uspješna implementacija IPARD II programa, kao i drugih mjera podrške i projekata koje realizuje ovaj Direktor. Uspješna realizacija i povlačenje sredstava iz IPARD II programa ne zavisi samo od Direktorata za plaćanja — IPARD Agencije, već i od svih učesnika u ovom procesu, kako Ministarstva, tako i ostalih organa državne uprave, Tehničkih tijela prepoznatih IPARD II programom, organa lokalne uprave, poljoprivrednih proizvođača i prerađivača i drugih učesnika u ovom procesu.

6.4. DIREKTORAT ZA RURALNI RAZVOJ

REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Obnova i razvoj sela i izgradnja seoske infrastrukture

Kroz mjeru „Razvoj sela i izgradnja infrastrukture“ u toku 2022. godine podržan je 181 projekat sa ukupnom podrškom od 2.068.175,26€. Sredstva su opredijeljena za rješavanje pitanja vodosnabdjevanja, sanaciju i rekonstrukciju preko 100 km puteva i ostalih projekata ruralne infrastrukture. Isplaćeno je 809.000,00€ za prioritetne projekte 21 lokalne samouprave kao i 157 zahtjeva dostavljenih od strane mjesnih zajednica, režijskih odbora, udruženja proizvođača u iznosu od 1.259.175,26€.

ANDRIJEVICA:

- Novi vodovod za tri zaseoka: Saleviće, Most Bandovića i Donja Prisoja;
- Nabavka opreme za bolju funkcionalnost, održavanje i povezanost sa selima;
- Nabavka solarnog panela na poljoprivrednom gazdinstvu;
- MZ Trepča, rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture;
- Ograđivanje zona sanitarne zaštite na vodovodu u selu Cecune;
- MZ Božiče, završetak radova na vodosnabdjevanju „Božickog“ katuna na planini

Štavna;

- Rješavanje problema navodnjavanja u selu Peovac;
- MZ Gornje Luge, rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture;
- MZ Slatina, Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja-izgradnja „buster stanice“;
- Nasipanje puta u dužini od 4km i izgradnja potpornih zidova na planini Komovi;
- Regulacija vodotoka na rijeci Lim na kritičnim lokacijama.

BERANE:

- Sanacija postojećeg makadamskog puta Buče Jugovine – Konjsko – Lokva – Rujanac;

- MZ Lubnice, regulisanje vodosnabdjevanja na katunu Reljina;
- MZ Petnjik, izrada pojila za stoku na planini Krčevo, selo Petnjik;
- MZ Velika, asfaltiranje Glavičke ulice u zaseoku Šume;
- MZ Dapsiće, sanacija postojećeg puta Magistrala- Vodenica u dužini od 300m;
- MZ Dapsiće, sanacija postojećeg puta Pumpna stanica- Klisura;
- MZ Dolac, sanacija puta u naselju Dolac;
- MZ Buče, izgradnja vodovoda za selo Buče sa izvorišta Rujanac kao i rješavanje uskih grla na putnoj infrastrukturi u selu Buče i to sljedeći putni pravci: Joksimovića Mala- Stari put 115m, Krivina Potoci 40m, Magistrala- Bulatovići 80m;
- Sanacija puta na poljoprivrednom gazdinstvu u selu Glavaca;
- MZ Petnjik, asfaltiranje puta – Mršina bara u MZ Petnjik;
- Asfaltiranje putnog pravca Donja Ržanica – lokalitet Tumberica;
- Sanacija prilaznog puta na gazdinstvu;
- Saniranje dionice puta u dužini od 300m u mjestu Glavica;
- Hitna regulaciju vodotoka Lima na dvije kritične lokacije.

GUSINJE:

- Sanacija mosta na rijeci Ljuči;
- Proširenje seoskog puta u naselju Dosuđe II u dužini od 1km;
- Nasipanje 1km puta u selu Dosuđe;
- Sanacija putne infrastrukture od posledica poplava.

PETNJICA:

- Završetak radova na vodovodu Murovsko velo (zaseok Radmanci) MZ Radmanci;

- Nasipanje putnih pravaca prema katunima: Dužice – Bare – Ravni Turijak – Savin Bor – Pločnik – Pecko – Ciglen;
- Nabavka stočne vage;
- Pomoć za sanaciju putnog pravca Poroče – Murovac – Javorova.

PLAV:

- Rekonstrukcija lokalnog puta Bogičevica- Hridsko jezero;
- Rekonstrukcija lokalnog puta Hota – Zabelj;
- Rekonstrukcija preko 150 godina stare školske zgrade;
- Sanacija putne infrastrukture od posledica poplava.

PLJEVLJA:

- MZ Crljenice – Nabavka stočne vage;
- Tamponiranje prilaznog putau dužini od 900m od asfaltnog puta Pljevlja – Đurđevića Tara;
- MZ Boljanići – Nasipanje i asfaltiranje kraka putnog pravca Orevine- Klismerine;
- MZ Zabrdje – Izgradnja vodovoda u selu Zenica;
- MZ Crljenice – Asfaltiranje seoskih puteva;
- Asfaltiranje dionice puta u Velikim Krčama koja vodi do dva poljoprivredna gazdinstva Pivljanin;
- NVU Zdravo Zmo – Održavanje nekategorisanih puteva u selu Glibaći;
- MZ Kozica – Izgradnja ograde i kapele u seoskom groblju u Kozici kod Jerininoga grada;
- MZ Zabrdje – Proboj i izgradnja seoskog puta u selu Zenici;
- Sanacija korita rijeke Čehotine.

PLUŽINE:

- Izgradnja seoskog vodopoja i bistjerne za vodu u selu Dubljevići;
- Asfaltiranje lokalnog puta Crkvičko Polje – Jerinići;
- Selo Poljana – izgradnja kapele u selu Poljana;
- Izgradnja seoskog vodovoda u selu Borkovići;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja u selu Miloševići;
- Sanacija stare škole u Boričju;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja u seoskim područjima;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja u selu Orah;
- Sanacije lokalnih puteva u MZ Trsa i Dubljevići;
- Izgradnja bistjerne za vodu na pljoprivrednom gazdinstvu u selu Brezna.

ŠAVNIK:

- Rekonstrukcija katunskog puta Bare – Rasova – Starac;
- Adaptacija područne jedinice u Sirovcu J.U. O.Š. „Bogdan Kotlica“;
- MZ Duži – Sanacija lokalnog puta u u dužini od 2km.

ŽABLJAK:

- Nasipanje i sanacija dijela makadamskog putnog pravca u Tepcima.

ROŽAJE:

- Sanacija puta prema katunima na Vlahove, Gradini i Giljevo polje;
- Rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture;
- MZ Grižica – završetak radova na makadamskom putu koji vodi do Mjesne zajednice;
- MZ Koljeno – sanacija putnog pravca u MZ Koljeno u dužini od 500m;
- Sanacija putnog pravca u selu Bogaje od JU OŠ „Bratstvo i jedinstvo“ Skarepača prema objektu seoske kapele;
- MZ Bašča – rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture;
- MZ Grižica – sanacija makadamskog puta;

- Realizacija projekta Vodovod Malisorsko Vrelo u naselju Županica;
- MZ Bogaje – rješavanje putne infrastrukture u MZ Bogaje;
- Nabavka stočne vage;
- Selo Koljeno – popravka štale;
- Opopravka bazena i sanacije cijevi na vodopojilo na poljoprivrednom gazdinstvu;
- Selo Bukovica zaseok Karaula – sanacija makadamskog puta u zaseoku Karaula.

NIKŠIĆ:

- Izgradnju lokalnog puta Lukovo – Dragovoljići u MZ Lukovo;
- Izgradnja bistjerne u selu Trepča;
- MZ Ozrnići – rekonstrukcije ograde mjesnog groblja;
- MZ Velimlje – adaptacija vodopojila na Vladičinoj vodi;
- NVO Zagrad Montenegro – adaptacija vodopojila „Konjski uba“ Vučja;
- MZ Lukovo – završetak građevinskih i instalaterskih radova na kapeli u selu Lukovo;
- Podrška Mašinskom prstenu;
- MZ Trubjela – rješavanje pitanja vodosnabdjevanja;
- Izgradnja akumulacije na poljoprivrednom gazdinstvu;
- Sanacija puta na poljoprivrednom gazdinstvu.

CETINJE:

- Sanacija putnog pravca Kobilji do – Savine kruške;
- MZ „Ljubotinjsko Građanska“ – Ljubotinj, nastavak radova na izgradnji bistjerne;
- Izgradnja bistjerne u Dobrskom selu;
- Izgradnju bistjerne u selu Plate;
- Obnovu pojila za stoku;
- Proširenje puta od Paraca do sela Zagora.

DANILOVGRAD:

- Rekonstrukcija postojeće i izgradnja nove vodovodne mreže u naselju Bandići;
- Sanacija makadamskog puta u selu Gornji Zagarač – zaseok Rujišta;
- Bušenje bunara u selu Sušica/Krivaje;
- Izgradnja puta i dovođenje vode na gazdinstvu;
- Sanacija puta u naselju Pitoma loza;
- Izgradnja prilaznih puteva na gazdinstvu.

MOJKOVAC:

- Rekonstrukcija puta Štitarica – Crkva Ružica – Ravni šib – Bistrica;
- MZ Žari, popravka putnog pravca Razboj – Rijeka.
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja u selu Polja.

BAR:

- Izgradnja puta za maslinjak u selu Pečurice (MZ Mrkojevići);
- Revitalizacija izvorišta Jasenovik i adaptacija postojećeg cjevovoda;
- Sanacija i nasipanje puta u selu Brčeli na poljoprivrednom gazdinstvu;
- Sanacija seoskog puta u Donjim Seocima u Crmnici.

HERCEG NOVI:

- Sanacija i betoniranje seoskog puta Repaji – Bjelske Kruševice;
- Izgradnja rezervoara za vodu kapaciteta 2.500m³;
- MZ Zelenika Kuti, završetak pristupnog puta ka tri registrovana poljoprivredna gazdinstva;
- MZ Kruševice, rješavanje pitanja vodosnabdjevanja u selu Kruševice;
- Izgradnja potpornog zida na poljoprivrednom gazdinstvu u cilju sanacije erozije zemljišta;
- Izgradnja pumpe za vodu za bistjernu u selu Kameno.

TIVAT:

- Asfaltiranje seoskog puta u Đuraševićima;
- Probijanje i tamponiranje pristupnog puta u dužini od 400m u selu Beri;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja u naselju Dragalj.

KOLAŠIN:

- Rekonstrukcija mosta Lipovo II u Gornjem Lipovu;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja na poljoprivrednom gazdinstvu, bazen za vodu, crijeva i spojnice;
- Nasipanje puta u zaseoku strateška Gora- Rovca;
- MZ Gornja Morača, sanacija puta na planini Javorje – asfaltiranje kritičnih tačaka (Dragovića Polje);
- MZ Mrtvo Duboko i Granica, rekonstrukcija Omladinskog doma i područnog odjeljenja osnovne škole;
- Probijanje puta do kuća i poljoprivrednih gazdinstava u selu Velje Duboko, Rovca;
- MZ Sjerogošte, izgradnja vodovoda u Sjerogoštu;
- MZ Manastir Morača, sanaciju putnog pravca Đuđevina – Bare;
- MZ Gornja Morača, završetak radova na seoskom putu od mjesta Ubalac do O.Š. „Vojin Čepić“ u Ljevištima;
- Saniranje puta ka gazdinstvima;
- Izgradnja mosta i sanacija puta u selu Sela.

ZETA:

- Sanacija nekategorisanih makadamskih puteva u priobalju Skadarskog jezera.

BUDVA:

- Rješavanje projekata ruralne infrastrukture u selu Kuljače, Paštrovići.

PODGORICA:

- Rekonstrukcija seoskog puta u selu Veruša;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja na poljoprivrednim gazdinstvima;
- Izrada kaptaže u Lijevoj Rijeci na gazdinstvu;
- Izgradnja bunara na poljoprivrednom gazdinstvu;
- Popravka zajedničke bistjerne u planini Dubravice – Radovče;
- Sanaciji puta na poljoprivrednom gazdinstvu i rješavanje pitanja vodosnabdjevanja;
- MZ Lijeva Rijeka, izgradnja plastičnog propustana mjesnom potoku u selu Stup;
- Izgradnja puta i nabavka bazena za vodu u selu Potkrš – Bratonožići;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja mještana dijela sela Bobija;
- Rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture;
- Vodosnabdjevanje Bratonožića;
- MZ Pelev brijeg – zahtjev za sanaciju puta i bistjerne u selu Seoštica;
- Sanacija puteva do poljoprivrednih gazdinstava;
- MZ Ubli, sanacija dijela puta u zaseoku Prisoja u selu Ubli u Kučima.

ULCINJ:

- Pomoć za izgradnju podruma za skladištenje poljoprivrednih proizvoda;
- MZ Sukobin i MZ Brajše – rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture.

TUZI:

- Tamponiranje putnog pravca pored Skadarskog jezera Sukuruć – Koderbudan – Pothum;
- Nasipanje puteva u ruralnim područjima.

KOTOR:

- Sanacija postojeće infrastrukture u selu Pelinovo.

BIJELO POLJE:

- Sanacija putnog pravca Mahala – Bijeli Potok (zaseok Žuber);
- Rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture;
- Rješavanje ostalih projekata ruralne infrastrukture u okviru škole u selu Brzava J.U. Osnovna škola „Braća Ribar“;
- MZ Ivanje – tamponiranje puta u selu Crnča;
- Sanacija makadamskog puta u selu Gornji Zagarač – zaseok Rujišta;
- MZ Ravna Rijeka – sanacija katunskog puta prema Bjelasici;
- Nasipanje 500m dionice puta Bodenici – Poljanice;
- MZ Ravna Rijeka – nasipanje i valjanje puta Zekica Rijeka – Groblje u selu Tusto;
- MZ Čeoče – sanacija puta u selu Ujniče;
- Izgradnja zaštitne ograde sa armiranim betonskim coklom za JU O.Š. „Vladislav Sl. Ribnikar“ iz Rasova;
- Rješavanje putne infrastrukture u selu Tiča;
- Sanacija seoskih puteva u mjestu Tomaševo;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja na poljoprivrednom gazdinstvu;
- MZ Čeoče – nasipanje puta koji vodi do registrovanih poljoprivrednih gazdinstava;
- Proboj puta do porodičnog domaćinstva u selu Ivanje;
- Proboj puta do porodičnog domaćinstva u selu Dobrinje;
- Rješavanje pitanja vodosnabdjevanja na gazdinstvima u selima Resnik i Crniš;
- Rješavanja ostalih projekata ruralne infrastrukture u Pavinom Polju;
- Sanacija puta u mjestu Muslići kod Tomaševa;
- MZ Grab – nasip i popravka puta;
- Saniranje štete od poplava.

Projekat Stvaranja klastera i transformacija ruralnih područja RCTP (IFAD)

Kroz mjeru Podrška razvoju klastera u oblasti poljoprivrede za 2022. godinu, kroz javni poziv održana su 263 aplikacija, koji su ostvarili pravo na podršku u iznosu od skoro 400.000,00€.

Obnova i razvoj seoske infrastrukture

Kroz II komponentu RCTP projekta u toku 2022. godine urađene su sledeće investicije.

Putna infrastruktura, ukupno urađeno skoro 46,00 km, po opštinama:

Tabela 45. Obnova i razvoj seoske infrastrukture

Berane	Buče	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Buče Đelevića krš i Medeni brijeg mjesna zajednica Buče Opština Berane 300m	300
Berane	Počivala	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Zagorje mjesna zajednica Pocivala Opština Berane 330m	330
Berane	Petnjik	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Petnjik mjesna zajednica Petnjik Opština Berane 350m	350
Berane	Dapsiće	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Brdo Vujovića mjesna zajednica Dapsiće Opština Berane 300m	300
Berane	Štitari	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Nemanjine mjesna zajednica Štitari Opština Berane 660m	660
Berane	Štitari	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Jojovici mjesna zajednica Štitari Opština Berane 460m	460
Berane	Dapsiće	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Klisura mjesna zajednica Dapsiće Opština Berane u dužini od 400m	400
Berane	Buče	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Joksimovića mala mjesna zajednica Buče Opština Berane u dužini od 260m	260
Berane	Dapsiće	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Glavica mjesna zajednica Dapsiće Opština Berane u dužini od 400m	400

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Berane	Polica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Zagrađe mjesna zajednica Polica Opština Berane u dužini od 500m	500
Berane	Zagorje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Neboksa mjesna zajednica Zagorje Opština Berane u dužini od 500m	500
Berane	Šišтари	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Kokovići mjesna zajednica Šišтари Opština Berane u dužini od 600m	600
Berane	Polica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Mašte mjesna zajednica Polica Opština Berane u dužini od 800m	800
Berane	Polica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Tmušići mjesna zajednica Polica Opština Berane u dužini od 500m	500
Bijelo Polje	Rasovo	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Vlah-Gornji Borovac mjesna zajednica Rasovo Opština Bijelo Polje 200m	200
Bijelo Polje	Bistrica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Kostenica-Stublo mjesna zajednica Bistrica Opština Bijelo Polje 150m	150
Bijelo Polje	Ravna Rijeka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Slijepac most-Pali mjesna zajednica Ravna Rijeka Opština Bijelo Polje 300m	300
Bijelo Polje	Bistrica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bistrica-Pobretici mjesna zajednica Bistrica Opština Bijelo Polje 200m	200
Bijelo Polje	Godijevo	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Godijevo-Sipovice mjesna zajednica Godijevo Opština Bijelo Polje 300m	300
Bijelo Polje	Ravna Rijeka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Majstorovina mjesna zajednica Ravna Rijeka Opština Bijelo Polje 250m	250
Bijelo Polje	Lipnica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Lipnica-Livadice mjesna zajednica Lipnica Opština Bijelo Polje 300m	300
Bijelo Polje	Ceoce	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Ceoce-Banje selo mjesna zajednica Ceoce Opština Bijelo Polje 200m	200
Bijelo Polje	Tomasevo	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Selakovici mjesna zajednica Tomasevo Opština Bijelo Polje 200m	200
Bijelo Polje	Pavino Polje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Mahala-Bijeli Potok mjesna zajednica Pavino Polje Opština Bijelo Polje 400m	400
Bijelo Polje	Kanje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Kanje-Dobrinje mjesna zajednica Kanje Opština Bijelo Polje 400m	400
Bijelo Polje	Lozna	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Lozna-Blatka-Kosman mjesna zajednica Lozna Opština Bijelo Polje 230m	230
Bijelo Polje	Ravna Rijeka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Romsko groblje-Bojišta mjesna zajednica Ravna rijeka Opština Bijelo Polje u dužini od 500m	500
Bijelo Polje	Godijevo	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Mejtef i Mahala mjesna zajednica Godijevo Opština Bijelo Polje u dužini od 300m	300
Bijelo Polje	Ivanje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Veljaz do imanja Rajkovića mjesna zajednica Ivanje Opština Bijelo Polje u dužini od 850m	850
Bijelo Polje	Korita	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Ličine mjesna zajednica Korita Opština Bijelo Polje u dužini od 500m	500
Bijelo Polje	Bistrica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Kostenica i Stublo mjesna zajednica Bistrica Opština Bijelo Polje u dužini od 400m	400
Bijelo Polje	Bistrica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Radojeva glava mjesna zajednica Bistrica Opština Bijelo Polje u dužini od 250m	250
Bijelo Polje	Lozna	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Trubina i Crniš mjesna zajednica Lozna Opština Bijelo Polje u dužini od 500m	500
Bijelo Polje	Tomaševo	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Selakovići i Grančarevo mjesna zajednica Tomaševo Opština Bijelo Polje u dužini od 360m	360
Bijelo Polje	Čeoče	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Đapanov grop-Okladi mjesna zajednica Čeoče Opština Bijelo Polje u dužini od 500m	500
Bijelo Polje	Pavino polje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Pavino polje, kuće Lekovića i Raonića mjesna zajednica Pavino polje Opština Bijelo Polje u dužini od 400m	400

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Bijelo Polje	Rasovo	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Donji Borovac mjesna zajednica Rasovo Opština Bijelo Polje u dužini od 500m	500
Bijelo Polje	Kukulje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Pašina voda i Kukulje mjesna zajednica Kukulje Opština Bijelo Polje u dužini od 500m	500
Bijelo Polje	Čeoče	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Grančarevo-Grubješići mjesna zajednica Čeoče Opština Bijelo Polje u dužini od 500m	500
Mojkovac	Podbisce	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Prepran mjesna zajednica Podbisce Opština Mojkovac 300m	300
Mojkovac	Lepenac	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Brezje mjesna zajednica Lepenac Opština Mojkovac 300m	300
Mojkovac	Lepenac	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Cer mjesna zajednica Lepenac Opština Mojkovac 300m	300
Mojkovac	Rudnica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Przista mjesna zajednica Rudnica Opština Mojkovac 500m	500
Mojkovac	Rudnica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Visnjice mjesna zajednica Rudnica Opština Mojkovac 500m	500
Mojkovac	Lepenac	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bumbulovo brdo mjesna zajednica Lepenac Opština Mojkovac 300m	300
Mojkovac	Lepenac	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Draskovici mjesna zajednica Lepenac Opština Mojkovac 300m	300
Mojkovac	Jakovići	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Jasen mjesna zajednica Jakovići Opština Mojkovac u dužini od 170m	170
Mojkovac	Slatina	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Filipovići mjesna zajednica Slatina Opština Mojkovac u dužini od 300m	300
Mojkovac	Stevanova c	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Stanići mjesna zajednica Stevanovac Opština Mojkovac u dužini od 300m	300
Mojkovac	Podbišće	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Prepran mjesna zajednica Podbišće Opština Mojkovac u dužini od 200m	200
Mojkovac	Polja	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Krasića strana mjesna zajednica Polja Opština Mojkovac u dužini od 300m	300
Mojkovac	Prošćenje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Gostilovina mjesna zajednica Prošćenje Opština Mojkovac u dužini od 300m	300
Mojkovac	Stevanova c	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Pobrsijevići mjesna zajednica Stevanovac Opština Mojkovac u dužini od 300m	300
Mojkovac	Štitarica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Kruševlje mjesna zajednica Štitarica Opština Mojkovac u dužini od 300m	300
Mojkovac	Rudnica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Papratine mjesna zajednica Rudnica Opština Mojkovac u dužini od 300m	300
Mojkovac	Rudnica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Pržišta mjesna zajednica Rudnica Opština Mojkovac u dužini od 300m	300
Mojkovac	Štitarica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Zapode mjesna zajednica Štitarica Opština Mojkovac u dužini od 300m	300
Nikšić	Zupa Niksicka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Kuta (Macak) mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 300m	300
Nikšić	Zupa Niksicka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Ducice (Poljasnice) mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 210m	210
Nikšić	Zupa Niksicka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Ducice (Brdo) mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 250m	250
Nikšić	Zupa Niksicka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Gornje Morakovo mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 200m	200
Nikšić	Zupa Niksicka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Morakovo (podsoje) mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 200m	200
Nikšić	Zupa Niksicka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Staro selo (podkraj) mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 200m	200
Nikšić	Zupa Niksicka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bjelosevina dugo brdo mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 210m	210
Nikšić	Zupa Niksicka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bjelosevina (Bjelise) mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 290m	290

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Nikšić	Trubjela	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Busak i Muzevice mjesna zajednica Trubjela Opština Nikšić 1000m	1000
Nikšić	Zupa Niksicka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu selu Zagrad (Raspuce) mjesna zajednica Zupa Niksicka Opština Nikšić 400m	400
Nikšić	Župa Nikšićka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Kuta mjesna zajednica Župa Nikšićka Opština Nikšić u dužini od 280m	280
Nikšić	Župa Nikšićka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Kuta i Donje selo mjesna zajednica Župa Opština Nikšić u dužini od 380m	380
Nikšić	Župa Nikšićka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Morakovo-Orašje mjesna zajednica Župa Nikšićka Opština Nikšić u dužini od 210m	210
Nikšić	Župa Nikšićka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Vasiljevići-Pliskovci mjesna zajednica Župa Nikšićka Opština Nikšić u dužini od 305m	305
Nikšić	Župa Nikšićka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bjeloševina-Borovnik mjesna zajednica Župa Nikšićka Opština Nikšić u dužini od 220m	220
Nikšić	Župa Nikšićka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Jugovići-Podrazvršje mjesna zajednica Župa Nikšićka Opština Nikšić u dužini od 210m	210
Nikšić	Župa Nikšićka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Morakovo i Drijena mjesna zajednica Župa Nikšićka Opština Nikšić u dužini od 400m	400
Nikšić	Župa Nikšićka	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Liverovići (Guščije selo) mjesna zajednica Župa Nikšićka Opština Nikšić u dužini od 400m	400
Nikšić	Crni Kuk	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Šljeme mjesna zajednica Crni Kuk Opština Nikšić u dužini od 500m	500
Nikšić	Velimlje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Prigadina i Počivala mjesna zajednica Velimlje Opština Nikšić u dužini od 400m	400
Nikšić	Crni Kuk	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Milovića krš mjesna zajednica Crni Kuk Opština Nikšić u dužini od 500m	500
Nikšić	Velimlje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Prigadina i Cerovica mjesna zajednica Velimlje Opština Nikšić u dužini od 500m	500
Nikšić	Crni Kuk	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Somina, Jasike i Kita mjesna zajednica Crni Kuk Opština Nikšić u dužini od 250m	250
Nikšić	Petrovići	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Klenak mjesna zajednica Petrovići Opština Nikšić u dužini od 450m	450
Nikšić	Crni Kuk	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Somina mjesna zajednica Crni Kuk Opština Nikšić u dužini od 540m	540
Nikšić	Velimlje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Podljut mjesna zajednica Velimlje Opština Nikšić u dužini od 500m	500
Nikšić	Crkvice	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Gusarica mjesna zajednica Crkvice Opština Nikšić u dužini od 700m	700
Nikšić	Vračenovici	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Mokri DO, krak II mjesna zajednica Vračenovici Opština Nikšić u dužini od 250m	250
Nikšić	Trubjela	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Rudnik i Bajov DO mjesna zajednica Trubjela Opština Nikšić u dužini od 700m	700
Petnjica	Savin Bor	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Plocnik mjesna zajednica Savin Bor Opština Petnjica 1000m	1000
Petnjica	Vrbica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Crni Vrh mjesna zajednica Vrbica Opština Petnjica 500m	500
Petnjica	Vrbica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Agovici mjesna zajednica Vrbica Opština Petnjica 500m	500
Petnjica	Trpezi	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Skenderovici mjesna zajednica Trpezi Opština Petnjica 600m	600
Petnjica	Vrbica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Crni vrh mjesna zajednica Vrbica Opština Petnjica u dužini od 500m	500

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Petnjica	Vrbica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Agovići mjesna zajednica Vrbica Opština Petnjica u dužini od 500m	500
Šavnik	Ivica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Godijelja mjesna zajednica Ivica Opština Šavnik 650m	650
Šavnik	Poscenje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Komarnica mjesna zajednica Poscenje Opština Šavnik 1100m	1100
Šavnik	Ivica	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Godijelja mjesna zajednica Ivica Opština Šavnik 850m	850
Šavnik	Boan	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Timar mjesna zajednica Boan Opština Šavnik u dužini od 435.5m	435
Šavnik	Boan	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Tušinja, sazeok Cer mjesna zajednica Boan Opština Šavnik u dužini od 707.5m	707
Šavnik	Bijela	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bijela - Miloševići mjesna zajednica Bijela Opština Šavnik u dužini od 617m	617
Šavnik	Boan	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Strug mjesna zajednica Boan Opština Šavnik u dužini od 760m	760
Šavnik	Bijela	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bijela mjesna zajednica Bijela Opština Šavnik u dužini od 990m	990
Žabljak	Njegovuđa	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Aluga mjesna zajednica Njegovuđa Opština Žabljak 150m	150
Žabljak	Njegovuđa	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Zmnica mjesna zajednica Njegovuđa Opština Žabljak 200m	200
Žabljak	Krš Šljivansko	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bogomolja mjesna zajednica Krš Šljivansko Opština Žabljak 200m	200
Žabljak	Krš Šljivansko	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Stolac mjesna zajednica Krš Šljivansko Opština Žabljak 260m	260
Žabljak	Podgora	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Podgora I mjesna zajednica Podgora Opština Žabljak 500m	500
Žabljak	Podgora	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Tepacko Polje mjesna zajednica Podgora Opština Žabljak 400m	400
Žabljak	Njegovuđa	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Njegovuđa II (Zminica-Kučišćine) mjesna zajednica Njegovuđa Opština Žabljak u dužini od 200m	200
Žabljak	Uskoci-Pitomine	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bosača II mjesna zajednica Uskoci-Pitomine Opština Žabljak u dužini od 150m	150
Žabljak	Uskoci-Pitomine	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Uskoci II mjesna zajednica Uskoci-Pitomine Opština Žabljak u dužini od 220m	220
Žabljak	Uskoci-Pitomine	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bosača I mjesna zajednica Uskoci-Pitomine Opština Žabljak u dužini od 150m	150
Žabljak	Podgora	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Podgora III prema Vukodolu mjesna zajednica Podgora Opština Žabljak u dužini od 300m	300
Žabljak	Njegovuđa	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Dobri Nugo mjesna zajednica Njegovuđa Opština Žabljak u dužini od 200m	200
Žabljak	Podgora	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Podgora I (Vukovo brdo) mjesna zajednica Podgora Opština Žabljak u dužini od 400m	400
Žabljak	Borje	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Ninkovići mjesna zajednica Borje Opština Žabljak u dužini od 300m	300
Žabljak	Krš Šljivansko	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Bogomolja i Krš mjesna zajednica Krš Šljivansko Opština Žabljak u dužini od 300m	300
Žabljak	Tepca	Asfaltiranje lokalnog putnog pravca u selu Nadgora mjesna zajednica Tepca Opština Žabljak u dužini od 450m	450

Investicije u vodovodnu infrastrukturu, ukupno urađeno 7 investicija, po opštinama:

Tabela 46. Vještačka akumulacija

Nikšić	Vještačka akumulacija - selo Trepca mjesna zajednica Trubjela opština Nikšić
Nikšić	Vještačka akumulacija - selo Velimlje mjesna zajednica Velimlje opština Nikšić
Nikšić	Vještačka akumulacija - selo Crkvice mjesna zajednica Crkvice opština Nikšić
Šavnik	Vještačka akumulacija - selo Bare- Rasova mjesna zajednica Boan opština Šavnik
Šavnik	Vještačka akumulacija - selo Bare- Šljeme mjesna zajednica Boan opština Šavnik
Šavnik	Vještačka akumulacija - selo Dubrovsko mjesna zajednica Duži opština Šavnik
Žabljak	Vještačka akumulacija - selo Njegovuđa, mjesna zajednica Njegovuđa, opština Žabljak

Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II 2014-2020 (IPARD II program)

Tokom 2022. godine objavljena su 2 javna poziva kroz IPARD program – Četvrti javni poziv za Mjeru 1 – Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava i Četvrti javni poziv za Mjeru 3 – "Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva". Direktor za plaćanja vrši sprovođenje pomenutih javnih poziva.

Crna Gora imala je obavezu da osnuje IPARD II odbor za nadgledanje u skladu sa Okvirnim i Sektorskim sporazumom koji je potpisan između Vlade Crne Gore i Evropske komisije, a tiču se pravila sprovođenja finansijske podrške EU Crnoj Gori kroz instrument pretprijetne podrške (IPA) i to za oblast „Poljoprivreda i ruralni razvoj“ (IPARD II). Članovi IPARD II odbora su predstavnici institucija koje su uključene u sam proces sprovođenja IPARD II programa, kao i predstavnici poljoprivrednih proizvođača, odnosno udruženja iz različitih sektora poljoprivredne proizvodnje, ali i predstavnici nevladinog sektora. Prvi sastanak je održan 7. jula 2016. godine, drugi sastanak održan 27. juna 2017. godine, treći 12. juna 2018. godine, četvrti 6. februara 2019. godine i peti 22. novembra 2019. godine. Uslijed situacije izazvane virusom COVID 19, šesti sastanak održan je preko internet platforme 20. novembra 2020. godine, dok je sedmi sastanak održan po istom principu 26. jula 2021. godine, osmi sastanak 8 juna 2022. godine, dok je deveti sastanak održan 8. decembra 2022.godine.

JAVNI POZIVI

Mjere podrške Agrobudžeta su se realizovale kroz sljedeće javne pozive:

„Podrška razvoju vinogradarstva i vinarstva“ za 2022. godinu, podržano je 69 poljoprivrednih gazdinstava, koja su ostvarili prava na podršku u ukupnom iznosu od 155.728,69€. Zasnovano je novih 5,64 ha vinograda (posađeno je 21.675 čokota). Investirano je u modernizaciju vinograda, nabavku sistema za navodnjavanje, nabavku potporne konstrukcije sa žicom i nabavku mreža za zaštitu od ptica. Podržana je nabavka namjenske vinske opreme (inox posude, muljače, kace za vino, burad za vino, oprema za skladištenje vina, tankovi).

„Podrška podizanju i modernizaciji/opremanju proizvodnih voćnih zasada“ za 2022. godinu, podržano je 119 poljoprivrednih gazdinstava, u iznosu od 222.877,59€. Zasnovano je 49,02 ha novih zasada pod voćem (borovnica, jabuka, šljiva, orah, trešnja, nar, citrusi) i investirano u modernizaciju i opremanje proizvodnih zasada, nabavku potporne konstrukcije, nabavku sistema za navodnjavanje, agrotekstila, nabavku niskih tunela za sadnju jagoda.

„Podrška razvoju maslinarstva“ za 2022. godinu, podržano je 49 poljoprivrednih gazdinstava koja su ostvarila pravo na podršku u ukupnom iznosu od 98.171,00€. Zasađeno je 6.300 stabala maslina, revitalizovano je 1.600, a kultivisano novih 3,5 ha predhodno neobradivog

zemljišta. Investirano je u revitalizaciju maslinjaka, izgradnju podzida u svrhu čuvanja zemljišta od erozije, nabavku sistema za navodnjavanje i nabavku potrebne opreme za čuvanje i skladištenje maslinovog ulja.

„**Podrška povrtarskoj proizvodnji**“ za 2022. godinu, podržan je 581 poljoprivredno gazdinstvo u iznosu od 409.455,09€. Sredstva su iskorišćena za nabavku sertifikovanog sjemenskog/sadnog materijala povrća, kao i investicije u plasteničku proizvodnju.

„**Podrška podizanju višegodišnjih zasada ljekovitog i aromatičnog bilja**“ za 2022. godinu, nije bilo interesovanja od strane poljoprivrednih proizvođača.

„**Podrška unapređenju kvaliteta sirovog mlijeka**“ podržano je 140 gazdinstava. Ukupno investirano 148.310,08€ i ostvarena bespovratna podrška od 78.054,00€. Sredstva su iskorišćena za nabavku aparata za mužu, laktofriza i sredstava za pranje i dezinfekciju vimena, što je uticalo na poboljšanje higijene muže i kvaliteta mlijeka.

„**Podrška dostizanju standarda dobrobiti životinja u stočarstvu**“ podržano je 13 gazdinstava sa 12.512,80€.

„**Podrška za nabavku mehanizacije, priključaka i opreme u funkciji primarne proizvodnje**“ u 2022. godini kroz II komponente podržano je 1013 poljoprivrednih gazdinstava, u iznosu od 1,529.252,35€. Za komponentu I, koja se odnosila na nabavku traktora, podržana su 65 poljoprivredna gazdinstva u iznosu od 292.020,00€, dok je kroz komponentu II, za nabavku priključne mehanizacije, podržano 948 poljoprivredna gazdinstva u iznosu od 1,237.232,35€.

„**Podrška investicijama za izgradnju bunara i bistijerni**“ u 2022. godini podržano je 84 poljoprivredna gazdinstava u iznosu od 188.761,11,€ €.

„**Podrška ženskom preduzetništvu**“ u 2022. godini podržano je 9 poljoprivrednih korisnica, u iznosu od 57.327,15€.

„**Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima**“ u 2022. godini podržana su 93 poljoprivredna proizvođača u iznosu od 217,946.32€.

U cilju poboljšanja kvaliteta života i rada, prije svega za mlade ljude koji žele da se bave poljoprivredom ili se već bave poljoprivrednom proizvodnjom Ministarstvo je i u 2022. godini sprovelo mjeru „**Podrška pokretanju i razvoju poslovanja mladih poljoprivrednika**“ kroz koju je podržano 14 korisnika, od čega najveće učešće je poljoprivrednih i veterinarskih tehničara, od kojih je 11 bilo na evidenciji Zavoda za zapošljavanje (najviše je zastupljena stočarska proizvodnja, nabavka mehanizacije i opreme, rekonstrukcija objekata na poljoprivrednim gazdinstvima, , sa ukupnim iznosom podrške od 130.149,60€.

„**Podrška uvođenju inovacija u sektor poljoprivrede**“ podržano je 53 korisnika u iznosu od 123.330,00€. Podržane su inovacije u sektorima biljne i stočarske proizvodnje, kao i uvođenje inovativnih tehnologija u poljoprivrednoj proizvodnji. Podrška je iznosila 80% prihvatljive investicije.

„**Održivo korišćenje planinskih pašnjaka**“ sa 196.680,90€ podržano je 1283 poljoprivrednih proizvođača iz 22 crnogorskih opština, koji izdižu stoku na katun.

U cilju očuvanja i korišćenja autohtonih i lokalnih vrsta i rasa stoke ugrožene genetskom erozijom, Ministarstvo je kroz mjeru „**Podrška očuvanju genetičkih resursa u poljoprivredi**“ podržalo 24 poljoprivrednih proizvođača u biljnoj proizvodnji iznosu od 19.980,00€. U stočarskoj proizvodnji su podržana 33 korisnika. Takođe, podržan je i Biotehnički fakultet za sprovođenje programa očuvanje genetičkih resursa u stočarstvu u iznosu od 8.500,00€. Ukupan iznos podrške po ovoj mjeri je 69.470,00€.

„**Podrška upravljanju stajskim đubrivom**“ sa 20.521,80€ podržano je 9 poljoprivrednih gazdinstva. Na taj način riješeno je pitanje odlaganja stajskog đubriva na predmetnim gazdinstvima.

„**Podrška investicijama u adaptaciju planinskih katuna**“ za 2022. godinu, podržano je 61

poljoprivredno gazdinstvo, koji su ostvarili pravo na podršku u iznosu od 97.561,73€.

ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

U izvještajnom periodu Direktor za ruralni razvoj je bio zadužen za realizaciju 17 javnih poziva, koji su se realizovali u skladu sa Uredbom o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2022. godinu – Agrobudžetom i to:

1. Mjera 2.1.3 – Podrška razvoju vinogradarstva i vinarstva;
2. Mjera 2.1.4 – Podrška podizanju i modernizaciji/opremanju proizvodnih voćnih zasada;
3. Mjera 2.1.5 – Podrška razvoju maslinarstva;
4. Mjera 2.1.6 – Podrška povrtarskoj proizvodnji;
5. Mjera 2.1.7 – Podrška podizanju višegodišnjih zasada ljekovitog i aromatičnog bilja;
6. Mjera 2.1.9 – Podrška dostizanju standarda dobrobiti životinja u stočarstvu;
7. Mjera 2.1.10 – Podrška unapređenju kvaliteta sirovog mlijeka;
8. Mjera 2.1.13 – Podrška za nabavku mehanizacije, priključaka i opreme u funkciji primarne proizvodnje;
9. Mjera 2.1.14 – Podrška investicijama za izgradnju bunara i bistijerni;
10. Mjera 2.1.15 – Podrška pokretanju poslovanja mladih poljoprivrednika;
11. Mjera 2.1.18 – Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima;
12. Mjera 2.1.19 – Podrška ženskom preduzetništvu u poljoprivredi;
13. Mjera 2.1.20 – Podrška uvođenju inovacija u sektor poljoprivrede;
14. Mjera 2.2.1 – Očuvanje genetičkih resursa u poljoprivredi;
15. Mjera 2.2.3 – Održivo korišćenje planinskih pašnjaka;
16. Mjera 2.2.4 – Podrška upravljanju stajskim đubrivom;
17. Mjera 2.3.1 – Podrška investicijama u adaptaciju planinskih katuna.

U skladu sa gore navedenim Javnim pozivima pristiglo je ukupno 3196 zahtjeva za rješavanje u prvostepenom upravnom postupku od čega je usvojeno 2760 zahtjeva, odbijeno 323 zahtjev, dok su 55 postupka obustavljena zbog odustanka stranke od zahtjeva. Protiv prvostepenih rješenja Ministarstva pokrenuto je 4 upravnih sporova i postupci su u toku pred Upravnim sudom Crne Gore.

OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI

Direktorat za ruralni razvoj je u 2022. godini ispunio sve obaveze.

Za unapređenje stanja u oblasti ruralnog razvoja neophodno je u narednom periodu preduzeti sljedeće mjere:

- Dalje usklađivanje mjera Agrobudžeta sa onim što su zahtjevi Zajedničke poljoprivredne politike Evropske unije;
- Sprovođenje Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD II 2014- 2020 (IPARD II program) u cilju unapređenja ruralnih područja, povećanja zaposlenosti kao i smanjenje postojećeg trenda depopulacije ovih područja;
- Sprovođenje Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD III 2021- 2027 (IPARD III program) sa ciljem daljeg razvoja ruralnih područja, povećanja konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, kao i dostizanje EU standarda;
- Dalje unapređenje i povećanje ulaganja u ruralnu infrastrukturu;
- Konstantno raditi na edukaciji i boljoj informisanosti poljoprivrednih proizvođača u cilju veće iskorišćenosti dostupnih sredstava podrške.

6.5. DIREKTORAT ZA VODOPRIVREDU

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

Crnogorsko zakonodavstvo u oblasti upravljanja vodama u potpunosti je usklađeno sa pravnom tekovinom EU. Ovu oblast reguliše Zakon o vodama, donijet 2007. godine, a zatim i izmjenjen i dopunjen 2015. godine, kao i 2018. godine u cilju transponovanja Okvirne Direktive o vodama, drugih direktiva o vodama i ratifikovanim međunarodnim konvencijama i deklaracijama. Svrha ovog Zakona, između ostalog, je da obezbijedi dobar status voda i odgovarajuće kvalitetne površinske i podzemne vode za potrebe održivog, izbalansiranog i pravičnog korišćenja voda.

Zakonodavstvo EU ne definiše sve aspekte upravljanja vodama, zbog čega je u cilju postizanja integralnog upravljanja vodama, potrebno obuhvatiti i one aspekte koji nijesu uključeni u zakonodavstvo EU i koje svaka zemlja definiše u skladu sa svojim potrebama i opredjeljenjima.

U 2022. godini sprovedene su aktivnosti na donošenju propisa, planova i programa:

1. Program podsticanja projekata u vodoprivredi za 2022. godinu („Sl. List CG“, br. 65/22 od 21.6.2022.)
2. Program monitoringa voda za 2023. godinu donijet na 36. sjednici Vlade od 12. januara 2023.
3. ODLUKA o izmjeni odluke o obrazovanju Savjeta za vode („Službeni list Crne Gore“, br. 4/22 od 14. januara 2022.)

REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Realizacija Programa podsticanja projekata u vodoprivredi

Za finansiranje obaveza i potreba u oblasti vodoprivrede u 2022. godini, Programom podsticanja projekata u vodoprivredi je opredijeljen iznos od 1.200.000€.

Za finansiranje podrške izgradnje vodovoda na seoskom području uz učešće Opština i mještana u MZ u kojima je planirana izgradnja vodovoda opredijeljen je iznos od 900.000€. Obuhvaćena je izgradnja 32 objekta za vodosnabdijevanje, nabavka cijevi za seoske vodovode, hidrogeološka istraživanja, bušenja eksploatacionih bunara i sanacija seoskih jazova, a u cilju stvaranja boljih uslova života i rada na seoskom području.

Za individualno vodosnabdijevanje opredijeljen je iznos od 50.000 €, a naknadno su obezbijedena dodatna sredstva u iznosu od 30.000 €. Ovim sredstvima podržano je 52 zahtjeva za individualno vodosnabdijevanje.

Za implementaciju Planova upravljanja vodama na vodnom području Dunavskog i Jadranskog sliva predviđena su sredstva u iznosu od 200.000 €, koja su opredijeljena za:

- Izgradnju novog kraka fekalne kanalizacije u sklopu DUP-a „Buljarica I“ koji se prostire duž potoka Slatava, opština Budva, u iznosu od 70.115,40 € i
- Podrška u finansiranju kanizacionog kolektora “Zemunska ulica”, K.P.2576/1 K.O. Topla i kanizacionog kolektora za naselje „Vodice - Krak 2,3,5,6” u Baošićima, opština Herceg Novi u iznosu od 129.884,60 €

Sektorska analiza i saradnja sa NVO

Pripremljena je Sektorska analiza za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta za 2022. godini.

Komisija za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, objavila je Javni konkurs „Podrška u identifikovanju koncentrisanih i rasutih izvora zagađenja voda“. Ukupan iznos sredstava koji je raspodijeljen ovim konkursom je 50.000,00 €, a finansirani su sljedeći projekti/programi:

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Tabela 46. Obnova i razvoj seoske infrastrukture

	Naziv projekta	Podnosilac projekta	Partner na projektu	Period realizacije	Iznos
1.	„Voda kao pokretačka snaga u prirodi“	NVO „Udruženje biologa Crne Gore - Cellula“	NVO „Udruženje ljubitelja Gorice i prirode“	6 mjeseci	7.555,20 €
2.	„Pravo na vodu – odgovor na urbani izazov“	NVO „Centar kreativnih vještina“	NVO „Za naše dobro“	5 mjeseci	8.000,00 €
3.	„GiS mapiranje rasutih izvora zagađenja na lijevoj i desnoj obali Lima“	NVO Ronilački klub „Tim ajkula“	NVO „Centar za razvoj aktivizma i volonterizma kod mladih - KAN“	8 mjeseci	7.232,00 €
4.	„Zaštitimo vode, zdravlje i budućnost“	NVO „Centar za ruralni razvoj Crne Gore“	NVO „Dobro Crne Gore“	12 mjeseci	8.000,00 €
5.	„Ekološki pasoš za zaštitu rijeke Lim“	NVO „Dobro Crne Gore“	NVO „Centar za ruralni razvoj Crne Gore“	12 mjeseci	6.400,00 €
6.	„Identifikacija, registracija i evidencija divljih deponija na obalama Lima od Plava do Bijelog Polja“	NVO „Euromost“	/	6 mjeseci	7.808,00 €
7.	„Identifikacija izvora zagađenja u gornjem toku rijeke Čehotine“	NVO „Da zaživi selo“	NVO „Ljubitelji prirode – Nature Lovers Montenegro“	6 mjeseci	5.004,80 €
Ukupno:					50.000,00 €

PREGLED AKTIVNOSTI DIREKTORATA ZA VODOPRIVREDU U PROCESU PREGOVORA SA EU

PPCG

Usvojen je Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG) za period 2021-2023. To je strategijski dokument koji obuhvata 33 pregovaračka poglavlja među kojima je i poglavlje 27 – životna sredina i klimatske promjene. Direktor za vodoprivredu učestvuje u izradi ovog strategiskog dokumenta za podoblast - Kvalitet voda.

Direktor za vodoprivredu je sve obaveze prema PPCG za 2022. godinu u poglavlju 27- podoblast – Kvalitet voda u potpunosti realizovao.

IPA 2014 projekat „Jačanje kapaciteta u cilju implementacije okvirne direktive o vodama u Crnoj Gori“

Uz pomoć fondova podrške EU obezbijeđena su sredstva u iznosu od 1.900.000€ za realizaciju projekta za implementaciju EU Okvirne direktive o vodama i direktiva koje se odnose na kvalitet voda.

Projekat je uspješno završen, a rezultat projekta su urađeni Planovi upravljanja vodama na Dunavskom i Jadranskom slivu sa Programima mjera koji su donijeti na sjednici Vlade održanoj 3. marta 2022. godine;

IPA 2016 projekat „Podrška implementaciji i monitoringu upravljanja vodama u Crnoj Gori“

Uz pomoć fondova podrške EU obezbijeđena su sredstva u iznosu od 2.399.500€ za IPA 2016. projekat, čija implementacija je započela u novembru 2019. godine i planirano je da se završi u

novembru 2022. godine. Zbog posljedica Covid pandemije i problema sa pribavljanjem potrebnih podataka, konsultant je ocijenio da je potrebno produženje projekta, kako bi se pojedine aktivnosti u potpunosti završile, nakon čega je dobijeno odobrenje za produžetak trajanja projekta, bez dodatnog povećanja troškova, do kraja aprila 2023.

Takođe je ocijenjeno da bi za Crnu Goru bilo korisno nadograditi aktivnosti predviđene projektom i zatraženo produženje projekta za realizaciju dodatnih aktivnosti uz dodatne troškove. Procijenjeno je da bi za realizaciju dodatnih aktivnosti bilo potrebno produženje projekta za 8 mjeseci, uz dodatna sredstva u iznosu od 500.000 €.

Projekat pokriva četiri direktive o vodama, a očekivani rezultati su:

- **Nitratna Direktiva:** identifikacija ranjivih područja, izrada Akcionog plana sa programom mjera za kontrolu/ograničavanje/zabranu primjene nitrata;
- **Direktiva o poplavama:** Inventar postojeće infrastrukture za zaštitu od poplava, izrada preliminarne procjene rizika od poplava, mapa opasnosti i rizika od poplava i planova upravljanja rizikom od poplava za oba slivna područja, priprema SEA za planove upravljanja rizikom od poplava, priprema hidrološkog i hidrauličkog modela za oba slivna područja;
- **Direktiva o vodi za kupanje:** Procjena, monitoring i klasifikacija kvaliteta vode za kupanje, utvrđivanje profila vode za kupanje i izrada Programa monitoringa voda za kupanje sa mjerama za očuvanje, zaštitu i poboljšanje kvaliteta;
- **Okvirna direktiva o morskoj strategiji** (u nadležnosti MORT): Podrška finalizaciji potpune transpozicije Okvirne direktive o morskoj strategiji, uspostavljanje GIS baze podataka o stanju morskog ekosistema u Crnoj Gori i priprema Programa mjera za dostizanje ili održavanje dobrog ekološkog statusa morske sredine;

Implementacija projekta usko je povezana sa jačanjem kapaciteta nadležnih institucija i sa pravovremenim obezbjeđivanjem opreme za praćenje kvaliteta morske vode, priobalnih i podzemnih voda, kao i ogovarajućih obuka.

U 2022. godini sprovedene su sljedeće aktivnosti za implementaciju projekta:

- Za implementaciju nitratne direktive identifikovane su ranjive zone, urađen je Akcioni program sa mjerama za zaštitu voda od zagađenja iz poljoprivrednih izvora.
- Za implementaciju Direktive o poplavama prikupljene su podloge i započete aktivnosti na izradi mapa opasnosti i mapa rizika od poplava.
- Za implementaciju Direktive o vodama za kupanje : procjena i klasifikacija voda za kupanje kao i aktivnosti na izradi Programa monitoringa voda za kupanje.

MEĐUNARODNA SARADNJA

Sava - Drina koridor - Integrisani razvojni program koridora rijeka Save i Drine

Program Sava - Drina koridor predstavlja jednu od najvećih regionalnih inicijativa Svjetske Banke u oblasti integralnog upravljanja vodnim resursima. Kroz Program će se realizovati projekti od značaja za održivo upravljanje vodnim resursima, vezano za zaštitu voda, obezbjeđivanje vode za sve, zaštitu od poplava i bolju saradnju država u slivovima ovih rijeka. Države korisnice pored Crne Gore su Bosna i Hercegovina, Srbija, Slovenija i Hrvatska.

Ukupna vrijednost Projekta iznosi 220 miliona €, a Crna Gora ima na raspolaganju 20 miliona

€ (15 miliona kredit i 5 miliona grant) za projekte unaprijeđenja upravljanja vodama u slivu rijeke Drine.

U toku 2022. godine na SDIP projektu su preduzete sledeće aktivnosti:

1. Ažuriran i usvojen Operativni priručnik za projekat.
2. Ažuriran Plan nabavki na osnovu izvršene analiza cijena i istraživanja tržišta.
3. Pripremljena je neophodna dokumentacija koja se tiče socijalnih pitanja – raseljavanja lica pogođenih projektom, i to:
 - Izrađeni akcioni planovi preseljenja (RAP) za tri opštine: Berane, Plav i Gusinje.
 - Izrađen Izvještaj o preseljenju i provjeri usaglašenosti u opštini Bijelo Polje, u kojoj je postupak eksproprijacije završen prije donošenja akcionih planova preseljenja. Dokumentacija je usvojena od strane Svjetske banke i objavljena na sajtu Ministarstva i na sajtovima opština.
4. Pripremljena je i usvojena neophodna dokumentacija koja se tiče zaštite životne sredine (ESMMP – Plan upravljanja životnom sredinom i socijalnim pitanjima) u skladu sa zahtjevima WB za opštine Berane i Bijelo Polje, dok je priprema finalnih dokumenata u skladu sa preporukama Svjetske banke za opštine Plav i Gusinje u toku.
5. Tokom septembra su održane javne konsultacije radi prezentacije izrađene dokumentacije i budućih aktivnosti na projektu u opštinama pojedinačno.
6. Tenderska procedura za projekat „Regulacija rijeke Lim na lokaciji Berane – urbana zona” je završena 24. novembra, te je evaluacija pristiglih ponuda u toku.
7. Tenderska procedura za projekat „Uređenje rijeke Lim – Bijelo Polje urbana zona” je završena 28. novembra, te je takođe evaluacija jedne pristigle ponude u toku.
8. Tenderska procedura za odabir konsultanta za nadzor nad izvođenjem radova za lokacije u Beranama i Bijelom Polju je završena u 17. novembra, te je postupak odabira u finalnoj fazi.
9. Na predlog MPŠV i Uprave za vode, pripremljena je lista potencijalnih projekata za drugu fazu SDIP projekta čija će realizacija početi 2026. godine.
10. U decembru je održana misija Svjetske banke i obilazak svih lokacija na kojima će se izvoditi građevinski radovi.

SHELTER - Poplave pogoršane klimatskim promjenama (porast intenzivnih padavina) u slivu rijeke Save - Studija slučaja 2

Projekat je odobren u okviru programa Evropske unije Horizon 2020 za istraživanje i inovacije. Opšti cilj projekta je uspostavljanje unakrsnog, multi-dimenzionalnog okvira za unapređenje otpornosti kulturne baštine i prirode na klimatske promene i prirodne rizike. Jedna od 5 studija slučaja (Open Lab) je sliv rijeke Save. Koordinator ovog dijela projekta je Međunarodna komisija za sliv rijeke Save (ISRBC), a zemlje korisnice su Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Srbija, Hrvatska i Slovenija.

Ukupna opredijeljena sredstva su 5.999.448,75 € za 5 projekata (studija slučaja), od čega je 209.365 € za projekat Savske komisije. Projekat će trajati do kraja maja 2023. godine.

Planirane aktivnosti studije slučaja za sliv rijeke Save će obuhvatiti prikupljanje podataka o kulturnoj baštini ugroženoj od poplava u područjima od zajedničkog interesa za sliv rijeke Save, formiranje platforme za SHELTER projekat i za razmenu svih podataka na nivou sliva, analizu uticaja poplava na jedno izabrano područje.

Rezultati projekta u 2022. godini:

- Razvijeni i testirani alati za upravljanje prekograničnim poplavama, na različitim nivoima upravljanja, sa fokusom na kulturno nasljeđe (Co-design Playbook),
- Dodatno unaprijeđena šema upravljanja rizikom od katastrofa, u cilju integrisanja

zainteresovanih strana (Adaptive Governance mapping),

CCAWB - Adaptacija na klimatske promjene u prekograničnom upravljanju rizikom od poplava za Zapadni Balkan

Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ) podržava međunarodnu saradnju na nivou sliva Drima u oblasti poplava, i u tom smislu pokrenuta je inicijativa sa lokalnim partnerima kako bi se sistematski razvijali kapaciteti u oblasti prognoze poplava, procjene prekograničnih rizika i razvoja mjera za smanjenje rizika od poplava. Korisnice Projekta su zemlje na slivu rijeke Drim/Bojana: Albanija, Crna Gora, Kosovo i Makedonija.

III faza projekta, realizovana u periodu od novembra 2018. do marta 2022. godine obuhvatila je sljedeće aktivnosti:

- Izrada mapa opasnosti i rizika od poplava za odabrana područja,
- Izrada korisničkog vodiča za izradu mapa,
- Povećanje kapaciteta korisnika mapa, buke u cilju kvalitetnije izrade i upotrebe izrađenih mapa u relevantnim institucijama.

Crna Gora je kao pilot područja predložila: dio rijeke Zete kod Danilovgrada i Spuža, dio Skadarskog jezera kod Golubavaca i Tuzi, kao i dio plavnog područja rijeke Bojane u Ulcinju, s obzirom da je Albanija kao pilot teritoriju izabrala dio blizu navedenog područja.

U toku 2022. godine urađene su mape rizika od poplava za izabrana pilot područja, kao i Vodič za izradu mapa opasnosti i rizika od poplava.

Adaptacioni fond i UNDP - Klimatski otporno, integralno upravljanje rizicima od poplava u prekograničnom slivu rijeke Drim na Zapadnom Balkanu

Odbor Adaptacionog Fonda 22. marta 2019. godine odobrio je ovaj Projekat Crnoj Gori, Albaniji, Sjevernoj Makedoniji i Kosovu. Ukupna vrijednost projekta je 9.150.000 US \$, od čega je 2.300.000 US \$ opredijeljeno za Crnu Goru. Koordinator projekta je Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP), a partner na projektu Globalno partnerstvo za vode (GWP).

Najznačajnija komponenta projekta obuhvata strukturne mjere za smanjenje rizika od poplava. Na nacionalnom nivou strukturne mjere obuhvatiće infrastrukturne radove za prioritetne dionice na rijeci Bojani (definisanjem dionice za izradu Glavnog projekta rekonstrukcije/nadvišenja nasipa na kote postojećeg nasipa na lijevoj obali u Albaniji) ukupne dužine 13 km. Postojeći i nadograđeni sistem nasipa biće prije svega u primarnoj funkciji odbrane od poplava, sa mogućnošću korišćenje nasipa za pristup poljoprivrednom zemljištu, kao i u funkciji razvoja turizma.

Projektom je predviđena izrada idejnog rješenja za rijeku Gračanicu na lokaciji od ušća u rijeku Zetu do mosta Žirovnica gdje je nalazi veći broj mostova sa značajnim oštećenjima stopa, koje je neophodno sanirati. U tom smislu, izrada glavnog projekta obuhvatila je uređenje korita rijeke Gračanice na potezu uz mostove (po 50 m uzvodno i nizvodno od mosta), sa obaveznom stabilizacijom dna regulisanog korita u cilju zaštite stopa mostova i obala korita.

Ne-strukturne mjere obuhvataju definisanje prioritetnih lokacija i opis mjera. Takođe su opredijeljena sredstva za nabavku opreme za Institut za javno zdravlje i Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju.

Rezultati projekta u 2022. godini:

- Pribavljeno mišljenje Republike Albanije na glavni projekat rekonstrukcije/nadvišenja sistema

nasipa na rijeci Bojani,

- Završena revizija glavnog projekta rekonstrukcije/nadvišenja nasipa na rijeci Bojani,
- Urađen i revidovan glavni projekat uređenja korita rijeke Gračanice na potezu uz mostove (po 50 m uzvodno i nizvodno od mosta) i predat investitoru - Opštini Nikšić.

AKTIVNOSTI DIREKTORATA ZA VODOPRIVREDU U SARADNJI SA DRUGIM MINISTARSTVIMA I DRUGIM INSTITUCIJAMA

Nacionalna strategija za smanjenje rizika od katastrofa sa Akcionim planom za period od 2018. – 2023. godine

Vlada Crne Gore usvojila je Nacionalnu strategiju za smanjenje rizika od katastrofa sa Akcionim planom za period od 2018. - 2023. godine u decembru 2017. godine i zadužila Ministarstvo unutrašnjih poslova da u saradnji sa nadležnim organima prati realizaciju Strategije. Dio Strategije koji se odnosi na rizike od poplava pripremljen od strane Direktorata za vodoprivredu i Uprave za vode.

U 2022. godini Direktorat za vodoprivredu u saradnji sa Upravom za vode pripremio je izvještaj o realizaciji planiranih aktivnosti iz Akcionog plana za 2022. godinu.

Procjena sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa

Crna Gora kao država kandidat za ulazak u Evropsku uniju ima obavezu procjenjivanja prirodnih i od strane čovjeka izazvanih rizika. U vezi sa tim Ministarstvo unutrašnjih poslova pokrenulo je proceduru izrade Nacionalne procjene rizika od katastrofa (NRA), u koji su uključene sve relevantne institucije, među kojim je i Direktorat za vodoprivredu u dijelu koji se odnosi na procjenu rizika od poplava. Kao nastavak ovog projekta u toku su aktivnosti na izradi projekta „Procjena sposobnosti upravljanja rizicima od katastrofa“ gdje je takođe uključen Direktorat za vodoprivredu u dijelu koji se odnosi na poplave.

Operativni međuresorni tim za preduzimanje konkretnih pravnih radnji sa ocjenom stanja i predlogom mjera u borbi protiv nelegalne eksploatacije riječnih nanosa (šljunka i pijeska) iz svih vodotoka

Zaključkom sa 15. sjednice Vlada je zadužila Ministarstvo, poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede da kvartalno izvještava Vladu o postignutim rezultatima u borbi protiv nelegalne eksploatacije šljunka i pijeska iz vodotoka. Ministarstvo, poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je obrazovalo Operativni međuresorni tim čiji zadatak je da prati stanje na svim vodotocima i da sa organima državne uprave predlaže preduzimanje odgovarajućih mjera. Zakon o vodama definiše da se eksploatacija rječnih nanosa iz obnovljivih i neobnovljivih ležišta vrši na osnovu vodne saglasnosti i ugovora o koncesiji. Radi očuvanja i održavanja prirodnih i vještačkih vodnih tijela i zaštitnih i drugih vodnih objekata, sprječavanja pogoršanja vodnog režima, obezbjeđenja prolaza velikih voda i sprovođenja zaštite od štetnog dejstva voda, kao i zaštite životne sredine, zabranjeno je, između ostalog, na vodnom dobru vršiti eksploataciju rječnih nanosa bez propisane saglasnosti. Uprava za vode, kao nadležni organ uprave, nije izdala niti jednu koncesiju za eksploataciju rječnih nanosa od 2017. godine, a trenutno ne postoji nijedna saglasnost izdata za ovu namjenu.

U periodu od septembra do decembra 2022. godine održano je pet sastanaka Operativnog međuresornog tima (inicijalni i četiri redovna sastanka) na kojima su predstavnici institucija iskazali spremnost da pojačaju kontrole iz svojih nadležnosti i da se posvete zaštiti rijeka. Neposrednim obilaskom utvrđeno da nelegalnu eksploataciju šljunka vrši više subjekata. Kontrola tih subjekata urađena je od strane pripadnika Uprave policije, Uprave za inspeksijske poslove i inspeksijskog nadzora Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma. Izvršenim inspeksijskim nadzorom kod privrednih subjekata koji se bave proizvodnjom i

prometom građevinskog materijala utvrđene su brojne nepravilnosti, inspekcije su izdale prekršajne naloge u iznosu od 92,850.00 € i podnijele 19 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede će zbog efikasnosti redukovati Operativni međuresorni tim na potreban broj članova radi efikasnijeg upravljanja problemom.

1.1.2. OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI VODOPRIVREDE

Direktorat za vodoprivredu je u 2022. godini ispunio sve obaveze iz:

- Programa rada Vlade 100% i
- Programa pristupanja Crne Gore EU 100%.

Osnovni problemi na koje nailazi sektor voda su finansiranje sektora voda i nedovoljni administrativni kapaciteti. Trenutno u direktoratu rade direktor i 5 službenika stalno zaposlena. Neophodno je izvršiti skrining postojećih radnih mjesta u odnosu na minimum potrebnih kadrova (građ.ing., pravnik, biolog, hemičar i dr. potrebnih struka) prema iskustvima zemalja EU. Potom izvršiti popunjavanje upražnjenih radnih mjesta, prema važećoj sistematizaciji (direktor i 8 službenika), jer je postojeći broj izvršilaca u odnosu na Zakonom predviđena ovlašćenja, više nego potcijenjen.

Za unapređenje stanja u oblasti vodoprivrede neophodno je u narednom periodu preduzeti sljedeće mjere:

- Jačanje kapaciteta svih institucija koje imaju nadležnosti u oblasti voda u skladu sa Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, kao i u skladu sa Planom jačanja administrativnih kapaciteta iz Nacionalne strategije za transpoziciju, implementaciju i primjenu pravne tekovine EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena sa Akcionim planom;
- Nastaviti započete aktivnosti u realizaciji vodnog informacionog sistema, kao jedinstvene baze podataka kojom će se obezbijediti izvršavanje obaveza izvještavanja prema nacionalnom zakonodavstvu i zahtjevima Evropske unije i međunarodnih ugovora;
- Nastaviti aktivnosti u realizaciji planova upravljanja vodama na vodnom području rječnog sliva kojim se određuju elementi upravljanja vodama utvrđeni zakonom i na taj način opredjeljuje politika države u toj oblasti.

6.6. DIREKTORAT ZA ŠUMARSTVO, LOVSTVO I DRVNU INDUSTRIJU REALIZACIJA

AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA I PREDLOZI ODLUKA ZA VLADU

U Direkciji za šumarstvo pripremani su sljedeći dokumenti, koji su na predlog Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja razmatrani i usvajani od strane Vlade Crne Gore:

- Program gazdovanja šumama za 2022. godinu;
- Izvještaj o zdravstvenom stanju šuma za 2021. godinu;
- Predlog za izmjene i dopune odluke o privremenom ograničenju izvoza određenih drvnih sortimenata;
- Izvještaj o realizaciji Programa gazdovanja šumama za 2021. godinu;
- Predlog odluke o davanju šuma na korišćenje prodajom drveta u dubećem stanju (sanitarna sječa), za 2022. godinu;
- Predlog odluke o davanju šuma na korišćenje prodajom drveta u dubećem stanju, za 2022. godinu;
- Predlog odluke o dodjeli prava na komercijalno korišćenje nedrvnih šumskih proizvoda u šumama i na šumskom zemljištu u državnoj svojini, za 2022. godinu;

- Predlog za davanje saglasnosti za zaključivanje aneksa Ugovora o korišćenju šuma u državnoj svojini prodajom drveta u dubjećem stanju zaključenog između Uprave za šume Pljevlja i korisnika „Jasen“ doo iz Pljevalja;
- Predlog za davanje saglasnosti za zaključivanje aneksa Ugovora o korišćenju šuma u državnoj svojini prodajom drveta u dubjećem stanju zaključenih u 2020. godini sa korisnikom šuma DOO „NK Šume“ iz Nikšića.
- Predlog odluke o prodaji drvnih sortimenata na šumskim stovarištima „Šula“ i „Ljubišnja“ u područnoj jedinici Pljevlja, „Planinica“ i „Mateševo“ u područnoj jedinici Kolašin i „Županica“ u područnoj jedinici Rožaje;
- Predlog za davanje saglasnosti na Prilog ugovora o davanju prava na korišćenje šuma i izgradnju i održavanje šumskih saobraćajnica br. 02/3-311/22-1476/2 od 2. juna 2022. godine, za 2022. godinu;
- Predlog za davanje saglasnosti na Prilog ugovora o davanju prava na korišćenje šuma i izgradnju i održavanje šumskih saobraćajnica br. 02/3-311/22-1474/2 od 2. juna 2022. godine, za 2022. godinu;
- Predlog za davanje saglasnosti na Prilog ugovora o davanju prava na korišćenje šuma i izgradnju i održavanje šumskih saobraćajnica br. 02/3-311/22-1547/2 od 2. juna 2022. godine, za 2022. godinu;
- Predlog za davanje saglasnosti na Prilog ugovora o davanju prava na korišćenje šuma i izgradnju i održavanje šumskih saobraćajnica br. 02/3-311/22-153/2 od 16.08.2022. godine, za 2022. godinu;
- Predlog za davanje saglasnosti na Prilog ugovora o davanju prava na korišćenje šuma i izgradnju i održavanje šumskih saobraćajnica br. 02/3-311/22-156/2 od 22.08.2022. godine, za 2022. godinu;
- Predlog za davanje saglasnosti na Prilog ugovora o davanju prava na korišćenje šuma i izgradnju i održavanje šumskih saobraćajnica br. 02/3-311/22-155/2 od 17.08.2022. godine, za 2022. godinu;
- Predlog za davanje saglasnosti na Prilog ugovora o davanju prava na korišćenje šuma i izgradnju i održavanje šumskih saobraćajnica br. 01-311/22-441/1 od 7. septembra 2022. godine, za 2022. godinu;
- Predlog za davanje saglasnosti za zaključivanje aneksa Ugovora o korišćenju šuma u državnoj svojini prodajom drveta u dubjećem stanju, zaključenih u 2021. godini.

Po Programu rada Vlade Crne Gore za 2022. godinu predviđeno je pet obaveza (Strategija razvoja šumarstva (2023-2028), Izvještaj o realizaciji Programa gazdovanja šumama za 2021. godinu, Informacija o aktivnostima u oblasti koncesija u 2021. godini, Program gazdovanja šumama za 2022. godinu, Izvještaj o zdravstvenom stanju šuma za 2021. godinu). Tri obaveze su realizovane u potpunosti, dok Strategija razvoja šumarstva nije donešena, niti je usvojena Informacija o aktivnostima u oblasti koncesija u šumarstvu u 2021. godini.

Jedanaest materijala koji su pripremljeni za razmatranje Vladi Crne Gore nijesu bili predviđeni Programom rada Vlade za 2022. godinu, već su sprovedeni u izvršavanju zakona i drugih opštih akata.

Posebna pažnja u radu ministarstva vezano za oblast šumarstva bila je usmjerena na reorganizaciju koncesionog modela korišćenja šuma, pa su sprovedene sve potrebne aktivnosti (uključujući obezbjeđenje budžetskih sredstava) za sprovođenje izmjena i dopuna Zakona o šumama i izradu nove Strategije razvoja šumarstva (2023-2028).

II MIŠLJENJA U POSTUPCIMA RASPOLAGANJA DRŽAVNOM IMOVINOM (ŠUME I ŠUMSKA ZEMLJIŠTA)

Direkcija za šumarstvo je dostavila Zaštitniku imovinsko pravnih interesa Crne Gore 11 izjašnjenja po sporovima koji se vode kod Privrednog suda, a tiču se tužbi za naknadu štete protiv Države Crne Gore – Uprave za šume Pljevlja.

Vezano za saradnju sa Ministarstvom finansija po zahtjevu tog organa Direkcija za šumarstvo je tokom 2022. godine dala 72 mišljenja u postupku po zahtjevu pravnih i fizičkih lica za kupovinu ili zakup nepokretnosti u državnoj svojini za zemljišta koja su po načinu korišćenja šuma ili šumsko zemljište.

Takođe, Direkcija za šumarstvo je davala mišljenja na prostorno planske dokumente koji su dostavljani Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede u postupku donošenja tih planskih dokumenata.

III OSTALE AKTIVNOSTI

Početak godine poslali su podaci o zdravstvenom stanju šuma po ICP metodologiji (Nivo I) u ICP centar u Hamburgu, što je obaveza shodno Konvenciji o sprečavanju dugoročnog prekograničnog zagađenja.

Učešće u radu Liaison radne grupe (saradnja 17 zemalja Jugoistočne i Srednje Evrope i Kine), kroz razmjenu informacija, usaglašavanje zajedničkih projekata i izradu kataloga sektorskih preduzeća radi unapređenja njihove saradnje.

Učešće u projektu zajedno sa Ministarstvom unutrašnjih poslova – Sektor za vanredne situacije na unapređenju sistema zaštite šuma od šumskih požara, u saradnji i uz podršku Japanske razvojne agencije JICA. Tokom godine održani su sastanci u Podgorici, rađeno na sanaciji erozije vjetrom pojasa iza Velike Plaže u Ulcinju, pošumljavanjem. Takođe je rađeno na izgradnji Nacionalnog informacionog sistema za šumske požare.

Predstavnici Direkcije za šumarstvo i Direkcije za monitoring učestvovali su u implementaciji regionalnog projekta „Upravljanje otvorenim prostorima“ koji ima za cilj unaprjeđenje sposobnosti za zaštitu šuma od šumskih požara i požara na otvorenim prostorima, kroz jačanje regionalne saradnje šest zemalja obuhvaćenih projektom (Republika Sjeverna Makedonija, BiH, Srbija, Albanija, Kosovo i Crna Gora). Projekat je započeo sa realizacijom u 2022. godini i trajaće naredne četiri godine. Kroz taj projekat je zapošljena jedna osoba koja radi za Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede na realizaciji projekta.

Predstavnici Direkcije za šumarstvo i Direkcije za monitoring u šumarstvu su tokom 2022. godine aktivno učestvovali u izradi dokumenta „Procjena kapaciteta za upravljanje rizicima od šumskih požara u Crnoj Gori“. Nosilac izrade je bio MUP- Direktorat za vanredne situacije.

Tokom 2022. godine Direkcija za drvnu industriju je nastavila saradnju sa privrednim subjektima iz oblasti (KD-C-16, Prerada drveta) i (KD-C-31, Proizvodnja namještaja) direktnom komunikacijom i obilaskom preduzeća drvne industrije.

Direkcija za drvnu industriju je u trećem kvartaju uradila izmjenu i dopunu odluke o ograničenju izvoza određenih drvnih sortimenata, kojom je ograničen izvoz peleta. Izvoz peleta je ograničen zbog nestašice na tržištu Crne Gore. Takođe je prema ministarstvu ekonomskog razvoja upućena inicijativa za određivanje maksimalne cijene peleta na domaćem tržištu, koju je Ministarstvo ekonomskog razvoja realizovalo.

Posle stabilizacije tržišta peleta u Crnoj Gori, ministarstvo je izdalo 1060 dozvola za izvoz peleta od kojih je realizovano 864. dozvole.

U 2022. godini je prepoznato 546 aktivnih preduzeća koja se bave preradom drveta, od čega 339 preduzeća iz oblasti (KD-C-16) – Prerada drveta, 149 preduzeća iz oblasti (KD-C-31) – Proizvodnja namještaja, i 58 privrednih društava iz oblasti usluga u šumarstvu i sječe drveća (KD-A-02).

Tokom 2022. godine aktivnosti, Direkcije za monitoring u šumarstvu i lovstvu, su uglavnom bile posvećene najvećem dijelu monitoringu procesa izrade Programa gazdovanja šumama. Monitoring u procesu izrade Programa gazdovanja šumama (PGŠ) između ostalog se sprovodi radi sprečavanja nastajanja i blagovremenog otklanjanja grubih i sistematskih grešaka pri izvođenju terenskih radova, kontroli Baze alfanumeričkih podataka, GIS projekta – prostornih podataka i drugih poslova pri izradi PGŠ.

Terenska kontrola procesa izrade PGŠ vršene su u 5 gazdinskih jedinica: „Javorsko-Bogajičke šume”, „Komarnica-Drugišnica”, „Kraljeva Gora-Bunetina”, „Ljubišnja”, „Župa Štitovo”.

Kontrola Baza alfanumeričkih podataka, GIS projekta – prostornih podataka vršene su za 9 gazdinskih jedinica: „Ljubovidja”, „Crnja Ibarac”, „Vojnik Brezna”, „Obzir Buren”, „Dragalj”, „Lovničke šume”, „Sinjajevina Semolj”, „Jugoštica”, „Županica”, kao i kontrola Baza alfanumeričkih podataka, GIS projekta – prostornih podataka Plan gazdovanja privatnim šumama za šume u vlasništvu Carine d.o.o. Podgorica, upisane u LN 38-KO Plužine i kontrola Baza alfanumeričkih podataka, GIS projekta – prostornih podataka Plan gazdovanja privatnim šumama za šume u vlasništvu Dacić Sadrije upisane u LN 294-KO Koljeno II, Rožaje.

Kontrola izrada Programa gazdovanja šumama vršena je za 9 gazdinskih jedinica: „Obzir Buren”, „Jugoštica”, „Dragalj”, „Krnovo Vučje”, „Županica”, „Vojnik Brezna”, „Crnja Ibarac”, „Sinjajevina Semolj”, „Paučinske šume”, kao i kontrola izrade Planova gazdovanja privatnim šumama za šume u vlasništvu Carine d.o.o. Podgorica, upisane u LN 38-KO Plužine i za šume u vlasništvu Dacić Sadrije upisane u LN 294-KO Koljeno II, Rožaje.

U cilju praćenja izvršavanja zakonskih obaveza od strane korisnika lovišta, dobijeni su Izvještaji o izvršenim radovima i sprovedenim mjerama u prethodnoj lovnoj godini, predviđenim njihovim Godišnjim lovnim planovima, Katastri lovišta, kao i Godišnji lovni planovi za 2022/23 godinu, od svih korisnika lovišta. Na osnovu gore pomenutih dokumenata, koje su dostavili svi korisnici lovišta, ažurirana je Baza podataka - Centralna lovna evidencija za lovstvo, koju vodi Ministarstvo.

Pored redovnih aktivnosti predstavnik Direkcije za drvnu industriju učestvovao je u sljedećim aktivnostima:

- Učešće na regionalnoj završnoj radionici u Ohridu, „Suzbijanje bespravnih aktivnosti u šumarstvu“ u organizaciji CNVP i Green Home.
- Redovno učešće na sastancima Odbora za šumarstvo i drvnu industriju u Privrednoj komori Crne Gore.

IV ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU

Direkcija za šumarstvo je u saradnji sa pravnom službom Ministarstva u drugostepenom postupku rješavala je u 2022. godini ukupno 36 predmeta. Najviše predmeta odnosilo se na žalbe i tužbe na rješenja o utvrđivanju naknade za doznaku stabala za sječu, izradu izvođačkog projekta i izdavanje uvjerenja o porijeklu drvnih sortimenata, po kom pitanju su sve tužbe odbijene presudama Upravnog suda. Takođe se veliki broj zahtjeva odnosio na zahtjeve advokata koji zastupa privatne vlasnike šuma u Kotoru za odlučivanje po žalbama na akte Uprave za gazdovanje šumama i lovištima (odnosno na nepostupanje tog organa po zahtjevima te stranke), što opterećuje rad ovog ministarstva u upravnim postupcima i upravnim sporovima. Obzirom da je Upravni sud u 8 slučajeva poništavao rješenja ministarstva i to iz procesnih razloga, može se konstatovati da je Direkcija za šumarstvo uspješno radila u drugostepenom odlučivanju u upravnim postupku.

Važno je naglasiti da je ministarstvu u prethodnom periodu pristigao veliki broj tužbi po više osnova, a da postoji veoma mali broj kadrova koji je osposobljen da radi na tim poslovima.

Direkcija za monitoring donijela je ukupno 8 rješenja o saglasnosti na programe gazdovanja šumama i to za gazdinske jedinice: „Sinjajevina Semolj”, „Krnovo Vučje”, „Paučinske šume”, „Bijela Vojnik”, „Vojnik Brezna”, „Lovničke šume”, „Crnja Ibarac”, „Korjen”, kao i 2 rješenja o saglasnosti na planove gazdovanja privatnim šumama i to za šume u vlasništvu Carine d.o.o. Podgorica, upisane u LN 38-KO Plužine i za šume u vlasništvu Dacić Sadrije upisane u LN 294-KO Koljeno II, Rožaje.

Postupajući po zahtjevu korisnika lovišta za davanje saglasnosti (odobrenja) na Godišnje lovne planove za 2022/23 godinu, u prvostepenom upravnim postupku, donijeto je 35 rješenja o davanju saglasnosti (odobrenja) na iste (za svih 35 lovišta u Crnoj Gori). Po pribavljenom

mišljenju od strane Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, odlučeno je i po zahtjevu korisnika lovišta za organizovanje lova strancima i po tom osnovu, kao dopuna gore navedenih rješenja, dato je 30 saglasnosti.

Takođe, postupajući po zahtjevu Lovačkog saveza Crne Gore i Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, data je dozvola za privremeni odstrijel lisica (*Vulpes vulpes* L.) i svinja divljih (*Sus scrofa* L.) subotom, u cilju realizacije Programa obaveznih mjera zaštite životinja u 2022. godini, koji je donijelo ovo ministarstvo, kako bi se svim korisnicima lovišta omogućilo lakše ispunjenje odstrijelnih kvota, u cilju predavanja potrebnih uzoraka za analizu, veterinarskim ambulancama.

Donijeto je i rješenje kojim je odobren AD „Aerodromi Crne Gore“ iz Podgorice, odstrijel divljači (zeca) na prostoru aerodroma u Golubovcima, u cilju smanjenja opasnosti po sigurnost vazdušnog saobraćaja na ovom aerodromu, uz saglasnost Ministarstva unutrašnjih poslova.

Sprovođenjem Odluke Vlade Crne Gore, o privremenom ograničenju izvoza određenih drvnih sortimenata, izvoz se vršio na osnovu dozvole izdate od strane Ministarstva. U toku 2021. godine u razmatranju je bilo 6 zahtjeva za izvoz drvnih sortimenata. Dozvole su izdate za izvoz telegrafskih, telefonskih i električnih stubova u količini od 187 m³.

OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI

Direktorat za šumarstvo, lovstvo i drvnu industriju u 2022. godini ostvario je u svom radu predviđene rezultate.

Izvršene su sve obaveze iz Programa rada Vlade koje su se odnosile na direktorat, osim Strategije razvoja šumarstva koja nije izrađena zbog neuspješnog tendera za izbor konsultanata za izradu strategije, što je prevaziđeno na kraju godine kada je potpisan ugovor za izradu Strategije i otpočele aktivnosti na tom planu. Informacija o realizaciji koncesija u oblasti šumarstva u 2021. godini nije dostavljena od strane Uprave za gazdovanje šumama i lovištima, pa je ovo ministarstvo nije moglo dostaviti Vladi na razmatranje i usvajanje.

Naročito su bile intenzivne aktivnosti u radu na predmetima u upravnom postupku i na tom polju je ostvaren veoma visok stepen potvrđenosti drugostepenih rješenja ovog ministarstva presudama Upravnog suda Crne Gore.

Ostvarene su sve aktivnosti koje su se odnosile na međunarodne obaveze, uz aktivno učešće na programu praćenja zdravstvenog stanja šuma u Evropi.

Odluka o ograničenju izvoza određenih drvnih sortimenata, sa periodom važenja maj 2021. godine do maja 2023. godine, koje su i dalje rezultirale zaustavljanjem nekontrolisanog izvoza, zaustavljeni su negativni trendovi u ovoj oblasti. Indikatori pozitivnih trendova su pokazatelji rasta proizvodnje i zapošljenost. Ministarstvo je uradilo izmjenu i dopunu postojeće Odluke o ograničenju izvoza određenih drvnih sortimenata koja je dopunjena i odnosi se na pelet, zbog evidentne nestašice tog proizvoda na domaćem tržištu.

Ostvareno je značajno angažovanje u sprovođenju Odluke o ograničenju izvoza drvnih sortimenata. Efekti ovakve odluke: izvoz neobrađenog drveta je manji za 78,5 puta u odnosu na 2015. godinu, izvoz peleta je veći za 10,1 puta u odnosu na 2015. godinu.

6.7. DIREKCIJA ZA SAVJETODAVNE POSLOVE U OBLASTI BILJNE PROIZVODNJE

Direkcija ima više aktivnosti od kojih su najvažnije realizacija mjera Agrobudžeta iz oblasti biljne proizvodnje, sprovođenje IPARD programa, realizacija programa Svjetske banke (MIDAS) i drugih programa namijenjenih poljoprivredi. Te aktivnosti sprovode se kroz informisanje i pružanje pomoći poljoprivrednim proizvođačima u postupku apliciranja tj. podnošenja zahtjeva za podršku u okviru navedenih programa, a takođe i kroz terensku kontrolu podnijetih zahtjeva. Terenska kontrola realizovanih investicija po Agrobudžetskim Javnim pozivima za dodjelu podrške poljoprivrednim proizvođačima jedna je od najvažnijih aktivnosti Direkcije, u okviru

koje tim kontrolora obilazi podnosiocima zahtjeva za podršku i na licu mjesta utvrđuje činjenično stanje, o čemu sačinjava izvještaj o stanju na terenu, koji zajedno sa fotodokumentacijom služi kao pozitivna ocjena za dobijanje podrške ili ispunjenost uslova za realizaciju predmetne investicije.

Važna aktivnost Direkcije je pružanje stručne pomoći poljoprivrednim proizvođačima u njihovoj proizvodnji, davanje stručnih savjeta dolaskom proizvođača u kancelarije službe i na terenu, u vidu praktičnih demonstracija, održavanje stručnih radionica i obuka, objavljivanje stručnih tekstova na različite teme iz oblasti poljoprivrede, gostovanja u medijima u emisijama o poljoprivredi i dr.

Tokom 2022. godine naše kancelarije posjetilo je ukupno blizu 12.000 poljoprivrednih proizvođača, po Regionalnim centrima: Berane 2.492, Podgorica 2.211, Bijelo Polje oko 2.100, Pljevlja 1.918, Nikšić 1.690, Bar 700, Cetinje 424 i Herceg Novi 420. Pozivanjem putem telefona obratilo nam se oko 7.000 proizvođača (Podgorica oko 3.000, B. Polje 1.680, Nikšić 1.180, Cetinje 650, H.Novi 344, Bar 220).

U 2022. godini Direkcija je aktivno učestvovala u informisanju poljoprivrednih proizvođača o svim mjerama i programima podrške iz oblasti poljoprivrede. Poljoprivredni proizvođači su dolazili u Regionalne kancelarije i dobijali informacije vezano za proceduru upisa i potrebnu dokumentaciju za upis u RPG (registar poljoprivrednih gazdinstava); informacije o mjerama podrške kroz Agrobudžet i pomoć u popunjavanju zahtjeva za podršku kroz Javne pozive (potrebna dokumentacija, način, vrijeme i rokovi za apliciranje); informacije i pomoć u vezi drugih mjera i programa podrške (IPARD, Midas); informacije o potrebnoj dokumentaciji za upis u druge Registre (Vinogradarski, Registar maslinara, Registar Uprave za bezbjednost hrane i dr.); informacije o dokumentaciji potrebnoj za poljoprivredno osiguranje, za organsku proizvodnju itd.

Realizacija mjera podrške u biljnoj proizvodnji (Agrobudžet)

Direkcija je aktivno uključena u realizaciju mjera podrške poljoprivrednim proizvođačima u sektoru biljne proizvodnje, koje su definisane u okviru Mjera tržišno-cjenovne politike i Mjera ruralnog razvoja. Direkcija ima operativnu i implementacionu odgovornost u realizaciji ovih mjera. Uloga Direkcije je informisanje i pružanje pomoći poljoprivrednim proizvođačima u postupku apliciranja i podnošenja zahtjeva za podršku, kao i sprovođenje terenske kontrole investicija koje su predmet podrške, na osnovu koje aplikant dobija pozitivnu/negativnu ocjenu o ispunjenosti uslova za podršku. Direkcija takođe daje značajan doprinos u predlaganju i kreiranju mjera.

U skladu sa Agrobudžet-om za 2022. godinu, Direkcija je učestvovala u realizaciji 10 Javnih poziva za podršku investicijama u biljnoj proizvodnji:

1. Direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji
2. Direktna plaćanja za proizvodnju duvana
3. Podrška razvoju vinogradarstva i vinarstva
4. Podrška podizanju i modernizaciji/opremanju proizvodnih voćnih zasada
5. Podrška razvoju maslinarstva
6. Podrška povrtarskoj proizvodnji
7. Podrška podizanju višegodišnjih zasada ljekovitog i aromatičnog bilja
8. Podrška za nabavku mehanizacije, priključaka i opreme u funkciji primarne proizvodnje
9. Podrška investicijama za izgradnju bunara i bistijerni
10. Podrška ženskom preduzetništvu u poljoprivredi
11. Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima
12. Podrška uvođenju inovacija u sektor poljoprivrede
13. Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima MIDAS 2

Mjere tržišno cjenovne politike:

Direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji

Realizacija ove mjere izvršena je u skladu sa Strategijom razvoja poljoprivrede i Akcionim planom, koji od 2017. godine u sistem direktnih plaćanja uključuje sve obradive površine. U ovoj godini, Direkcija je imala obavezu da, u jednom relativno kratkom vremenskom periodu, izvrši ucrtavanje svih parcela koje su proizvođači prijavili, u posebno kreiran softverski sistem za identifikaciju zemljišnih parcela (SIZEP). Na osnovu ove evidencije i obavljene terenske kontrole izvršena su plaćanja za sve obradive površine (oranice sa poljopr. kulturom, obradivo zemljište u zatvorenom prostoru sa polj. kulturom i površina pod višegodišnjim zasadam na kojoj se obavlja poljoprivredna djelatnost).

Ukupno za 2022. godinu podnijeto je 5.039 zahtjeva za direktna plaćanja, od čega je Direkcija obradila 4.098 zahtjeva, po Regionalnim centrima: Pljevlja 1.064, Berane 1.010, Podgorica 977, B.Polje 404, Nikšić 376, Bar 240, Cetinje 17 i H.Novi 11.

Preko SIZEP aplikacije ucrtano je ukupno 11.140 parcela, po Regionalnim centrima; Podgorica 3.829, Berane 2.456, Pljevlja 2.023, Nikšić 1.305, B.Polje 849, Bar 600, Cetinje 41 i H.Novi 37.

Direktna plaćanja za proizvodnju duvana

Nije bilo podnijetih zahtjeva za podršku.

Mjere ruralnog razvoja

Podrška razvoju vinogradarstva i vinarstva

U okviru Ovog JP, za terensku obradu pristiglo je 69 zahtjeva za podršku koji su se odnosili na investicije nabavke sadnog materijala za podizanje novih zasada, nabavku sistema za navodnjavanje kap po kap, nabavku potpornih elemenata -stubova i žice, kao i nabavku opreme za proizvodnju i čuvanje vina. Svi zahtjevi su terenski obrađeni, uz popunjavanje terenskog izvještaja sa fotodokumentacijom i dostavljeni na dalju proceduru. Najveći broj zahtjeva za podršku bio je iz opština u centralnom regionu (Podgorica i Tuzi ukupno 48), Ulcinj i Bar 8, Danilovgrad i Kotor po 4, iz cetinjske opštine bilo je 3 zahtjeva, Budva 2.

Podrška podizanju i modernizaciji/opremanju proizvodnih voćnih zasada

U okviru ove mjere terenski je obrađeno 115 zahtjeva za podršku. Investicije su se odnosile prvenstveno na nabavku sadnog materijala za podizanje novih voćnih zasada, nabavku sistema za navodnjavanje, potporne konstrukcije i agrofolije za uzgoj jagoda. Najveći broj zahtjeva bio je iz opština Podgorica i Tuzi (ukupno 52), B.Polje 23, Ulcinj 11, Mojkovac 8, Nikšić 7, Berane 5, Petnjica 3, Andrijevića i Kolašin po 2, Gusinje i Plav po 1.

Podrška razvoju maslinarstva

Kroz ovaj JP terenski je obrađeno ukupno 59 zahtjeva za podršku, od čega 42 podnosioca zahtjeva sa investicijama koje su zahtijevale prethodno odobrenje (revitalizacije starih stabala masline, izgradnja podzida i kultivisanje zemljišta), zbog čega su terenski kontrolisani u dva obiliska, prije i nakon realizovane investicije. Preostalih 17 zahtjeva odnosilo se na investicije nabavke sadnog materijala i sistema za navodnjavanje, koje nisu zahtijevale prethodno odobrenje, što je podrazumijevalo jednu terensku kontrolu. Ukupan broj terenskih obilazaka za ovaj JP je iznosio 143. Najveći broj zahtjeva za podršku upućen je iz opština Ulcinj i Bar (21+19), Podgorica 9, Tuzi 7, Kotor 2 i Danilovgrad 1 zahtjev.

Podrška povrtarskoj proizvodnji

Ovaj JP realizovan je kroz 2 komponente:

Komponenta I – nabavka sjemena i sadnog materijala/rasada za prolječno letnju i jesenju sadnju.

Komponenta II – konstrukcija i folija za izgradnju plastenika; sistem za navodnjavanje; sistem za orošavanje; mreže za zasjenu i agrotekstil; sistem za navodnjavanje na otvorenom polju. Ukupno je terenski iskontrolisano 697 zahtjeva, od kojih je 73 zahtjeva bilo predmet dvije terenske kontrole (investicije sa prethodnim odobrenjem).

Podrška podizanju višegodišnjih zasada ljekovitog i aromatičnog bilja

Nije bilo podnijetih zahtjeva za podršku.

Podrška za nabavku mehanizacije, priključaka i opreme u funkciji primarne proizvodnje

Ovaj JP izazvao je najveće interesovanje polj. proizvođača, pa je bio i najzahtjevniji sa aspekta broja terenski obrađenih predmeta.

Realizacija JP se odvijala kroz 2 komponente:

Komponenta I – nabavka dvoosovinskih traktora – kroz ovu komponentu pristiglo je 65 zahtjeva koji su u dva navrata bili predmet terenske kontrole (ukupno je izvršeno 130 terenskih kontrola), po opštinama: B.Polje 11, Danilovgrad i Golubovci po 8, Podgorica 7, Nikšić i Tuzi po 6, Ulcinj i Pljevlja po 4, Žabljak 3, Šavnik i Petnjica po 2 i po 1 zahtjev u opštinama Andrijevića, Berane, Gusinje i H.Novi.

Komponenta II – nabavka jednoosovinskih pogonskih mašina i priključne mehanizacije – u okviru ove komponente terenski je iskontrolisano ukupno 482 zahtjeva za podršku, po opštinama: Pljevlja 87, B.Polje 73, Berane 58, Podgorica 50, Tuzi 30, Nikšić 25, Golubovci 22, Andrijevića i Mojkovač po 19, Danilovgrad 17, Kolašin 14, Rožaje i Ulcinj po 11, Plav 8, Gusinje 7, Petnjica, Plužine, Šavnik i Bar po 5, Kotor 3, Žabljak, Cetinje, H.Novi i Budva po 2.

Podrška investicijama za izgradnju bunara i bistijerni

Za terensku obradu pristiglo je 76 zahtjeva, od kojih je 56 kontrolisano u dva navrata (prije i nakon realizovane investicije), ukupno 132 terenske kontrole. Najveći broj zahtjeva za podršku bio je iz opštine Podgorica 14, B.Polje 13, Tuzi 8, Danilovgrad 5, Ulcinj 4, Nikšić 3, Berane i Gusinje po 2, Plav, Rožaje, Mojkovac, Cetinje i Bar po 1.

Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima

Preuzeto 43 predmeta za terensku kontrolu, od kojih je 36 kontrolisano u dva navrata (prije i nakon realizovane investicije), što znači da je ukupno odrađeno 79 terenskih kontrola. Najveći broj predmeta odnosio se na nabavku nove opreme za preradu, sušenje i čuvanje voća (prese, pasterizatori, mlinovi, sušare, hladnjače), manji broj je bio usmjeren na adaptaciju objekata za preradu voća i vina (9 zahtjeva).

Podrška investicijama u poljoprivredi kroz IPARD program

Direkcija je aktivno učestvovala u informisanju poljoprivrednih proizvođača o uslovima i kriterijumima za apliciranje na programe podrške kroz dva objavljena IPARD Javna poziva, učestvovala u info kampanjama i prezentacijama, i pružala pomoć aplikantima u prikupljanju dokumentacije.

Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima MIDAS 2

Završetak terenskih kontrola po JP za dodjelu bespovratnih sredstava podrške investicijama u preradu na gazdinstvu – izvršena 31 terenska kontrola podnosioca zahtjeva, nakon realizovane investicije.

Upis u Registar poljoprivrednih gazdinstava (RPG)

Uslov za aplikaciju na sve programe podrške za poljoprivredne proizvođače je da upišu svoja gazdinstva u Registar poljoprivrednih gazdinstava. Ova aktivnost odvijala se dolaskom poljoprivrednih proizvođača u naše regionalne kancelarije. U 2022. godini, broj upisanih u RPG, zajedno sa brojem izvršenih izmjena (ažuriranje podataka), iznosio je ukupno 2.630, po Regionalnim centrima: Podgorica 761, Pljevlja 638, Berane 430, B.Polje 193, H.Novi 137, Cetinje 91, Bar 88, Nikšić 60.

Upis u druge registre

Pružena je informacija i pomoć u popunjavanju obrazaca i pripremi dokumentacije i izvršen upis u druge registre: 50 proizvođača u Vinogradarski registar, 32 maslinara u Registar proizvođača maslinara i maslinovog ulja i 23 proizvođača u Registar primarnih proizvođača hrane.

Savjetodavno-edukativni poslovi

Jedna od značajnih aktivnosti Direkcije obuhvata pružanje stručne pomoći poljoprivrednim proizvođačima u njihovoj proizvodnji, u vidu široke lepeze usluga usmjerenih ka poljoprivrednim proizvođačima: pružanje stručnih savjeta i konsultacija vezano za primjenu savremene agrotehnike u primarnoj proizvodnji i novih tehnologija u preradi, zaštiti životne sredine i sl. Ove aktivnosti Direkcija realizuje prilikom dolaska proizvođača u Regionalne kancelarije, a takođe i prilikom izlaska na teren, u vidu praktičnih demonstracija, održavanja stručnih radionica i obuka, objavljivanja stručnih tekstova na različite teme iz oblasti poljoprivrede, gostovanja u elektronskim i štampanim medijima u emisijama o poljoprivredi, putem aktivne fejsbuk stranice službe i dr.

Radionice i demonstracije na terenu:

Održano je 34 radionice na terenu tokom kojih su savjetnici praktično prikazali i objasnili sprovođenje pojedinih agrotehničkih i pomotehničkih mjera u zasadima/usjevima.

Održane 4 radionice u vidu stručnih predavanja na različite teme iz poljoprivrede.

Radionicama prisustvovalo ukupno više od 200 poljoprivrednih proizvođača.

Stručni tekstovi objavljeni u štampanim medijima (dnevne novine Dan i Pobjeda)

–
pripremljeno i objavljeno 16 stručnih tekstova, na različite teme iz oblasti poljoprivrede.

Stručni tekstovi objavljeni na sajtu i FB stranici službe – FB stranica službe (fb savjetodavna služba) redovno se ažurira, na dnevnom nivou i na njoj se objavljuju informacije od značaja za poljoprivredne proizvođače, obavještenja o aktuelnim Javnim pozivima, medijska gostovanja savjetodavaca i dr. U 2022. godini za ovu stranicu pripremljeno je i objavljeno 49 stručnih savjeta, obavještenja i informacija.

Gostovanja – stručni prilozi u elektronskim medijima:

- RTCG Za emisiju „Agrosaznanje“ snimljeno je 3 stručna priloga na različite aktuelne teme iz oblasti voćarstva, vinogradarstva, povrtarstva, ratarstva, zaštite bilja i prehrambene

tehnologije.

- RTCG, u emisiji „Plodovi jutra“, realizovano je 3 gostovanja na stručne teme i aktuelnosti iz oblasti poljoprivrede, kao i prezentacije aktuelnih mjera podrške za poljoprivredne proizvođače
- TV Nikšić, Jutarnji program i emisija Snaga sela - bilo je 6 gostovanja
- TV Herceg-Novi – 2 gostovanja;
- Radio Crne Gore, emisija „Nedjeljom o selu i poljoprivredi“, snimljeno je 23 stručna savjeta; Radio Bijelo Polje – 2 priloga; Radio Nikšić – 1 gostovanje; Radio Herceg Novi – 2 gostovanje.

Ostale aktivnosti Obuke:

Zaposleni u Direkciji učestvovali su tokom godine u više obuka iz oblasti poljoprivrede, sa ciljem unapređenja znanja i vještina samih savjetodavaca, i u cilju uspostavljanja baza podataka i usaglašavanja sa instrumentima Evropske komisije:

• SIZEP (sistem za identifikaciju zemljišnih parcela)

Održano je više obuka po Regionalnim centrima, za zapošljene u Direkciji, vezano za SIZEP sistem i sistem za evidenciju zahtjeva i podnošenje prijava za direktna plaćanja.

- BTSF obuka – Milano, Italija, 12-17. jun 2022.

U periodu od 12-17. juna, 6 savjetodavaca učestvovalo je u obuci BTSF „Better Training for Safer Food“ Initiative, u organizaciji Evropske Komisije i Uprave za bezbjednost hrane Crne Gore. Obuka je obuhvatala intenzivne treninge o novim regulativama EU vezano za nadzor nad štetnim organizmima, u vidu predavanja i praktičnih obuka na terenu. Nakon završene obuke, svi učesnici su dobili Sertifikat o uspješno završenom treningu.

- Učešće na XVII Savetovanju o zaštiti bilja – Zlatibor, Srbija, 29-30.11. 2022.

Na Savetovanju su učestvovala 2 savjetodavca. Skup je organizovan od strane Društva za zaštitu bilja Srbije. Tematske cjeline skupa su bile: Zaštita poljoprivrednih i šumskih biljaka od patogena; Zaštita polj. i šumskih biljaka od korova; Zaštita polj. i šumskih biljaka od štetočina i Izazovi primene pesticida.

Učešće u Komisijama i Radnim grupama:

Direkcija je učestvovala u radu brojnih Komisija i Radnih grupa iz oblasti poljoprivrede:

- Terenska komisija za procjenu štete od elementarnih nepogoda na usjevima/zasadima – obrađeno 24 primljenih zahtjeva
- Članovi terenskih komisija MPŠV po Javnim pozivima za mjere iz oblasti biljne proizvodnje (Agrobudžet 2022)
- Učešće u Komisijama za organoleptičko ocjenjivanje vina i rakija
- Članstvo u Komisiji MPŠV za utvrđivanje kvaliteta i količine vina u skladu sa Zakonom o vinu, kao i u Komisiji MPŠV za ocjenu kvaliteta jakih alkoholnih pića u skladu sa Zakonom o jakim alkoholnim pićima
- Članstvo u komisijama za administrativnu kontrolu zahtjeva po JP za besplatnu dodjelu plastenika za proizvodnju povrća za 2022. godinu
- Učešće u terenskim komisijama za davanje mišljenja o mogućnosti izdavanja u zakup za obavljanje poljoprivredne djelatnosti – 8 predmeta
- Učešće u terenskim i administrativnim komisijama za RCTP-IFAD projekat za 2022. godinu
- Članstvo u Radnoj grupi za implementaciju Nitratne Direktive

Direkcija aktivno saraduje sa brojnim institucijama i privrednim subjektima vezano za sektor poljoprivrede, saraduje sa naučnim i stručnim institucijama, učestvuje u davanju predloga i sugestija za izradu različitih dokumenata i sektorskih analiza, nacionalnih planova i sl. Tokom 2022. godine savjetodavci su učestvovali na poljoprivrednim manifestacijama i skupovima iz oblasti poljoprivrede (Dani meda u Podgorici, Poljoprivredni sajam u Andrijevici, Dani maslina u Baru i dr.)

6.8. DIREKCIJA ZA SAVJETODAVNE POSLOVE U OBLASTI STOČARSTVA

Aktivnosti Direkcije su raznovrsne, ali se mogu podeliti na aktivnosti vezane za realizaciju mjera Agrobudžeta, savjetodavne, stručne i kontrolne aktivnosti.

Realizacija podsticajnih mjera u stočarstvu

Fizički najobimnije, a ujedno i najbitnije mesto u aktivnostima Direkcije zauzimaju programi i podsticajne mjere Agrobudžeta. Direkcija je zadužena za realizaciju sledećih mjera:

1. Direktna podrška stočarskoj proizvodnji (premije po grlu za krave za krave i priplodne junice u sistemu krava-tele, ovce, koze i organizovani tov junadi, bikova i volova),

Tabela 47. Pregled podnešenih zahtjeva za razvojne premije po Opštinama i vrstama stoke u 2022.

Opština	Broj farmi	Goveda za premiju	Krava-tele za premiju	Ovce za premiju	Koze za premiju
Bar	88	476	6	1244	1155
Ulcinj	205	1136		3627	493
Budva	3	0		241	174
Kotor	25	127		381	1059
H.Novi	41	201		265	474
Centar Bar	362	1940	6	5758	3355
Podgorica	320	2306	64	8032	1554
Tuzi	151	924	0	2403	789
Danilovgrad	206	1308	0	5928	1657
Cetinje	72	650	0	1472	1096
Centar Podgorica	749	5188	64	17835	5096
Nikšić	1015	7012	0	18093	4956
Plužine	236	1500	0	6034	171
Šavnik	215	1392	0	6699	256
Centar Nikšić	1466	9904	0	30826	5383
Berane	340	1911	0	5834	451
Andrijevica	120	510	0	2192	50
Rožaje	431	3444	0	3769	49
Petnjica	221	1668	0	3535	68
Plav	148	878	0	3516	129
Gusinje	78	476	0	1882	32
Centar Berane	1338	8887	0	20728	779
B.Polje	1007	6324	77	10863	313
Kolašin	201	984	14	5405	515

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Mojkovac	196	949	0	2462	56
Centar B.Polje	1404	8257	91	18730	884
Pljevlja	878	4727	0	11465	351
Žabljak	146	880	100	3541	99
Centar Pljevlja	1024	5607	100	15006	450
Ukupno	6343	39783	261	108883	15947

Terenska kontrola je urađena na više od 80% podnešenih zahtjeva, a u tabeli 2 dati su podaci o gazdinstvima koja su ostvarila pravo na podršku sa brojem grla.

Tabela 48. Pregled pozitivno ocijenjenih zahtjeva za razvojne premije po vrstama stoke u 2022.

Opština	Broj farmi	Goveda	Krava-tele	Ovce	Koze
		za premiju	za premiju	za premiju	za premiju
Bar	83	447	6	1109	1133
Ulcinj	193	1038		3175	470
Budva	3	0		239	173
Kotor	25	119		319	990
H.Novi	40	181		229	465
Centar Bar	344	1785	6	5071	3231
Podgorica	299	2040	54	7191	1340
Tuzi	143	776		2449	712
Danilovgrad	185	1213		5744	1498
Cetinje	71	657		1351	919
Centar Podgorica	698	4686	54	16735	4469
Nikšić	989	6738		17179	4391
Plužine	236	1433		5864	192
Šavnik	214	1364		6572	278
Centar Nikšić	1439	9535		29615	4861
Berane	300	1474		4918	297
Andrijevića	104	416		1970	50
Rožaje	371	2534		2258	22
Petnjica	202	1309		2818	40
Plav	137	667		2700	149
Gusinje	68	382		1450	32
Centar Berane	1182	6782		16114	590
B.Polje	979	6146	76	10401	304
Kolašin	198	957	8	5259	459
Mojkovac	193	940		2412	56
Centar B.Polje	1370	8043	84	18072	819
Pljevlja	849	4536		10845	298
Žabljak	140	858	100	3463	133
Centar Pljevlja	989	5394		14308	431
Ukupno	6022	36225	244	99915	14401

U odnosu na podnešeni broj zahtjeva za isplatu premije, pravo na premiju je ostvarilo 321 držaoc manje. Postoji više razloga za ovo kao što su:

1. Pravo na premiju nisu ostvarili podnosioci zahtjeva koji nisu upisani u RPG;

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

2. Određeni broj proizvođača je smanjio broj životinja na gazdinstvu i nisu imali minimum propisanih grla na gazdinstvu;
3. Jedan mali broj proizvođača je svjesno pokušao da ostvari pravo na premiju iako nemaju tražene minimume i td.
4. Podnosioci zahteva za isplatu premija nisu ispoštovali rokove za prijavu prava za premiranje stoke

Ovi podaci su dobra osnova za kreiranje i realizaciju drugih podsticajnih mjera, budući da tabela nudi vjerodostojnu sliku o strukturi robnih proizvođača u govedarstvu, ovčarstvu i kozarstvu, granama koje imaju i najveći značaj za crnogorsko stočarstvo u cjelini.

- Organizovani tov junadi, bikova i volova:

Tabela 49. Utovljena junad u 2022. godini

Reg. centar	Broj farmi	Broj grla (Junad)
Bar	1	1
Podgorica	27	343
Nikšić	185	759
Berane	30	222
Bijelo Polje	104	1278
Pljevlja	43	117
Ukupno	390	2720

1. Održivo korišćenje planinskih pašnjaka

Tabela 50. Spisak farmera i broja uslovnih grla za podsticaje za izdig na katune

Opština	Br. vlasn.	Goveda	Junad	Ovce	Koze	slov. grla
Bar	1	34	2	26	81	45.7
Budva	1	0	0	202	0	20.2
Kotor	1	0	0	0	102	10.2
Herceg Novi	2	18	3	103	76	37.4
Centar Bar	5	52	5	331	259	113.5
Podgorica	89	723	68	5792	92	1345.4
Tuzi	12	84	17	620	134	167.9
Danilovgrad	48	272	14	4097	196	708.3
Cetinje	2	71	0	133	125	96.8
Centar Podgorica	151	1150	99	10642	547	2318.4
Nikšić	222	1941	124	8462	985	2947.7
Plužine	115	854	339	4910	42	1518.7
Šavnik	112	895	200	5369	47	1536.6
Centar Nikšić	449	3690	663	18741	1074	6003
Berane	137	958	99	4181	113	1436.9
Andrijevica	51	246	42	1578	16	426.4
Petnjica	76	669	63	2267	0	927.2
Plav	91	527	62	2836	179	859.5
Gusinje	15	124	15	993	34	234.2
Rožaje	75	802	34	1449	20	965.9
Centar Berane	445	3326	315	13304	362	4850.1
Bijelo Polje	187	1840	112	5306	96	2436.2
Mojkovac	102	646	26	2102	45	873.7
Kolašin	100	647	38	4771	323	1175.4
Centar B.Polje	389	3133	176	12179	464	4485.3

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Pljevlja	16	165	0	405	25	208.0
Žabljak	53	608	69	2427	77	892.9
Centar Pljevlja	69	773	69	2832	102	1100.9
UKUPNO	1508	12124	1327	58029	2808	18871.2

Kroz mjere ruralnog razvoja sprovodi se podsticaj za korišćenje planinskih pašnjaka, putem izdiga stoke na katune, a u obliku premije po uslovnom grlu.

Pravo na korišćenje ove vrste podsticaja imala su domaćinstva koja su izdizala minimalno 4 uslovna grla stoke i da su boravila najmanje 3 meseca na katunima. Kada je riječ o vrstama, u obzir se uzimaju goveda, ovce i koze.

U 2022. godini pravo na ovu podršku je ostvarilo 1 508 vlasnika sa ukupno 18871,2 uslovna grla (tabela 4).

2. Program unapređivanja stočarstva

- nabavka i raspodjela sjemena za vještačko osjemenjivanje krava i junica,
- izbor bikova i pastuva za prirodni pripust - licenciranje,

Tabela 51. Broj licenciranih bikova i pastuva u 2022. godini

Rasa	Regionalni centar						Ukupno
	Bar	Podg.	Nikšić	Berane	B.Polje	Pljevlja	
Priplodni bikovi							
Ukupno	7	32	163	46	59	44	351
Priplodni pastuvi							
Ukupno	7	21	32	19	39	35	153

- premija za steone junice,

Tabela 52. Broj steonih junica u čistoj rasi u 2022. godini

Opština	Broj vlasnika	Broj grla
Ulcinj	12	16
Herceg Novi	2	3
Kotor	1	3
Podgorica	17	37
Tuzi	3	7
Danilovgrad	20	48
Nikšić	72	204
Plužine	1	1
Šavnik	3	7
Berane	20	25
Andrijevica	1	1
Rožaje	3	4
Petnjica	11	25
Bijelo Polje	61	91
Mojkovac	2	2
Kolašin	1	1
Pljevlja	32	43
Žabljak	14	32
UKUPNO	276	550

- premijsa za krmače u čistoj rasi,

Tabela 53. Broj krmača u čistoj rasi u 2022. godini

Opština	Broj vlasnika	Broj grla
Bar	2	109
Ulcinj	1	13
Kotor	1	56
Podgorica	15	417
Tuzi	3	36
Danilovgrad	19	639
Cetinje	2	26
Nikšić	38	534
Šavnik	1	10
Berane	4	125
Andrijevica	3	52
Plav	1	39
Bijelo Polje	5	75
Kolašin	2	32
Pljevlja	5	51
UKUPNO	102	2214

Javni pozivi

U skladu sa Agrobudžetom Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je u toku 2022. godine raspisalo i realizovalo više Javnih poziva za podršku investicijama na porodičnim gazdinstvima koja se bave stočarskom proizvodnjom. Obaveza saradnika u Direkciji bila je prezentacija poziva na terenu, pomoć pri apliciranju i rad u terenskim komisijama. Javni pozivi su se odnosili na:

1. Unapređenje kvaliteta sirovog mlijeka.
2. Dodjela podrške za nabavku priplodnih grla u čistoj rasi.
3. Upravljanje stajskim đubrivom,
4. Dostizanje standarda dobrobiti životinja u stočarstvu
5. Nabavka mehanizacije, priključaka i opreme u funkciji primarne proizvodnje.
6. Pokretanje poslovanja mladih poljoprivrednika.
7. Investicije u izgradnji bunara i bistjerni
8. Inovacije u sektor poljoprivrede
9. Adaptacija planinskih katuna
10. Podrška mladim pčelarima,
11. Nabavka pčelarske opreme za transport pčelinjih zajednica,
12. Dodjela sredstava za nabavku pčelarskog pribora i opreme,
13. Poziv za odabir odgajivača pčelinjih matica,
14. Nabavka voska za organsku i konvencionalnu proizvodnju meda,
15. IFAD projekat - podrška lancu vrijednosti u proizvodnji mesa
16. Podrška za nabavku trećeg jata brojlera ili nabavka jednog jata ćurića registrovanim objektima za uzgoj živine
17. Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima MIDAS II
18. Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma IPARD II

Podrška investicijama u poljoprivredi – MIDAS i IPARD

Aktivnosti Direkcije u ovim projektima ogledale su se u:

- Informisanje farmera o definisanim uslovima i kriterijumima;
- Distribucija štampanih Operativnih priručnika;
- Pomoć farmerima u prikupljanju dokumentacije, pisanju investicionih programa i biznis planova;
- Pomoć farmerima kako bi bile ispoštovane procedure nabavke i u prikupljanju neophodne dokumentacije.

Registar poljoprivrednih gazdinstava

Prezentacija i upis poljoprivrednih proizvođača u Registar Poljoprivrednih Gazdinstava nastavljen je i u 2022. godini. Upis u RPG je uslov za ostvarivanje podrške koja je predviđena Agrobudžetom, a obaveza je i za sve proizvođače koji svoje proizvode plasiraju na tržište.

Savjetodavni i stručni poslovi

Po prirodi posla najvažnije mjesto u aktivnostima Direkcije zauzima savjetodavni deo. U svakodnevnom kontaktima Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva, proizvođačima daje uputstva, stručne savjete i konsultacije o ishrani, njegovanju, načinu držanja stoke, odgoju priplodnog podmlatka, reprodukciji krava, higijeni muže i čuvanja mlijeka do isporuke mljekarama i td. Kroz ovu aktivnost poljoprivrednici se upoznaju sa evropskim zakonodavstvom i minimumom uslova koje moraju obezbijediti na svojim gazdinstvima. Takođe, od 2022 godine savjetodavna služba je uključena u FADN projekat – projekat koji je namenjen sagledavanju ekonomskog bilansa poslovanja poljoprivrednih gazdinstava, uz pomoć stručnjaka iz savjetodavne službe. Pored navedenog, proizvođači u kancelarijama Direkcije mogu dobiti i neophodne informacije o mogućnostima za dobijanje kredita, o ostvarivanju prava na podsticajne i druge mjere iz Agrobudžeta (razvojne premije u stočarstvu, MIDAS, IPARD, IFAD... upravljanje rizicima u čarstvu, MIDAS, IPARD, IFAD... upravljanje rizicima upoljoprivredi i dr.). Direkcija savjetodavnu ulogu ostvaruje i kroz redovne priloge za TV emisiju “Agrosaznanje”, i gostovanja na lokalnim televizijama (3 gostovanja), radio emisiju “O selu i poljoprivredi” (35 savjetodavna priloga), saradujući sa lokalnim elektronskim medijima, kao i putem pisanih medija i društvenih mreža nudeći farmerima korisne informacije i popularno-stručne članke.

Dva su najvažnija vida davanja saveta:

- direktno u proizvodnji, tj. na farmama (poseban akcenat daje se pravilnoj ishrani, smještaju grla, odgajanju podmlatka, proizvodnji kabaste stočne hrane, higijeni muže, čuvanju mleka posle muže, dobra poljoprivredna praksa, menadžment na farmi i sl.);
- pri dolasku farmera u kancelarije regionalnih centara Direkcije (dosadašnja praksa govori da su pri dolasku u kancelarije farmeri više zainteresovani za ostvarenje raznih premija, ostvarivanje podrške za investiranje u poljoprivredna gazdinstva, mogućnost za ostvarivanje kreditne podrške i druge informacije).

6.9. ODJELJENJE ZA UNUTRAŠNJU REVIZIJU

Primjena standarda i metodologije rada unutrašnje revizije

Rad unutrašnje revizije u javnom sektoru Crne Gore regulisan je Zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru ("Službeni list Crne Gore", br. 075/18 od 23.11.2018), podzakonskim aktima. Obavljanje unutrašnje revizije vodi se poštovanjem obaveznih elemenata Međunarodnog okvira profesionalne prakse unutrašnje revizije (MOPP-a), uključujući Osnovne principe profesionalne prakse, Etički kodeks, Međunarodne standarde za profesionalno obavljanje unutrašnje revizije i Definicije unutrašnje revizije kao i preporučene smjernice.

Prilikom obavljanja pojedinačnih revizija u prethodnom periodu, poštovala su se i sprovodila pravila i smjernice propisane Pravilnikom o metodologiji rada unutrašnje revizije u javnom sektoru („Službeni list Crne Gore”, br. 001/20 od 03.01.2020).

Povelja unutrašnje revizije

Na osnovu Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru, u avgustu 2021. godine utvrđena je Povelja unutrašnje revizije kojom su uređeni zadaci, ovlašćenja i odgovornost Odjeljenja za unutrašnju reviziju i rukovodioca Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Strateški plan

U septembru 2021. godine utvrđen je Strateški plan unutrašnje revizije koji predstavlja strategiju razvoja i jačanja same aktivnosti unutrašnje revizije u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Strategija utvrđuje aktivnosti unutrašnje revizije u periodu od tri godine, koje trebaju da obezbijede postizanje misije i ciljeva unutrašnje revizije.

Godišnji plan

Godišnji plan rada unutrašnje revizije Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za 2022. godinu izrađen je na osnovu člana 23 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru („Službeni list CG“, broj 75/18), člana 2 Pravilnika o metodologiji rada unutrašnje revizije u javnom sektoru („Službeni list CG“, broj 001/20), Strateškog plana unutrašnje revizije za period 2021-2023, Povelje unutrašnje revizije, Etičkog kodeksa unutrašnjih revizora i metodologije rada unutrašnje revizije. Godišnji plan obuhvata aktivnosti koje se preduzimaju tokom perioda na koji se plan odnosi, a donosi se do kraja tekuće godine za sljedeću godinu uzimajući u obzir raspoložive revizorske kapacitete.

Pregled izvršenih revizija

Prema Godišnjem planu unutrašnje revizije, planirano je obavljanje 5 revizorskih angažmana. Tokom 2022. sprovedena su 4 angažmana revizije. Od ukupno planiranog broja revizija u 2022. godini, jedan angažman je u toku. Jedan angažman uvjeravanja je započeo u aprilu ali do kraja 2022. godine nije finalizovan već se nastavlja u 2023.

Plan revizije je urađen za svaku pojedinačnu reviziju i odobren je na osnovu Godišnjeg plana. Planom pojedinačne revizije planira se sprovođenje svake pojedinačne revizije na način da se određuje predmet i svrha revizije, ciljevi, trajanje i raspodjela resursa, revizorski pristup, tehnike, vrsta i obuhvat revizorskih provjera.

Aktivnosti koje su preduzete na implementaciji datih preporuka

Odjeljenje za unutrašnju reviziju je krajem 2022. godine izvršilo Reviziju praćenja napretka u sprovođenju preporuka unutrašnje revizije koje su imale rok implementacije do isteka 2022. godine. Revizija je obuhvatila proces praćenja aktivnosti na sprovođenju korektivnih mjera

preduzetih od strane odgovornih lica u Ministarstvu. Od ukupnog broja datih preporuka jedan dio nije sproveden jer se rok koji je definisan za sprovođenje preporuka ne odnosi na izvještajni period, odnosno predviženo je da sprovedu u narednom periodu.

Dostavljanje godišnjih izvještaja

U skladu sa članom 29 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru („Službeni list CG“, broj 75/18), Uputstvu o sadržaju izvještaja i načinu izvještavanja o radu unutrašnje revizije („Službeni list CG“, broj 55/12) i instrukcijama od strane Direktorata za centralnu harmonizaciju, Odjeljenje za unutrašnju reviziju je Ministarstvu finansija i socijalnog staranja dostavilo godišnji izvještaj po obrascu GI-UR, za prethodnu godinu.

Kadrovski kapacitet jedinice za unutrašnju reviziju

U Odjeljenju za unutrašnju reviziju Ministarstva sistematizovano je 5 radnih mjesta, dok su 3 popunjena.

Profesionalno usavršavanje unutrašnjih revizora

Revizori Odjeljenja za unutrašnju reviziju MPŠV prisustvuju obukama koje su usmjerene na usavršavanje znanja i vještina, u skladu sa aktivnostima planiranim Strategijom razvoja OUR MPŠV kao i Pravilnikom o posebnom programu profesionalnog usavršavanja unutrašnjih revizora u javnom sektoru ("Službeni list Crne Gore", br. 067/19 od 11.12.2019).

Mlađi unutrašnji revizor je polaznik Programa obuke za unutrašnjeg revizora u javnom sektoru Crne Gore te se očekuje da u 2022. godini, mlađi unutrašnji revizor stekne zvanje „Sertifikovani unutrašnji revizor u javnom sektoru Crne Gore“.

6.10. ODJELJENJE ZA EKONOMSKE ANALIZE I TRŽIŠTE REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Svjetska trgovinska organizacija

U sklopu redovnih aktivnosti, pripremljene su i dostavljene notifikacije vezane za subvencije u sektoru ribarstva, izvoznih subvencija..

Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU

U okviru redovnih godišnjih aktivnosti pripremljen je materijal za sastanak Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo u dijelu koji se tiče sprovođenja trgovinskog dijela SSPa, kao i izvještaj o realizaciji aktivnosti iz Akcionog Plana za harmonizaciju sa EU pravnom tekovinom (PP11), u dijelu koji se tiče horizontalnog usaglašavanja sa politikom CMO i dijela vezanog za FADN. Dio koji je pripreman ujedno je i prezentovan na sastanku Pododbora. Predstavnik ovog odjeljenja je učestvovao na Pododboru za ekonomska i finansijska pitanja i statistiku, u Briselu. Pored toga, Odjeljenje je učestvovalo u radu i drugih poglavlja shodno obavezama i aktivnostima planiranim od strane drugih institucija.

CEFTA

Tokom 2022. godine održana su dva sastanka CEFTA Potkomiteta za poljoprivredu i SPS. Predstavnici Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i UBH su aktivno učestvovali na sastancima i dali doprinos u sprovođenju aktivnosti koje su bile vezane za obaveze iz Programa rada Potkomiteta za 2022. godinu, kao i iz Akcionog plana za zajedničko tržište. Takođe, održano je i niz sastanaka ekspertske radne grupe, koje su bile vezane za SPS, pa su predstavnici UBH imenovali predstavnike koji su uzeli učešće u pripremi određenih CEFTA odluka, kao i u implementaciji postojećih. Nastavljen je rad na unaprjeđenju CEFTA Transparency pack-a (TP), u dijelu koji se tiče izvještavanja iz oblasti poljoprivrede, gdje su

predstavnicima MPŠV učestvovali na konsultativnim sastancima sa ekspertima koji rade na projektu vezanom sa TP.

Javni poziv za raspodjelu uvoznih preferencijalnih carinskih kvota za poljoprivredne proizvode

Odjeljenje je zajedno sa Direktoratom za plaćanja pripremio izmjene i dopune „Pravilnika o izmjenama i dopuni pravilnika o postupku i uslovima za raspodjelu preferencijalnih carinskih kvota za uvoz poljoprivrednih proizvoda“ i Javni poziv za raspodjelu uvoznih preferencijalnih carinskih kvota za poljoprivredne proizvode prema potvrđenom Zakonu o ratifikaciji sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane i Republike Crne Gore, s druge strane. Takođe, ovo odjeljenje je učestvovalo u radu Komisije formirane po ovom javnom pozivu. Od pristiglih 76 zahtjeva donijeto je 74 rješenja o usvajanju zahtjeva i izdate su 74 dozvole za uvoz koji će se realizovati u 2023. godini.

Statistika i analize

Nastavljena je saradnja sa MONSTAT-om, a posebno u dijelu koji se tiče završnih aktivnosti u vezi agromonitarne statistike, odnosno finalizacije Ekonomskih računa u poljoprivredi. Pored toga, ovo odjeljenje je učestvovalo u radu Radne grupe koja priprema Popis poljoprivrede. Takođe, u Odjeljenju su rađeni izvještaji i analize, na bazi statističkih podataka u vezi sa trgovinom i proizvodnjom poljoprivrednih proizvoda, proizvoda šumarstva i ribarstva, a koji su bili sastavni dio mnogih dokumenta pripremanih od strane MPŠV i/ili drugih državnih institucija, kao što su izvještaji, strategije, informacije i saopštenja za javnost, pripreme bilateralnih sastanaka sa određenim zemljama, dokumenti za ispunjavanje međunarodnih obaveza države Crne Gore i dr. U okviru redovnih aktivnosti, rađene su mjesečne analize spoljnotrgovinske razmjene, poljoprivredne proizvodnje, analize ankete o radnoj snazi, BDP-a i dr. Takođe, ovo odjeljenje je učestvovalo u Radnoj grupi za pripremu formiranja robnih rezervi u Crnoj Gori, kao i pripremi Plana interventnih nabavki, u dijelu koji se odnosi na poljoprivredne proizvode. Pored toga, Odjeljenje je sačinilo i Akcioni plan za implementaciju preporuka DRI.

Odjeljenje je tokom 2022. godine kontinuirano radilo sa ekspertima na nacrtu Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja.

Odjeljenje je učestvovalo u primjeni Odluke o ograničenju izvoza drvnih sortimenata, u saradnji sa Direktoratom za šumarstvo.

FADN

Nakon što je uspješno je realizovan projekat sa UNFAO „Unapređenje tehničkih kapaciteta za uspostavljanje FADN sistema u Crnoj Gori 2019-2021“, kroz projekat su izrađeni Upitnik za prikupljanje podataka i Priručnik za prikupljanje podataka, krejiran IT okvir, izgrađen potpuno novi, funkcionalni i najsavremeniji FADN softver i aplikacija za prikupljanje podataka, što predstavlja glavni rezultat projekta. Opštepoznati sajber napad koji se desio tokom 2022. godine je onеспособio FADN sistem, pa nije bilo moguće prikupiti podatke sa 32 poljoprivredna gazdinstvakoja su u sistemu. -Krajem 2022. godine osposobljena je aplikacija za prikupljanje podataka, te se očekuje prikupljanje podataka u prvom kvartalu 2023. godine.

Priprema i sprovođenje mjera Agrobudžeta za 2021. godinu

Predstavnicima Odjeljenja za ekonomske analize i tržište u saradnji sa Direktoratom za poljoprivredu, radili su na pripremi i sprovođenju mjere Agrobudžeta za stabilizaciju tržišta, Program intervencija na tržištu. Aktivnosti su se odnosile na pripremu Odluke o pokretanju mjere, pripremu ugovora sa subjektima koji su ispunjavali uslove za dodjelu podrške i implementaciju mjere u dijelu koje se odnosio na otkup i skladištenje viškova jagnjadi u trenucima nastalih poremećaja na tržištu. Kroz mjere Agrobudžeta ovo ministarstvo je intervenisalo u podršci distribucije viškova jagnjadi i opredijelilo dodatnu pomoć u ukupnom iznosu od 177.675€ . Realizacija povlačenja i skladištenja viškova jagnjadi je izvršena u periodu od 10.10.2022. do 20.12.2022. godine, pri čemu je otkupljeno 11.845 jagnjadi.

Pored toga, u 2022. godini Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je pokrenulo tržišne intervencije u sektoru živinarstva, proizvodnje mlijeka, svinjarstva i pčelarstva. Usljed izražne nestabilnosti cijena, odnosno nekontrolisanog rasta cijena inputa u sektorima živinarstva, proizvodnje mlijeka i svinjarstva dodijena je podrška dohotku, tako što se proizvođačima koji drže suprasne nazimice i krmače u čistoj rasi, dodjelila podrška u iznosu od 50€ po registrovanom grlu, zatim proizvođačima koji su ostvarili premije po grlu za krave i priplodne junice u iznosu od 20€ po registrovanom grlu, poljoprivrednim proizvođačima pilećeg mesa 0,18€ po komadu pileta za jedan turnus u 2022. godini, a poljoprivrednim proizvođačima držaocima koka nosilja 0,35€ po koki nosilji. Ukupan iznos podrške u sektoru živinarstva iznosio je **262,970.07€**, odnosno **848,180.00€** u sektoru proizvodnje mlijeka i svinjarstva. Takođe, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je odlučilo da se proizvođačima u sektoru pčelarstva dodijeli podrška dohotku usljed naglog rasta cijena inputa i izražene suše tokom jesenjih dana u 2022. godini, tako što se proizvođačima koji su držaoci pčelinjih zajednica dodjelila podrška u iznosu od 2€ po registrovanoj pčelinjoj zajednici. Ukupan iznos podrške iznosio je **153.936€**.

MIDAS – RIBARSTVO

Odjeljenje za ekonomske analize i tržište je učestvovalo u sprovođenju Javnog poziva za dodjelu bespovratnih sredstava podrške za investicije u ribolovne plovne objekte uključujući ribolovnu opremu i elektronske uređaje. Zadatak je bio da se provjere pristigli zahtjevi prema redoslijedu prijema i utvrditi da li su podnešeni zahtjevi stigli u propisanom roku, da li su kompletni i da li ispunjavaju uslove propisane Javnim pozivom, te da se osnovu utvrđenih činjenica iz podnešenih zahtjeva za odobravanje investicije, pripremi predlog za dodjelu podrške, na osnovu kojeg će Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede donijeti Odluku o odobravanju investicije i zaključiti Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava podrške. Pristiglo je 20 zahtjeva za investicije u nova plovila, a realizacija istih je u toku.

OCJENA STANJA I PRIJEDLOG MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA U OBLASTI

Od predviđenih aktivnosti u 2022. godini ostala je nerealizovana aktivnost vezano za dostavljanje STO notifikacije za domaću podršku, a razlog zbog čega nije realizovana pomenuta obaveza je nedosatak zvaničnih statističkih podataka iz Ekonomskog računa poljoprivrednih proizvoda. Pored toga, Ministarstvo je u obavezi da razvije sistem praćenja cijena poljoprivrednih proizvoda, pa se ta aktivnost iz 2022. godine prenijela u 2023. godinu, a predviđene su i druge aktivnosti u vezi sa sprovođenjem Zakona o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda.

U 2023. godini planiran je nastavak istraživanja u okviru FADN sistema, prije svega to se odnosi na prikupljanje podataka iz 2022. godine, koji nijesu mogli biti prikupljeni zbog sajber napada, a zatim krajem godine i prikupljanje podataka iz 2023. godine

Pored sprovođenja navedenih aktivnosti jedna od najznačajnijih aktivnosti u 2023. godini i finalizacija rada Strategiji razvoja poljoprivrede i ruralnih područja. U cilju unapređenja stanja radiće se na poboljšanju saradnje u cilju efikasnosti, sa ostalim organizacionim jedinicama koje su uključene u proces sprovođenja zajedničkih aktivnosti koje koordinira Odjeljenje.

6.11. ODJELJENJE ZA NORMATIVNO PRAVNE POSLOVE MINISTARSTVA REALIZACIJA AKTIVNOSTI

U izvještajnom periodu, odnosno tokom 2020. godine Odjeljenje za normativno pravne poslove učestvovalo je u donošenju svih propisa iz nadležnosti Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede kojima se vrši usaglašavanje nacionalnog zakonodavstva sa zakonodavstvom Evropske unije, rješavanju drugostepenih postupaka po žalbama podnijetih na rješenja

prvostepenih organa nad kojima ovo Ministarstvo vrši nadzor, u pripremanju odgovora na tužbe kojima su pokrenuti upravni sporovi pred Upravnim sudom Crne Gore iz oblasti šumarstva, poljoprivrede i vodoprivrede, kao i rješavanju drugih pitanja od značaja za rad ovog Ministarstva. Takođe u 2021. godini ovo odjeljenje je pružalo pravnu podršku prilikom realizacije mjera propisanih Uredbom o Agrobudžetu kroz pripremu i realizaciju javnih poziva odnosno realizacije mjera intervencija na tržištu koje je predvidjela Vlada Crne Gore. Što se tiče normativnog dijela u svom radu ovo odjeljenje je učestvovalo u izradi Pravilnika o izmjenam i dopuni pravilnika o postupku i uslovima za raspodjelu preferencijalnih carinskih kvota za uvoz poljoprivrednih proizvoda odnosno u izradi Zakona o izmjenama i dopunama zakona o jakim alkoholnim pićima. Nadalje ovo odjeljenje je učestvovalo u vođenju 3 disciplinska postupka pred Disciplinskom komisijom koji su započeti krajem 2021. godine a rješenja donijeta početkom 2022.

6.12. ODJELJENJE ZA MEĐUNARODNU SARADNJU I IPA PROJEKTE

Aktivnosti u oblasti upravljanja fondovima Instrumenta za pretpristupnu podršku – IPA

Kako je od strane Evropske komisije u decembru 2021. god odobren Akcioni dokument, pod imenom „Evropska unija za podršku poljoprivrednom sektoru u Crnoj Gori“ IPA III/2021/043-663/4, koji obuhvata 3 komponente (Komponenta 1 – Poljoprivreda i ruralni razvoj, budžet: 3.6 miliona €, Komponenta 2 – Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarni poslovi, budžet: 3.4 miliona €, Komponenta 3 – Ribarstvo, budžet: 2 miliona €), u cilju blagovremene pripreme za predstojeće tendere Delegaciji Evropske unije u Podgorici su u februaru 2022. god. dostavljeni prvi nacrti projektnih zadataka (Terms of Reference) i tehničkih specifikacija opreme za sljedeće aktivnosti:

- Twinning za osnaživanje administrativnih kapaciteta u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja;
- Nabavka opreme za Direktorata za plaćanja za izvršavanje terenskih zadataka;
- Uspostavljanje Šumarskog informacionog sistema u Crnoj Gori;
- Nabavka opreme za funkcionisanje Šumarskog informacionog sistema u Crnoj Gori;
- Jačanje administrativnih kapaciteta Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove;
- Izrada projektne dokumentacije i nadzor radova za izgradnju 3 granična kontrolna mjesta i karantinske jedinice za zdravlje bilja;
- Nabavka opreme za funkcionisanje sistema upravljanja nus-proizvodima životinjskog porijekla;
- Jačanje administrativnih kapaciteta Direktorata za ribarstvo;
- Nabavka opreme za funkcionisanje Ribarskog monitoring centra i Ribarskog informacionog sistema.

Službenici Odjeljenja za međunarodnu saradnju i IPA projekte - Jedinice za implementaciju projekata u IPA strukturi (PIU) MPŠV su učestvovali u brojnim sastancima sa ključnim institucijama u oblasti implementacije IPA projekata u Crnoj Gori, prevashodno sa Delegacijom Evropske unije u Podgorici, Ministarstvom za evropske poslove, Direktoratom za upravljačku strukturu u Ministarstvu finansija, Direktoratom za evropske integracije i EU fondove u Ministarstvu ekonomskog razvoja, Upravom za kapitalne projekte i drugim.

Takođe, redovno su održavani sastanci sa direktoratima i upravama MPŠV koji su korisnici predstojećih IPA aktivnosti, sa ciljem adresiranja potreba, finalizacije neophodne dokumentacije kao i potencijalnih rizika koji mogu nastupiti tokom implementacije odobrenih aktivnosti.

Tokom jula mjeseca 2022. godine u okviru verifikacione misije sprovedene od strane Revizorske jedinice Generalnog direktorata Evropske komisije za susjedsku politiku i pregovore o proširenju (DG NEAR), pored sastanka sa ključnim nosiocima procesa u okviru sprovođenja IPA aktivnosti, Nacionalnim službenikom za ovjeravanje i Nacionalnim IPA

koordinatorom, predstavnicima Direktorata za upravljačku strukturu, predstavnicima NIPAK kancelarije, kao i zamjenicom glavne revizorke Revizorskog tijela, održan je sastanak i sa službenicima Odjeljenja za međunarodnu saradnju i IPA projekte - Jedinice za implementaciju projekata u IPA strukturi (PIU).

Misija je organizovana sa ciljem pripreme zahtjeva za povjeravanje izvršenja budžetskih zadataka za godišnji akcioni program za 2021. godinu i program prekogranične saradnje Crna Gora–Kosovo (2021-2027), kao i praćenje revizorskih nalaza od strane revizora DG NEAR-a za godišnje akcione programe (2014/2016/2017/2018/2020), višegodišnji akcioni program SOPEES (2015-2017) i programe prekogranične saradnje Crna Gora-Albanija i Crna Gora-Kosovo (2014-2020).

Kao ključne poruke sa sastanka sa PIU jedinicom MPŠV navedeno je da nijesu uočeni izazovi u dijelu organizacionog i kadrovskog okvira, te da su revizori prepoznali iskustvo službenika angažovanih na specifičnim IPA zadacima.

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Godišnjem akcionom programu za Crnu Goru za 2021. godinu potpisan je 15. decembra 2022. godine, kojim su se zvanično stekli uslovi za sprovođenje Akcionog dokumenta „Evropska unija za podršku poljoprivrednom sektoru u Crnoj Gori“ ukupnog budžeta 9 mil. EUR.

Službenici odjeljenja su prisustvovali radionicama i obukama vezanim za programiranje i sprovođenje IPA fondova, uključujući i radionice organizovane od strane Uprave za ljudske resurse.

U cilju demonstracije dugoročnog strateškog planiranja, PIU jedinica MPŠV je u saradnji sa nadležnim direktoratima i upravama pripremila i dostavila projektne ideje koje će biti predložene kroz naredne IPA III programske godine, tačnije 2025. godinu. Naime, EK je donijela odluku da IPA 2023 bude posvećena projektima za rešavanje problema u energetskom sektoru. Time su projekti koji su bili planirani za IPA 2023. godinu, a odnose se na oblasti zapošljavanja, socijalne inkluzije, te preduzetništva i inovacija, prešli u plan za IPA 2024. godinu, što je dalje uslovilo da MPŠV za narednu IPA podršku može konkurisati tek iz IPA 2025. budžetske alokacije. Trenutno su u dokumentu IPA III Strateški odgovor za Crnu Goru predložene aktivnosti koje se odnose na jačanje administrativnih kapaciteta MPŠV-a i Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, uključujući teme upravljanja poljoprivrednim zemljištem, jačanja savjetodavnih usluga u poljoprivredi, dalji razvoj IACS-a, kao i nastavak aktivnosti iz IPA 2021 projekta u oblasti ribarstva, šumarstva, kao i bezbjednosti hrane, veterinarskih i fitosanitarnih poslova.

Vezano za Interreg Euro-MED program 2021-2027, na inicijativu Univerziteta Basilicata iz Italije, Odjeljenje za međunarodnu saradnju i IPA projekte je, u saradnji sa nadležnim direktoratima, tokom oktobra i novembra mjeseca 2022. god. dalo doprinos pripremi projektnog predloga vezanog za pitanje rješavanja plastičnog otpada u oblastima poljoprivrede i ribarstva. Projektni predlog je krajem novembra 2022. god. uspješno predat EK, a konačna odluka o odobravanju istog se očekuje tokom prve polovine 2023. godine.

Odjeljenje je takođe redovno izvršavalo obaveze davanja saglasnosti za oslobođenje od plaćanja PDV i carine za opremu koju su Biotehnički fakultet i Specijalistička veterinarska laboratorija nabavljali kroz Programe Evropske unije.

Međunarodna saradnja - aktivnosti na bilateralnom i multilateralnom nivou

Službenici Odjeljenja za međunarodnu saradnju i IPA projekte učestvovali su u brojnim međuresornim sastancima vezanim za međunarodnu saradnju na bilateralnom i multilateralnom nivou. Takođe, na redovnoj osnovi i po zahtjevu prepremane su i ažurirane informacije o međunarodnoj saradnji za oblast poljoprivrede. Dodatno, službenici odjeljenja su učestvovali u pripremi i realizaciji brojnih sastanaka ministra poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede sa predstavnicima ambasada i međunarodnih organizacija.

U dijelu bilateralne saradnje tokom 2022. godine posebno naglašavamo intenzivnu saradnju sa Republikom Albanijom u dijelu rada na konačnom usaglašavanju i što skorijem potpisivanju sporazuma o saradnji za oblasti bezbjednosti hrane, veterine i fitosanitarnih poslova, kao i za oblast upravljanja slatkovodnim ribarstvom na Skadarskom jezeru i rijeci Bojani.

Odjeljenje za međunarodnu saradnju i IPA projekte učestvovalo je na sjednicama Upravnog savjeta i dalo doprinos u procesu izbora predsjednika Međunarodnog fonda za razvoj poljoprivrede (IFAD).

Međunarodne organizacije i međunarodni projekti

UN- FAO

U dijelu saradnje sa Organizacijom za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija (FAO), u cilju pripreme za predstojeće programsko razdoblje, Odjeljenje za međunarodnu saradnju i IPA projekte je u saradnji sa nadležnim direktoratima MPŠV i upravama dalo doprinos pripremi novog Programskog okvira za period 2023-2027 (CPF), čije potpisivanje se očekuje tokom prve polovine 2023. godine.

Svjetska banka

U komunikaciji sa Svjetskom bankom, Odjeljenje za međunarodnu saradnju i IPA projekte je u saradnji sa nadležnim direktoratima MPŠV i upravama pripremio niz novih aktivnosti za čije sprovođenje će tražiti finansijski aranžman sa ovom institucijom, u skladu sa njihovim dokumentom „Partnerski programski okvir za Crnu Goru 2023 – 2027“.

SEECF

U okviru predsjedavanja Crne Gore Procesom saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECF) u periodu jul 2022 – jun 2023. godine Odjeljenje za međunarodnu saradnju i IPA projekte je u saradnji sa nadležnim direktoratima MPŠV kandidovalo konferencijski događaj na međunarodnom nivou na teme sigurnost i bezbjednost hrane, koji je planiran za april mjeseca 2023. godine.

Fondacija Petrović Njegoš

Na inicijativu Fondacije Petrović Njegoš Odjeljenje za međunarodnu saradnju i IPA projekte je u saradnji sa nadležnim direktoratima MPŠV dalo doprinos pripremi projektne ideje „Konzervatorijum za očuvanje autohtone rase pčele u Crnoj Gori“, za koji je u narednom periodu neophodno definisati modele finansiranja.

Projekat “Digitalno preduzetničko gnijezdo i 4.0 industrija u Crnoj Gori - DigN€st“

Projekat se finansira od strane Evropske unije – ERASMUS + programa, započet je 15.01.2021. godine, sa predviđenim rokom do 15.01.2024. godine. Projekat obuhvata dvije komponente: poljoprivredu i zdravlje.

Pored Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (MPŠV), koje je uključeno u aktivnosti prve komponente, ostali partneri na projektu su: Univerzitet Donja Gorica (vodeći partner ispred Crne Gore); Univerzitet Crne Gore; Furtvungen univerzitet (Njemačka); Nacionalni i Kapodistrijski univerzitet u Atini (Grčka); Tehnološki univerzitet u Budimpešti (Mađarska); Ministarstvo zdravlja Crne Gore; Privredna komora Crne Gore; Klinički centar Crne Gore; Arctur DOO (Slovenija); ComTrade DOO (Srbija); Šimšić-MontMilk DOO.

Cilj DigN€st projekta je doprinos povezivanju univerziteta i privrede kroz kreiranje kadrova i digitalnih rješenja koji odgovaraju potrebama privrede, a koje su prepoznate kroz nacionalne politike, strategije i pravce razvoja.

U drugoj godini implementacije projekta, u toku aprila mjeseca 2022. god. MPŠV je organizovalo Info dan / Open day na temu „Potencijali razvoja biznis ideja za digitalizaciju u oblasti poljoprivrede“ koji je bio namijenjen studentima Univerziteta Donja Gorica i studentima Univerziteta Crne Gore, kao inicijalna aktivnost sa krajnjim ciljem razvoja novih digitalnih

usluga u poljoprivredi. Tokom juna i jula mjeseca 2022. god., MPŠV je organizovalo za studente pomenutih Univerziteta posjete poljoprivrednim gazdinstvima koja se bave voćarstvom, pčelarstvom, vinogradarstvom, proizvodnjom mesa – uzgoj pilića, mljekarstvom i akvakulturom, kao i posjetu Institutu za biologiju mora u Kotoru, gdje su studenti imali priliku da se kroz direktnu komunikaciju i konsultacije upoznaju sa poljoprivrednom proizvodnjom i identifikuju probleme u proizvodnji, koji se u budućnosti mogu riješiti i preduprijeti kroz primjenu digitalnih rješenja. U septembru mjesecu 2022. god. u okviru ovog projekta objavljen je javni poziv za studente, za dostavljanje ideja za razvoj inovativnih rješenja u oblasti digitalizacije poljoprivrede i zdravstva. Na javnom pozivu je izabrano 20 studentskih timova iz oblasti poljoprivrede i zdravstva, za podršku kroz mentorstvo i monitoring, nabavku specijalizovane opreme neophodne za implementaciju/testiranje rješenja i kontinuiranu saradnju sa profesorima i inovatorima iz partnerskih institucija iz Evropske unije. Za studentske timove koji realizuju ideje iz oblasti poljoprivrede, MPŠV ima ko-mentorsku ulogu.

Takođe, predstavnici MPŠV su učestvovali na koordinacionim sastancima i obukama u organizaciji EU partnera na projektu: Com Trade (Srbija), Arctur (Slovenija), Tehnološki univerzitet u Budimpešti (Mađarska) i Nacionalni i Kapodistrijski univerzitet u Atini (Grčka), sa ciljem unapređenja znanja o mogućnostima i potencijalima digitalizacije i konkretnim rješenjima u sektoru proizvodnje hrane, a koje se direktno tiču ciljeva DigNEst projekta.

6.13. SLUŽBA ZA OPŠTE POSLOVE

U okviru ove službe obavljali su se tekući poslovi koji se odnose na izradu: Kadrovskeg plana za 2022. godinu, izvještavanje vezano za odlučivanje o zahtjevima za sporazumni prestanak radnog odnosa bez isplate otpremnine, kojih je bilo za dva lica, odlučivanje o pravima i obavezama zaposlenih iz rada i po osnovu rada.

U Ministarstvu je tokom 2022. godine u skladu sa kadrovskim planom za 2022. godinu pokrenuto 24 postupaka za prijem u radni odnos, po kojem osnovu je 24 lica zasnovalo radni odnos. Jedno lice postavljeno je na mjesto generalnog direktora u skladu sa kadrovskim planom iz 2021. godine. Tokom 2022. godine u skladu sa saglasnostima Vlade Crne Gore raspisan je oglas za 7 lica. U naznačenom periodu Vlada je imenovala 3 državna sekretara, V:D: sekretara Ministarstva i v.d. generalnog direktora Direktorata za plaćanja. Sve promjene iz oblasti službeničkih odnosa, a koje se odnose na nova rješenja o rasporedu i zaradama, ocjenjivanju, godišnjim odmorima i slično, unijete su u elektronsku bazu podataka za CKE, kroz HRMIS aplikaciju. Realizovan je veći broj obuka kod Uprave za kadrove, u skladu sa godišnjim Planom i programom stručnog usavršavanja državnih službenika i namještenika. U okviru ove službe obavljali su se i drugi tekući poslovi, uključujući i poslove iz nadležnosti Arhive, prijem, zavođenje i otpremanje akata. Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama, podnijeto je ukupno 71 zahtjev za slobodan pristup informacijama od strane fizičkih i pravnih lica. Postupajući po predmetnim zahtjevima stranaka u postupku slobodnog pristupa informacijama, ministarstvo je kao prvostepeni organ donijelo 15 Rješenja kojim je dozvoljen pristup u cjelosti ili djelimično uz ograničenje pristupa traženim informacijama. Donijeto ukupno 30 Rješenja kojim su odbijeni zahtjevi kao neosnovani; 26 Obavještenja o pristupu javno objavljenoj informaciji u smislu člana 26 stav 2 Zakona o slobodnom pristupu informacijama i Obavještenja o upućivanju zahtjeva nadležnom organu u smislu člana 20 stav 4 Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Protiv Rješenja kojim su zahtjevi odbijeni, izjavljeno je 15 žalbi Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i postupci po žalbama su u radu kod Agencije.

Broj donijetih Rješenja po zahtjevima za slobodan pristup informacijama u prvostepenom upravnom postupku, prikazan je u sljedećoj tabeli:

Tabela 54. Izvještaj za slobodan pristup informacijama za 2022. godinu

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Organizациона јединица	/
Ukupan broj predmeta	71
Dozvoljen pristup u cjelosti	15
Odbijen zahtjev zbog neposjedovanja informacije ili drugih razloga propisanih članom 29 zakona	30
Obavještenje o javno objavljenoj informaciji	26
Odbačen zahtjev zaključkom	/
Upućeno na nadležnost drugom organu	15
Djelimično dozvoljen pristup	/
Neriješeni predmeti	/
Stornirani zahtjevi	/

6.14. SLUŽBA ZA FINANSIJE, RAČUNOVODSTVO I JAVNE NABAVKE

U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama („Službeni list CG“, br. 42/11, 57/14, 28/15, 42/17 i 74/19) i Pravilnikom o načinu sprovođenja jednostavnih nabavki tokom 2022. godine na nivou Ministarstva sprovedeni su sljedeći postupci:

- Otvoreni postupak javne nabavke (5 postupka);
- Jednostavne nabavke (9 postupaka).

Na osnovu Zakona o upravnom postupku („Službeni list CG“, br. 20/15, 40/16 i 37/17), Pravilnika o obavljanju poljoprivredne djelatnosti kao jedinog ili glavnog zanimanja („Službeni list RCG“, br. 25/04 i 67/08), donešeno je 181 rješenje za upis u Registar osiguranika poljoprivrednika, 196 rješenja za prekid osiguranja usljed prestanka bavljenja poljoprivrednom djelatnošću kao jedinog ili glavnog zanimanja. Upućeno je 191 dopis strankama i institucijama i odgovora sudovima i javnim izvršiteljima, izdato je 29 potvrda i urađeno 30 instrukcija, upućeno je 4 poziva za usmenu raspravu, odradjena su 3 odgovora na tužbe, uradjena su 4 zapisnika o usmenoj raspravi. U skladu sa Odlukom o bližim uslovima i postupku za isplatu staračke naknade („Službeni list CG“, br. 4/16 i 21/17), započeti su postupci po 100 zahtjeva u predmetu ostvarivanja prava na staračku naknadu, kontinuirani rad sa strankama.

Služba za finansije, računovodstvo i javne nabavke u toku 2022. godine radila je na praćenju i izvršenju Budžeta, kao i praćenju i izvršenju Agrobudžeta po mjerama. Redovno su podnošeni kvartalni, polugodišnji izvještaji Ministarstvu finansija, kao i Završni račun za 2021. godinu. Takođe, ova služba je mjesečno dostavljala izvještaje o plaćenim porezima i doprinosima za zaposlene (IOPPD) prema Poreskoj upravi, mjesečne izvještaje prema Statistici za zaposlene, svaki mjesec vrši Centralizovani obračun zarada, M4 obrazce prema Fondu PIO za prethodnu godinu za sve zaposlene u Ministarstvu, a obavljani su i blagajnički i drugi poslovi po naređenju starješine. Takođe, u kontinuitetu se ostvarivala saradnja i sa drugim institucijama: bankama, Državnom revizorskom institucijom, opštinama itd.

Tabela 55. Pregled planiranih i isplaćenih sredstava za 2022. godinu

Pozicija	Planirano	Izvršeno
4111 - neto zarade	1.716.396,74	1.676.925,72
4112 - porez	95.928,73	54.007,97
4113 - doprinosi - zaposleni	334.421,20	317.776,97
4114 - doprinosi - poslodavac	158.268,51	145.188,54
4115 - prirez na porez	20.158,51	7.984,57
4122 - naknada za stanovanje	2.940,00	0,00
4124 - jubilarne nagrade	1.960,00	1.305,36
4125 – otpremnine	980,00	0,00
4127 - ostale naknade	18.085,80	16.364,02

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

4131 - administrativni materijal	12.864,00	4.844,42
4133 - materijal za posebne namjene	7.760,00	6.953,19
4134 - rashodi za energiju	3.686,00	1.342,64
4135 - rashodi za gorivo	5.068,25	383,50
4141 - službena putovanja	82.837,07	73.627,82
4142 - reprezentacija	4.810,81	2.218,39
4143 - komunikacione usluge	9.095,01	8.843,61
4144 - bankarske usluge	7.201,25	5.376,25
4145 - usluge prevoza	0,00	0,00
4146 - advokatske,notarske usluge	7.723,54	446,57
4147 - konsultantske usluge	346.462,22	304.758,15
4147 - krediti i donacije	925.144,33	3.177.645,00
4148 - usluge stručnog usavršavanja	8.905,20	5.378,41
4149 - ostale usluge	36.796,72	28.280,05
4153 - tekuće održavanje opreme	197.341,65	138.198,11
4161 - kamate	100,00	0,00
4171 - zakup objekata	29.550,00	14.146,81
4181 - subvencije	31.162.096,75	28.898.194,55
4181 - donacija	3.845.048,10	6.073.598,87
4191 - izdaci po osnovu ugovora o djelu	370.400,00	323.958,18
4192 – izdaci po osnovu sudskih postupaka	19.000,00	1.847,68
4193 - izrada i održavanje softvera	67.230,00	47.990,87
4194 - osiguranje	4.900,00	0,00
4195 - kontribucije za članstvo	187.180,00	178.610,30
4196 - komunalne naknade	3.920,00	629,26
4314 - transferi nevladinim organizacijama	50.002,00	50.000,00
4318 - ostali transferi pojedincima	6.197.760,32	6.176.819,21
4319 - ostali transferi institucijama	161.941,25	161.910,05
4412 - infrastruktura-vodovodi	5.475.000,00	5.276.854,31
4415 - izdaci za opremu	11.900,00	7.384,88
4630 - otplata obaveza iz prethog perioda	51.325,72	41.325,72
UKUPNO	51.642.189,68	53.231.119,95

Napomena: Razlog većeg iznosa izvršenja od plana je u isplaćenim sredstvima po osnovu donacija i kredita koji ne ulaze u plan budžeta.

7. IZVJEŠTAJI ORGANA U NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE

7.1. UPRAVA ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE DJELOKRUG RADA UPRAVE ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je samostalan organ čiji nadzor nad radom vrši Ministarstvo poljoprivrede, i koja je počela je sa radom 01.04.2016. godine, a nastala je objedinjavanjem postojećih uprava koje su bile u sastavu Ministarstva: Veterinarske uprave i Fitosanitarne uprave, a preuzeti su i poslovi Odjeljenja za bezbjednost hrane Ministarstva zdravlja.

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove vrši poslove koji su objedinjeno prvi put definisane Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl. list CG“, br. 80/15) u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje, veterine i u fitosanitarnoj oblasti, dodatno izmjenama i dopunama ove Uredbe („Sl. list CG“, br. 3/17) od 15. januara 2017. godine preuzeti su svi poslovi sprovođenja inspekcijskog nadzora u ovim oblastima.

Poslovi uprave vrše se u tri sektora:

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je u 2022. godini pripremila stručne osnove za 16 Programa:

1. Program mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2022. godinu;
2. Program fitosanitarnih mjera za 2022. godinu;
3. Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2022. godinu;
4. Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog materijala za 2022. godinu;
5. Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog i sadnog materijala na GMO za 2022. godinu;
6. Program kontrolnog ispitivanja matičnih stabala sadnog materijala za 2022. godinu;
7. Program kontrolnog ispitivanja sadnog materijala za 2022. godinu;
8. Program monitoringa uređaja za upotrebu pesticida za 2022. godinu;
9. Program monitoringa održive upotrebe pesticida za 2022. godinu;
10. Program monitoringa karakteristika sredstava za ishranu bilja za 2022. godinu;
11. Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla za 2022. godinu;
12. Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2022. godinu;
13. Program monitoringa post-registracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja za 2022. godinu;
14. Program monitoringa prometa sredstava za zaštitu bilja za 2022. godinu;
15. Program monitoringa uticaja upotrebe pesticida na životnu sredinu za 2022. godinu;
16. Program monitoringa nitrata u lisnatom povrću životinje za 2022. godinu;

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je u 2022. godini pripremila stručne osnove za 46 propisa koji su objavljeni u Službenom listu Crne Gore:

R.B	NAZIV PROPISA	SL. LIST	DATUM
1.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja i širenja bakterije <i>Xylella fastidiosa</i> (Wells et al.)	9/2022	25.01.2022.
2.	Pravilnik o uslovima za uvoz i izvoz hrane i hrane za životinje radi praćenja nivoa radioaktivnosti zbog incidenta u nuklearnoj elektrani u Černobilu	13/2022	

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

3.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu vođenja i sadržaju Registra sredstava za zaštitu bilja	24/2022	04.03.2022.
4.	Pravilnik o uslovima za uvoz hrane i hrane za životinje radi praćenja nivoa radioaktivne kontaminacije zbog incidenta u nuklearnoj elektrani Fukušima	32/2022	25.03.2022.
5.	Listu registrovanih sredstava za zaštitu bilja	34/2022	01.04.2022.
6.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu obavljanja pregleda, uslovima i načinu izdavanja biljnog pasoša	52/2022	13.05.2022.
7.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu vođenja evidencije o proizvodnji, preradi i prometu bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	52/2022	13.05.2022.
8.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	70/2022	04.07.2022.
9.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje kestenove ose galice - <i>Dryocosmus kuriphilus</i> Yasumatsu	71/2022	08.07.2022.
10.	Smjernice za stavljanje na tržište suplemenata	002-310/22-2371	11.07.2022.
11.	Listu registrovanih sredstava za zaštitu bilja	97/2022.	02.09.2022.
12.	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija	114/2022	12.10.2022.
13.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o metodama za uzimanje uzoraka i laboratorijska ispitivanja hrane za životinje	115/2022	14.10.2022.
14.	Pravilnik o načinu upisa i vođenju centralnog registra registrovanih odnosno odobrenih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane za životinje	115/2022	14.10.2022.
15.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja i širenja štetnog organizma <i>Spodoptera frugiperda</i> (SMITH)	117/2022	19.10.2022.
16.	Pravilnik o bližem sadržaju plana postupanja u kriznim situacijama za pojedine štetne organizme	118/2022	21.10.2022.
17.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja štetnog organizma <i>Phyllosticta citricarpa</i> (McAlpine) Van der Aa	119/2022	26.10.2022.
18.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o maksimalno dozvoljenim količinama rezidua farmakološki aktivnih supstanci veterinarskih lijekova u proizvodima životinjskog porijekla	120/2022	30.10.2022.
19.	Pravilnik o izmjeni pravilnika o načinu uzimanja uzoraka hrane i metodama laboratorijskih ispitivanja kontaminenata u hrani	130/2022	01.12.2022.
20.	Pravilnik o izmjenama i dopuni Pravilnika o načinu rukovanja uzorkom, vođenja evidencije uzoraka, čuvanja i dostavljanja podataka o izvršenim analizama	131/2022	02.12.2022.
21.	Uredba o izmjeni Uredbe o aditivima koji se mogu koristiti u hrani	133/2022	01.12.2022.
22.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za unošenje bilja i biljnih proizvoda koji predstavljaju neprihvatljiv rizik od štetnih organizama	135/2022	08.12.2022.
23.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	135/2022	08.12.2022.
24.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja virusa smeđe naboranosti ploda paradajza tomato brown rugose fruit virus (ToBRFV)	135/2022	08.12.2022.
25.	Liste štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	135/2022	08.12.2022.
26.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala žita	136/2022	09.12.2022.
27.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala povrća	136/2022	09.12.2022.
28.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala repe	136/2022	09.12.2022.
29.	Uredba o izmjeni Uredbe o higijeni hrane	33. sjednica	15.12.2022.
30.	Uredba o izmjeni Uredbe o prehrambenim aromama	33. sjednica	15.12.2022.
31.	Uredba o izmjeni Uredbe o vrstama vitamina i minerala koji se	33. sjednica	15.12.2022.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

	mogu koristiti u proizvodnji suplemenata		
32.	Uredba o izmjeni Uredbe o maksimalno dozvoljenim količinama kontaminenata u hrani	33. sjednica	15.12.2022.
33.	Uredba o izmjeni uredbe o mikrobiološkim kriterijumima za bezbjednost hrane	33. sjednica	15.12.2022.
34.	Pravilnik o uslovima za uvoz daždevnjaka	139/2022	16.12.2022.
35.	Naredbu o zabrani uvoza i uzgoja sjemena konoplje (<i>Cannabis sativa L.</i>) sorte Finola*	139/2022	16.12.2022.
36.	Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o posebnim uslovima za plastične materijale i predmete koji dolaze u kontakt sa hranom	143/2022	22.12.2022.
37.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu vršenja službene kontrole hrane neživotinjskog porijekla i hrane za životinje neživotinjskog porijekla	143/2022	22.12.2022.
38.	Uredbu o maksimalno dozvoljenim količinama kokcidiostatika i histomonostatika u hrani	34. sjednica	22.12.2022.
39.	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima za proizvodnju i stavljanje u promet sadnog materijala voća	145/2022	27.12.2022.
40.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o metodama za ispitivanje različitosti, uniformnosti i stabilnosti nove biljne sorte	146/2022	28.12.2022.
41.	Uredba o izmjeni i dopuni Uredbe o posebnim zahtjevima higijene za proizvode životinjskog porijekla	35. sjednica	28.12.2022.
42.	Uredba o izmjeni Uredbe o dodacima hrani za životinje i premiksima koji se mogu stavljati na tržište	35. sjednica	28.12.2022.
43.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o tipovima đubriva, uslovima za amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota, načinu označavanja i pakovanja đubriva	149/2022	29.12.2022.
44.	Stručno uputstvo za praćenje i izvještavanje o slučajevima zaraze određenih životinjskih vrsta virusom SARS-CoV-2	003/1-312/22-5153	30.12.2022.
45.	Uputstvo za objavljivanje informacija o zootehnici na internet stranicama	003/1-312/22-5152	30.12.2022.
46.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju objekti i oprema za držanje i uzgoj koka nosilja	150/2022	30.12.2022.

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je u 2022. godini pripremila stručne osnove i donijela 8 instrukcija, planova, odluka, uputstava:

R.B	NAZIV PROPISA	SL. LIST	DATUM
1.	Godišnji plan službenih kontrola za fitosanitarnu oblast za 2022.godinu	04-309/20-1691/3	01.04.2022.
2.	Instrukcija za fitosanitarnu inspekciju za pregled i uzorkovanje biljaka na prisustvo <i>Xylella fastidiosa</i>	004/1-309/22-1922	17.05.2022.
3.	Instrukcija za <i>Tecia solanivora</i> – karantinski štetni organizam na krompiru	04/1-309/22-2018	20.05.2022
4.	Smjernice o formatu godišnjeg izvještaja o rezultatima nadzora i formatu višegodišnjih programa nadzora	004/1-309/22-2563	30.06.2022.
5.	Smjernice za kontrolu izgleda oznake na đubrivima porijeklom iz Evropske unije	004/1-309/22-3632	20.09.2022.
6.	Instrukcija za uvoz određenih plodova citrusa	004/1-309/22-4146	01.11.2022
7.	Instrukcija za <i>Spodoptera frugiperda</i> – karantinski štetni organizam	004/1-309/22-4148	02.11.2022
8.	Pravila za standardne postupke fitosanitarnih inspektora prilikom uvoza pošiljaka sjemenskog i merkantilnog krompira, način vršenja pregleda, uzorkovanje i izvještavanje	04-309/22-120	20.11.2022

REALIZACIJA OBAVEZA PO PROGRAMU RADA VLADE

Po Programu rada Vlade Crne Gore za 2022. godinu, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je realizovala sljedeće obaveze:

R.B.	OBAVEZA UPRAVE	SJEDNICA	ZAKLJUČAK
1.	Trideset četvrti kvartalni izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju, za period april - jun 2022. godine	29. 16.11.2022.	07-7308/2

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

	- učešće u dijelu dostavljanja informacija za Poglavlje 12		
2.	Sedamnaesti polugodišnji izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju, za period januar - jun 2022. godine - učešće u dijelu dostavljanja informacija za Poglavlje 12	29. 16.11.2022.	07-7307/2
3.	Izvještaj o radu i stanju u upravnim oblastima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i organa uprave za 2021. godinu - učešće u dijelu dostavljanja informacija	7. 09.06.2022.	04-3482/2
4.	Izvještaj o sprovođenju nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za 2021. godinu - izrada izvještaja	17. 09.09.2022.	07-5050/2
5.	Uredba o izmjeni Uredbe o higijeni hrane	33. sjednica	15.12.2022.
6.	Uredba o izmjeni Uredbe o prehranbenim aromama	33. sjednica	15.12.2022.
7.	Uredba o izmjeni Uredbe o vrstama vitamina i minerala koji se mogu koristiti u proizvodnji suplemenata	33. sjednica	15.12.2022.
8.	Uredba o izmjeni Uredbe o maksimalno dozvoljenim količinama kontaminanata u hrani	33. sjednica	15.12.2022.
9.	Uredba o izmjeni uredbe o mikrobiološkim kriterijumima za bezbjednost hrane	33. sjednica	15.12.2022.
10.	Uredba o izmjeni i dopuni Uredbe o posebnim zahtjevima higijene za proizvode životinjskog porijekla	35. sjednica	28.12.2022.
11.	Uredba o izmjeni Uredbe o dodacima hrani za životinje i premiksima koji se mogu stavljati na tržište	35. sjednica	28.12.2022.
12.	Peti izvještaj o realizaciji Nacionalnog programa za unaprjeđenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nus proizvode životinjskog porijekla	35. sjednica	28.12.2022.
13.	Godišnji izvještaj o realizaciji Plana upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla koji nijesu namijenjeni ishrani ljudi sa akcionim planom za period novembar 2021-novembar 2022.	35. sjednica	28.12.2022.
14.	Četvrti izvještaj o realizaciji Nacionalnog programa za unaprjeđenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom (za 2021)	35. sjednica	28.12.2022.

REALIZACIJA OBAVEZA PO PROGRAMU PRISTUPANJA CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU ZA POGLAVLJE 12

Poglavlje 12: Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni poslovi

Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2021-2023 (PPCG 2021-2023), planirana je realizacija 59 obaveza (1 u strateškom i 58 u zakonodavnom okviru) u 2022, od čega je realizovano 45, odnosno 76,2%.

Strategijski okvir					
1.	C12	IV	2022	Inovirana Strategija Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine Evropske unije za Poglavlje 12 – Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika sa sveobuhvatnim Akcionim planom i Posebnim Akcionim planom za suzbijanje i iskorijenjivanje klasične kuge svinja U završnoj fazi izrade	N
Zakonodavni okvir					
I Kvartal					
15 podzakonskih akata – 13 realizovano, 2 nerealizovano					
1.	C12	I	2022	Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o dodacima hrani za životinje i premiksima koji se mogu stavljati na tržište Uredba o izmjeni Uredbe o dodacima hrani za	R

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

				životinje i premiksima koji se mogu stavljati na tržište Usvojena na 35. sjednici Vlade CG od 28.12.2022.	
2.	C12	I	2022	Pravilnik o uslovima za uvoz hrane i hrane za životinje i praćenje nivoa radioaktivnosti i obrasci sertifikata i uslovima za izdavanje sertifikata Pravilnik o uslovima za uvoz i izvoz hrane i hrane za životinje radi praćenja nivoa radioaktivnosti zbog incidenta u nuklearnoj elektrani u Černobilu Sl. list CG, br.13/2022	R
3.	C12	I	2022	Pravilnik o listi životinja i proizvoda životinjskog porijekla koji podliježu veterinarskim pregledima	N
4.	C12	I	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija Sl. list CG, br. 114/2022 od 12.10.2022. godine	R
5.	C12	I	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu i mjerama kontrole salmonele kod živine i drugih specifičnih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom	N
6.	C12	I	2022	Pravilnik o uslovima uvoza sjemena, jajnih ćelija i embriona u odnosu na zdravlje pasa, mačaka i feretki Pravilnik o uslovima za uvoz pasa, mačaka i pitomih tvorova "Sl. list CG", br. 143/2021 od 31.12.2021. godine	R
7.	C12	I	2022	Pravilnik o bližim uslovima za unos pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za kućne ljubimce koju unose putnici kao ličnu pošiljku Pravilnik o izmjeni Pravilnika o bližim uslovima za unos pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za kućne ljubimce koju unose putnici kao ličnu pošiljku* Sl. list CG, broj 9/2022" od 25.01.2022.	R
8.	C12	I	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o maksimalnom nivou rezidua sredstava za zaštitu bilja na ili u bilju, biljnim proizvodima, hrani ili hrani za životinje Pravilnik o izmjeni Pravilnika o maksimalnom nivou rezidua sredstava za zaštitu bilja na ili u bilju, biljnim proizvodima, hrani li hrani za životinje* Sl. list CG", br. 130/2021 od 16.12.2021. godine	R
9.	C12	I	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala povrća Pravilnik o izmjenama Pravilnika o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala povrća "Sl. list CG", br. 136/2022 od 9.12.2022. godine	R
10.	C12	I	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima za proizvodnju i stavljanje u promet sadnog materijala voća "Sl. list CG, br. 145/2022" od 27.12.2022.godine	R
11.	C12	I	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu	R

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

				rukovanja uzorkom, vođenja evidencije uzoraka, čuvanja i dostavljanja podataka o izvršenim analizama Pravilnik o izmjenama i dopuni Pravilnika o načinu rukovanja uzorkom, vođenja evidencije uzoraka, čuvanja i dostavljanja podataka o izvršenim analizama "Sl. list CG", br. 131/2022 od 2.12.2022. godine	
12.	C12	I	2022	Naredba o mjerama za uvoz hrane i hrane za životinje porijeklom iz Japana Pravilnik o uslovima za uvoz hrane i hrane za životinje radi praćenja nivoa radioaktivne kontaminacije zbog incidenta u nuklearnoj elektrani Fukušima Sl. list CG, br. 32/2022 od 25.03.2022.	R
13.	C12	I	2022	Naredba o mjerama za sprečavanje unošenja štetnih organizama na bilje, biljne proizvode i objekte pod nadzorom koji se prenose drvenim materijalom za pakovanje porijeklom iz Kine, Bjelorusije i Indije	R
14.	C12	I	2022	Uputstvo za objavljivanje informacija o zootehnici na internet stranicama Br. 003/1-312/22-5152 od 30.12.2022.godine	R
15.	C12	I	2022	Lista aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja Sl. list CG br. 118/2021 od 5.11.2021	R
II kvartal 20 podzakonskih akata – rwalizovano 15 nerealizovano 5					
16.	C12	II	2022	Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o higijeni hrane Uredba o izmjeni Uredbe o higijeni hrane Usvojena na 33. sjednici Vlade CG od 15.12.2022.	R
17.	C12	II	2022	Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o aditivima koji se mogu koristiti u hrani Uredba o izmjeni Uredbe o aditivima koji se mogu koristiti u hrani "Sl. list CG", br. 133/2022 od 6.12.2022. godine.	R
18.	C12	II	2022	Uredba o izmjeni Uredbe o prehrambenim aromama koje se mogu koristiti u i na hrani Usvojena na 33. sjednici Vlade CG od 15.12.2022.	R
19.	C12	II	2022	Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o vrstama vitamina i minerala koji se mogu koristiti u proizvodnji suplemenata Uredba o izmjeni Uredbe o vrstama vitamina i minerala koji se mogu koristiti u proizvodnji suplemenata Usvojena na 33. sjednici Vlade CG od 15.12.2022.	R
20.	C12	II	2022	Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o maksimalno dozvoljenim količinama kontaminenata u hrani Uredba o izmjeni Uredbe o maksimalno dozvoljenim količinama kontaminenata u hrani Usvojena na 33. sjednici Vlade CG od 15.12.2022.	R

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

21.	C12	II	2022	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o maksimalno dozvoljenim količinama rezidua farmakološki aktivnih supstanci veterinarskih lijekova u proizvodima životinjskog porijekla "Sl. list CG", br. 135/21 od 24.12.2021.	R
22.	C12	II	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o metodama za uzimanje uzoraka i laboratorijska ispitivanja hrane za životinje Pravilnik o izmjeni Pravilnika o metodama za uzimanje uzoraka i laboratorijska ispitivanja hrane za životinje "Sl. list CG", br. 115/22 od 14.10.2022.	R
23.	C12	II	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu uzimanja uzoraka hrane i metodama laboratorijskih ispitivanja kontaminenata u hrani Pravilnik o izmjenama Pravilnika o načinu uzimanja uzoraka hrane i metodama laboratorijskih ispitivanja kontaminenata u hrani "Sl. list CG", br. 130/2022 od 1.12.2022. godine	R
24.	C12	II	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu praćenja zoonoza i uzročnika zoonoza	N
25.	C12	II	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima za uvoz i tranzit kopitara	N
26.	C12	II	2022	Pravilnik o uslovima za uvoz kopitara, sjemena i embriona	N
27.	C12	II	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu obavljanja fitosanitarnog pregleda i uslovima za izdavanje biljnog pasoša Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu obavljanja pregleda, uslovima i načinu izdavanja biljnog pasoša "Sl. list CG", br. 52/2022 od 13.5.2022. godine	R
28.	C12	II	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja virusa smeđe naboranosti ploda paradajza Tomato brown rugose fruit virus (ToBRFV) Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja virusa smeđe naboranosti ploda paradajza tomato brown rugose fruit virus (ToBRFV)* Sl. list Crne Gore, broj 135/2022" od 08.12.2022.	R
29.	C12	II	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala žita Pravilnik o izmjenama Pravilnika o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala žita "Sl. list CG", br. 136/2022 od 9.12.2022. godine	R
30.	C12	II	2022	Pravilnik o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala repe Pravilnik o izmjeni Pravilnika o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala repe	R

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

				"Sl. list CG", br. 136/2022 od 9.12.2022. godine	
31.	C12	II	2022	Smjernice za stavljanje na tržište suplemenata Smjernice – kako uskladiti ulazak dodataka ishrani na trežište EU – Rješenje i najbolje prakse Br. 002-310/22-2731 od 11.07.2022. godine	R
32.	C12	II	2022	Smjernice o formatu godišnjeg izvještaja o rezultatima nadzora i formatu višegodišnjih programa nadzora Br. 004/1-309/22-2563 od 30.06.2022.godine	R
33.	C12	II	2022	Naredba o mjerama sprječavanja unošenja virusa slinavke i šapa	N
34.	C12	II	2022	Naredba o izmjenama i dopunama Naredbe o zabrani uvoza i tranzita pošiljki živine, ptica i proizvoda od živine i ptica radi sprečavanja unošenja visoko patogene avijarne influence	N
35.	C12	II	2022	Uputstvo o izmjenama i dopunama Uputstva o sadržaju i obliku registra za operatere koji obavljaju aktivnosti u području veterinarske medicine i uzgoja životinja i koji se objavljuju na internet stranicama Uputstvo za objavljivanje informacija o zootehnici na internet stranicama Br. 003/1-312/22-5152 od 30.12.2022.godine	R
III kvartal					
11 podzakonskih akata – realizovano 8 nerealizovano 3					
36.	C12	III	2022	Uredba o izmjenama i dopunama i Uredbe o vitaminima, mineralima i drugim supstancama koje se mogu dodavati hrani Uredba o vitaminima, mineralima i drugim supstancama koje se mogu dodavati hrani* "Sl. list CG", br. 141/2021 od 30.12.2021. godine	R
37.	C01	III	2022	Pravilnik o bližim uslovima i načinu utvrđivanja ispunjenosti uslova za obavljanje prometa lijekova za veterinarsku upotrebu na veliko i sadržaju dozvole za promet veterinarskih lijekova na veliko	N
38.	C12	III	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o klasifikaciji i postupanju sa nus proizvodima životinjskog porijekla, higijensko i veterinarsko-zdravstvenim uslovima za nus proizvode Uredba o izmjeni uredbe o mikrobiološkim kriterijumima za bezbjednost hrane Usvojena na 33. sjednici Vlade CG od 15.12.2022.	R
39.	C12	III	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o higijenskim, veterinarsko-zdravstvenim i drugim uslovima za nus proizvode i objekte za preradu ili uništavanje nus proizvoda životinjskog porijekla Uredba o izmjeni uredbe o mikrobiološkim kriterijumima za bezbjednost hrane Usvojena na 33. sjednici Vlade CG od 15.12.2022.	R
40.	C12	III	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu	R

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

				uzimanja uzoraka hrane i metodama laboratorijskih ispitivanja kontaminenata u hrani Pravilnik o izmjenama Pravilnika o načinu uzimanja uzoraka hrane i metodama laboratorijskih ispitivanja kontaminenata u hrani "Sl. list CG", br. 130/2022 od 1.12.2022. godine	
41.	C12	III	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o posebnim uslovima za plastične materijale i predmete koji dolaze u kontakt sa hranom Pravilnik o izmjenama i dopuni Pravilnika o posebnim uslovima za plastične materijale i predmete koji dolaze u kontakt sa hranom "Sl. list Crne Gore, broj 143/2022" od 22.12.2022.	R
42.	C12	III	2022	Pravilnik o veterinarsko-zdravstvenim i drugim uslovima za uvoz određenih životinja, reproduktivnog materijala i proizvoda životinjskog porijekla iz određenih zemalja	N
43.	C12	III	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja i širenja štetnog organizma Spodoptera frugiperda (SMITH) Pravilnik o izmjeni Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja i širenja štetnog organizma Spodoptera frugiperda (SMITH)* "Sl. list CG", br. 117/2022 od 19.10.2022. godine	R
44.	C12	III	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom Liste štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom* "Sl. list CG", br. 135/2022 od 8.12.2022. godine	R
45.	C12	III	2022	Modeli obrazaca zootehničkih sertifikata za uzgojne životinje i njihove embrione	N
46.	C12	III	2022	Smjernice za označavanje sredstava za ishranu bilja Smjernice za kontrolu izgleda oznake na đubrivima porijeklom iz Evropske unije Br. 004-309/22-3632 od 20.09.2022. godine	R
IV Kvartal					
12 podzakonskih akata – realizovano 9 nerealizovano 3					
47.	C12	IV	2022	Uredba o izmjeni Uredbe o posebnim zahtjevima higijene za proizvode životinjskog porijekla Uredba o izmjeni Uredbe o posebnim zahtjevima higijene za proizvode životinjskog porijekla Usvojena na 35. sjednici Vlade od CG 28.12.2022.	R
48.	C01	IV	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o tipovima mineralnih đubriva Pravilnik o izmjenama Pravilnika o tipovima đubriva, uslovima za amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota, načinu označavanja i pakovanja đubriva "Sl. list CG", br. 149/2022 od 29.12.2022. godine	R

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

49.	C01	IV	2022	Pravilnik o obrascu i sadržini recepta, kriterijumima za klasifikaciju veterinarskih lijekova, kao i načinu izdavanja i propisivanja veterinarskih lijekova	N
50.	C01	IV	2022	Pravilnik o sadržaju i načinu obilježavanja spoljnog i unutrašnjeg pakovanja veterinarskog lijeka, sadržaju uputstva za lijek, kao i vrsti veterinarskih lijekova koji moraju da sadrže sigurnosnu oznaku	N
51.	C01	IV	2022	Pravilnik o načinu prikupljanja podataka i načinu prijavljivanja i praćenja neželjenih dejstava lijekova za upotrebu u veterinarskoj medicini	N
52.	C12	IV	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o metodama kontrole rezidua u životinjama i proizvodima životinjskog porijekla Pravilnik o izmjeni Pravilnika o maksimalno dozvoljenim količinama rezidua farmakološki aktivnih supstanci veterinarskih lijekova u proizvodima životinjskog porijekla "Sl. list CG", br. 120/22 od 30.10.2022.	R
53.	C12	IV	2022	Pravilnik za sprečavanje unošenja i širenja određenog bilja za sadnju vrsta Acer japonicum Thunberg, Acer palmatum Thunberg i Acer shirasawanum Koidzumi, podrijetlom iz Novog Zelanda Liste štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom; Sl. list CG br. 135/2022, od 8.12.2022	R
54.	C12	IV	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o metodama za ispitivanje različitosti, uniformnosti i stabilnosti nove biljne sorte Pravilnik o izmjenama Pravilnika o metodama za ispitivanje različitosti, uniformnosti i stabilnosti nove biljne sorte "Sl. list CG", br. 146/2022 od 28.12.2022. godine	R
55.	C12	IV	2022	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu vršenja službene kontrole hrane neživotinjskog porijekla i hrane za životinje neživotinjskog porijekla Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu vršenja službene kontrole hrane neživotinjskog porijekla i hrane za životinje neživotinjskog porijekla* "Sl. list CG", br. 143/2022 od 22.12.2022. godine	R
56.	C12	IV	2022	Naredba o uslovima za ulazak u Crnu Goru pošiljaka daždevnjaka s obzirom na infekciju gljivicom Batrachochytrium salamandrivorans Pravilnik o uslovima za uvoz daždevnjaka "Sl. list CG", br. 139/2022 od 16.12.2022. godine	R
57.	C12	IV	2022	Naredba o zabrani stavljanje na tržište konoplje sorte Finola Naredbu o zabrani uvoza i uzgoja sjemena konoplje (Cannabis sativa L.) sorte Finola* "Sl. listu CG", br. 139/2022 od 16.12.2022. godine	R
58.	C12	IV	2022	Program monitoringa infekcije sa SARS-CoV-2 kod određenih životinja	R

				Stručno uputstvo za praćenje i izvještavanje o slučajevima zaraze određenih životinjskih vrsta virusom SARS-CoV-2 Br. 003/1-312/22-5153 od 30.12.2022.godine	
--	--	--	--	---	--

Uporedo s realizacijom obaveza u okviru kojih se crnogorsko zakonodavstvo usklađuje s pravnom tekovinom EU, realizovane su i obaveze sa fokusom na adekvatnom sprovođenju propisa.

U okviru administrativnih kapaciteta, nije bilo novih zapošljavanja.

U narednom periodu se očekuje donošenje zakona koji su od izuzetne važnosti za usklađivanje sa novim regulativama u oblasti zdravstvene zaštite bilja, veterine i službenih kontrola.

SLUŽBA ZA OPŠTE POSLOVE I LJUDSKE RESURSE

Služba za opšte poslove i ljudske resurse obavlja poslove koji se odnose na

- praćenje zakona i drugih propisa koji se odnose na državne službenike i namještenike (Zakon o državnoj upravi, Zakon o državnim službenicima i namještenicima, kao i ostalim pozitivno pravnim propisima koji regulišu ovu oblast);
- pripremanje pojedinačnih akata kojima se utvrđuju prava, obaveze i odgovornosti zaposlenih u Upravi;
- sprovođenje postupaka u vezi sa zapošljavanjem, ocjenjivanjem, napredovanjem, utvrđivanjem sposobnosti, stručnim usavršavanjem, osposobljavanjem pripravnika za samostalno vršenje poslova, vođenje jedinstvene kadrovske evidencije i drugih evidencija iz oblasti rada,
- pripremanje izjašnjenja upravnom sudu na tužbe službenika i namještenika,
- pripremanje izjašnjenja na zahtjev zaštitnika imovinsko pravnih odnosa;
- učešće u radnim grupama;
- izrada mišljenja, stručnih upustava za sprovođenje propisa iz djelokruga rada Uprave;
- saradnja sa nadležnim organima i drugim institucijama.

U Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, u 2022 godini, donesen je Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove broj:01-142/22- 176/2 od 02. februara 2022.godine, kao i Kadrovski plan za 2022.godinu. Pokrenuti su postupci za prijem u radni odnos veterinarskih inspektora u Odsjeku za veterinarsku inspekciju, i po tom osnovu su donijete odluke o izboru i postavljenju inspektora na period od pet godina, u zvanju inspektor I i III. Takođe, pokrenuti su postupci za 14 veterinarskih inspektora kojima je istekao mandat u 2020/2021.godini, i po tom osnovu donijete su odluke o izboru i postavljenju inspektora na period od pet godina, u zvanju inspektora I. Tokom 2022. godine, pokrenuti su postupci za 9 fitosanitarnih inspektora kojima je istekao mandat u 2021.godini i po tom osnovu donijete su odluke o izboru i postavljenju inspektora na period od pet godina, u zvanju inspektora I. Tokom 2022. godine, sproveden je postupak za popunu radnog mjesta starješine Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i po tom osnovu Vlada Crne Gore je donijela rješenje o imenovanju direktora Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. Takođe, pokrenuti su postupci za prijem u radni odnos za četiri izvršioca u zvanju fitosanitarni inspektor I, II i III. Sve promjene iz oblasti službeničkih odnosa, a koje se odnose na nova rješenja o rasporedu i zaradama, ocjenjivanju, godišnjim odmorima i slično, unijete su u elektronsku bazu podataka kroz HRMIS aplikaciju. Realizovan je veći broj obuka kod Uprave za kadrove, u skladu sa godišnjim Planom i programom stručnog usavršavanja državnih službenika i namještenika. Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, omogućila je podnositelima zahtjeva blagovremen pristup traženoj informaciji shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama. U 2022. godini, jedan od prioritarnih zadataka odnosio se na održavanje i jačanje odnosa sa medijima i NVO sektorom. Tokom izvještajnog perioda primljeno je 285 zahtjeva za slobodan pristup informacijama, od kojih je uprava kao prvostepeni organ donijela 205 rješenja kojima je dozvolila pristup traženoj informaciji u cjelosti. U ostalim predmetima je

donijeto ukupno 80 rješenja kojima su odbijeni zahtjevi kao neosnovani. Na 80 rješenja je izjavljena žalba Agenciji za zaštitu ličnih podataka i islobodan pristup informacijama, a postupak po žalbama okončan je na način da su žalbe odbijene kao neosnovane. Utvrđena je lista kategorija registratorske građe Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, na koju je Državni arhiv dao saglasnost, broj: 01-066/21-4968/2 od 02.februara 2022.godine U skladu sa listom izvršen je postupak popisa, izlučivanja i uništenja bezvrijednog registratorskog materijala za kategorije kojima je istekao rok čuvanja za period od 2012-2016.godine.U skladu sa Zakonom o sprečavanju korupcije (" Sl, list CG", br.53/14 i 42/17), donesen je i usvojen Plan integriteta koji je objavljen na internet stranici Uprave za bezbjednost hrane,veterinu i fitosanitarne poslove i isti dostavljen sa izvještajima, Agenciji za sprečavanje korupcije. Izrađene su prepiske iz domena opštih i pravnih poslova. Na zahtjev suda i zaštitnika imovinsko pravnih interes dostavljeno je 25 izjašnjenja sa spisima predmeta na način i u rokovima utvrđenim zakonima kojima se uređuje postupak pred sudom. Ovlašćeni predstavnik Uprave, zastupao je Upravu pred sudovima za prekršaje na teritoriji Crne Gore. Takođe, komunikacija inicirana od strane organa uprave pravovremeno je procesuirana na dalje postupanje u zavisnosti od prirode zahtjeva.

U okviru ove službe zaključeni su ugovori između Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove sa ovlašćenim Laboratorijama (DOO Centar za ekotoksikološka ispitivanja CG, Univerzitet Crne Gore -Institut za biologiju mora, Specijalistička Veterinarska laboratorija, Instut za javno zdravlje Crne Gore, Fakultet za prehrambenu tehnologiju), radi realizacije Programa mjera bezbjednosti i kvaliteta hrane i hrane za životinje za 2022. godinu ("Sl.list CG" br.39/2022).

Kao i tokom prethodnih godina, Služba za opšte poslove i ljudske resurse učestvovala je u komisijama i pružala pravnu pomoć u zavisnosti od sektorskih potreba. U okviru ove službe obavljaju se i drugi tekući poslovi, uključujući i poslove iz nadležnosti Arhive, prijem, razvrstavanje, raspoređivanje, evidentiranje, otpremanje akata, kao i druga postupanja sa službenim materijalom.

SLUŽBA ZA FINANSIJE I JAVNE NABAVKE

Služba za finansije i javne nabavke, u skladu sa usvojenim Planom rada Uprave za bezbjednost hrane,veterinu i fitosanitarne poslove za 2022.godinu, obavila je sljedeće poslove:

- Usaglašena su sva plaćanja po pozicijama, u skladu sa odobrenim mjesečnim planom korišćenja budžetskih sredstava Uprave za bezbjednost hrane,veterinu i fitosanitarne poslove.Nakon izvršenog usaglašavanja troškova po pozicijama sačinjen je izvještaj o izvršenju Budžeta Uprave za bezbjednost hrane,veterinu i fitosanitarne poslove sa Programa 2622-Bezbjednost hrane,veterina i fitosanitarni poslovi za period od 01.01 2022 godine do 31.12.2022 godine.
- Finansijski Izvještaj je usaglašen i proslijeđen Ministarstvu finansija u rokovima i na način propisan Pravilnikom o jedinstvenoj klasifikaciji računa za Budžet Crne Gore, budžete vanbudžetskih fondova i budžete opština.
- Na osnovu izvještaja Centralne popisne komisije, izvršeno je sravnjenje popisnog stanja imovine (pokretne i nepokretne) u Upravi za bezbjednost hrane,veterinu i fitosanitarne poslove, sa knjigovodstvenim stanjem.
- Izradjen je Izvještaj o pokretnoj i nepokretnoj imovini kao i ostaloj opremi koju koristi Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove dostavljen je Upravi za imovinu u pisanoj i elektronskoj formi.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

- Mjesečno su pripremani podaci za obračun zarada, za službenike i namještenike Uprave, na osnovu evidencije prisustva službenika na radu.
- Obradeni su računi dobavljača za isporučenu robu i izvršene usluge plaćanja. Isplaćeni su prispjeli gotovinski računi, u skladu sa važećim zakonskim propisom, preko blagajne, i izvršena isplata određenih ličnih primanja (dnevnice, putni troškovi i dr.).
- Izradjen je Zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava za 2023.godinu i programski budžet i dostavljen Ministarstvu finansija u zakonskom roku tj. do 01.07 2022.godine.
- Zakonom o Budžetu opredijeljena sredstva na Programu Bezbjednost hrane,veterinu i fitosanitarni poslovi za 2022 godinu iznosila su **4.050.170.41€**. Utrošena sredstva na kraju 2022 godine iznose **3.876.364,31€**.

Procenat iskorišćenosti odobrenih sredstava na programu 2622 Bezbjednost hrane,veterinu i fitosanitarne uprave za period januar – decembar 2022.godine je 95,7%).

Struktura odobrenih i potrošenih sredstava za izdatke Budžeta Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove - Program bezbjednost hrane,veterina i fitosanitarni posloviza period 0d 01.01 do 31.12 2022. godine

redni broj	NOVČANI TOK-EKONOMSKA KLASIFIKACIJA	Plan 2022	Izvršenje	
			2021	2022
1	2	3	4	5
1	PRIMICI	4.050.170,41	3.612.415,60	3.876.364,31
1.1	Opšti prihodi	4.042.330,20	3.604.055,60	3.865,913.85
1.2	Namjenski prihodi	-	-	
1.3	Sopstveni prihodi	-	-	
1.4	Donacije	7.840,21	8.360,00	10.230.00
1.5	Pozajmice i krediti	-		
I	Ukupno primici (1.1+1.2+1.3+1.4+1.5)	4.050.170,41	3.612.415,00	3.876.364,31
2	IZDACI	4.050.170,45	3.612.415,00	3876.364.31
2.1	Tekući izdaci	3.885.146,97	3.476.352,24	3.791.039,22
2.1.1	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	1.157.698,09	1.072.226,94	1.049.972.86
2.1.2	Ostala lična primanja	11.662,98	540,00	3.512.00
2.1.3	Rashodi za materijal	6.467,88	5.762,47	5.778.77
2.1.4	Rashodi za usluge	579.297,13	577.405,14	541.116,34
2.1.5	Tekuće održavanje	43.214,46	26.821,25	36.879.04
2.1.6	Kamate	1,00	-	-
2.1.7	Renta	0,99	-	-
2.1.8	Subvencije	1.913.513,44	1.705.240,12	1.988.901.42
2.1.9	Ostali izdaci	173.291,96	88.356,32	165.099.25
2.2.	Transferi za socijalnu zaštitu	-	-	
2.2.1	Prava iz oblasti socijalne zaštite	-	-	
2.2.2	Sredstva za tehnološke viškove	-	-	

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

2.2.3	Prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja	-	-	
2.2.4	Ostala prava iz oblasti zdravstvene zaštite	-	-	
2.2.5	Ostala prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja	-	-	
2.3.	Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru	160.001,00	116.465,28	80.085.00
2.4.	Kapitalni izdaci	0.85	-	
2.5.	Pozajmice i krediti	-	-	
2.6.	Otplata dugova	5.020,63	19.598,08	5.019.63
2.7.	Rezerve	-		
II	Ukupno izdaci (2.1 + 2.2 + 2.3 + 2.4 + 2.5 +2.6 +2.7)	4.050.170,41	3.612.415,60	3.876.364.31

JAVNE NABAVKE

Planom javnih nabavki za 2022. godinu, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je predvidjela tri otvorena postupaka, od kojih se jedan odnosio na Usluge popravke i održavanja službenih vozila i pripadajuće opreme, drugi na Nabavku lijekova, dijagnostičkih sredstava i vakcina za veterinarsku upotrebu, dok je treći podrazumijevao nabavku Oznaka za životinje.

Postupci su uspješno realizovani nakon usvajanja budžeta za 2022. godinu,

Takođe, naglašavamo, da Plan javnih nabavki za 2022. godinu nije mijenjan nijednom, Prije konačnog donošenja plana vršena je blagovremena koordinacija sa unutrašnjim organizacionim jedinicima radi prikupljanja potreba koje se obezbjeđuje preko javnih nabavki. Objektivana procjena, istraživanje tržišta, koordinacija sa službom za finansije, dobijanje saglasnosti od nadležnog organa, blagovremeno objavljivanje plana (31.01.2022. godine), koraci su koji su blagovremeno preduzeti i ova vrsta preventivnih mjera u potpunosti je ispoštovana. Jedinim izuzetkom se može smatrati usluga smještaja inspekcije u toku godine. Činjenica da tokom godine na adresu Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove nije pristigla nijedna žalba na sprovedene postupke, govori u prilog da je Uprava postupke sprovodila bez korišćenja diskriminatorskih uslova i sa objektivnim određivanjem roba, usluga i radova u odnosu na tehnološke i funkcionalne karakteristike, namjenu i svojstva.

Tokom godine nije zabilježeno nijedno postojanje sukoba interesa što je konstatovano zabilješkom o kršenju antikorupcijskih pravila.

Takođe, na kraju godine, na adresu Direktorata za politiku javnih nabavki dostavljena je Metodologija analize rizika za 2022. godinu, kao i Evidencija o sukobu interesa. Tokom februara 2023. godine dostavljen je i statistički izvještaj za 2022. godinu.

Realizovane jednostavne nabavke tokom 2022. godine odnosile su se na:

- Etikete sa bar kodovima za epruvete,
- Nabavka opreme za uzorkovanje i dostavljanje uzoraka (kese, rukavice, ljepljive trake i slično),
- Oprema za BSE,
- Izrada pasoša za kućne ljubimce,
- Usluge štampanja veterinarskih sertifikata,
- Usluge štampanja i umnožavanja dokumenata za sprovođenje inspeksijskog nadzora u sektorima bezbjednosti hrane, veterine i fitosanitarnih poslova,
- Usluge štampanja fitosanitarnih sertifikata,

- Mikročipovi sa aplikatorom za identifikaciju pasa,
- Materijal za zdravstvenu zaštitu,
- Službena putovanja,
- Usluge registracije i tehničkog pregleda službenih vozila,
- Usluge softverskog održavanja i unaprjeđivanja (FITO INFO) i
- Produženje garancije i tehničke podrške za data centar infrastrukturu.

STANJE U UPRAVNIM OBLASTIMA I IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA

Izvještaj o postupanju u upravnim stvarima za 2022. godinu, izrađen je u skladu sa Pravilnikom o sadržaju godišnjeg izvještaja o postupanju u upravnim stvarima i bližem sadržaju i načinu vođenja evidencije o postupanju u upravnim stvarima („Službeni list CG“, broj 82/17), koji sadrži statističke podatke o upravnim stvarima, koje vodi ova Uprava.

U Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u periodu od 01.01.2022. godine do 31.12.2022. godine primljeno je 75.560 zahtjeva za rješavanje prvostepenih upravnih predmeta koji su dostavljeni na rješavanje sektorima i službi i po svim zahtjevima je riješeno u zakonskom roku i to:

- Sektor za bezbjednost hrane: 25.693 zahtjeva;
- Sektor za veterinu: 26.785 zahtjeva;
- Sektor za fitosanitarne poslove: 22.797 zahtjeva;
- Služba za opšte poslove i ljudske resurse: 285 zahtjeva;

SEKTOR ZA BEZBJEDNOST HRANE:

U sektoru za bezbjednost hrane, odsjecima za hranu životinjskog, neživotinjskog porijekla i hranu za životinje u periodu od 01.01.2022. godine do 31.12.2022. godine primljeno je **1661** zahtjeva za rješavanje prvostepenih upravnih predmeta. Po primljenim zahtjevima je riješeno u zakonskom roku:

U Odsjeku za bezbjednost hrane životinjskog porijekla donijeto je ukupno 1198 rješenja i to:

- Odobranje djelatnosti poslovanja hranom životinjskog porijekla – 7;
- Upis u registar registrovanih objekata hrane životinjskog porijekla (prerada na gazdinstvima primarnih proizvoda) – 532;
- Upis u registar registrovanih objekata hrane životinjskog porijekla na nivou primarne proizvodnje – 659;

U Odsjeku za bezbjednost hrane neživotinjskog porijekla donijeto je ukupno 455 rješenja:

- Odobranje djelatnosti poslovanja hranom neživotinjskog porijekla – 38;
- Upis u registar registrovanih objekata hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje – 276;
- Upis u registar registrovanih objekata hrane neživotinjskog porijekla (prerada na gazdinstvima primarnih proizvoda) – 141.

U Odsjeku za bezbjednost hrane za životinje i nus proizvode životinjskog porijekla donijeto je ukupno 8 rješenja i to:

- Odobranje djelatnosti proizvodnje hraniva za životinje – 2;
- Upis u registar registrovanih objekata hrane za životinje – 6.

ODSJEK ZA INSPEKCIJU HRANE

U Sektoru za bezbjednost hrane - Odsjek za inspekciju hrane i hrane za životinje u periodu od 01.01.2022. godine do 31.12.2022. godine prvostepeni upravni predmeti, iz djelokruga poslova inspeksijskog nadzora, rješavani su po osnovu 24,032 podnijetih zahtjevu uvoznika za vršenje pregleda pošiljki hrane i predmeta i materijala i predmeta koji dolaze u kontakt s hranom.

Inspektori za hranu su donijeli 24.032 rješenja:

- 24 024 rješenja o odobravanju uvoza i stavljanju na tržište pošiljki hrane i predmeta i

materijala koji dolaze u kontakt s hranom iz uvoza;

- 9 rješenja o zabrani uvoza i stavljanja na tržište nebezbednih pošiljki hrane i predmeta i materijala koji dolaze u kontakt s hranom.

Zbog nepravilnosti utvrđenih tokom sprovođenja inspeksijskog nadzora, Inspektori za hranu su preduzeli 1.220 upravnih mjera i radnje, i to:

- privremena zabrana obavljanja djelatnosti -poslovanja hranom u objektu do otklanjanja utvrđenih nepravilnosti - 89 rješenja;
- otklanjanje infrastrukturnih neusaglašenosti u određenom roku - 149 rješenja;
- zabrana rada licima bez dokaza o zdravstvenoj sposobnosti za rad sa hranom - 107 rješenja;
- stavljanje van prometa i uništavanje nebezbedne hrane – 30 rješenja;
- otklanjanje nepravilnosti u kratkom roku – 723 ukaza;
- prekršajni nalog – 156 (51.401,70€);
- zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka – 6 zahtjeva.

SEKTOR ZA VETERINU

ODSJEK ZA ZDRAVLJE, ZAŠTITU DOBROBITI ŽIVOTINJA I IDENTIFIKACIJU I

REGISTRACIJU – ukupno 3.291 zahtjeva, od čega je izdato:

- 913 rješenja o utvrđivanju ispunjenosti veterinarsko sanitarnih uslova za objekte iz oblasti zaštite dobrobiti životinja, registracije držaoca životinja (pčele, konji, živina);
- 5 saglasnosti za održavanje manifestacija/sajam/ izložbi
- 10 rješenja za naknadu štete držaocima životinja zbog suzbijanja zaraznih bolesti životinja;
- 173 rješenja o uslovima za karantin za uvezene životinje;

ODSJEK ZA MEĐUNARODNI PROMET – – ukupno 3062 zahtjeva, od čega je izdato:

- 3015 rješenja o ispunjenosti veterinarsko sanitarnih uslova za uvoz pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje životinjskog porijekla;
- 47 obustavljenih postupaka po zahtjevu stranke.

ODSJEK ZA VETERINARSKU INSPEKCIJU

Veterinarska inspekcija je u unutrašnjoj kontroli, zbog utvrđenih nepravilnosti preduzela 243 upravnih mjera i radnji, i to:

- 34 rješenja o suzbijanju i iskorenjivanju zaraznih bolesti životinja (u slučaju sumnje odnosno potvrde bolesti) i o opservaciji pasa i mačaka radi isključivanja sumnje na bjesnilo;
- 6 rješenja o nadoknadi štete
- 4 rješenja o otklanjanju nepravilnosti kod veledrogerija;
- 66 rješenja o ujedu pasa, mačaka i drugih životinja;
- 3 rješenja o otklanjanju nepravilnosti u objektima za prodaju kućnih ljubimaca i hrane za kućne ljubimce;
- 18 ukaza pravnim i fizičkim licima za otklanjanje nepravilnosti;
- 4 prekršajnih naloga za pravna i fizička lica;

Veterinarska inspekcija na graničnim inspeksijskim mjestima izvršila je pregled 15.292 pošiljki živih životinja, proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje životinjskog porijekla. Nakon izvršenih pregleda izdato je:

- 10.993 rješenja o puštanju u slobodan promet i pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje živ. porijekla;
- 3571 rješenja o dozvoli tranzita preko teritorije Crne Gore;
- 885 serifikat za izvoz pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje živ. porijekla; i
- 21 rješenja o zabrani uvoza i stavljanju na tržište/uništenju pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje životinjskog porijekla.

SEKTOR ZA FITOSANITARNE POSLOVE:

U sektoru za fitosanitarne poslove u periodu od 01.01.2022. godine do 31.12.2022. godine primljeno je ukupno 22.797 zahtjeva za rješavanje prvostepenih upravnih predmeta i po svim zahtjevima je riješeno u zakonskom roku i to:

ODSJEK ZA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU BILJA:

U ovom odsjeku rješavano je po zahtjevima subjekata za izdavanje rješenja u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti bilja.

Riješeno je po svim zaprimljenim zahtjevima i donijeto je ukupno **46** rješenja:

ODSJEK ZA SJEME, SADNI MATERIJAL, GMO, ZAŠTITU BILJNIH SORTI I BILJNE GENETIČKE RESURSE:

U ovom odsjeku rješavano je po zahtjevima subjekata za izdavanje rješenja u skladu sa Zakonom o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja, Zakona o sadnom materijalu.

Riješeno je po svim zaprimljenim zahtjevima i donijeto je ukupno **711** rješenja:

ODSJEK ZA SREDSTVA ZA ZAŠTITU I ISHRANU BILJA:

U ovom odsjeku rješavano je po zahtjevima subjekata za izdavanje rješenja u skladu sa Zakonom o sredstvima za zaštitu i Zakonom o sredstvima za ishranu bilja.

Riješeno je po svim zaprimljenim zahtjevima i donijeto je ukupno **551** rješenja:

ODSJEK ZA FITOSANITARNU INSPEKCIJU

Unutrašnja kontrola:

Tokom 2022. godine, u **unutrašnjoj kontroli**, fitosanitarna inspekcija je preduzela **1.339** upravnih mjera i radnji i to:

- 1.310 rješenja u redovnoj kontroli
- 8 rješenja po inicijativi;
- 21 kontrolnih rješenja.

Dodatno izdato je:

- 32 rješenja o otklanjanju nepravilnosti;
- 1 rješenje o stavljanju robe van prometa;
- 3 rješenja o zabrani prometa;
- 5 rješenja o oduzimanju i uništenju.

Tokom 2022. godine izrečena su 3 prekršajna naloga u iznosu od 1.105€.

Ukupno je uzeto 707 uzoraka.

Broj inspekcijskih pregleda na osnovu:

- zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja: 578 pregleda;
- zakona o sadnom materijalu: 130 pregleda;
- zakona o sjemenskom materijalu: 158 pregleda;
- zakona o sredstvima za ishranu bilja: 104 pregleda;
- zakona o sredstvima za zaštitu bilja: 167;
- zakona o bezbjednosti hrane: 202.

Spoljnotrgovinska kontrola/uvoz/izvoz:

Fitosanitarni inspektori su vršili kontrolu uvoza hrane biljnog porijekla (voće, povrće, žitarice i ostala hrana biljnog porijekla koja je podvrgnuta jednostavnom procesu prerade mljevenjem, sušenjem i sl.), hrane neživotinjskog porijekla koja podliježe pojačanim službenim kontrolama na mjestima unošenja i hrane za životinje biljnog porijekla, sjemena i sadnog materijala, sredstava za zaštitu i ishranu bilja, kao i bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom sa aspekta zdravstvene zaštite. U 2022.godini fitosanitarna inspekcija je postupila po **20.090** zahtjeva za pregled pošiljki po robama iz nadležnosti i nakon izvršenih pregleda i utvrđenog stepena usaglašenosti sa propisanim zahtjevima donijeli:

- 13.829 rješenja o uvozu;
- 648 rješenja o provožu pošiljki;
- 127 rješenja o zabrani uvoza;
- 56 rješenja o uništenju pošiljki;
- 217 ovjere tranzitnih deklaracija;
- izvoznih fitosanitarnih sertifikata (uvjerenja o zdravstvenom stanju);
- 698 reexportnih fitosanitarnih sertifikata (uvjerenja o zdravstvenom stanju).

U izvještajnom periodu naplaćeno je 567.991,99 € propisanih naknada za uvoz.

Od ukupno 13.829 pregledanih pošiljki iz uvoza, za laboratorijska ispitivanja propisanih zahtjeva, uzeto je 4.011 uzoraka.

Nakon izvršenih pregleda i utvrđenog stepena usaglašenosti sa propisanim zahtjevima fitosanitarni inspektori su donijeli 127 rješenja o zabrani uvoza i 56 rješenja o uništenju nebezbednih pošiljki.

SLUŽBA ZA OPŠTE POSLOVE I LJUDSKE RESURSE

Tokom izvještajnog perioda primljeno je i riješeno 285 zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

MEĐUNARODNE I MEĐURESORNE AKTIVNOSTI

- Učešće u radu Komisije za genetske resurse za hranu i poljoprivredu (FAO);
- Učešće u radu Međunarodne konvencije o zaštiti bilja/International Plant Protection Convention (IPPC);
- Učešće u radu EPPO (European and Mediterranean Plant Protection Organization). EPPO Međuvladina organizacija odgovorna za evropsku saradnju u oblasti zdravlja bilja);
- Učešće u radu OIE (International organization for animal health– Međunarodna organizacija za zdravlje životinja);
- Učešće u radu Core Grupe Regionalne Evropske komisije OIE-a;
- Učešće u radu biroa Regionalne Evropske komisije OIE-a;
- Učešće u radu FAO aktivnosti i projekata;
- Učešće u radu regionalnih projekata;

- Učešće u radu EFSA (Evropska agencija za bezbjednost hrane) kao stalni član Savjetodavnog odbora u ulozi posmatrača;
- Učešće u radu Globalne okvirne grupa za suzbijanje kvrgave kože goveda, afričke kuge svinja i bjesnila (GF-tads for LSD, ASF, Rabies – FAO, OIE, Evropska komisija);
- Regionalna saradnja sa upravama Slovenije, Hrvatske, Srbije, BiH, Albanije, Austrije;
- Učešće u MIDAS projektu – Svjetska banka;
- Učešće u pregovorima za usaglašavanje i pripremu za potpisivanje i implementaciju Sporazuma o graničnim prelazima za pogranični saobraćaj između Crne Gore i Bosne i Hercegovine, Srbije i Albanije;
- Realizovane su definisane aktivnosti po Opštim programom nadzora proizvoda

- na tržištu (mjesečno i godišnje izvještavanje o realizovanim aktivnostima)
- Realizovane su definisane aktivnosti po Opštim programom nadzora proizvoda na tržištu (mjesečno i godišnje izvještavanje o realizovanim aktivnostima)
- Realizovane su definisane aktivnosti po Nacionalnom programu zaštite potrošača i obezbijeđena sredstva za realizaciju aktivnosti po Akcionom planu za sprovođenje nacionalnog programa zaštite potrošača;
- Realizovane su definisane aktivnosti u skladu sa Akcionim planom za sprovođenje Strategije za integrisano upravljanje granicom (polugodišnje i godišnje izvještavanje).

IZVJEŠTAJ SEKTORA

SEKTOR BEZBJEDNOST HRANE

Sektor za bezbjednost hrane obavlja stručne i upravne poslove iz nadležnosti Uprave u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje, organizuje i sprovodi službene kontrole i inspekcijski nadzor hrane i hrane za životinje u skladu sa ovlaštenjima utvrđenim Zakonom o bezbjednosti hrane i drugim zakonima. Djelokrug rada sektora, od aprila 2016. godine, značajno se proširio preuzimanjem poslova koji su bili u nadležnosti Ministarstva zdravlja a koji se odnose na: izradu legislative u oblasti bezbjednosti hrane neživotinjskog porijekla, materijala koji dolaze u kontakt sa hranom, aditiva, aroma, enzima, dodataka ishrani i hrane za posebne prehrambene potrebe; registraciju i odobravanje novih objekata i praćenje, sprovođenje aktivnosti na unaprjeđenju kategorisanih objekata u kojima se obavlja djelatnost poslovanja hranom neživotinjskog porijekla i registraciji i odobravanju novih objekata za proizvodnju i promet hrane neživotinjskog porijekla. Dodatno, od 1. juna 2017. godine djelokrug rada sektora se proširio preuzimanjem nadležnosti za sprovođenje inspekcijskog nadzora u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje.

Stručni i upravni poslovi odnose se na: bezbjednost hrane životinjskog porijekla, hrane za životinje i nus proizvoda životinjskog porijekla, hrane neživotinjskog porijekla, pripremanje stručnih osnova, sprovođenje, usklađivanje i praćenje propisa iz ovih oblasti; izdavanje stručnih uputstava, priručnika, instrukcija; utvrđivanje i praćenje ispunjenosti uslova za vršenje povjerenih poslova; uspostavljanje i vođenje Centralnog registra odobrenih i registrovanih objekata za hranu i hranu za životinje i nus proizvode životinjskog porijekla; učešće u radu međunarodnih institucija iz ovih oblasti; planiranje finansiranja, izradu planskih dokumenata, strategija, izvještaja, analiza, informacija i drugih materijala, izdavanje stručnih mišljenja i izvršavanje drugih poslova koji su određeni u nadležnost drugim zakonima (o zaštiti potrošača, poljoprivredi, biocidima, veterinarstvu, GMO, zaštiti životne sredine).

Službene kontrole/inspekcijski nadzor obuhvataju: nadzor nad primjenom zakona i podzakonskih akata iz oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje i nus proizvoda životinjskog porijekla od strane subjekata u poslovanju hranom i hranom za životinje i nus proizvoda životinjskog porijekla; preduzimanje i izvršavanje upravnih mjera i radnji pri utvrđivanju neusaglašenosti sa propisanim zahtjevima, podnošenje prekršajnih naloga, zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka i/ili krivičnih prijava i izvještavanje o sprovođenju službenih kontrola hrane i hrane za životinje i nus proizvoda životinjskog porijekla po utvrđenim planovima službene kontrole i programima monitorniga i obavještavanje Evropske Komisije iz oblasti utvrđenih Zakonom.

Pored navedenih poslova, sektor za bezbjednost hrane učestvuje u realizaciji IPARD programa i određen je za tehničko tijelo za davanje mišljenja po zahtjevima korisnika za investicije u sektoru prerade hrane (Mjera 3).

U skladu sa obavezom definisanom Memorandumom o saradnji, zaključenom između Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog

razvoja – Direktorata za plaćanje definisano je da Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove na osnovu zahtjeva Direktorata za plaćanje izdaje sljedeća mišljenja:

1. Mišljenje o usklađenosti projektne dokumentacije planirane investicije sa vrstom djelatnosti koja se obavlja (tipom proizvodnje) sa EU propisima iz oblasti veterinarstva, zaštite dobrobiti životinja, bezbjednosti hrane tokom odobravanja objekta (Anex I) i

2. Mišljenje o usklađenosti preduzeća –subjekta u poslovanju hranom sa relevantnim nacionalnim standardima iz oblasti veterinarstva, zaštite dobrobiti životinja, bezbjednosti hrane tokom odobravanja projekta (Aneks IV) na kraju realizovane investicije (lista identifikovanih podataka i preporuka za njihovo rješavanje)- (Anex I);

3. Potvrdu o usaglašenosti investicije sa EU propisima i usaglašenosti preduzeća – subjekta u poslovanju hranom sa nacionalnim zakonodavstvom iz oblasti zaštite dobrobiti, veterinarstva i bezbjednosti hrane i usaglašenost sa proizvodnim kapacitetima objekta za preradu (Anex VI).

Sektor za bezbjednost hrane **je po Pozivu IPARD II (Mjera 3) u 2022. godini, izvršio pregled 23 tehnološka plana sa pratećom dokumentacijom tokom implementacije programa u oblasti potvrđivanja obaveza potencijalnih korisnika.**

Na osnovu izvršenih pregleda izdato je 20 pozitivnih mišljenja na dostavljenu dokumentaciju. **Iz prethodnog IPARD II poziva**, u 2022. godini izdato je 15 Potvrda o usaglašenosti investicije sa EU propisima i usaglašenosti preduzeća – subjekta u poslovanju hranom sa relevantnim nacionalnim standardima iz oblasti bezbjednosti hrane u odnosu na djelatnost, po potrebi i standardima iz oblasti veterinarstva i zaštite dobrobiti životinja i usaglašenost sa proizvodnim kapacitetima objekta za preradu.

Pored navedenih poslova aktivnosti sektora su bile usmjerene na sprovođenje obaveza u EU integracijama:

- Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju,
- Program pristupanja Crne Gore Evropskoj Uniji,
- Implementacija Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine EU za poglavlje 12 – bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika;
- Sprovođenje aktivnosti u PP 1, 11, 13, 27 u oblastima povezanim sa hranom,
- Polugodišnje i godišnje izvještavanje EK o napretku u Pregovaračkom poglavlju 12;
- Izradu materijala i učešće na Pododboru za poljoprivredu za Poglavlje 12.;
- Sprovođenje drugih obaveza kroz stalna ili povremena radna tijela i komisije.
- Sprovođenje aktivnosti utvrđenih Nacionalnim Programom za zaštitu potrošača;
- Sprovođenje aktivnosti utvrđenih Nacionalnim programaom za unaprjeđenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nus proizvode životinjskog porijekla;
- Sprovođenje aktivnosti utvrđenih Planom upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla koji nijesu namijenjeni ishrani ljudi;
- Sprovođenje aktivnosti utvrđenih Nacionalnim programom za unaprjeđenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom;

Ključne, planirane i realizovane aktivnosti sektora u izvještajnom periodu su:

- Zakonodavne aktivnosti po PPCG-u za 2022 godinu u skladu sa Strategijom Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine EU za Poglavlje;
- Izvještavanje EK o realizaciji aktivnosti utvrđenih Strategijom Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine EU za Poglavlje 12;
- Monitoring unaprjeđenja neusaglašenih objekata za hranu životinjskog - Kategorija III u skladu sa odobrenim Planovima unaprjeđenja;
- Godišnje izvještavanje o realizaciji aktivnosti po Nacionalnom programom za unaprjeđenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i nus proizvode životinjskog porijekla;
- Godišnje izvještavanje o realizaciji aktivnosti po Nacionalnom programom za unaprjeđenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom;

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU

- Godišnje izvještavanje o realizaciji aktivnosti po Planu upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla koji nijesu namjenjeni ishrani ljudi sa akcionim planom;
- Izrada Programa mjera za bezbjednost hrane za 2022. godinu i podprograma;
- Sprovođenje, praćenje i izvještavanje o realizaciji pojedinačnih programa monitoringa;
- Izdavanje naloga za vršenje inspekcijskog nadzora, praćenje sprovođenje i mjesečno izvještavanje o sprovedom inspekcijskom nadzoru u skladu sa:
 - Godišnjim planom službene kontrole objekata;
 - Planom kontrole objekata u ljetnjoj turističkoj sezoni;
 - Nacionalnim programom za zaštitu potrošača i AP za 2022. godinu;
 - Prijavama/inicijativama građana i izvještavanje Vlade o sprovedenom inspekcijskom nadzoru u turističkoj sezoni;
- Kontinuirano izdavanje rješenja za odobravanje obavljanja djelatnosti i upisu u registar registrovanih objekata za poslovanje hranom i hranom za životinje;
- Utvrđivanje ispunjenosti uslova tokom odobravanja i na kraju realizacije investicija u sektoru prerade hrane po zahtjevima korisnika kroz pozive IPARD-a u 2022. godini;
- Izradu polugodišnjih i godišnjih izvještaja o napretku;
- Izradu materijala i učešće u Pododboru za poljoprivrede za Poglavlje 12.;
- Kontinuirano i transparentno predstavljanje aktivnosti UBH preko sredstava javnog informisanja (štampani mediji, TV nastupi, WEB objave).

1. ORGANIZACIJA SEKTORA/ ADMINISTRATIVNI KAPACITETI

U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove od februara 2022. godine u Sektoru za bezbjednost hrane sistematizovano je ukupno 34 službeničkih i namješteničkih radnih mjesta, uključujući pomoćnika direktora. U Sektoru za bezbjednost hrane popunjeno je 23 radnih mjesta (1 pomoćnik direktora, 2 načelnika, 3 samostalna savjetnika I, 1 samostalni savjetnik III, 2 namještenika, 14 inspektora za hranu).

SEKTOR ZA BEZBJEDNOST HRANE	Broj sistematizovanih radnih mjesta 23.01.2023.	Broj zaposlenih 23.01.2023.	Upraznjena radna mjesta
Pomoćnik direktora	1	1	/
Odsjek za bezbjednost hrane životinjskog porijekla	4	3	1
Odsjek za bezbjednost hrane neživotinjskog porijekla	4	3	1
Odsjek za hranu za životinje i nus proizvode životinjskog porijekla	4	2	2
Odsjek za inspekciju hrane	21	14	7
UKUPNO	34	23	11

Napomena: U sektoru je zaposleno ukupno 23 izvršilaca. Po ugovoru o djelu za tehničku pomoć pri radu zaposlenih u sektoru angažovano je 5 lica.

2. ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

U izvještajnom periodu, zaposleni iz Sektora za bezbjednost hrane su pripremili ne samo stručne osnove, već i sproveli kompletan proces pravnog usaglašavanja i dobijanja mišljenja/saglasnosti za sve akte od strane nadležnih organa (Sekretarijata za zakonodavstvo, Ministarstva finansija i socijalnog staranja, Ministarstva pravde i ljudskih resursa, Kancelarije za evropske integracije). To je pored izrade samog akta podrazumijevalo i izradu dodatnih dokumenata kao što su: Obrazloženja, Rezimei, Tabele uporednosti -korespondentnosti, Izjave o usklađenosti, RIA obrasci, Klasifikacioni obrasci. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je tako pripremljene akte dostavljalo Vladi na usvajanje i konačno, objavljivanje

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

u Službenom listu. Tokom 2022. godine donijeti su sljedeći propisi:

R.B	NAZIV PROPISA
1.	Pravilnik o uslovima za uvoz hrane i hrane za životinje radi praćenja nivoa radioaktivne kontaminacije zbog incidenta u nuklearnoj elektrani Fukušima („Sl. list CG), broj 32/22" od 25.03.2022.)
2.	Pravilnik o uslovima za uvoz i izvoz hrane i hrane za životinje radi praćenja nivoa radioaktivnosti zbog incidenta u nuklearnoj elektrani u Černobilu (Sl.list CG", br. 13/2022)
3.	Uredba o izmjeni Uredbe o dodacima hrani za životinje i premiksima koji se mogu stavljati na tržište („Sl. list CG“ br. 9/2023)
4.	Uredba o izmjeni uredbe o higijeni hrane („Sl. list CG“ br. 8/2023)
5.	Uredba o izmjeni Uredbe o aditivima koji se mogu koristiti u hrani („Sl. list CG“ br. 133/2022)
6.	Uredba o izmjeni Uredbe o prehrambenim aromama koje se mogu koristiti u i na hrani („Sl. list CG“ br. 4/2023)
7.	Uredba o izmjeni Uredbe o vrstama vitamina i minerala koji se mogu koristiti u proizvodnji suplemenata („Sl. list CG“ br. 8/2023)
8.	Uredba o izmjeni Uredbe o maksimalno dozvoljenim količinama kontaminata u hrani („Sl. list CG“ br. 7/2023)
9.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o maksimalno dozvoljenim količinama rezidua farmakološki aktivnih supstanci veterinarskih lijekova u proizvodima životinjskog porijekla ("Sl. list CG", br. 120/22 od 30.10.2022.)
10.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o metodama za uzimanje uzoraka i laboratorijska ispitivanja hrane za životinje ("Sl. list CG", br. 115/2022 od 14.10.2022. godine, a stupio je na snagu 22.10.2022.
11.	Pravilnik o izmjeni pravilnika o načinu uzimanja uzoraka hrane i metodama laboratorijskih ispitivanja kontaminata u hrani ("Sl. list CG", br. 130/2022 od 1.12.2022. godine).
12.	Pravilnik o izmjeni pravilnika o načinu uzimanja uzoraka hrane i metodama laboratorijskih ispitivanja kontaminata u hrani („Sl.list CG“ br. 130/2022 od 1.12.2022. godine)
13.	Smjernice za stavljanje na tržište suplemenata Broj: 002-310/22-2371 od 11.jula 2022
14.	Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o posebnim uslovima za plastične materijale koji dolaze u kontakt sa hranom ("Sl. list CG", br. 143/22 od 22.12.2022)
15.	Uredba o izmjeni uredbe o mikrobioloskim kriterijumima za bezbjednost hrane („Sl. list CG", br. 8/2023)
16.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu vršenja službene kontrole hrane neživotinjskog porijekla i hrane za životinje neživotinjskog porijekla ("Sl. list CG", br. 143/22 od 22.12.2022)
17.	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu vršenja službene kontrole hrane neživotinjskog porijekla i hrane za životinje neživotinjskog porijekla ("Sl. list CG", br. 143/22 od 22.12.2022)
18.	Uredba o izmjeni Uredbe o posebnim zahtjevima higijene za proizvode životinjskog porijekla ("Sl. list CG", br. 141/21 od 30.12.2021)
19.	Uredba o izmjeni Uredbe o vrstama vitamina i minerala koji se mogu koristiti u hrani ("Sl. list CG", br. 141/21 od 30.12.2021)
20.	Pravilnik o načinu upisa i vođenju centralnog registra registrovanih odnosno odobrenih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane za životinje ("Sl. list CG", br. 115/2022 od 14.10.2022. godine, a stupio je na snagu 22.10.2022.

* (zbog ograničenja – sajber napada, propisi nisu objavljeni na web stranici UBHVFP. Isti su dostupni na stranici "Sl. List CG".

Sektor za bezbjednost hrane je u izvještajnom periodu u skladu sa Planom rada Vlade za 2022.godinu pripremio i dostavio Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede radi slanja Vladi na usvajanje i sljedeće Izvještaje o realizaciji nacionalnih planova/programa u skladu sa obavezom definisanom zaključcima Vlade:

Realizovane obaveze sektora za bezbjednost hrane po Programu rada Vlade za 2022.	
1.	Izrada Petog Izvještaja o realizaciji inoviranog Nacionalnog programa za unaprjeđenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nus proizvode životinjskog porijekla
2.	Izrada Godišnjeg izvještaja o realizaciji Plana upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla koji nijesu namijenjeni ishrani ljudi sa akcionim planom za period novembar 2021-novembar 2022.
3.	Četvrti izvještaj o realizaciji Nacionalnog programa za unaprjeđenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom (za 2021)

U skladu sa zakonskom obavezom Sektor za bezbjednost hrane je sproveo sve neophodne aktivnosti za sprovođenje Programa mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2022. godinu. Ovim programom su utvrđene mjere za praćenje propisanih zahtjeva bezbjednosti hrane, hrane za životinje i predmeta i materijala koji dolaze u kontakt sa hranom, uslovi i način sprovođenja monitoringa, način uzimanja uzoraka, metode laboratorijskih ispitivanja, finansijska sredstva potrebna za finansiranje programa i povezanih aktivnosti kao i mjere i aktivnosti za bolju implementaciju propisanih zahtjeva i postupanja u slučaju prisustva opasnosti u hrani i hrani za životinja. Sredstva za sprovođenje ovog programa opredijeljena su Budžetom Crne Gore za 2022. godinu. Sredstva za sprovođenje ovog programa u iznosu od 281.610,55€ su bila znatno umanjena u odnosu na sredstva opredijeljena u 2021.godini.

5. IZVRŠAVANJE ZAKONA

Zakonom o bezbjednosti hrane („Sl. list CG“, br. 57/15) definisano je da je subjekat u poslovanju hranom ili hranom za životinje dužan da djelatnost proizvodnje, prerade i/ili distribucije hrane ili hrane za životinje obavlja samo u registrovanim odnosno odobrenim objektima i da se ovi objekti upisuju se u Centralni registar registrovanih, odnosno odobrenih objekata koji vodi Uprava. Pravilnikom o načinu upisa i vođenju Centralnog registra registrovanih odnosno odobrenih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane ("Sl. list CG", br. 39/17) i Pravilnikom o načinu upisa i vođenju Centralnog registra registrovanih odnosno odobrenih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane za životinje ("Sl. list CG", br. 115/22) definisane su djelatnosti poslovanja hranom i hranom za životinje koje podliježu odobravanju i djelatnosti koje podliježu registraciji.

Subjektat u poslovanju hranom ili hranom za životinje, prije otpočinjanja obavljanja djelatnosti, dužan je da za objekat u kojem obavlja djelatnost koja podliježe registraciji podnese zahtjev za upis u Registar registrovanih objekata koje vodi Upravi. Subjektat u poslovanju hranom ili hranom za životinje ne smije započeti obavljanje djelatnosti u objektu u kojem se obavlja djelatnost koja podliježe odobravanju, bez prethodno izvršenog komisijskog pregleda, koji se vrši na osnovu podnijetog zahtjeva za odobravanje objekta.

5.1 Odobravanje objekata za hranu

Na osnovu podnijetih zahtjeva od strane subjekata u poslovanju hranom koji obavljaju djelatnosti koje podliježu odobravanju u 2022. godini izdato je 7 rješenja o odobravanju

djelatnosti poslovanja hranom životinjskog porijekla i 38 rješenja o odobravanju obavljanja djelatnosti poslovanja hranom neživotinjskog porijekla, na osnovu prethodno sprovedenog komisijskog pregleda i utvrđivanja ispunjenosti propisanih infrastrukturnih i drugih zahtjeva.

Tokom 2022. godine odobreno je 7 objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane životinjskog porijekla i to:

Djelatnost koja se obavlja u objektu	Ukupan broj objekata za hranu životinjskog porijekla
Klanje papkara	1
Proizvodnja mljevenog mesa i mesnih prerađevina i prerada mesa	2
Otpremni centar za žive školjke	2
Prerada morskih krastavaca	1
Pakovanje jaja	1
UKUPNO	7

Tokom 2022. godine odobreno je 38 objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane neživotinjskog porijekla i to:

Djelatnost koja se obavlja u objektu	Ukupan broj objekata za hranu neživotinjskog porijekla
Proizvodnja vina i alkoholnih pića	5
Proizvodnja bezalkoholnih pića	3
Proizvodnja konditorskih proizvoda,	3
Prerada voća, povrća, pečurki i aromatičnog bilja	8
Proizvodnja pekarskih proizvoda	7
Proizvodnja kolača i sladoleda	2
Prepakivanje hrane	5
Proizvodnja maslinovog ulja	2
Institucionalna kuhinja	3
UKUPNO	38

5.2 Registracija objekata

U Centralnom registru registrovanih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane koje podliježu registraciji ,na dan 31.12.2022. godine, upisano je ukupno 17704 objekata od kojih je:

- 3735 objekata u kojima se obavlja djelatnost primarne proizvodnje hrane životinjskog porijekla (pčelinjaci/med, uzgajališta riba i školjki, proizvodnja jaja)
- 4121 poljoprivrednih proizvođača hrane biljnog porijekla (njive, voćnjaci, plastenici i dr.)
- 3345 objekata u kojima se obavlja djelatnost prerade sirovog mlijeka na poljoprivrednim gazdinstvima i proizvodnja proizvoda od mlijeka (sir/kajmak)
- 240 objekata u kojima se obavlja djelatnost prerade voća, povrća, žitarica na poljoprivrednim gazdinstvima i proizvodnja prerađenih proizvoda (med, vino, sokovi, džemovi i dr.)
- 6433 objekata u kojima se obavlja djelatnost prodaje na malo i veliko hrane (trgovina na malo i veliko, ugostiteljstvo, objekti javne ishrane)

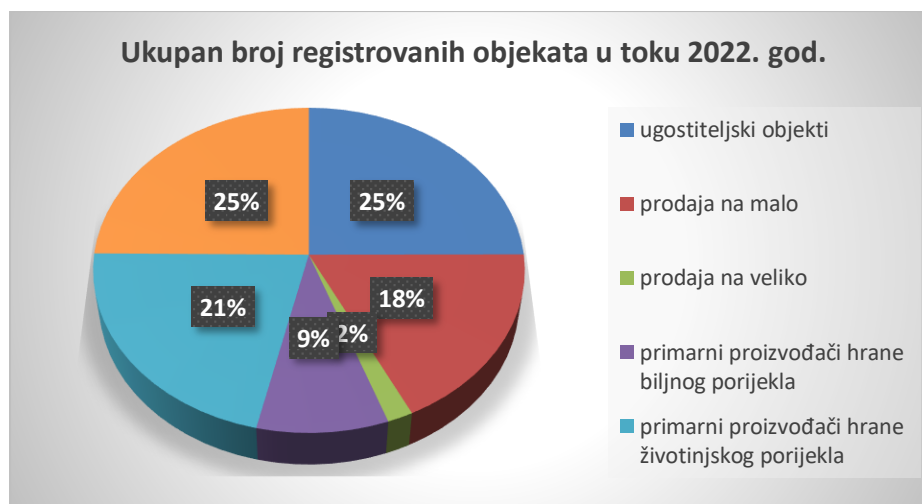
**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

- 190 objekata u kojima se obavlja djelatnost prodaje na malo i veliko hrane hrane za životinje.

Tabelarni prikaz registrovanih objekata za hranu na dan 31.12. 2022. godine

REGISTROVANI OBJEKTI		Ukupan broj	2022. god.
SEKTOR UGOSTITELJSTVA	Restorani	1102	233
	Hoteli	407	48
	Istitucionalne kuhinje	145	10
	Kafe barovi	1026	197
	Pekare	456	75
	Poslastičarnice	147	26
	Picerije	299	67
	Brze hrane	352	102
	Ketering	24	5
SEKTOR TRGOVINE	Pokretni objekti –štandovi	200	57
	Prodaja na malo	1980	319
	Prodaja na veliko/skladištenje hrane prodaja na veliko (sa i/ili bez temperaturnog režima)	295	32
	Prodaja na malo hrane za životinje	10	168
	Prodaja na veliko hrane za životinje	1	22
PRIMARNA PROIZVODNJA I PRERADA	Primarna proizvodnja hrane biljnog porijekla		
	(voće, povrće, žitarice, pečurke)	4121	276
	Primarna proizvodnja hrane životinjskog porijekla		
	☐ riba	26	0
	☐ jaja	200	23
	☐ med	3487	636
	☐ školjke	22	0
	Proizvodnja i prerada hrane na polj. gazdinstvima od sopstvenih sirovina		
	☐ proizvodi od mlijeka	3345	619
☐ voće, povrće, aromatično bilje	240	141	

U toku 2022. godine u Registar registrovanih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane, djelatnosti na nivou primarne proizvodnje i djelatnosti nakon primarne proizvodnje, upisano je 2837 objekata: 710 ugostiteljska objekta, 408 objekata za prodaju na malo hrane, 24 objekta za prodaju na veliko hrane, 276 primarnih proizvođača hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje, 659 primarnih proizvođača hrane životinjskog porijekla na nivou primarne proizvodnje, 619 malih proizvođača hrane na poljoprivrednim gazdinstvima koji vrše preradu primarnih proizvoda životinjskog porijekla isključivo od sopstvenih sirovina i 141 malih proizvođača hrane na poljoprivrednim gazdinstvima koji vrše preradu primarnih proizvoda biljnog porijekla isključivo od sopstvenih sirovina. U izvještajnom periodu iz registra je zbog prestanka obavljanja djelatnosti izbrisano 53 objekata.

Grafik br.1 - Procentualni prikaz ukupnog broja registrovanih objekata za hranu

Monitoring neusaglašenih, privremeno odobrenih objekata za hranu životinjskog porijekla (kategorija III)

Zakonom o bezbjednosti hrane („Sl. list CG“, br. 57/15) definisani su uslovi i postupak za unaprjeđenje objekata za hranu odobrenih prema ranije važećim propisima i stvoreni su preduslovi za uspostavljanje i organizaciju službene kontrole hrane i hrane za životinje u skladu sa EU pravilima kontrole primjenom različitih kontrolnih metoda i tehnika. U 2017. godini donijet je Nacionalni program za unaprjeđenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nusproizvode životinjskog porijekla (u daljem tekstu: NPUO).

U NPUO koji je Vlada usvojila predstavljeni su objekti koji su usaglašeni sa EU zahtjevima i imaju trajna odobrenja za obavljanje djelatnosti, kao i objekti koji nijesu usaglašeni sa EU zahtjevima i imaju privremena odobrenja za obavljanje djelatnosti, nakon prethodno dostavljenih i odobrenih planova unaprjeđenja od strane Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. Svim objektima je dodijeljen veterinarski kontrolni broj. Privremena odobrenja su izdata do krajnjeg roka za otklanjanje neusaglašenosti utvrđenog u odobrenom Planu unaprjeđenja za svaki objekat pojedinačno. Ovi objekti, sa privremenim odobrenjem za obavljanje djelatnosti, svoje proizvode mogu stavljati na tržište Crne Gore i tržišta trećih zemalja. Radna grupa za praćenje, koordinaciju i procjenu efikasnosti procesa unaprjeđenja objekata je krajem 2019. godine, nakon evaluacije dostavljenih izvještaja inspektora o sprovedenim kontrolama neusaglašenih objekata i stepena otklanjanja nepravilnosti po Planovima unaprjeđenja ocijenila da je neophodno stvoriti uslove za nastavak poslovanja ovih objekata i dalje korišćenje dostupnih sredstava podrške (IPARD) jer i dalje, određeni broj subjekata nije uspio u potpunosti da završi aktivnosti u skladu sa rokovima datim u planovima unaprjeđenja.

Najčešći razlog za neizvršavanje planiranih aktivnosti, odnosno neotklanjanje neusaglašenosti, je nedostatak finansijskih sredstava za investicije u infrastrukturu. Shodno navedenom, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove–Sektor za bezbjednost hrane je inicirao donošenje nove Odluke o produženju rokova za otklanjanje neusaglašenosti u odobrenim objektima za hranu.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja je uvažavajući razloge i značaj za očuvanje objekata i povećavanje proizvodnje hrane donio Odluku o produženju rokova za otklanjanje neusaglašenosti u odobrenim objektima za hranu broj 323-53/19-1 od 25.10.2019 godine. Ovom odlukom su stvoreni uslovi za produžavanje rokova za otklanjanje neusaglašenosti u objektima kategorije III koji imaju privremena odobrenja. U skladu sa postupkom utvrđenim ovom Odlukom, nakon podnošenja zahtjeva i zapisnika nadležnih inspektora, Uprava je izvršila pregled 52 dostavljena, pojedinačna Plana unaprjeđenja i nakon toga odobrila subjektima u poslovanju hranom nove rokove za unaprjeđenje i donijela nova privremena odobrenja za obavljanje djelatnosti do datuma završetka unaprjeđenja objekta datih u novim, inoviranim Planovima unaprjeđenja. Krajnji rok za otklanjanje neusaglašenosti je 31. decembar 2025. godine. (rok odobren od strane Evropske komisije, Pregovračka pozicija - Poglavlje 12). Sektor za bezbjednost hrane je pripremio Izmjene Nacionalnog programa za unaprjeđenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nusproizvode životinjskog porijekla, koji je Vlada Crne Gore usvojila na sjednici 3. novembar 2021.godine.

Radna grupa za praćenje, koordinaciju i procjenu efikasnosti procesa unaprjeđenja objekata je tokom 2022. godine izvršila neposrednu kontrolu svih objekata kategorije III u cilju utvrđivanja stepena napretka i postupanja po novoodobrenim planovima unaprjeđenja i utvrdila da subjekti u poslovanju u visokom procentu poštuju i izvršavaju obaveze po planovima unaprjeđenja. Određeni broj subjekata je prestao sa radom.

Na bazi zaključka Vlade, a u skladu sa obavezom utvrđenom Programom rada Vlade Crne Gore za 2022.godinu (IVQ) pripremljen je Peti izvještaj o realizaciji NPUO za period od 1.septembra 2021.godine do 1.decembra 2022.godine.

Usaglašenost objekata za proizvode životinjskog porijekla na dan 31. decembar 2022. godine

Djelatnost	Usaglašeni sa EU zahtjevima	Neusaglašeni sa EU zahtjevima	Ukupno
klanice-papkari	5	13*	18
klanice-živina	3	0*	3
mesne prerađevine	1	0	1
prerada mesa	11	16*	27
obrada crijeva	1	1	2
prerada mlijeka	11	12*	23
proizvodi ribarstva	4*	0	4
centri za školjke	2	0	2
pakovanje jaja	3	3	6
skladištenje hrane	30*	10	40
UKUPNO	71	55	126

*Napomena: Objekti prestali sa radom i obavijestili Upravu o prestanku obavljanja djelatnosti u skladu sa zakonom.

Generalno posmatrano, evidentno je unaprjeđenje objekata u prethodnom periodu u odnosu na presjek stanja objekata koji je dostavljen Evropskoj komisiji krajem 2014. godine, kada su samo 3 objekta bila u potpunosti usaglašena sa EU zahtjevima. Zahvaljujući činjenici da je Poglavlje 12 otvoreno i da je na taj način Crna Gora dobila dodatne smjernice i podršku EU, u cilju potpunog usaglašavanja sa standardima EU, proces usaglašavanja objekata je značajno dobio na zamahu. Činjenica da je za samo osam godina sa EU zahtjevima usaglašen 71 objekat za proizvodnju proizvoda životinjskog porijekla, govori u prilog tome da su sve aktivnosti nadležnih organa, kako u dijelu stvaranja pravnih preduslova, planiranja i donošenja stručnih i pravovremenih odluka doprinijele prvenstveno nastavku poslovanja ovih objekata bez ograničenja, korišćenju dostupnih podrški (IPARD), povećavanju proizvodnje

hrane i izvozu hrane na tržišta zemalja iz okruženja ali i na tržište EU.

Dodatno, značajno je unaprijeđen nivo obučenosti i poznavanje subjekata u poslovanju hranom sa novo usvojenim nacionalnim pravilima, potpuno usaglašenim sa EU standardima u ovoj oblasti što doprinosi značajno boljem nivou pripremljenosti subjekata za sigurno i održivo poslovanje i nakon pristupanja Crne Gore EU.

Sve ove aktivnosti su sprovedene na način koji je mjerljiv. Rezultat tih aktivnosti, kao i saradnja sa subjektima u poslovanju hranom koji su sa svoje strane pokazali veliku odgovornost i posvećenost je 71 potpuno usaglašen objekat sa EU standardima što je vrijedno pažnje posebno sa aspekta očuvanja i povećanja proizvodnje hrane životinjskog porijekla u Crnoj Gori, za domaće i evropsko tržište. Subjekti u poslovanju hranom životinjskog porijekla su najzastupljeniji korisnici IPARD programa, Mjera 3 -Prerada, najčešće za investicije za rekonstrukciju i opremanje objekata po Planovima unaprijeđenja.

Uporedni prikaz usaglašenih objekata za proizvode životinjskog porijekla krajem 2014. godine i krajem 2022. godine

Djelatnost/sektori	Potpuno usaglašeni sa EU zahtjevima 2014.godine	Potpuno usaglašeni sa EU zahtjevima 2018.godine	Potpuno usaglašeni sa EU zahtjevima 2021.godine	Potpuno usaglašeni sa EU zahtjevima 2022.godine
Sektor mesa	2	13	17	21
Sektor mlijeka	0	10	10	11
Sektor ribarstva	1	6	7	6
Ostalo (jaja, skladišta)	0	34	34	33
Ukupno	3	63	68	71

6. PROJEKTNE AKTIVNOSTI

1) MIDAS 2- Drugi Projekat institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede Crne Gore
Sektor za bezbjednost hrane je kontinuirano i blagovremeno izvršavao poslove u cilju realizacije svih aktivnosti definisanih Komponentom 2 - Podrška za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. Potkomponenta 2.1: **Sigurno upravljanje nusproizvodima životinjskog porijekla (ABP).**

U skladu sa zaključcima Vlade (akt 04-6327/7, od 9. decembra 2021. godine), Ministarstvo finansija i socijalnog staranja je u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Svjetskoj Banci u decembru 2021. godine zvanično podnijelo zahtjev za restrukturiranje MIDAS 2 projekta. Ovaj zahtjev je odobren u junu 2022. godine i alocirana su sredstva za izgradnju postrojenja za preradu nus proizvoda životinjskog porijekla u okviru MIDAS 2 projekta i produženo je vrijeme trajanja projekta do juna 2025. godine, kako bi bilo vremena da se ovo postrojenje izgradi.

Vlada Crne Gore je razmotrila i usvojila Godišnji izvještaj o realizaciji plana upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla koji nijesu namjenjeni ishrani ljudi sa akcionim planom (period od 1. oktobra 2020.godine do 1. decembra 2022. godine) i zadužila Upravu za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove da ažurira akcioni plan koji je sastavni dio Plana upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla koji nijesu namjenjeni ishrani ljudi sa akcionim planom.

Realizacijom ovog projekta planirano je uspostavljanje službenog, sveobuhvatnog sistema kontrole za sigurno odlaganje i/ili preradu nusproizvoda životinjskog porijekla (ABP).¹

¹ Crna Gora (Ministarstvo finansija i socijalnog staranja kao potpisnik, a Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede kao korisnik) su sa Svjetskom bankom 08. marta 2018. godine potpisali Sporazum o zajmu za implementaciju Drugog Projekta institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede Crne Gore (MIDAS 2). Cilj projekta je poboljšanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i ribarstva u Crnoj Gori kroz unaprijeđenu

Realizacija aktivnosti po ovom projektu je podrška za ispunjavanje mjerila u okviru Poglavlja 12 (Bezbednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika).

2) MIDAS 2- Razvoj održivog veterinarskog informacionog sistema (VIS)

U okviru ovog projekta biće razvijen sveobuhvatan sistem za upravljanje veterinarskim informacijama (VIS) za UBHVFP kao nacionalnog referentnog tijela za zdravlje životinja, bezbednost hrane i veterinarsko javno zdravlje, u skladu sa zakonskim okvirom koji pokriva bezbednost hrane, zdravlje životinja, dobrobit životinja i zdravlje biljaka u Crnoj Gori.

Sektor za bezbednost hrane je u 2022.godini kontinuirano i blagovremeno izvršavao poslove u cilju realizacije aktivnosti i implementacije navedenih projekata, što će se nastaviti i u narednom periodu, odnosno do krajnjeg ispunjena projektnih ciljeva.

7. SPROVOĐENJE INSPEKCIJSKOG NADZORA U 2022.GODINI - INSPEKCIJA ZA HRANU

7.1 Unutrašnja kontrola

U skladu sa planom kontrola i nadležnostima i ovlaštenjima utvrđenim zakonima inspektori za hranu su tokom 2022. godine vršili inspekcijski nadzor nad objektima za obradu, preradu, pripremu, usluživanje, distribuciju, catering i promet hrane, hrane za životinje i nus proizvode životinjskog porijekla. Službene kontrole sprovedene su u skladu sa: Godišnjim planom službenih kontrola objekata životinjskog i neživotinjskog porijekla, Programom mjera bezbednosti hrane za 2022.godinu, Akcionim planom kontrole u ljetnjoj turističkoj sezoni za 2022. godinu, po prijavama i peticijama potrošača, RASSF notifikacijama.

Predmet inspekcijskog nadzora su svi registrovani ili odobreni objekti, upisani u Centralni registar objekata za hranu Uprave za bezbednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. To su pored objekata iz primarne proizvodnje (ribnjaci, farme, njive, voćnjaci, staklenici i dr.) i svi odobreni objekti za proizvodnju i preradu mesa i proizvodnju mljevenog mesa, prerađevina i proizvoda od mesa, preradu mlijeka, obradu i preradu proizvoda ribarstva, sakupljanje, pakovanje i obradu školjki, sakupljanje i pakovanje jaja, preradu i obradu proizvoda biljnog porijekla (proizvodnja brašna, hleba, peciva i kolača, začina, čajeva, alkoholnih i bezalkoholnih pića, maslinovog ulja, sirila, sirćeta, dodataka ishrani, pakovanje izvorske vode, uključujući i objekte za skladištenje i prodaju na veliko hrane sa temperaturnim ili bez temperaturnog režima i objekte za prodaju na malo hrane (catering, prodavnice/supermarketi, pijace). Učestalost nadzora, metode i tehnike kontrole (pregled, inspekcija, monitoring) kao i predmet kontrole određeni su u skladu sa analizom rizika pri čemu su uzeti u obzir sljedeći kriterijumi: vrste hrane, količine stavljene u promet - iz uvoza i domaće proizvodnje, porijeklo, zastupljenost u ishrani i dr, kao i rezultati nadzora iz prethodne godine.

Cilj sprovođenja inspekcijskog nadzora je utvrđivanje da li subjekti u poslovanju hranom izvršavaju propisane obaveze tokom obavljanja registrovane ili odobrene djelatnosti a koji se prvenstveno odnose na: zahtjeve higijene (uređenje prostorija, oprema za čuvanje hrane, opremu za obradu, pripremu i usluživanje hrane, oprema za pranje ruku/hrane, snadbijevanje vodom, odvođenje otpadnih voda iz objekta, uklanjanje i rukovanje otpadom od hrane, lična higijena i zdravlje zaposlenih lica) u bilo kojoj fazi prerade, proizvodnje i distribucije hrane i da li sprovode sve propisane postupke kojim se obezbjeđuje da se na tržište stavi samo bezbedan proizvod, propisno upakovan i označen. Pored provjere ispunjenosti navedenih zahtjeva kontrolisano je porijeklo/sledljivost hrane, nutritivne i/ili zdravstvene tvrdnje, rokovi upotrebe i opšta senzorna svojstva hrane zatečene u prometu. Vršena je i provjera

državnu podršku u Crnoj Gori u skladu sa zahtjevima za pristupanje EU. Projekat je koncipiran u cilju pružanja podrške Crnoj Gori u ispunjenju nekoliko posebnih mjerila za EU poglavlja 11, 12 i 13. Vrijednost MIDAS 2 projekta je 30 mil EUR, a predviđeno je da Projekat traje 5 godina, tj. do 2023. godine. Ukupan trenutni iznos povučenih sredstava je € 6,23 miliona eura.

bezbjednosti vode, uzimanjem uzoraka za laboratorijski ispitivanje.

Tokom 2022.gdine sprovedeno je uzimanje uzoraka po Programu monitoringa bezbjednosti hrane za 2022 godinu, i u skladu sa procjenom rizika vršeno je uzorkovanje određenih kategorija hrane iz uvoza kao i hrane stavljene na tržište, bez obzira da li je hrana porijeklom iz uvoza ili domaće proizvodnje. Kontinuirano su sprovedene aktivnosti i uzimanje uzoraka po pojedinačnim programima - školjki, rezidua veterinarskih lijekova, pesticida, nitrata, listerije, kontaminenata, briseva radnih površina i opreme u ugostiteljskim objektima, kontrola kvaliteta hleba i peciva, sadržaj soli kao i kvaliteta soli u odnosu na sadržaj joda i dr.). Program mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2022.godinu je realizovan u cjelosti i za svaki pojedinačni podprogram monitoringa je izrađen izvještaj o realizaciji i rezultatima ispitivanja uzetih uzoraka.

Pri sprovođenju inspekcijskog nadzora postupano je u skladu sa načelima predostrožnosti, preventivnosti i srazmjernosti uz preduzimanje upravnih mjera u skladu sa utvrđenom neusaglašenosti. Nepravilnosti su se najčešće odnosile na: nehigijensko rukovanje hranom tokom obrade, prerade i čuvanja, neodržavanje higijene uređaja, prostorija, opreme, neobezbjeđivanje adekvatnih rashladnih uređaja, neposjedovanje dokaza o zdravlju zaposlenih lica i o porijeklu hrane, nevođenje obaveznih evidencija o dobavljačima hrane, temperaturama obrade i /ili čuvanja hrane, upise u registre za obavljanje djelatnosti proizvodnje i prometa hrane, kao i neposjedovanje rješenja za obavljanje djelatnosti proizvodnje i prometa hrane izdatog od nadležnog organa i sl.

Izveštaj o realizovanim aktivnostima inspekcije za hranu, granične veterinarske i fitosanitarne inspekcije u ljetnjoj turističkoj sezoni 2022.godine dostavljen je Ministarstvu ekonomije u propisanom roku.

Tokom 2022. godine, **u unutrašnjoj kontroli**, izvršeno je ukupno 9495 inspekcijskih nadzora u objektima u kojima se obavlja poslovanje hranom i hranom za životinje.

Zbog utvrđenih nepravilnosti inspektori za hranu su preduzeli 1220 upravnih mjera i radnji:

- 89 rješenja o privremenoj zabrani obavljanja djelatnosti do otklanjanja utvrđenih nepravilnosti;
- 149 rješenja o otklanjanju infrastrukturnih neusaglašenosti u određenom roku;
- 107 rješenja o zabrani rada licima bez dokaza o zdravstvenoj sposobnosti za rad sa hranom;
- 30 rješenja o stavljanju robe van prometa i uništavanju nebezbjednih namirnica u objektu bilo zbog neadekvatnog održavanja, promijenjenih organoleptičkih svojstava ili neposjedovanje dokumentacije o porijeklu;
- 723 ukaza;
- 156 prekršajnih naloga u iznosu od 51.401,70€;
- 6 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Izvršeno je i 554 kontrolna pregleda.

Tokom 2022. godine po zahtjevu poljoprivrednih proizvođača, vršen je upis gazdinstava odnosno objekata na gazdinstvima u Centralni Registar registrovanih objekata za hranu. U ovim objektima se vrši proizvodnja i prerada malih količina primarnih proizvoda (bilja – voća i povrća, sokova, džemova, meda, mlijeka, čajeva) od proizvoda proizvedenih na sopstvenom imanju. Na ovaj način unaprijeđen je sistem kontrole i stvoreni su svi uslovi za stavljanje na tržište ovih proizvoda prodajom na sopstvenom gazdinstvu, na pijacama, maloprodajnim i ugostiteljskim lokalnim objektima.

Uprava je u skladu sa obavezom utvrđenom Agrobudžetom za 2022. godinu Mjera 1.1-3. - Podrška preradi mlijeka na gazdinstvu, izvršila uzimanje uzoraka sira ili kajmaka sa svih registrovanih gazdinstava koji su podnijeli zahtjev Ministarstvu za ostvarivanje premije. Tokom 2022. godine izvršeno je uzorkovanje 5084 uzoraka sira ili kajmaka sa registrovanih gazdinstva.

GODINA:	2019		2020		2021		2022	
KVARTAL:	I	II	I	II	I	II	I	II
Broj uzetih uzoraka sira/kajmaka	1476	1481	1960	1968	0	2092	2469	2469
Ukupan broj uzetih uzoraka sira/kajmaka	2957		3928		2092		4938	

7.2 Uvoz hrane i materijala i predmeta koji dolaze u kontakt sa hranom

Tokom 2022.godine izvršen je pregled 19.111 uvezenih pošiljki hrane neživotinjskog porijekla i 4921 pošiljki predmeta i materijala koji dolaze u kontakt sa hranom.

Pregled svake, pojedinačne pošiljke, obuhvatao je sledeće:

- pregled dokumentacije tj. komercijalnih dokumenata, po potrebi i drugih dokumenata koji prate pošiljku;
- identifikacioni pregled tj. provjeru da sertifikati ili drugi dokumenti koji prate pošiljku odgovaraju oznakama i sadržaju pošiljke; i
- fizički pregled tj. provjera same hrane, uključujući provjeru prevoznog sredstva, pakovanja, označavanja i temperature, uzimanje uzoraka za laboratorijsko ispitivanje i ostale potrebne provjere kako bi se potvrdila ispunjenost zahtjeva utvrđenih propisima o bezbjednosti hrane.

Od ukupno 19.111 pregledanih pošiljki hrane iz uvoza, za laboratorijska ispitivanja propisanih zahtjeva bezbjednosti (mikrobiologija, kontaminanti, rezidue pesticida, radioaktivnost), uzeto je 2.039 uzorka, a od 4.921 pošiljke predmeta i materijala koji dolaze u kontakt sa hranom uzeto je 160 uzoraka. ***Tokom 2022. godine za izvršene preglede pošiljki iz uvoza hrane i predmeta i materijala koji dolaze u kontakt sa hranom, naplaćene su naknade u iznosu od 783.097,00€.*** Tokom izvještajnog perioda od ukupnog broja pregledanih pošiljki iz uvoza, hrane neživotinjskog porijekla u nadležnosti inspekcije za hranu, zbog utvrđenih neusaglašenosti sa propisanim zahtjevima bezbjednosti zabranjen je uvoz i stavljanje u slobodan promet 8 pošiljki hrane u ukupnoj količini od 43,572 kg/lit. Sve pošiljke sup o zahtjevu uvoznika vraćene inoisporučiocu. Vraćena je i 1 pošiljka predmeta (posuđa- 1535 komada).

7.4 POSTUPANJE PO INICIJATIVAMA

U izvještajnom periodu inspekciji za hranu je podnijeto 132 inicijative koje su se odnosile na loše higijenske uslove u objektima, proizvode isteklog roka upotrebe, proizvode bez deklaracija, izmijenjenu boju i miris određene hrane, rad subjekata bez odobrenja nadležnog organa. Po svakoj zaprimljenoj inicijativi izvršen je pregled, a o preduzetim mjerama i radnjama obaviješteni su podnosioci inicijativa koji su ostavili svoje podatke (mejl, adresu, telefon).

SEKTOR VETERINE

DJELOKRUG RADA SEKTORA

Stručni i upravni poslovi u Sektoru veterine su poslovi koji se odnose na: zdravlje životinja,

zaštitu dobrobiti životinja, identifikaciju i registraciju gazdinstava i životinja, međunarodni promet životinja i proizvoda životinjskog porijekla, pripremu stručnih osnova, sprovođenje, usklađivanje i praćenje propisa iz oblasti; izdavanje stručnih uputstava, brošura, priručnika, instrukcija i mjera; utvrđivanje i praćenje ispunjenosti uslova za vršenje poslova iz ovih oblasti; uspostavljanje i vođenje registara; učešća u: radu međunarodnih institucija; planiranju finansiranja, izradi planskih dokumenata, strategija, izvještaja, analiza, informacija i drugih materijala, davanje stručnih mišljenja i obavljanje drugih poslova koji su određeni u nadležnost drugim zakonima (o zaštiti potrošača, o lijekovima, poljoprivredi, biocidima, genetski modifikovanim organizmima, zaštiti životne sredine).

Službene kontrole/inspekcijski nadzor obuhvataju: nadzor nad primjenom zakona i podzakonskih akata iz oblasti zdravlja životinja, zaštite dobrobiti životinja, identifikacije i registracije životinja, veterinarskih lijekova (kontrola prometa lijekova na veliko i kontrola upotrebe); preduzimanje i izvršavanje upravnih mjera i radnji pri utvrđivanju neusaglašenosti sa propisanim zahtjevima, podnošenje prekršajnih naloga, zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka i/ili krivičnih prijava i izvještavanje o sprovođenju službenih kontrola po utvrđenim planovima službene kontrole i programima monitorniga.

Sektor za veterinu učestvuje u IPARD projektima i određen je za tehničko tijelo (Memorandum o saradnji između Uprave za bezbjednost hrane i Direktorata za plaćanje Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja) tokom implementacije IPARD II Mjera I, u oblasti potvrđivanja obaveza potencijalnih korisnika utvrđenih propisima o zaštiti dobrobiti životinja odnosno nacionalnim i EU propisima. U 2022. godini od strane Direktorata za plaćanje dostavljeno je 96 zahtjeva za terenske komisijske kontrole aplikanata, koje su realizovane sa najmanje dvije posjete, u zavisnosti od statusa predmeta. Nakon terenske kontrole dato je mišljenje o ispunjenosti zahtjeva za zaštitu dobrobiti životinja, sa preporukama za ispunjenje minimalnih uslova, gdje su utvrđena odstupanja od propisanih zahtjeva.

Pored navedenih poslova aktivnosti sektora su usmjerene i na: sprovođenje obaveza u EU integracijama: Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, implementaciju Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine Evropske unije za poglavlje 12 – bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika, sa opštim akcionim planom i posebnim akcionim planom za suzbijanje i iskorjenjivanje klasične kuge svinja, pregovarački proces sa EU i drugih preuzetih obaveza kroz stalna ili povremena radna tijela i komisije.

Stručni i upravni poslovi organizovani su u tri odsjeka:

1. Odsjek za zdravlje, zaštitu dobrobiti životinja i identifikaciju i registraciju životinja;
2. Odsjek za međunarodni promet;
3. Odsjke za veterinarsku djelatnost, veterinarske lijekove, antimikrobnu rezistenciju i monitoring rezidua;
4. Odsjek za veterinarsku inspekciju.

Stručni i upravni poslovi ogledaju se kroz pripremanje stručnih osnova, sprovođenje, usklađivanje i praćenje propisa iz oblasti nadležnosti; izdavanje stručnih uputstava, priručnika, instrukcija; utvrđivanje i praćenje ispunjenosti uslova za vršenje povjerenih poslova; uspostavljanje i vođenje registara; učešće u radu međunarodnih institucija iz oblasti nadležnosti; planiranje finansiranja, izradu planskih dokumenata, strategija, izvještaja, analiza, informacija i drugih materijala, izdavanje stručnih mišljenja i izvršavanje drugih poslova koji su određeni u nadležnost drugim zakonima.

Službene kontrole/inspekcijski nadzor obuhvataju: nadzor nad primjenom zakona i podzakonskih akata iz nadležnosti; preduzimanje i izvršavanje upravnih mjera i radnji pri utvrđivanju neusaglašenosti sa propisanim zahtjevima, podnošenje prekršajnih naloga, zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka i/ili krivičnih prijava i izvještavanje o sprovođenju službenih kontrola po planovima službene kontrole i programima monitorniga.

Realizacija Programa mjera kao realizacija strateške politike

U oblasti zdravstvene zaštite životinja definisani su poslovi od javnog interesa kroz koje Crna Gora obezbjeđuje zaštitu domaće prouzvodnje od gubitaka koje mogu prouzrokovati bolesti životinja čime se doprinosi konkurentnosti domaćih proizvoda. Zdravstvena zaštita životinja doprinosi zaštiti zdravlja životinja, ali i humanog zdravlja. Sprovedenjem mjera spriječava se unošenje i širenje zaraznih bolesti na teritoriju Crne Gore, obezbjeđuje održiva proizvodnja hrane životinjskog porijekla i indirektno utiče kako ne bi došlo do sprovođenja mjera koje iziskuju ogromna finansijska sredstva, a sprovede se u cilju eradikacije odnosno iskorijenjivanja zaraznih bolesti životinja.

Pored navedenih poslova, sektor učestvuje aktivno:

- u radu sa NVO kroz realizaciju Sektorske analize za oblasti u skladu sa Zakonom o NVO;
 - o na sprovođenje obaveza iz EU integracija;
 - o Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju; Program pristupanja Crne Gore EU;
 - o implementacija Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine EU;
 - o pregovarački proces za zatvaranje pregovaračkog poglavlja 12 i drugih poglavlja: 1, 11 i dr.;
 - o obaveze prema međunarodnim organizacijama: OIE, EUFMD, EFSA, EK, CEFTA i dr.;

Ključne, planirane i realizovane aktivnosti sektora u izvještajnom periodu su:

- aktivnosti po PPCG (2020-2022) i Strategiji za Poglavlje 12 i izvještavanje;
- izrada i sprovođenje Programa mjera obavezne zdravstvene zaštite životinja za 2021. godinu sa podprogramima;
- vršenje inspeksijskog nadzora i izvještavanje;
- postupanja po Zakonu o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti;
- postupanja prijavama/inicijativama građana i izvještavanje o sprovedenom nadzoru;
- učešće u sprovođenju inspeksijskog nadzora tokom COVID;
- provjera ispunjenosti uslova po javnim ovlaštenjima;
- propisivanje veterinarskih uslova za uvoz životinja, hrane životinjskog porijekla i hrane za životinje životinjskog porijekla;
- propisivanje uslova za karantin prilikom uvoza živih životinja, kao i za karantin u unutrašnjem prometu;
- aktivnosti na izgradnji, rekonstrukciji i održavanju graničnih prelaza;
- obuke fitosanitarnih inspektora i odgovornih lica;
- davanje mišljenja na izmjene i dopune zakona i drugih akata;
- ažuriranje web stranice i dr.

ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

U izvještajnom periodu u Sektor veterine je pripremio stručne osnove i sproveo kompletan proces usaglašavanja sa nadležnim organima do objavljivanja u Službenom listu.

Tokom 2022.godine donijeti su sljedeći propisi:

R.B	NAZIV PROPISA	SL. LIST	DATUM
1.	Izvještaj o realizaciji nacionalnog Programa za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori za 2021. godinu	Zaključak Vlade Br.07-8135/2	28.12.2022
2.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju objekti i oprema za držanje i uzgoj koka nosilja	150/2022	30.12.2022.

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA I ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

Izvršavanje zakona i drugih propisa obuhvata vođenje upravnog postupka, donošenje i izvršenje rješenja i drugih pojedinačnih akata, preduzimanje upravnih mjera i upravnih radnji, praćenje njihovog izvršavanja, davanje objašnjenja, izdavanje stručnih uputstava i instrukcija

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU

za rad i ukazivanje stručne pomoći vršeno je u skladu sa nadležnostima po zakonima:

1. Zakon o veterinarstvu („Službeni list CG“, br. 30/12, 48/15, 57/15, 52/16 i 43/18);
2. Zakon o identifikaciji i registraciji životinja („Službeni list RCG“, broj 48/07 i „Službeni list CG“, br. 73/10, 40/11 i 48/15);
3. Zakon o zaštiti dobrobiti životinja („Službeni list CG“, br. 14/08, 40/11 i 47/15).

U skladu sa zakonskom obavezom Sektor za veterinu je sproveo sve neophodne aktivnosti za sprovođenje Programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2022. godini. Ovim programom su utvrđene mjere za: blagovremeno otkrivanje bolesti životinja uslov za zaštitu zdravlja ljudi od zoonoza i proizvodnju bezbjedne hrane životinjskog porijekla, zaštitu zdravlja životinja; rast stočarske proizvodnje; obezbjeđivanje uslova za nesmetan promet životinja i proizvoda i dr.

Sredstva za sprovođenje ovog programa opredijeljena su Budžetom Crne Gore za 2022. godinu, iznosu od 2.038.531,44€.

Programom mjera za 2022. godinu predviđeno je sprovođenje sljedećih podprograma:

1. Praćenje epizootološke situacije i dijagnostika zaraznih i parazitskih bolesti	12. Klasična kuga svinja
2. Tuberkuloza goveda	13. Afrička kuga svinja
3. Enzooska leukoza goveda	14. Bjesnilo
4. Bruceloza goveda, ovaca i koza	15. Antraks
5. Bolesti pčela	16. Atipična kuga živine
6. Avijarna influenza	17. Identifikacija i registracija životinja
7. Plavi jezik	18. Monitoring salmonele
8. Bolest kvrgave kože goveda	19. Groznica Doline Nila
9. Bovina spongiformna encefalopatija – BSE	20. Stado službeno slobodno od tuberkuloze, bruceloze i enzooske leukoze goveda – dodijela statusa
10. Bolesti riba i školjki	21. Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa u oblasti zdravlja životinja i veterinarskog javnog zdravlja
11. Parazitske bolesti – zoonoze	

IDENTIFIKACIJA I REGISTRACIJA ŽIVOTINJA

Izvještajni period se odnosi na period od 01. januara 2022. godine do 22. avgusta 2022. godine.

U avgustu 2022. godine nakon sajber napada na servere vlade Crne Gore isključeni su i serveri Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. Radi kontinuiranog rada na unaprjeđenju kontrole kretanja životinja, zdravstvenog stanja, suzbijanje i iskorjenjivanja bolesti životinja od ključne je važnosti operativan i funkcionalan sistem identifikacije i registracije životinja.

Do 22. avgusta 2022. godine sprovedene su redovne aktivnosti na poslovima identifikacije i registracije životinja i radi utvrđivanja tačnosti podataka u Centralnom registru gazdinstava preduzeto je niz aktivnosti na utvrđivanju što tačnijeg brojnog stanja životinja. Od tačnosti podataka u Centralnom registru i Elektronskoj bazi podataka zavisi veliki broj povezanih aktivnosti Uprave i drugih organizacija i institucija. Važnost tačnosti podataka ogleda se u nesmetanom funkcionisanju i planiranju zdravstvene zaštite životinja i dodijelu statusa stada slobodnih od određenih bolesti. Takođe, predstavlja i osnov za sigurnu procjenu pri odobravanju podrške kroz dostupne programe Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Elektronska baza se ažurira kroz redovno praćenje aktivnosti koje veterinarske ambulante obavljaju u toku vršenja preventivnih mjera i registraciju gazdinstava i identifikaciju

životinja, evidencije kretanja životinja na osnovu kojih se identifikuju gazdinstva koja ne sprovode zakonom propisane mjere od strane držalaca i pripremaju planovi kontrole koje sprovodi veterinarska inspekcija.

Od tačnosti podataka u Nacionalnom Registru kućnih ljubimaca u koji se upisuju podaci o psu i vlasniku zavisi veliki broj povezanih aktivnosti Uprave za bezbjednosti hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i drugih organizacija i institucija koji se bave zaštitom zdravlja pasa i kontrole pasa lualica. Identifikacija i registracija pasa sprovodi se kroz Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja.

Centralni registar i Elektronska baza podataka i Registar kućnih ljubimaca kreirani su i za potrebe veterinarske inspekcije.

Uprava je vršila stalnu stručnu kontrolu rada veterinarskih ambulanti posebno u dijelu sprovođenja Programa mjera zdravstvene zaštite životinja – tuberkuloza, enzootska leukoza goveda, bruceloza goveda, ovaca i koza, plavi jezik, bolest kvrgave kože, klasična kuga svinja, afrička kuga svinja kao i identifikacije i registracije životinja, s ciljem eliminisanja grešaka pri radu, provjerom stanja na gazdinstvima i upoređivanjem stanja u bazi podataka i dokumentacije ovlašćenih veterinarskih ambulanti.

U 2022. godini izvršeni su upravni i sa njima povezani stručni poslovi koji se odnose na oblast identifikacije i kontrole kretanja i prometa životinja, ustupanje na izvršavanje javnih poslova iz oblasti veterinarstva, vođenje i ažuriranje Centralnog registra gazdinstava i Elektronske baze podataka o životinjama, planiranje finansiranja, izrada uputstava, izvještaja i drugih dokumenata.

Nastavljena je saradnja sa Direktoratom za plaćanja u djelu pojašnjenja zatečenog stanja na gazdinstvima sa životinjama pri vršenju terenske kontrole gazdinstava, kao i saradnja sa nadležnim institucijama, organizacijama, držaocima životinja i subjektima.

Nastavljena je svakodnevna tehnička i usmena podrška korisnicima sistema i svim zainteresovanim stranama.

Identifikacija i registracija pasa, značajna je za kvalitetnu zdravstvenu zaštitu pasa i daje mogućnost za dalje sprovođenje mjera za kontrolu populacije pasa i odgovorno vlasništvo nad njima.

Do 22. avgusta 2022 godine je trajao kontinuiran rad na projektu Razvoj održivog sistema upravljanja veterinarskim informacijama (VIS) za Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede - Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove Crne Gore. Održavani su redovni tehnički sastanci u prostorijama Uprave. Obzirom da je planirano povezivanje sa novim sistemom obavještanja o bolestima životinja (nacionalni NADNS) koji će biti dizajniran u skladu sa zahtjevima i standardima EU i međunarodnim standardima, koji će moći da razmjenjuje relevantne informacije sa sličnim informacionim sistemima u zemlji i sa sistemima van granica Crne Gore u toku 2022 godine izvršeno je i niz obuka za korisnike sistema kojima su prisustvovali i zaposleni iz identifikacije i registracije životinja

Razvoj i implementacija integrisanog veterinarskog informacionog sistema je preduslov za razvoj efikasnog sistema upravljanja zdravljem životinja, dobrobiti životinja, bezbednošću hrane i sledljivošću u lancu proizvodnje hrane životinjskog porekla, kao važnog alata za svakodnevni rad savremenog veterinarskog organa. Uloga veterinarskog informacionog sistema u dijagnostici bolesti životinja, dobrobiti životinja i biosigurnosti, praćenju, nadzoru i obavještanju, kontroli domaće i međunarodne trgovine robom, upravljanju bezbednošću hrane, upravljanju sertifikacijom i praćenju, istraživanju i obavještanju o bolestima i procjeni rizika je od velikog značaja za kvalitet veterinarske usluge.

Nakon sajber napada u avgustu 2022. godine obustavljen je rad na razvoju i implementaciji veterinarskog informacionog Sistema.

ZAŠTITA DOBROBITI ŽIVOTINJA

Tokom 2022. godine u dijelu zaštite dobrobiti životinja, sprovedene su aktivnosti na sistematskom unapređenju postojećih uslova zaštite dobrobiti životinja i pripreme za donošenje novog Zakona o zaštiti dobrobiti životinja. U skladu sa postojećim zakonodavnim okvirom utvrđeni su veterinarsko-sanitarni uslovi, odnosno izdata rješenja za:

- jedan objekat za privremeni smještaj kućnih ljubimaca - pansion koji ispunjava veterinarsko-sanitarne uslove za obavljanje privremenog smještaja kućnih ljubimaca, rješenje je izdato nakon neposrednog uvida na licu mjesta i provjere ispunjenosti propisanih uslova;
- dva objekta za higijenu i eksterijerno uljepšavanje kućnih ljubimaca koji ispunjavaju veterinarsko-sanitarne uslove i uslove neophodne za zaštitu dobrobiti životinja u objektu za higijenu i eksterijerno uljepšavanja kućnih ljubimaca (pasa)
- dvije odgajivačnice kućnih ljubimaca namijenjenih reprodukciji u komercijalne svrhe sa tri i više rasplodnih ženki sa privremenim rješenjima jer se isti objekat nalazi u proceduri otklanjanja nedostataka kako bi se time stekli uslovi za dobijanje trajnog rješenja. Rješenje je izdato nakon neposrednog uvida na licu mjesta i provjere ispunjenosti propisanih uslova.

Svi odobreni objekti upisani su u Registar objekata iz oblasti zaštite dobrobiti životinja koji je objavljen na zvaničnoj internet stranici Uprave.

Takođe, izdata su rješenja za:

- Upis u registar držaoca životinja (pčelinje zajednice) – 680 rješenja;
- Upis u registar držaoca životinja (koke nosije) – 21 rješenje;
- Upis u registar držaoca životinja (tovni pilići) – 10 rješenja;
- Upis u registar držaoca životinja (japanske prepelice)- 1 rješenje;
- Upis u registar držaoca životinja (tovni ćurići) – 1 rješenje;
- Upis u registar držaoca životinja (kopitari) – 200 rješenja.

Svi odobreni objekti upisani su u Registar objekata iz oblasti zaštite dobrobiti životinja koji je objavljen na zvaničnoj internet stranici Uprave.

Izveštaj o realizaciji nacionalnog Programa za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori

Vlade Crne Gore je na 32. sjednici održanoj 15. jula 2021. godine usvojila Program za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori sa Akcionim planom, na predlog Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede – Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.

U skladu sa zaključcima Vlade, Ministarstvo je dužno da jednom godišnje izvještava Vladu Crne Gore o realizaciji Programa, a najkasnije do kraja II Q tekuće godine, za prethodnu godinu.

Problem kontrole populacije pasa, u velikoj mjeri zavisi od postupanja lokalnih uprava, u dijelu njihovih nadležnosti, i njihova je obaveza izrada lokalnih planova kontrole populacije pasa i implementacija istih.

Imajući u vidu navedeno, lokalne samouprave još uvijek ne prepoznaju značaj uspostavljanja sistema kontrole populacije pasa. Ukoliko se u što kraćem roku ne preduzmu mjere na primjeni nacionalnog Programa, identifikovani problemi će prerasti u ozbiljan društveni problem, jer napušteni i psi koji nijesu pod nadzorom predstavljaju zdravstveni, bezbjednosni, socijalni i ekološki problem, a istovremeno, dobrobit ovih životinja je drastično narušena.

Ministarstvo i uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove će nastaviti, u dijelu nadležnosti, saradnju sa lokalnim upravama, nevladinim sektorom, Veterinarskom komorom i drugim zainteresovanim stranama u cilju iznalaženja najprihvatljivijeg rješenja za kontrolu populacije pasa.

Podrška projektima NVO organizacija koje djeluju u oblasti zaštite dobrobiti životinja

U skladu sa pripremljenom sektorskom analizom za 2022 godinu za prioritetne oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih

organizacija iz državnog budžeta prepoznat je problem nedovoljnih kapaciteta državnih institucija i potrebe saradnje nevladinog sektora koje djeluju u oblasti zaštite dobrobiti životinja sa fokusom na napuštene životinje za proizvodnju i napuštene kućne ljubimce. S tim u vezi, sprovedena su tri javna konkursa za projekte i programe nevladinih organizacija u 2022. godini sa ciljem davanja doprinosa za unapređenje uslova zaštite dobrobiti životinja.

Prvi javni konkurs pod nazivom „Unapređenje uslova zaštite dobrobiti životinja u skloništima za napuštene kućne ljubimce” odnosio se na aktivnosti koje su obuhvatale unapređenje tehničkih uslova u skloništima za napuštene životinje (kućne ljubimce) upisanih u registra koji vodi Uprava; kreiranje održivog programa za humano postupanje, upravljanje i kontrolu populacije pasa vezano za izradu lokalnih planova, unapređenje uslova u postojećim skloništima za napuštene/izgubljene životinje, promocija udomljavanja, kao i unapređenje uslova zaštite dobrobiti napuštenih životinja (kućnih ljubimaca) u ukupnom iznosu od 30.000,00€. Podržani su sa ukupno 12 000,00€ projekti/programi dvije nevladine organizacija, i to: NVO „Happy Paws” Podgorica i NVU „Šansa plus” Ulcinj.

Drugim Javnim konkursom pod nazivom „Izgradnja skloništa za napuštene/izgubljene ostale životinje” odnosio se na aktivnosti izgradnje skloništa za napuštene ostale životinje kojim bi se unaprijedili uslovi zaštite dobrobiti za napuštene/izgubljene ostale životinje. Ukupan iznos opredijeljenih sredstava za ovaj Javni konkurs bio je **60.000,00€**. Podržani su sa ukupno 23 550,00€ projekti/programi dvije nevladine organizacija, i to: „Prihvatište i oporavak životinja” Podgorica i „K 9 Montenegro Svjetska zaštita životinja” Podgorica.

Trećim Javnim konkursom pod nazivom „Unapređenje uslova zaštite dobrobiti životinja kroz sterilizacije/kastracije napuštenih kućnih ljubimaca (pasa/mačaka)” odnosio se na aktivnosti kreiranja održivog programa za humano postupanje upravljanje/kontrolu pasa i mačaka kroz sterilizacije/kastracije, kao i udomljavanje napuštenih kućnih ljubimaca. Ukupan iznos opredijeljenih sredstava za ovaj Javni konkurs bio je 10.000,00€. Podržani su sa ukupno 6 000,00€ projekti/programi tri nevladine organizacija, i to: „Feniks” Cetinje, „sPas” Podgorica i „Udruženje veterinarara volontera Crne Gore I prijatelja” Berane.

Ostale aktivnosti

Projekat EU/IPA – Mjera 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ u okviru IPARD-a II 2014–2020

Predstavnici Uprave – Sektor veterine, odsjek za zdravlje i dobrobit životinja i identifikaciju i registraciju životinja, u skladu sa potpisanim Memorandum o saradnji između Uprave i Direktorata za plaćanje - Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, obavljali su ocijenu usklađenosti projektne dokumentacije/planirane/završene investicije podnosioca zahtjeva sa nacionalnim/EU zakonodavstvom i kriterijumima Kodeksa dobre poljoprivredne prakse u oblasti zaštite dobrobiti životinja u okviru IPARD-a II 2014–2020 Mjera 1, Poziv 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava” izdato je 9 potvrda o usaglašenosti investicije sa EU standardima i usaglašenosti poljoprivrednog gazdinstva sa nacionalnim standardima iz oblasti zaštite dobrobiti životinja nakon realizacije investicije.

Takođe, kroz drugi Javni poziv „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava” (od 20. februara 2020. Godine), nastavljeno je sa gore navedenim aktivnostima pri čemu su predstavnici Uprave - Sektor veterine, odsjek za zdravlje i dobrobit životinja i identifikaciju i registraciju životinja, u 2022. godini izdato je 9 potvrda o usaglašenosti investicije sa EU standardima i usaglašenosti poljoprivrednog gazdinstva sa nacionalnim standardima iz oblasti zaštite dobrobiti životinja nakon realizacije investicije. Kroz treći Javni poziv zaprimljeno je 46 zahtjeva za izdavanje Mišljenja o usklađenosti projektne dokumentacije/planirane investicije sa EU propisima u oblasti zaštite dobrobiti životinja, od čega je izdato 43 Mišljenja (od čega su 3 zahtjeva odbijena od strane Direktorata za plaćanje) i 11 Potvrda. Kroz četvrti poziv zaprimljeno je 32 zahtjeva, od čega je izdato dvije Potvrde i 30 Mišljenja.

U skladu sa gore navedenim u 2022. godini od strane Direktorata za plaćanje dostavljeno je 96 zahtjeva za terenske komisijske kontrole aplikanata, koje su realizovane sa najmanje dvije posjete, u zavisnosti od statusa predmeta.

U toku terenske kontrole za potrebe IPARD-a, Mjera 1, ujedno je posvećena pažnja edukaciji tj. podizanju nivoa informisanosti držaoca životinja, naročito u dijelu unapređenja postojećih uslova zaštite dobrobiti životinja u objektima za smještaj životinja za proizvodnju.

Imajući u vidu da su držaoci zapravo ključni akteri, kako u ovoj oblasti tako i u dijelu koji se odnosi na sistem I&R životinja, podsjetili smo ih na obaveze i dužnosti u pogledu prijave novih gazdinstava, prijava kretanja sa i na gazdinstvo, novorođenih životinja, uginulih ili zaklanih životinja i zdravstvene zaštite i zaštite dobrobiti životinja.

Savjet za zaštitu životinja

Vlada Crne Gore je na sjednici od 24. maja 2018. godine donijela Odluku o osnivanju Savjeta za zaštitu životinja („Službeni list CG“, broj 40/18) koja je stupila na snagu 30.06.2018. godine.

Savjet za zaštitu životinja je osnovan radi praćenja razvoja naučnih i stručnih saznanja na području zaštite životinja i predlaganja načina poboljšanja zaštite životinja u Crnoj Gori, davanja stručnih mišljenja po pitanjima etike i zaštite životinja u postupcima upotrebe životinja za eksperimente. Savjet treba da doprinese kreiranju ambijenta za sistemsko i opšte prihvatljivo rješenje za dalje unapređenje oblasti zaštite dobrobiti životinja na svim nivoima jer je briga o životinjama i dobrobiti životinja etičko, moralno i zdravstveno pitanje.

Savjet čine predsjednik i šest članova, od čega je jedan član predstavnik imenovan od strane nevladinog sektora. Sekretar Savjeta je imenovan od strane ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Savjet za zaštitu životinja, u periodu od osnivanja do kraja 2022. Gpč'-odine, realizovao je niz aktivnosti vezanih za zaštitu dobrobiti pasa i odgovorno vlasništvo njihovih držalaca, kao i pitanje kontrole populacije napuštenih pasa, odnosno pasa lotalica kao i zbrinjavanja životinja za proizvodnju i sankcionisanja neodgovornih vlasnika. Dodatno, pokrenute su i nove inicijative za unapređenje zaštite dobrobiti životinja.

Na obraćanje civilnog sektora, Savjet za zaštitu životinja se složio sa mišljenjem Udruženja veterinarara male prakse i Veterinarske komore koja se odnosila na ranu sterilizaciju/kastaraciju bezdomnih kućnih ljubimaca—pasa i mačaka, postoperativni tretman istih i vraćanje na ulicu. Podsjećamo da je sterilizacija/ kastracija jedna od mjera kontrole populacije pasa koja je definisana Programom za kontrolu populacije pasa, kao i sa obavezom izrade lokalnih planova na nivou lokalnih samouprava sa krajnjim rokom realizacije II kvartal 2023. godine.

MEĐUNARODNI PROMET ŽIVIH ŽIVOTINJA, PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA, HRANE ZA ŽIVOTINJE ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA I DODATAKA HRANI ZA ŽIVOTINJE, NUS PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA I PRATEĆIH PREDMETA

Veterinarsko zdravstveni uslovi za uvoz životinja, proizvoda životinjskog porijekla, hrane za životinje i nus proizvoda - rješavanje po zahtjevu stranke

Tokom 2022 godine Upravi je podnijeto 3062 zahtjeva od strane uvoznika za utvrđivanje ispunjenosti prethodnih veterinarsko zdravstvenih uslova za uvoz životinja, proizvoda životinjskog porijekla, hrane za životinje, nus proizvoda i pratećih predmeta.

Svi zahtjevi su razmatrani i obrađeni u skladu sa Zakonom o veterinarstvu, Zakonom o bezbjednosti hrane, Zakonom o spoljnoj trgovini, Zakonom o upravnom postupku, Zakonom o državnoj upravi kao i Međunarodnim sporazumima i standardima kojima je regulisan spoljnotrgovinski promet.

U obavljanju redovnih aktivnosti u ovoj oblasti ostvarena saradnja i koordinacija sa međunarodnim organizacijama (TRACES NT, OIE, FAO i sl.) i Evropskom komisijom, ustanovama, privrednim subjektima i drugim institucijama u oblasti veterinarstva i bezbjednosti hrane.

Usaglašavanje sertifikata za izvoz životinja, hrane životinjskog porijekla i nus proizvoda

U skladu sa obavezom utvrđenom Zakonom o veterinarstvu, a rješavajući po zahtjevu izvoznika-uvoznika, u neposrednoj komunikaciji sa nadležnim veterinarskim službama zemlje izvoznice odnosno uvoznice, usaglašeni su sljedeći modeli sertifikata:

Za izvoz iz Crne Gore u Australiju: – pasa (iz zemalja grupe 3);	Za izvoz iz Crne Gore u R.Tursku: – proizvoda ribarstva;
Za izvoz iz Crne Gore u UK: – proizvoda od mesa;	Za izvoz iz Crne Gore u EU: – zdravstveni sertifikat za ulazak pasa, mačaka u EU;
Za izvoz iz Crne Gore u R.Srbiju: – kućnih ljubimaca – ptica;	Za izvoz iz Crne Gore u Holandiju: – divljih životinja - lava;
Za izvoz iz Rumunije u Crnu Goru: – prerađene hrane za kućne ljubimce; – konzervirane hrane za kućne ljubimce;	Za izvoz iz Poljske u Crnu Goru: – prerađene hrane za kućne ljubimce; – konzervirane hrane za kućne ljubimce; – žvakalica za pse;
Za izvoz sa Kosova u Crnu Goru: – mlijeka i proizvoda od mlijeka – HTB; – mlijeka i proizvoda od mlijeka – HTC;	Za izvoz iz Grčke u Crnu Goru: – živih školjki, bodljikaša, plaštaša, morskih puževa i proizvoda životinjskog porijekla od tih životinja, namijenjenih ishrani ljudi;
Za izvoz sa Kosova u Crnu Goru: – proizvoda od mesa;	Za izvoz iz Slovenije u Crnu Goru: – goveda za klanje;

Priprema i štampanje sertifikata za izvoz u EU i treće zemlje životinja, hrane životinjskog porijekla i nus proizvoda.

CEFTA - Aktivnosti koje se odnose na pripremu planova za implementaciju CEFTA Protokola V (Trgovinske olakšice) u okviru Sporazuma CEFTA 2006, u dijelu koji se tiče nadležnosti Uprave kroz pripremu traženih materijala koji su zahtijevani od strane CEFTA Sekretarijata, a u cilju ispunjavanja dogovorenih obaveza. U toku 2022. godine pripremljena Odluka zajedničkog odbora Centralnog Evropskog sporazuma o slobodnoj trgovini 2006. - o objektima u dijelovima ovlaćenim za trgovinu između stranaka CEFTA-e, i pripremljena Odluka zajedničkog odbora Centralnog Evropskog sporazuma o slobodnoj trgovini 2006. - o utvrđivanju usklađenih pravila za zdravstvene sertifikate i veterinarske zdravstvene sertifikate za određenu robu namijenjenu ljudskoj ishrani za trgovinu među strankama CEFTA-e, rad se nastavlja i u toku 2023. godine.

Po ovlašćenju broj 001-30/22-2902/2 od 28. jul 2022. godine izdato od strane UBHVFP za sprovođenje inspekcijiskog nadzora u registrovanim objektima za proizvodnju, preradu i

distribuciju hrane u skladu sa Planom ljetne turističke sezone za 2022. godinu
Izveštaj ovlaštenog inspektora (Ervin Bučan) o sprovedenim kontrolama u Budvi i Ulcinju od 16-31 avgusta 2022. godine.

- Broj pregledanih objekata u Opštini Budva: 27;
- Broj pregledanih objekata u Opštini Ulcinj: 31;

Karantin

U toku 2022. godine izdato je 173 rješenja o uslovima za karantin za žive životinje iz uvoza.

Pošiljke živih životinja namjenjenih daljem uzgoju su upućene u karantin, radi ispitivanja zdravstvenog stanja, prije puštanja u slobodan promet, a u skladu sa propisima. Rješenjem UBHVFP se utvrđuje mjesto i trajanje karantina kao i procedure i mjere koje treba sprovesti u karantinu. Rešenje o karantinu se izdaje nakon kontrole objekta u kojem će se izvršiti karantin od strane veterinarskog inspektora o čemu se sačinjava zapisnik, u kome se potvrđuje da objekat u kome će se vršiti karantiniranje životinja ispunjava propisane uslove.

Na graničnim inspekcijskim mjestima ne postoje karantinski objekti za uvezene žive životinje. Karantin za uvezene životinje se obavlja najčešće na gazdinstvima krajnjeg korisnika (držaoca) unutar teritorije Crne Gore, a veterinarske ambulante sprovode veterinarsko-zdravstvene mjere u karantinu. Detaljan fizički pregled (klinički pregled) vrši na mjestu istovara (objekti u unutrašnjosti, određeni za karantiniranje životinja). Ovaj pregled, koji se vrši odmah po prispjeću životinja na odredište, je obavezan i sprovode ga veterinari koji su određeni za sprovođenje mjera tokom trajanja karantina. I ostale propisane preglede – provjera zdravstvenog statusa uvezenih životinja tokom trajanja karantina na određene bolesti koje se tom vrstom životinja mogu unijeti u Crnu Goru (npr. uzorkovanje krvi, tuberkulinizacija i dr.) vrše veterinari i sačinjavaju izvještaj koji sadrži sljedeće podatke: identifikacione oznake životinje, rezultate laboratorijskih ispitivanja, i druge preduzete i/ili naložene mjere. Izvještaj se dostavlja UBHVFP, nadležnom veterinarskom inspektor i graničnom službenom veterinaru koji odlučuje o uvozu (dozvoljava stavljanje u promet). Pošiljka životinja ostaje pod službenim nadzorom do završetka karantina.

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA SEKTORA ZA VETERINU

Odsjek za zdravlje, zaštitu dobrobiti životinja i identifikaciju i registraciju – ukupno 3.291 zahtjeva, od čega je izdato:

- 913 rješenja o utvrđivanju ispunjenosti veterinarsko sanitarnih uslova za objekte iz oblasti zaštite dobrobiti životinja, registracije držaoca životinja (pčele, konji, živina);
- 5 saglasnosti za održavanje manifestacija/sajam/ izložbi
- 10 rješenja za naknadu štete držaocima životinja zbog suzbijanja zaraznih bolesti životinja;
- 173 rješenja o uslovima za karantin za uvezene životinje;

Odsjek za međunarodni promet – ukupno 3062 zahtjeva, od čega je izdato:

- 3015 rješenja o ispunjenosti veterinarsko sanitarnih uslova za uvoz pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje životinjskog porijekla;
- 47 obustavljenih postupaka po zahtjevu stranke.

SPROVOĐENJE INSPEKCIJSKOG NADZORA VETERINARSKJE INSPEKCIJE U 2022. GODINI

UNUTRAŠNJA KONTROLA

Veterinarski inspektori su vršili inspekcijski nadzor nad radom veterinarskih ambulanti, kontrolu zaštite dobrobiti životinja u objektima za držanje i uzgoj životinja, kontrolu

identifikacije i registracije životinja, kontrolu prometa životinja i kontrolu nad sprovođenjem mjera iz Programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja, ukupno 5140. Cilj kontrola je bio provjeriti stepen ispunjenosti propisanih zahtjeva u oblastima nadzora kao i u odnosu na utvrđene nepravilnosti preduzeti srazmjerne upravne mjere i radnje.

UVOZ

Granična veterinarska inspekcija je vršila pregled živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla pri uvozu u Crnu Goru na sljedećim graničnim inspeksijskim mjestima: Luka Bar, Aerodrom Podgorica, Božaj, Debeli Brijeg, Ilino Brdo, Dobrakovo i željeznička stanica Bijelo Polje, Kula i Dračenovac.

Od ukupno 10633 pregledanih pošiljki iz uvoza, za laboratorijska ispitivanja propisanih zahtjeva, uzeto je 1577 uzoraka.

Nakon izvršenih pregleda i utvrđenog stepena usaglašenosti sa propisanim zahtjevima veterinarski inspektori su donijeli 10633 rješenja o uvozu i stavljanju u slobodni promet bezbjednih pošiljki i 21 rješenja o zabrani uvoza nebezbjednih pošiljki.

Sektor za veterinu – Odsjek za veterinarsku inspekciju

Veterinarska inspekcija je u unutrašnjoj kontroli, zbog utvrđenih nepravilnosti preduzela 243 upravnih mjera i radnji, i to:

- 34 rješenja o suzbijanju i iskorenjivanju zaraznih bolesti životinja (u slučaju sumnje odnosno potvrde bolesti) i o opservaciji pasa i mačaka radi isključivanja sumnje na bjesnilo;
- 6 rješenja o nadoknadi štete
- 4 rješenja o otklanjanju nepravilnosti kod veledrogerija;
- 66 rješenja o ujedu pasa, mačaka i drugih životinja;
- 3 rješenja o otklanjanju nepravilnosti u objektima za prodaju kućnih ljubimaca i hrane za kućne ljubimce;
- 18 ukaza pravnim i fizičkim licima za otklanjanje nepravilnosti;
- 4 prekršajnih naloga za pravna i fizička lica;

Veterinarska inspekcija na graničnim inspeksijskim mjestima izvršila je pregled 15.292 pošiljki živih životinja, proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje životinjskog porijekla. Nakon izvršenih pregleda izdato je:

- 10.993 rješenja o puštanju u slobodan promet i pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje živ. porijekla;
- 3571 rješenja o dozvoli tranzita preko teritorije Crne Gore;
- 885 serifikat za izvoz pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje živ. porijekla; i
- 21 rješenja o zabrani uvoza i stavljanju na tržište/uništenju pošiljki proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje životinjskog porijekla.

Izveštavanje o pojavi i kretanju zaraznih bolesti životinja

Uprava je pratila pojavu i kretanje zaraznih bolesti životinja u Crnoj Gori u 2022. godini, pripremala mjesečne izvještaje o pojavi i kretanju zaraznih bolesti koje su objavljene i na internet stranici Uprave. Podaci o pojavi i kretanju zaraznih bolesti životinja dostavljeni su i Međunarodnoj organizaciji za zdravlje životinja (OIE).

Uprava je kontinuirano vršila razmjenu podataka sa Institutom za javno zdravlje o kretanju zaraznih bolesti životinja odnosno ljudi, na mjesečnom nivou.

Dijagnostikovane zarazne bolesti životinja u 2022. godini:

NAZIV BOLESTI	Vrsta životinje	Broj žarišta	Broj oboljelih životinja
Infektivni rinotraheitis goveda/ infektivni pustolozni vulvovaginitis	goveda	9	9
Enzootska leukoza	goveda	4	5
Q-groznica	goveda	3	4
	koze	1	1
Nozemoza	pčele	5	20
Američka kuga pčelinjeg legla	pčele	6	14 pčelinjih društava
Artritis i encefalitis koza	koze	1	25
Bolest virusnog proliva/bolest sluzokože goveda	goveda	10	20
Lajšmanioza	pas	20	20
Salmoneloza	živina	4	4
Plavi jezik	ovce	4	4
Avijarna influenza	Kudravi pelikani	13	1

Praćenje epizootiološke situacije i dijagnostika zaraznih i parazitskih bolesti

Tokom godine vršeno je stalno praćenje epizootiološke situacije u zemlji, regionu i svijetu radi blagovremenog otkrivanja pojave i preventivnog djelovanja u cilju održavanja stabilne epizootiološke situacije u Crnoj Gori.

Sprovedena su sljedeća dijagnostička ispitivanja u cilju praćenja i ranog otkrivanja naročito opasnih zaraznih bolesti:

Slinavka i šap

Pasivni monitoring

Radi ranog otkrivanja slinavke i šapa kod domaćih papkara obavezno je isključivanje infekcije slinavkom i šapom u svim slučajevima kada klinički znaci bolesti upućuju na sumnju na slinavku i šap. U svrhu pasivnog monitoringa pojave bolesti slinavka i šap, u slučaju iznenadnog obolijevanja ili uginuća preživara ili svinja sa kliničkim znacima koji upućuju ili mogu upućivati da se radi o bolesti slinavka i šap, postupa se u skladu sa Pravilnikom o mjerama za sprečavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje bolesti slinavka i šap („Službeni list CG“ broj 38/15) kojim je propisan i način kliničkog i laboratorijskog ispitivanja u slučaju sumnje.

Aktivni nadzor

Radi zadržavanja/potvrde zvaničnog statusa zemlje slobodne od slinavke i šapa – bez vakcinacije kod Međunarodne organizacije za zdravlje životinja – OIE, Uprava je sačinila Stručno uputstvo za aktivni nadzor – Stručno uputstvo za sprovođenje monitoringa bolesti slinavka i šap u 2022. godini, broj : 03/1-312/22-3977 od 12.10.2022. godine.

Uzorci – 300 uzoraka krvi malih preživara (ovaca i koza) su nasumično izabrani od strane SVL iz banke seruma sa ciljem dokazivanja odsustva infekcije. Odabrana strategija nasumičnog uzorkovanja obezbjeđuje pouzdanost od 95% za dokazivanje prisustva infekcije slinavke i šapa ukoliko je ona prisutna u 1% inicijalnih uzorkovanih jedinica, čiji je broj dovoljan za detekciju infekcije ako je prisutna, a sve u cilju obezbjeđenja pouzdanih rezultata monitoringa, u svemu u skladu sa obimom ispitivanja utvrđenim Programom mjera i Stručnim uputstvom.

Odabir teritorija opština sa kojih su sakupljeni uzorci, vršen je sa ciljem ravnomjerne zastupljenosti sjevernog (Plužine, Bijelo Polje, Berane, Pljevlja, Žabljak), centralnog (Podgorica, Danilovgrad, Nikšić) i južnog dijela Crne Gore (Herceg Novi i Bar), kako bi se mogla cjelovitije sagledati trenutna epizootiološka situacija kada je bolest slinavka i šap u pitanju.

Ni u jednom od 300 uzoraka seruma ovaca nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela na virus bolesti slinavka i šap.

Q groznica

S obzirom na pojavu ove bolesti u predhodnim godinama, a naročito imajući u vidu da je zoonoza, akcenat je stavljen na praćenje pojave ove bolesti i u 2022. godini.

Ispitivanja na Q groznicu vrše se kod otkrivanja izvora bolesti poslije epidemije kod ljudi i osoba profesionalno izloženih infekciji, kada je to epizootički opravdano, kao i kod svakog pobačaja kod goveda, ovaca i koza.

Osim od životinje koja je pobacila, veterinar uzima uzorke krvi i od životinje za koju se sumnja da je izvor epidemije kod ljudi, odnosno od životinja po rješenju službenog veterinara, i dostavlja ih SVL radi ispitivanja na Q groznicu.

Uzorkovanje odgovarajućeg materijala, način postupanja i ispitivanja kod sumnje odnosno potvrde Q groznice kod goveda vrši se u skladu sa Stručnim uputstvom za uzorkovanje materijala, način postupanja i ispitivanja kod sumnje odnosno potvrde Q groznice kod goveda.

Tokom 2022. godine od strane veterinarskih ambulanti dostavljeno je i u SVL laboratorijski ispitano ELISA testom ukupno 167 uzoraka krvi, i to 12 uzoraka od koza, 29 uzoraka od ovaca i 125 uzoraka od goveda i 37 odgovarajućih uzoraka (bris vagine, mlijeko, fetus, placenta itd.) radi konfirmatornog PCR testa na Q groznicu.

Od ukupnog broja, potvrđeno je prisustvo Q groznice (ELISA) kod 1 koze i kod 2 krave PCR testom. Na pomenutim gazdinstvima su odmah preduzete propisane mjere u cilju iskorjenjivanja ove bolesti (laboratorijska ispitivanja, eutanazija pozitivnih grla, biosigurnosne mjere).

Utvrđivanje uzročnika pobačaja krava, ovaca i koza

Držaoci krava, ovaca i koza obavezni su da svaki pobačaj kod ovih životinja prijave veterinarskoj ambulanti. Svi pobačaji krave, ovce ili koze koji su od strane držaoca životinja prijavljeni veterinarima na terenu i, u slučaju sumnje na pobačaj zarazne etiologije, dostavljeni SVL, ispitani su u svrhu utvrđivanja uzročnika pobačaja krava, ovaca i koza. Ispitivanje uzročnika pobačaja krava vršeno je za: brucelozu goveda, Q groznicu, Infektivni rinotraheitis goveda /infektivni pustolozni vulvovaginitis (IBR/IPV krava), Bolest virusnog proliva / bolest sluzokože goveda (BVD) i *Neospora caninum*. Kod ovaca i koza: bruceloza, Q groznica i *Chlamydomphila abortus*.

Najčešće je izolovana *Neospora caninum* i *virus BVD* kod krava i *Chlamydomphila abortus* ovaca /koza.

Takođe, naređene su i sprovedene mjere usmrćivanja i neškodljivog uklanjanja koka nosilja odnosno tovne piladi kod kojih je tokom trajanja karantina ili tokom držanja i uzgoja utvrđeno prisustvo *Salmonella Enteritidis* ili *Salmonella typhimurium*.

Tuberkuloza goveda

Radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja tuberkuloze kod svih goveda starijih od šest nedjelja veterinarske ambulante su vršile dijagnostičko ispitivanje jednokratnim intradermalnim tuberkulinskim testom (bovini), a u slučaju sumnjive ili pozitivne reakcije izvođen je komparativni intradermalni tuberkulinski test (retuberkulinizacija bovinim i avijarnim tuberkulinom).

Zakonska obaveza držaoca goveda je da omogući sprovođenje programa mjera i drugih propisanih mjera. Tuberkulinizacija se srovi na način propisan Pravilnikom o mjerama za utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje tuberkuloze goveda („Službeni list CG“, broj 64/08) i u rokovima koji su propisani Programom mjera.

U 2022. godini, 56.674 govedo je ispitano po Programu mjera na teritoriji Crne Gore. Planirani obuhvat u 2022. Programom mjera je 65.000 goveda na teritoriji Crne Gore, tako da je zacrtani plan ispunjen 87.19%.

Podaci o rezultatima tuberkulinskog testa upisuju se u tuberkulinsku listu, za svako grlo pojedinačno. Tuberkulinsku listu potpisuju držalac goveda i ovlašćeni veterinar na dan izvršene tuberkulinizacije i na dan čitanja tuberkulinske reakcije.

Podaci o ispitanim govedima na gazdinstvu bilježe se u Elektonskoj bazi podataka, za svako pojedinačno ispitano govedo, najkasnije u roku od pet radnih dana od dana očitavanja, a u slučaju kada je zabilježena sumnjiva ili pozitivna reakcija na tuberkulinski test, veterinar je dužan da rezultate upiše bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata od trenutka očitavanja sumnjivog ili pozitivnog rezultata.

Kod svih goveda koja su prilikom tuberkulinizacije imala sumnjivu/pozitivnu reakciju na bovini tuberkulin izvršena je retuberkulinizacija (avijarni i bovini tuberkulin). Nakon retuberkulinizacije, utvrđen je jedan rezultat koji nije pozitivan, izvršeno je klanje tog grla i uzeti uzorci zaklanog goveda sa linije klanja, i dostavljeni laboratoriji, radi službene potvrde odnosno isključivanja bolesti (tuberkuloza goveda je službeno potvrđena kada se izoluje uzročnik *Mycobacterium bovis*). U laboratoriji nije utvrđen pozitivan rezultat na tuberkulozu goveda, odnosno nije izolovan *Mycobacterium bovis*.

Kao obavezna mjera, tuberkulinizacija goveda se sprovodi i nad svim uvezenim govedima.

Ova mjera se u potpunosti finansira iz budžeta Uprave, osim za ispitivanje u karantinu, kada troškove snosi uvoznik.

Enzootska leukoza goveda

U skladu sa propisima – Pravilnikom o mjerama za utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje enzootske leukoze goveda („Službeni list CG“, broj 64/08) i Programom mjera, dijagnostičkom ispitivanju na enzootsku leukozu podvrgavaju se sva goveda starija od 24 mjeseca. U SVL izvršen je odabir uzoraka krvi goveda dostavljenih od strane veterinarskih ambulanti za ispitivanje na brucelozu goveda, radi ispitivanja na enzootsku leukozu goveda (goveda starija od 24 mjeseca) koji su ispitani serološki.

Serološko ispitivanje goveda vrši se u skladu sa Pravilnikom o mjerama za utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje enzootske leukoze goveda („Službeni list CG“, broj 64/08).

U 2022. godini, kroz Program mjera ukupno je ispitano 43.660 uzoraka krvi goveda starijih od 24 mjeseca, što je za 1,53% više u odnosu na godinu ranije. Zacrtni plan iz Programa mjera ispunjen je 94,91%, jer pojedine ovlašćene veterinarske ambulante nijesu Laboratoriji dostavile planirani broj uzoraka.

Takođe, Programom mjera je propisano da ukoliko se prilikom klanja ili uginuća životinje uoče značajne tumorozne promjene karakteristične za enzootsku leukozu goveda, promijenjeni dijelovi se šalju SVL, radi patohistoloških ispitivanja i o tome se obavještava nadležni službeni veterinar i službeni veterinar u mjestu porijekla životinje.

Kao obavezna mjera, ispitivanje na enzootsku leukozu goveda se sprovodi i nad svim uvezenim govedima.

Ova mjera se u potpunosti finansira iz budžeta Uprave, osim za ispitivanje u karantinu, kada troškove snosi uvoznik.

Takođe, u skladu sa propisima, na svim gazdinstvima na kojima su utvrđena seropozitivna grla na enzootsku leukozu goveda izvršene su mjere u skladu sa Pravilnik o mjerama za utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje enzootske leukoze goveda („Službeni list CG“, broj 64/08), što uključuje i ispitivanje svih goveda, bez obzira na starost.

Laboratorijskim ispitivanjima utvrđeno je prisustvo specifičnih antitijela na enzootsku leukozu u 0,011% ispitanih goveda, odnosno u ukupno 5 uzoraka krvnih seruma, tri sa teritorije opštine Nikšić, jedan sa teritorije opštine Bijelo Polje i jedan sa teritorije opštine Ulcinj.

Nad svim pozitivnim govedima kao i na gazdinstvima sa zabilježenim slučajevima enzootske leukoze goveda sa teritorije opština Nikšić, Bijelo Polje i Ulcinj sprovedene su propisane veterinarske mjere.

Nakon 2004. i 2005. godine, kada je izbijanje enzootske leukoze zabilježeno u većem obimu, i kada su sprovedene hitne veterinarske mjere u cilju suzbijanja bolesti, posljednjih godina utvrđuje se približno isti broj sero-pozitivnih goveda tokom godine, odnosno pojavljivanje ove bolesti u Crnoj Gori je zadržano na relativno niskom nivou. Ovi rezultati govore u prilog dobroj, pravovremenoj i stručnoj primjeni mjera za suzbijanje leukoze, sa jedne strane, ali ukazuje i na permanentno prisustvo virusa enzootske leukoze goveda u populaciji goveda u Crnoj Gori, zbog čega će ovo oboljenje i u narednom periodu biti predmet pažnje i nadzora veterinarske službe.

Bruceloza goveda, ovaca i koza

Radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave bruceloze vrši se dijagnostičko ispitivanje krvnih seruma kod svih goveda starijih od 12 mjeseci, osim mužjaka namijenjenih za tov, i ovaca i koza starijih od šest mjeseci u cilju stvaranja preduslova za dobijanje i održavanje zdravstvenog statusa gazdinstava slobodnog od ove bolesti na teritoriji Crne Gore. Cilj ispitivanja je blagovremeno praćenje i eventualno otkrivanje mogućeg unošenja uzročnika bruceloze na teritoriju Crne Gore iz država u okruženju u kojima je prisutna ova bolest odnosno zbog nepoznate epizootičke situacije po pitanju ove bolesti u nekim od država okruženja.

Goveda

Radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja bruceloze od svih goveda starijih od 12 mjeseci, osim mužjaka namijenjenih za tov, veterinarske ambulante su vršile uzorkovanje krvi. Uzorke pune krvi goveda dostavljale su veterinarske ambulante SVL u sterilnim sistemima za uzimanje krvi (vakutainerima), obilježene odgovarajućim bar-kodom i uz odgovarajući elektronski uput za laboratorijsko ispitivanje. Svi bar-kodovi dostavljenih uzoraka su prije laboratorijskog ispitivanja skenirani kako bi se utvrdila njihova prisutnost u Elektropskoj bazi podataka i kako bi se rezultati ispitivanja mogli unijeti u LaBIS odnosno Elektronsku bazu podataka.

Ispitivanje na brucelozu se srovođi na način propisan Pravilnikom o mjerama za utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje bruceloze goveda („Službeni list CG“, broj 64/08) i u rokovima koji su propisani Programom mjera.

U 2022. godini, ispitano je 48.232 što je za 5,43% manje uzoraka na brucelozu goveda nego godinu ranije. Zacrtni plan iz Programa mjera ispunjen je 94,57% (planirano 51.000 goveda) jer pojedine ovlašćene veterinarske ambulante nijesu Laboratoriji dostavile planirani broj uzoraka, usljed ne funkcionisanja baze podataka nakon hakerskog napada u avgustu 2022. godine pa sve do kraja iste.

Kao obavezna mjera, ispitivanje na brucelozu goveda se srovođi i nad svim uvezenim govedima.

Ni u jednom dostavljenom i ispitanom uzorku nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela protiv *Brucella spp.*

Imajući u vidu da na ovom obimu ispitivanja nije utvrđen ni jedan pozitivan slučaj, kao i činjenicu da nijedan uzorak koji je SVL dostavljen u slučaju pobačaja goveda nije dao pozitivan laboratorijski rezultat na brucelozu, može se zaključiti da je epizootička situacija, kada je u pitanju bruceloza goveda u Crnoj Gori i dalje veoma dobra, posebno ako se uzme u obzir stalno prisustvo ove bolesti i pojedinim zemljama u okruženju i prisustvi transport i promet životinja i hrane životinjskog porijekla sa tim istim zemljama.

Ovce i koze

U 2022. godini, ispitano je 135.509 uzoraka što je za 6,39% više uzoraka na brucelozu ovaca i koza nego godinu ranije. Zacrtni plan iz Programa mjera ispunjen je 101,13% (planirano 134.000 ovaca). Mora se imati u vidu da je znatno obimnije ispitivanje poslednje tri godine obuhvatilo ispitivanje cijele populacije ovaca i koza na teritoriji Crne Gore, starije od 6 mjeseci, što daje bolju procjenu stvarnog odsustva ove bolesti. Dodatno, vršeno je dijagnostičko

ispitivanje uzoraka dostavljenih kod pobačaja goveda, ovaca i koza i ni u jednom nije utvrđeno prisustvo *Brucella spp.*, uzročnika bruceloze.

Ni u jednom dostavljenom i ispitanom uzorku krvi malih preživara nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela protiv *Brucella melitensis*.

Imajući u vidu da na ovom obimu ispitivanja nije utvrđen ni jedan pozitivan slučaj, kao i činjenicu da nijedan uzorak koji je Laboratoriji dostavljen u slučaju pobačaja goveda i malih preživara nije dao pozitivan rezultat na brucelozu, i da se samo sporadično registruju slučajevi bruceloze kod ljudi, može se zaključiti da je epizootička situacija, kada je u pitanju bruceloza goveda, ovaca i koza u Crnoj Gori i dalje veoma dobra, posebno ako se uzme u obzir stalno prisustvo ove bolesti i pojedinim zemljama u okruženju i prisustni transport i promet životinja i hrane životinjskog porijekla sa tim istim zemljama.

Ispitivanje svih ovaca i koza na brucelozu je osnov za dodjelu statusa gazdinstva slobodnog od bruceloze, a cilj je status zemlje slobodne od bruceloze. Dodatno, ova bolest je zoonoza.

Bolesti pčela

Radi otkrivanja i suzbijanja pojave zaraznih bolesti pčela vršena su ispitivanja 175 uzoraka pčela i/ili pčelinjeg legla. Američka kuga, kao najopasnija bolest pčela na našim prostorima, je registrovana na teritoriji 4 opštine (Berane, Bijelo Polje, Bar i Pljevlja), u 6 pčelinjaka i ukupno 14 pčelinjih društava. Na pčelinjacima sa utvrđenim pozitivnim slučajevima sprovedene su mjere po nalogu službenih veterinarara. Takođe, izvršen je pregled pčelinjih društava u krugu od 3km od zaraženog pčelinjaka. Ova bolest konstantno je prisutna tokom posljednjih 10 godina, u manjem ili većem obimu.

Kada se podaci za 2022. godinu uporede za podacima registrovanih slučajeva američke kuge tokom posljednjih 10 godina, uočava se da je tokom 2022. godine došlo do smanjenja ukupnog broja slučajeva bolesti, ali evidentno prisustvo zaraženih društava u 2022. godini ipak upućuje na oprez prilikom nadzora ove bolesti u narednim godinama. Potencijal brzog širenja ove zarazne bolesti mora se stalno imati u vidu, posebno u uslovima čestog seljenja pčelinjih društava tokom sezone, sa i na područja na kojima je zaraza prisutna.

Avijarna influenza

Radi blagovremenog otkrivanja prisustva virusa avijarne influence, vrši se aktivni i pasivni nadzor prisustva virusa avijarne influence kod domaće živine i divljih ptica.

U aprilu 2022. godine, bolest je potvrđena kod 13 divljih ptica, kudravih pelikana (*Pelecanus crispus*) na Skadarskom Jezeru. Kod navedenih pelikana detektovano je prisustvo visokopatogene avijarne influence, podtipa H5N1. Sve pozitivne životinje uzorkovane su na lokalitetu Pančičeva oka teritorija opštine Tuzi. U Crnoj Gori do danas nije potvrđen nijedan slučaj avijarne influence kod domaće živine.

Prije gore navedenih, poslednji potvrđen slučaj prisustva virusa visoko patogene avijarne influence prije 2022. zablježen je kod divlje patke, u decembru 2016. godine, i to na jednom uzorku iz monitoringa.

Pasivni nadzor: ispitivanje uzorka sa kliničkom sumnjom na avijarnu influencu – ispitan 1 uzorak od domaće živine, ćurke, sa negativnim rezultatom.

Aktivni nadzor kod domaće živine: Dijagnostičko – serološko ispitivanje na avijarnu influencu u okviru aktivnog monitoringa domaće živine, sprovedeno je tokom septembra/decembra 2022. godine na osnovu Programa mjera u 2022. godini, a u svrhu praćenja i brzog blagovremenog otkrivanja eventualne pojave ove bolesti na prostorima Crne Gore kod domaće živine – prvenstveno koka nosilja.

Uzorkovanje je vršilo tri veterinarske ambulante na terenu po ovlašćenju i instrukcijama Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove Crne Gore i to:

1. Veterinarska ambulanta Vet-Sanus, Bijelo Polje.
2. Veterinarska ambulanta Nikšić d.o.o., Nikšić

3. Veterinarska ambulanta Ibričevina d.o.o., Podgorica.

Ispitivanje je sprovedeno tokom septembra/decembra 2022. godine, neposredno nakon migratornog talasa kojim su migratorne ptice preko teritorije Crne Gore migrirale u pravcu juga. Osnovni cilj ispitivanja je bilo utvrđivanje eventualnog prisustva virusa avijarne influence na teritoriji Crne Gore nakon „preleta“ velikog broja migratornih ptica tokom jesenje migratorne sezone, imajući u vidu povećani rizik od unošenja virusa tokom tog perioda.

Prikupljano je 1798 uzoraka krvi koka nosilja koji su ispitani u SVL. Ni u jednom dostavljenom i ispitanim uzorku krvi kokošaka nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela na virus avijarne influence, iz čega se može zaključiti da živina koja je ispitivana nije bila u kontaktu sa virusom avijarne influence.

Pasivni nadzor kod divljih ptica:

U okviru pasivnog nadzora bolesti avijarna influence kod divljih ptica, od strane veterinarskih inspektora i veterinarskih ambulanti dostavljani su uzorci porijeklom od 24 ptica – ukupno 43 uzorka. U određenim slučajevima dostavljani su cijeli leševi ptica.

U okviru pasivnog nadzora bolest je potvrđena kod 13 jedinki kudravog pelikana (*Pelicanus crispus*), u podtipu H5N1. Sve pozitivne jedinke uzorkovane su sa lokaliteta Pančeva oka, sa teritorije opštine Tuzi.

Aktivni nadzor kod divljih ptica:

Dostava trahealnih/kloakalnih briseva divljih ptica izvršena je tokom decembra mjeseca 2022. godine. Dostavljeni uzorci su uzimani od divljih ptica iz regiona Donje Zete.

Dostavljeno je ukupno 300 uzorka briseva, od čega 150 trahealnih i 150 kloakalnih briseva. Brisevi su uzimani od divljih vodenih ptica i to: *Aythya ferina*, *Anas crecca*, *Anas platyrhynchos* i *Aythya Penelope* i *Fulica atra*.

Molekularno dijagnostičkom metodom – Real-time PCR ni u jednom uzorku trahealnih/kloakalnih briseva nije detektovao prisustvo sekvence virusa avijarne influence (M-gen)

Obzirom na povećanu pojavu bolesti u zemljama Evrope kako kod divljih ptica, tako i kod domaće živine, naročito u zemljama regiona, načine širenja, kao i činjenicu da migratorni putevi divljih ptica vode i preko teritorije Crne Gore, procjena je da postoji rizik od ponovne pojave ove bolesti u našoj zemlji u narednom periodu. U skladu sa analizama rizika, a tokom posljednjih petnaestak godina od kada je virus avijarne influence, u manjem ili većem obimu prisutan u zemljama Evrope i Azije, Uprava preduzima sve neophodne preventivne mjere u cilju maksimalnog smanjivanja rizika unošenja bolesti u Crnoj Gori.

Bolest plavog jezika

Radi sprečavanja bolesti plavog jezika (u daljem tekstu: BPJ), nakon pojave bolesti u 2016. godini u vidu veće epizootije, tri godine (2017- do kraja 2019) vršena je masovna vakcinacija svih goveda i ovaca u cilju sticanja i održavanja aktivnog imuniteta protiv virusa bolesti plavog jezika – serotip 4. tako da je imunološki zaštićeno preko 80% populacije goveda i ovaca.

Od 2020. godine ne sprovodi se vakcinacija goveda i ovaca protiv BPJ, a u cilju otkrivanja moguće cirkulacije virusa kao i dokazivanja odsustva virusa bolesti plavog jezika goveda sa područja zemlje i potvrđivanje statusa zemlje slobodne od ove bolesti sprovodi se aktivni i pasivni nadzor bolesti plavog jezika.

U Crnoj Gori u 2022. godini metodom molekularne dijagnostike (PCR) nije detektovan nijedan slučaj bolesti plavog jezika.

Kako bi Crna Gora stekla status zemlje slobodne od plavog jezika, neophodno je dalje vršiti nadzor nad ovom bolešću (pasivni i aktivni) radi otkrivanja mogućeg unosa virusa bolesti plavog jezika kao i entomološki nadzor – kontrola vektora – insekti iz roda *Culicoides*,

prenosioca bolesti plavog jezika, radi utvrđivanja njihovog prisustva utvrđivanje prisustva/odsustva virusa bolesti plavog jezika.

Tokom 2022. godine, na osnovu Programa mjera u 2022, sprovedena su ispitivanja sa ciljem otkrivanja moguće pojave virusa bolesti plavi jezik nakon prestanka vakcinacije, i to u vidu pasivnog nadzora – u slučajevima iznenadnog obolijevanja ili uginuća goveda, ovaca i koza sa kliničkim znacima koji upućuju ili mogu upućivati na sumnju da se radi o bolesti plavi jezik, aktivnog nadzora, kao i kroz entomološki nadzor.

Aktivni nadzor

Nadzor je vršen u cilju preciznije procjene trenutne prevalencije kod prijemljivih životinja, kako bi se mogli sagledati mogući budućni scenariji širenja virusa bolesti plavog jezika u Crnoj Gori i razmotrila prioritarna politika nabavke vakcina.

U cilju sprovođenja aktivnog nadzora uzorkovanje je vršeno prema unaprijed utvrđenim vremenskim razmacima – jedanput godišnje u doba godine nakon završetka invazivne aktivnosti vektora, odnosno u periodu najveće vjerovatnoće za otkrivanje infekcije. Ispitali su se uzorci sentinel životinja, što je podrazumijevalo da su starije od 6 mjeseci, a mlađe od 24 mjeseca. Za referentnu geografsku jedinicu uzeta je cjelokupna teritorija Crne Gore.

U slučaju serološki pozitivnog rezultata, bez odlaganja bi se pristupalo molekularnom ispitivanju u cilju dokazivanja prisustva virusa.

U cilju sprovođenja aktivnog nadzora planirano je da se sa 210 gazdinstava sa teritorije cijele Crne Gore uzorkuje po dva uzorka krvi sentinel životinja.

Dostavljeno je ukupno 394 uzorka sentinel životinja, od čega je prisustvo specifičnih antitijela protiv virusa uzročnika bolesti plavi jezik utvrđeno u 25 uzoraka. 25 seropozitivnih uzoraka je ispitano molekularnim metodama (PCR) u cilju dokazivanja prisustva virusa i svih 25 uzoraka je bilo PCR negativno.

Pasivni nadzor bolesti plavi jezik

Pasivni nadzor se sastojao od službenog otkrivanja i istraživanja svake sumnje na bolest. Pasivni nadzor se vršio radi praćenja prisustva i blagovremenog otkrivanja bolesti plavog jezika kod domaćih i divljih preživara (goveda, ovce i koze) u svim slučajevima kada klinički znaci upućuju na sumnju na bolest plavog jezika, kao i radi potvrde odsustva virusa bolesti plavog jezika nakon njegovog pojavljivanja. U ovim slučajevima propisano je obavezno laboratorijsko potvrđivanje, odnosno isključivanje kliničke sumnje na bolest plavog jezika.

U okviru pasivnog nadzora bolesti plavog jezika, od strane ovlašćenih veterinarskih ambulanti, dostavljani su uzorci za serološka i molekularna ispitivanja. Tokom godine dostavljeno je i ispitano ukupno 89 uzoraka pod sumnjom da se radi o bolesti plavog jezika za serološko i molekularno ispitivanje i to za serološka: 25 uzorka porijeklom od goveda, 12 uzoraka porijeklom od ovaca, 6 uzoraka porijeklom od koza i jedna uzorak porijeklom od srne. Od ovog broja antitijela protiv uzročnika bolesti plavi jezik su pronađena kod 23 goveda i 5 ovaca. Svi seropozitivni slučajevi su isključeni metodom molekularne dijagnostike ili istragom službenog veterinara o starosti i imunizaciji ovih jedinki.

Na molekularnu dijagnostiku dostavljeno je: 35 uzoraka porijeklom od goveda, 8 uzoraka porijeklom od ovaca, 1 uzorak porijeklom od koze i 1 uzorak porijeklom od konja. Svi uzorci su bili negativni na prisustvo virusa uzročnika bolesti plavog jezika.

Entomološki nadzor (nadzor vektora)

Entomološki nadzor je vršen prikupljanjem i identifikacijom insekata iz roda *Culicoides* u cilju utvrđivanja prisutnosti i dinamike pojavljivanja insekata roda *Culicoides* njihove geografske distribucije i rasprostranjenosti utvrđivanjem područja i perioda godine od najvećeg rizika za pojavu i širenje virusa bolesti plavog jezika određivanjem perioda sezonski slobodnog od vektora virusa bolesti plavog jezika, odnosno perioda kada nisu aktivni adulti insekata roda *Culicoides*. Analizom uzoraka insekata utvrđivan je ukupan broj prisutnih odraslih insekata roda *Culicoides*, identifikovane vrste vektora i virološkim ispitivanjem vektora utvrđivana

moguća cirkulacija virusa.

Utvrđivanje prisustva vektora i njegove aktivnosti se vršilo upotrebom UV Black light i Onderstepoort-type black light klopki na šest odabranih lokaliteta u sljedećim opštinama: Cetinje, Nikšić, Danilovgrad, Ulcinj, Bijelo Polje i Rožaje, u okviru referentnih geografskih jedinica na teritoriji cijele Crne Gore. Uzorkovanje je sprovedeno dva puta mjesečno u periodu od aprila zaključno sa novembrom 2022. godine.

Za period od 8 mjeseci, počev od aprila zaključno sa novembrom 2022. godine, uzorkovanje insekata roda *Culicoides* se obavljalo na odabranim lokalitetima, a nakon prikupljanja, u SVL vršena je identifikacija i sortiranje na vrste insekata (i brojanje), izdvajanje insekata roda *Culicoides* i detekcije virusa molekularnom (PCR).

Rezultati: utvrđena je prisustvo insekata iz *Culicoides* i to: *Obsoletus complex* i *Pulicaris complex*, a ni u jednom uzorku nije utvrđeno genoma virusa BPJ.

Bolest kvrgave kože goveda

U Crnoj Gori u 2022. godini nije zabilježen slučaj bolesti kvrgave kože (u daljem tekstu: BKK). Posljednji slučaj BKK u Crnoj Gori bio je 10. oktobra 2016. godine na nevakcinisanom grlu. Od tada je BKK u potpunosti pod kontrolom i do danas nemamo nijedan slučaj.

Radi sprečavanja bolesti kvrgave kože goveda četiri godine (2016-2019) vršena je vakcinacija svih goveda u cilju sticanja i održavanja aktivnog imuniteta protiv virusa bolesti kvrgave kože.

Od 2020. godine ne sprovodi se vakcinacija goveda protiv bolesti kvrgave kože goveda, a u cilju otkrivanja moguće cirkulacije virusa kao i dokazivanja odsutva virusa bolesti kvrgave kože goveda sa područja zemlje i potvrđivanje statusa zemlje slobodne od ove bolesti sprovode se aktivni i pasivni nadzor bolesti kvrgave kože kod goveda.

U skladu sa preporukama GF-TAD-a (Atina, 16.-17. Oktobar 2019.) napravljene su mjere nadzora programa protiv bolesti kvrgave kože, a program je finansijski podržan od strane Evropske komisije.

Ciljevi programa su bili dokazivanje odsustva BKK i rano otkrivanje potencijalnih žarišta, kod goveda i divljih preživara u zatočeništvu, u svim djelovima teritorija Crne Gore, putem pasivnog i aktivnog nadzora bolesti, uključujući područja visokog i niskog rizika za pojavu bolesti.

Aktivni nadzor

U skladu sa Programom obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2022. godini, aktivni nadzor BKK sprovodio se kliničkim pregledom i uzorkovanjem krvi goveda sa cjelokupne teritorije Crne Gore.

Aktivni nadzor je podrazumijevao uzorkovanje krvi na kraju perioda visokog rizika, odnosno na kraju sezone aktivnosti vektora. Uzorkovanje je izvršeno na onim gazdinstvima na kojima su sprovedeni klinički pregledi u skladu sa Uputstvom Uprave. Goveda (sentinel životinje) od kojih se uzimala krv su odabrana na način da nijesu vakcinisana protiv BKK, da su starija od 6 mjeseci i da su rođena poslije 01.08.2019. U skladu sa procijenjenim rizikom određen je broj uzoraka koje je potrebno ispitati na BKK. Uputstvom je bilo propisano da se uzorkuje krv od po dva govečeta sa ukupno 210 gazdinstava na kraju perioda visokog rizika, odnosno na kraju sezone aktivnosti vektora.

Klinički pregled je bilježen na Obrascu za klinički pregled goveda na bolest kvrgave kože koji je sačinila Uprava i dostavila svim veterinarskim ambulantomama.

Ukupno je dostavljeno i ispitano 394 uzorka krvi goveda, a prisustvo specifičnih antitijela protiv Capripox virusa utvrđeno je u ukupno 6 uzoraka. Ti uzorci dodatno su ispitanii molekularnom tehnikom dijagnostike PCR i svi su bili PCR negativni.

Pasivni nadzor

Pasivni nadzor je sproveden tokom cijele godine na cijeloj teriji Crne Gore. Ovo je podrazumijevao obavezno prijavljivanje svih sumnji na BKK kako bi se potvrdila ili isključila infekcija virusom BKK.

U Crnoj Gori je u 2022. godini bilo dvije sumnje na bolest kvrgave kože. Oba rezultata negativna.

Bovina spongioformna encefalopatija (BSE)

Dijagnostičko ispitivanje goveda na bovinu spongioformnu encefalopatiju (BSE) se sprovodi u Crnoj Gori, počev od druge polovine juna 2017. godine, a u cilju blagovremenog otkrivanja i suzbijanja prisustva ove bolesti.

Dijagnostičko ispitivanje goveda na bovinu spongioformnu encefalopatiju (BSE) vršeno je na osnovu Programa mjera i Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje transmisivnih spongioformnih encefalopatija („Službeni list CG“, broj 54/15), a u cilju blagovremenog otkrivanja i suzbijanja prisustva ove bolesti.

U 2022. godini, ispitivanja su vršena kod svih goveda starijih od 30 mjeseci koja su zaklana za ishranu ljudi u odobrenim objektima za klanje. Ispitivanju podliježu autohtona kao i goveda iz uvoza.

Uzorkovanje uzoraka kaudalnog moždanog stabla goveda vrše ovlašćeni veterinari na liniji klanja u odobrenim objektima za klanje, a laboratorijsko ispitivanje vrši SVL. Uzorkovanje, dostava uzoraka, laboratorijska ispitivanja vrše se u skladu sa pravilnikom i Uputstvom za sprovođenje programa monitoringa i planom uzimanja uzoraka za ispitivanje goveda na BSE, koje je donijela Uprava. ispitivanje vrši SVL.

Takođe, Programom mjera je propisano i ispitivanje svih goveda, bez obzira na starost, sa simptomima koji upućuju na BSE kao i goveda starijih od 24 mjeseca: koja su prinudno zaklana, odnosno upućena na prinudno (hitno) klanje od strane veterinara nakon nesreće ili zbog ozbiljnih fizioloških ili funkcionalnih poremećaja, uključujući poremećaje centralnog nervnog sistema; koja, pri ante mortem pregledu, pokazuju kliničke znake zarazne bolesti ili znake na osnovu kojih se može posumnjati da su zaražene ili pokazuju fiziološke ili funkcionalne poremećaje, uključujući poremećaje centralnog nervnog sistema; uginula ili usmrćena na gazdinstvu, osim goveda usmrćenih u okviru suzbijanja epidemije odnosno iskorjenjivanja bolesti ili uginula ili usmrćena tokom prevoza ili u klanici.

U 2022. godini ukupno je ispitano 4.713 uzoraka kaudalnog moždanog stabla goveda uzetih na liniji klanja (goveda starija od 30 mjeseci) što je za 13,57% više od od obuhvata planiranog Programom mjera u 2022. godini (4.150 uzoraka).

Ni u jednom uzorku nije utvrđeno prisustvo prion proteina (BSE).

Bolesti riba i školjki

Radi praćenja prisustva, otkrivanja i suzbijanja bolesti riba, školjki i rakova vršeno je dijagnostičko ispitivanje uzoraka uzetih iz registrovanih ribnjaka i uzgajališta i jezera.

Bolesti slatkovodnih riba

Radi otkrivanja i praćenja bolesti slatkovodnih riba – kalifornijske pastrmke, sprovedeno je uzorkovanje u registrovanim ribnjacima na području Crne Gore. SVL sprovela je klinički pregled, uzorkovanje, patomorfološki pregled i virusološka ispitivanja kalifornijske pastrmke na prisustvo virusne hemoragične septikemije (VHS) i zarazne hematopoetske nekroze (IPN).

Uzorkovanje, dijagnostičke metode za otkrivanje i potvrđivanje neegzotičnih bolesti (VHS i IPN) vršeno je u skladu sa Programom mjera i Pravilnikom o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje egzotičnih i neegzotičnih bolesti vodenih životinja i zdravstvenim uslovima za njihovo stavljanje u promet („Službeni list CG“, br. 34/15, 92/17,

71/18 i 85/18).

Ispitivanje je izvršeno jednokratno, u periodu maj-decembar 2022. godine i uzorkovano je i laboratorijski ispitano 55 uzorka koji su uzeti sa 16 ribnjaka (svaki uzorak ispitan na VHS i IPN).

Ni u jednom uzorku nije utvrđeno prisustvo virusa izazivača virusne hemoragične septikemije (VHS) niti virusa izazivača zarazne hematopoezne nekroze (IHN).

Radi dobijanja statusa da je Crna Gora slobodna od ovih bolesti obavezno je nastaviti i proširiti nadzor nad ovim dvijema bolestima na svim crnogorskim registrovanim ribnjacima, kao i izvršiti zoniranje naših vodotokova u skladu sa nacionalnim i evropskim zakonodavstvom.

Bolesti školjki

Ispitivanje školjki izvršeno u registrovanim uzgajalištima u akvatorijumu Bokokotorskog zaliva u odnosu na prisustvo bonamioze – infekcije izazvane sa *Bonamia ostreae* kod evropske ostrige (*Ostrea edulis*) i martelioze – infekcije izazvane sa *Marteilia refringens* kod mediteranske dagnje (*Mytillus galloprovincialis*). Ukupno ispitano 300 uzoraka.

Uzorkovanje, dijagnostičke metode za otkrivanje i potvrđivanje ove dvije bolesti vršeno je u skladu sa Programom mjera i Pravilnikom o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje egzotičnih i neegzotičnih bolesti vodenih životinja i zdravstvenim uslovima za njihovo stavljanje u promet („Službeni list CG“, br. 34/15, 92/17, 71/18 i 85/18).

Tokom aprila mjeseca izvršeno je uzorkovanje evropskih ostriga (*Ostrea edulis*), a u cilju laboratorijskog ispitivanja na prisustvo infekcija sa *Bonamia Ostrea-a*. Uzorkovano i ispitano je ukupno 45 uzoraka i svi su bili negativni.

Uzorkovanja mediteranske dagnje, na ukupno 10 lokacija, je vršio takođe tim SVL. Uzorci školjki su uzimani iz registrovanih uzgajališta sa područja Bokokotorskog zaliva.

Tokom septembra i oktobra mjeseca izvršeno je uzorkovanje mediteranske dagnje na ukupno 10 uzgajališta, podijeljenih na dvije zone (Tivatski zaliv i Kotorsko-risanski zaliv) sa ciljem utvrđivanja prisustva infekcije izazvane sa *Marteilia refringens*, u ukupnom broju od 300 uzoraka.

Patohistološkim i citološkim ispitivanjem ni u jednom uzorku mediteranske dagnje (mušulje) nije utvrđeno prisustvo infekcije parazitom *Marteilia refringens*.

Bolesti rakova

Ispitivanje prisustva bolesti rakova u otvorenim vodama 2019. godine je po prvi put sprovedeno u Crnoj Gori, a u narednim godinama nastavljeno. Naime, širenje bolesti rakova po Evropi tokom prethodnih godina kao i interesovanje investitora za farmerski uzgoj rakova u zatvorenim sistemima uticalo je na uvođenje ovog monitoringa i na prostoru Crne Gore.

Predviđeni monitoring je uključivao ispitivanje mogućeg prisustva sindroma bijelih pjega rakova (uzročnik je virus iz familije *Nimaviridae*). Ova bolest se nalazi na listi OIE-a i podliježe obavezi prijavljivanja.

Uzorkovanja je vršio tim ribolovačkog društva iz Nikšića u decembru 2022. Uzorci riječnog raka (*Astacus astacus*) su uzimani iz Krupačkog jezera. Ukupno je uzorkovano 30 jedinki rakova.

Tokom laboratorijskih ispitivanja gore nevedenih uzoraka – rakova, ni u jednom uzorku pleopoda nije detektovano prisustvo sekvence DNK virusa sindroma bijelih pjega rakova.

Klasična kuga svinja

Prelazeći na politiku ne-vakcinacije svinja protiv klasične kuge svinja od 1. januara 2020. godine, Crna Gora je zvanično započela proces sticanja statusa zemlje slobodne od bolesti klasična kuga svinja bez vakcinacije, u skladu sa zakonodavstvom Evropske unije i preporukama Svjetske organizacije za zdravlje životinja (OIE). Radi sprečavanja pojave i

ranog otkrivanja bolesti klasična kuga svinja, vršen je klinički pregled svinja na svim gazdinstvima na kojima se drže svinje, pasivni nadzor populacije domaćih svinja, aktivni i pasivni nadzor populacije divljih svinja na prisustvo virusa klasične kuge svinja, kao i dijagnostičke i druge mjere u cilju blagovremenog otkrivanja i suzbijanja eventualne pojave klasične kuge svinja.

Godišnji pregled domaćih svinja na svim gazdinstvima na kojima se drže svinje

Godišnji pregled domaćih svinja, drugu godinu zaredom, vršili su veterinari iz ovlašćenih veterinarskih ambulanti, na svim gazdinstvima na kojima se drži svinje, a koja moraju biti upisana u Centralni registar gazdinstava i životinja koji vodi Uprava.

Uprava je prethodno sačinila i svim ambulantomama dostavila Upitnik za pregled gazdinstava, zajedno sa podacima iz Elektronske baze o svim registrovanim gazdinstvima svinja na njihovom području.

Pregled je obuhvatao provjeru identifikacije i registracije svinja, utvrđivanje zdravstvenog statusa, edukaciju držaoca i provjeru biosigurnosnih mjera na gazdinstvima, kao jedan od preduslova za smanjenje rizika od pojave klasične kuge svinja i afričke kuge svinja.

Na osnovu stvarno zatečenog stanja na gazdinstvu i ispisa iz Elektronske baze – Dosje imanja, izvršen je popis brojeva ušnih markica i to novobilježanih životinja i novonabavljenih obilježanih svinja. Svi podaci koji se odnose na stvarno stanje na gazdinstvu biće upisani u Elektronsku bazu podataka kada se za to steknu uslovi.

Pasivni nadzor domaćih svinja na klasičnu kugu svinja

Mjere pasivnog nadzora na klasičnu kugu svinja istovjetne su mjerama pasivnog nadzora na afričku kugu svinja, s obzirom na vrlo sličnu kliničku sliku i prirodu bolesti.

Radi ranog otkrivanja klasične kuge svinja kod domaćih svinja obavezno je isključivanje infekcije virusom klasične kuge svinja laboratorijskim ispitivanjem svih slučajeva kada se utvrde klinički znakovi koji upućuju na klasičnu kugu svinja i na uzorcima uginulih svinja koji su dostavljeni sa sumnjom na afričku ili klasičnu kugu svinja, i to:

- sa gazdinstava na kojima se uzgaja 5 ili više krmača, kao i sa gazdinstava na kojima se uzgaja 50 ili više
- tovljenika na klasičnu kugu svinja ispituju se sve uginule životinje starije od dva mjeseca, a najviše dvije
- sedmično (ukoliko postoji veći broj uginuća na sedmičnom nivou ispituju se samo prva dva uginuća),
- sa svih ostalih gazdinstava ispituje se svaka uginula svinja starija od dva mjeseca,
- kada se ante i post mortem pregledom utvrdi sumnja prilikom klanja svinja;
- svake svinje kod koje se isključuje afrička kuga svinja.

Uzorci u okviru pasivnog nadzora prikupljani su od gore navedenih životinja, a obavezno je i uzorkovanje u slučaju pojave sumnje ili kliničkih znakova koji upućuju ili bi mogli upućivati na pojavu klasične kuge svinja, svi uzorci ispituju se na prisustvo uzročnika bolesti (PCR).

U 2022. godini ispitano je 24 uzorka, ni u jednom ispitanom uzorku koji je dostavljen SVL pod sumnjom da se radi o KKS, nije utvrđeno prisustvo sekvence RNK virusa klasične kuge svinja ili specifičnih antitijela na virus ove bolesti, odnosno zaraza nije laboratorijski potvrđena.

Nadzor divljih svinja na klasičnu kugu svinja

Tokom 2022. godine, u SVL nije dostavljen nijedan uzorak porijeklom od uginulih divljih svinja.

Aktivni nadzor divljih svinja na klasičnu kugu svinja

Program aktivnog nadzora divljih svinja na klasičnu kugu svinja, koje su najčešći rezervoar virusa, sprovodi se u Crnoj Gori od 2008. godine i do danas nije dokazana cirkulacija virusa klasične kuge svinja u populaciji divljih svinja.

Cilj programa je da se serološkim praćenjem populacije divljih svinja dokaže odsustvo ili prisustvo bolesti u populaciji. Kako bi se postigla statistička značajnost, Uprava je u saradnji sa Lovačkim savezom Crne Gore u svakom od pet lovničkih područja (Mediterransko lovno područje, Submediteransko lovno područje, Centralno lovno područje, Istočno lovno područje i Sjeverno lovno područje), sa procjenjenom populacijom divljih svinja od 400 do 1.000, organizovala uzimanje uzorka od najmanje 60 jedinki, i to ukoliko bude moguće, uzorke je trebalo prikupiti tako da:

- 50 % uzoraka bude prikupljeno od jedinki starosti od 3 do 12 mjeseci;
- 35 % uzoraka bude prikupljeno od jedinki starosti od 1 do 2 godine;
- 15 % uzoraka bude prikupljeno od jedinki starosti preko 2 godine.

Lovci koji su dostavili kompletne uzorke od divljih svinja u svrhu utvrđivanja prisustva virusa klasične kuge svinja, kao naknadu su dobijali besplatan pregled mesa divlje svinje od koje su dostavljeni uzorci na *Trichinella spiralis*, a veterinarskim ambulantama je isplaćena naknada za pregled, samo ako su uzorci uzeti i dostavljeni Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji na propisan način.

Tokom 2022. godine, u SVL je dostavljeno i ispitano ukupno 424 uzorka tjelesne tečnosti ulovljenih divljih svinja i to blocking AbELISA testom i Real-Time RT PCR testom, u skladu sa Programom mjera u 2022. godini.

Bjesnilo

Mjere za otkrivanje i suzbijanje pojave bjesnila kod domaćih životinja

Radi sprečavanja pojave bjesnila vrši se vakcinacija pasa i mačaka, kao i dijagnostičke i druge mjere u cilju otkrivanja i suzbijanja pojave bjesnila. Kako je posljednjih godina evidentan porast populacije pasa litalica i napuštenih pasa, a u cilju održavanja stabilne epizootičke situacije, u budžetu Uprava su obezbijedena sredstva za nabavku vakcina protiv bjesnila za pse. Takođe, u 2019. godini uspostavljen je sistem za identifikaciju i registraciju pasa – nabavljeni mikročipovi, uspostavljen Registar kućnih ljubimaca (jedinствена elektronska baza, dio VIS-a). Svi psi koji su čipovani moraju dobiti pasoš za pse, biti vakcinisani protiv bjesnila i upisani u Registar kućnih ljubimaca (podaci o vlasniku i psu). Vakcinacija pasa i mačaka je obaveza držaoca životinja u cilju stalnog održavanja aktivnog imuniteta protiv virusa bjesnila. U 2021. i 2022. godini, na osnovu zahtjeva veterinarskih ambulana, izvršena je distribucija vakcine protiv bjesnila.

U cilju praćenja prisustva bjesnila, vršeno je i sakupljanje i ispitivanje životinja sa sumnjom na bjesnilo, tzv. „indikator životinja“ (uginuli ili usmćeni domaći i divlji sisari).

U 10 dostavljenih uzoraka nije utvrđeno prisustvo virusa bjesnila, kao ni u uzorcima lisica dostavljenih za kontrolu uspješnosti oralne vakcinacije.

Posljednji slučaj bjesnila zabilježen je u martu 2012. godine i od tada nema pozitivnih slučajeva. Prije 2012. godine radilo se o značajnom broju slučajeva (između 10 i 60 godišnje).

Razlog je svakako činjenica da se od jeseni 2011. godine u kontinuitetu sprovodila dva puta godišnje kampanja peroralne vakcinacije lisica protiv ove bolesti (proljeće i jesen), uz podršku Evropske unije, sve do proljeća 2020.godine. Nakon sprovedenih osamnaest kampanja peroralne vakcinacije, od jeseni 2011. godine stvoren je već dovoljno visok nivo zaštite populacije divljih životinja protiv ove bolesti koji je i doveo do izostanka klinički manifestnog oboljenja kod njih, a posljedično tome i do značajnog smanjivanja broja sumnjivih životinja. Dodatno, i države u okruženju su sprovodile iste aktivnosti, što je doprinijelo smanjenju sumnjivih i pozitivnih slučajeva bjesnila. Podrška za nastavak sprovođenja oralne vakcinacije, od strane EK je obnovljena u 2022. godini, što je uslovljelo nastavak sprovođenja kampanje oralne vakcinacije.

Aktivni nadzor

Tokom 2022. godine, u skladu sa Programom mjera, sproveden je i aktivni nadzor prisustva virusa bjesnila kod divljih lisica. Ovaj nadzor je, u cilju dobijanja pouzdanih podataka o mogućem prisustvu virus bjesnila na teritoriji Crne Gore, obuhvatio ukupno 38 ulovljenih lisica (u periodu oktobar 2022-januar 2023.godine) koje su dostavljene SVL. Razlog smanjenom broju uzoraka jeste izostanak kampanja oralne vakcinacije u 2021. godini.

Ispitivanje je izvršeno metodom direktne imunofluorescencije (FAT) u otisak preparatima iz moždanog tkiva ulovljenih i dostavljenih lisica i ni u jednom uzorku nije utvrđeno prisustvo antigena virusa bjesnila. Broj ulovljenih lisica je smanjen u odnosu na prethodne godine jer je podrška za nastavak sprovođenja oralne vakcinacije, od jeseni 2020.godine do proljeća 2022. godine, od strane EK izostala što je uslovalo prekid u kontinuitetu sprovođenja kampanje oralne vakcinacije.

Podrška EK za dalji nastavak ORV lisica je dogovorena za period 2022-2023.godina.

Afrička kuga svinja

Mjere za nadzor afričke kuge svinja (u daljem tekstu: AKS), Uprava je definisala Programom mjera u 2022. posebnim Programom nadzora za Afričku kugu svinja u 2022. godini, a koje se temelje na zakonodavstvu EU i preporukama EK, OIE i zaključcima GF-TADs-a.

Radi sprečavanja pojave i ranog otkrivanja bolesti afričke kuge svinja u 2022. godini vršio se pasivni nadzor populacije domaćih svinja, aktivni i pasivni nadzor populacije divljih svinja na prisustvo virusa afričke kuge svinja, kao i dijagnostičke i druge mjere u cilju blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave afričke kuge svinja.

Pasivni nadzor domaćih i divljih svinja vršio se tokom cijele godine, a aktivni nadzor divljih svinja vršio se tokom lovne sezone na divlju svinju (*Sus scrofa L.*) od 1. oktobra do 31. januara.

Do sada ova bolest nije potvrđena u Crnoj Gori, ali analiza rizika nam govori da je rizik od pojave visok s obzirom na njeno, sada već dugotrajno, prisustvo u zemljama regiona, a Crnoj Gori najbliže u susjednoj Srbiji i Sjevernoj Makedoniji.

Pasivni nadzor domaćih svinja na afričku kugu svinja

Radi ranog otkrivanja afričke kuge svinja kod domaćih svinja obavezno je isključivanje infekcije virusom afričke kuge svinja laboratorijskim ispitivanjem svih slučajeva kada se utvrde klinički znaci koji upućuju na afričku kugu svinja i na uzorcima uginulih svinja koji su dostavljeni sa sumnjom na afričku ili klasičnu kugu svinja, i to:

- sa gazdinstava na kojima se uzgaja pet ili više krmača, kao i sa gazdinstava na kojima se uzgaja 50 ili više tovljenika na klasičnu kugu svinja ispituju se sve uginule životinje starije od dva mjeseca, a najviše dvije sedmično (ukoliko postoji veći broj uginuća na sedmičnom nivou ispituju se samo prva dva uginuća),
- sa svih ostalih gazdinstava ispituje se svaka uginula svinja starija od dva mjeseca,
- kada se ante i post mortem pregledom utvrdi sumnja prilikom klanja svinja;
- svake svinje kod koje se isključuje klasična kuga svinja.

Svi prikupljeni uzorci pasivnim nadzorom ispitani su na prisustvo virusa metodom molekularne dijagnostike (RT – PCR).

Uzorci u okviru pasivnog nadzora prikupljeni su od gore navedenih životinja, a obavezno je i uzorkovanje u slučaju pojave sumnje ili kliničkih znakova koji upućuju ili bi mogli upućivati na pojavu klasične kuge svinja, svi uzorci ispituju se na prisustvo uzročnika bolesti (PCR).

U 2022. godini ispitano je 24 uzorka, ni u jednom ispitanom uzorku koji je dostavljen SVL pod sumnjom da se radi o AKS, nije utvrđeno prisustvo sekvence RNK virusa afričke kuge svinja

ili specifičnih antitijela na virus ove bolesti, odnosno zaraza nije laboratorijski potvrđena. Ni u jednom od ispitanih uzoraka nije utvrđeno prisustvo virusa AKS niti specifičnih antitijela.

Pasivni nadzor divljih svinja na afričku kugu svinja

Radi ranog otkrivanja afričke kuge svinja kod divljih svinja obavezna je prijava lokalnoj veterinarskoj ambulanti ili nadležnom veterinarskom inspektoru svakog uginuća divlje svinje, pronalaska leša uginule divlje svinje, kao i uginuća divlje svinje nastalog kao posljedica saobraćajnih nezgoda, kada se vrši uzorkovanje odgovarajućih uzoraka i dostavljanje SVL. U 2022. godini uz podršku Evropske komisije obezbijedena su i sredstva za isplatu naknade u iznosu od 40€ za svako lice koje pruži sigurnu informaciju o pronalasku leša divlje svinje. U tu svrhu otvorena je dežurna telefonska linija na broj 067 666 632.

Tokom 2022. godine, nije bilo uzoraka.

Aktivni nadzor divljih svinja na afričku kugu svinja

Radi utvrđivanja prisustva virusa afričke kuge svinja u prirodi, među populacijom divljih svinja, lovci su dostavljali uzorke tjelesne tečnosti i unutrašnjih organa (tonzile i slezina) divljih svinja, veterinarskim ambulantom, koje su te uzorke dostavljale u SVL. Uzorci u okviru aktivnog nadzora divljih svinja prikupljali su se isključivo od odstrijeljenih jedinki, a svi uzorci ispitivani su na prisustvo specifičnih antitijela protiv afričke kuge svinja (ELISA) i na prisustvo uzročnika bolesti metodom molekularne dijagnostike (RT-PCR).

U okviru nadzora nad populacijom divljih svinja u 2022. godini u Crnoj Gori, u SVL je ispitano ukupno 424 uzorka tjelesne tečnosti i unutrašnjih organa ustrijeljenih divljih svinja dostavljenih u saradnji sa Lovačkim savezom Crne Gore i privatnim veterinarskim ambulantom. Broj uzoraka od divljih svinja je veći u odnosu na prethodne godine iz razloga nesprovođenja oralne vakcinacije lisica koji je uslovilo smanjenje uzoraka lisica. Na ovaj način je izvršeno preusmjeravanje sredstava sa jednog programa na drugi, te je bilo moguće povećati broj uzoraka od divljih svinja.

U dostavljenim uzorcima tjelesne tečnosti ustrijeljenih divljih svinja nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela protiv uzročnika afričke kuge svinja.

Ni u jednom dostavljenom uzorku organa nije detektovana sekvenca DNK virusa uzročnika afričke kuge svinja.

Antraks

Crnoj Gori određena su tri antraksna distrikta na području dvije opštine, Ulcinj i Žabljak, gdje je izvršena vakcinacija prijemčivih životinja u cilju stalnog održavanja aktivnog imuniteta protiv antraksa, vakcinom koja sadrži suspenziju živih spora *Bacillus anthracis*, u skladu sa uputstvom proizvođača vakcine. Vakcinacija životinja u antraksnim distriktima vrši se 20 godina od datuma utvrđivanja bolesti.

Atipična kuga živine (Newcastle disease)

Radi sprečavanja pojave atipične kuge živine obavezna je vakcinacija živine u cilju stalnog održavanja aktivnog imuniteta protiv atipične kuge živine na gazdinstvima na kojima se drži i uzgaja. Vakcinacija je obaveza vlasnika živine. U cilju monitoringa uspješnosti imunizacije vakcinisane živine izvršeno je serološko ispitivanje na atipičnu kugu živine uzoraka krvi, a sprovedeno je tokom septembra/decembra 2022. godine, u skladu sa Programom obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja za 2022.. Uzorkovanje su vršile 3 veterinarske ambulante (Nikšić, Bijelo Polje i Podgorica). Ukupno je ispitano 1798 uzoraka iz 61 farmi/objekata, od čega je u 1.610 uzoraka ili u 89,54%, utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela na virus atipične kuge živine. Ovi podaci ukazuju na izloženost ispitivanih jedinki virusu Newcastle bolesti – odnosno da je jato adekvatno imunološki zaštićeno od ove bolesti, vjerovatno kao posljedica

uspješno izvršene vakcinacije živine. U većini objekata / farmi živine (50 od 61) koji se bili obuhvaćeni ovim ispitivanjima utvrđen je vrlo visok procenat sero-pozitivnih jedinki (preko 80%) što ukazuje na uspješnost izvršene vakcinacije protiv atipične kuge živine i da je jato adekvatno imunološki zaštićeno od ove bolesti.

Sa druge strane, u 5 objekata od ukupno 67 ispitana, utvrđen je procenat sero-pozitivnih jedinki ispod zadovoljavajućeg (80%), ali i ispod prosjeka u svim ispitivanim objektima. Od tih pet, u jednom objektu je utvrđen procenat sero-pozitivnih jedinki ispod 10%, a u dva ispod 20%.

Ukupni rezultati su zadovoljavajući ali se i dalje moraju nastaviti aktivnosti na podizanju informisanosti držaoca živine o riziku od ove bolesti i obaveznoj imunizaciji u cilju zaštite jata od ove bolesti.

Monitoring salmonele

Tokom 2022. godine ispitano je ukupno 537 uzoraka (feces, brisevi, nazuvci, transportne podloške, uginuća i sl.) na salmonelozu porijeklom sa živinarskih farmi, za potrebe farmera, proizvođača i uvoznika što je za 6.97% više u odnosu na prethodnu godinu.

Utvrđen je manji broj uzročnika u ispitanim uzorcima, ukupno 42 izolata – bakterija iz roda *Salmonella* u odnosu na 2021. godinu (ukupno 58 izolata). Od ukupno 42 izolata njih 25 pripada biovaru *Salmonella Enteritidis*, 9 *Salmonella* grupi C1, 4 *Salmonella* grupi E4, 1 *Salmonella* grupi B i jedan *Salmonella spp.* Ovdje se radi o ukupnom broju uzoraka (tokom samokontrole od strane subjekata ili nadležne veterinarske ambulante, tokom uvoza, kao i uzorci uzeti od strane službenih veterinarara), a često su uzorci porijeklom sa iste farme jer su vršena dodatna kontrolna uzorkovanja i ispitivanja u cilju sprovođenja službenih mjera i radnji od strane nadležnog veterinarskog inspektora.

Nakon službene potvrde prisustva *Salmonella Enteritidis* i/ili *Salmonella Typhimurium* preduzimane su mjere u skladu sa propisima naložene od strane službenog veterinarara.

SAMODEKLARACIJA O STATUSU ZEMLJE SLOBODNE OD BJESNILA

U skladu sa odredbama Kodeksa zdravlja kopnenih životinja Svjetske organizacije za zdravlje životinja – WOAHA, zemlje članice mogu samoproglasiti svoju zemlju, zonu ili kompartment slobodnu od određenih bolesti, u ovom slučaju slobodnom od bjesnila.

Kako bi samodeklaracija bila prihvaćena od strane WOAHA potrebno je pružiti relevantne i dokumentovane dokaze o usklađenosti sa odredbama poglavlja Kodeksa koji se tiče bjesnila.

Specijalistička veterinarska laboratorija je, kao jedna od karika u lancu nosilaca aktivnosti vezanih za sprovođenje programa eradikacije bjesnila u Crnoj Gori, vršila potrebna ispitivanja koja su propisana Kodeksom.

Kako su ispunjeni svi propisani zahtjevi, a imajući u vidu da je Crnoj Gori poslednji slučaj bjesnila zabilježen 2012.godine, WOAHA je prihvatila samodeklaraciju Crne Gore.

Samodeklaraciju o statusu Crne Gore kao zemlje slobodne od bjesnila je objavljena na sajtu WOAHA i možete naći na linku ispod.

<https://www.woah.org/app/uploads/2022/11/2022-09-montenegro-rabies-selfd.pdf>

Ova samodeklaracija je važna za Crnu Goru jer je sledeći korak obraćanje Evropskoj Komisiji da se Crna Gora nađe na spisku zemalja slobodnih od bjesnila što podrazumjeva oslobađanje od serološkog testa i samim tim olakšavanje uslova za nekomercijalno kretanje kućnih ljubimaca.

DALJINSKA PROCJENA RADI EVALUACIJE REGULATORNIH I KONTROLNIH SISTEMA KOJIMA SE UREĐUJE PROIZVODNJA ŽIVINE I/ILI ŽIVINSKIH PROIZVODA IZ TREĆIH ZEMALJA UVRŠTENIH U LISTE ZA IZVOZ TIH PROIZVODA U EVROPSKU UNIJU

Sve treće zemlje koje su uvrštene u listu zemalja radi pristupa tržištu Evropskoj uniji (EU) za životinje i proizvode životinjskog porijekla moraju da posjeduju odgovarajući regulatorni okvir i sistem službenih kontrola koji omogućava nadležnom organu treće zemlje da potvrdi da izvezene životinje i proizvodi zadovoljavaju zahtjeve EU u pogledu zdravlja životinja.

U julu 2021. godine poslat je Upitnik za daljinsku procjenu regulatornih i kontrolnih sistema Crne Gore kojim se uređuje proizvodnja živine ili proizvoda od živine. Daljinska procjena je izvršena u februaru 2022.godine. od strane Evropske Komisije - Generalnog Direktorata Za Zaštitu Zdravlja I Bezbjednost Hrane.

Cilj revizije je bio održavanje naše zemlje na listi za pristup tržištu EU za predmetne proizvode, odnosno objekata koji se nalaze na listi.

Po završetku procjene, nakon 20 dana poslat je izvještaj EK sa preporukama. Uprava je na date preporuke poslala akcioni plan u cilju uvažavanja preporuka.

SEKTOR ZA FITOSANITARNE POSLOVE

DJELOKRUG RADA SEKTORA

Sektor za fitosanitarne poslove je organizaciona jedinica Uprave.

Sektor za fitosanitarne poslove obavlja stručne i upravne poslove iz nadležnosti Uprave u oblastima zdravstvene zaštite bilja, sredstava za zaštitu bilja, sredstava za ishranu bilja, sprječavanja zloupotrebe droga, sjemenskog materijala, sadnog materijala, GMO, zaštite biljnih sorti, biljnih genetskih resursa, bezbjednosti hrane, organizuje i sprovodi službene kontrole/inspekcijски nadzor u skladu sa ovlaštenjima utvrđenim u 20 zakona.

Stručni i upravni poslovi organizovani su u četiri odsjeka:

- 1. Odsjek za zdravstvenu zaštitu bilja**
- 2. Odsjek za promet i sertifikaciju sjemena i sadnoga materijal, GMO, zaštitu biljnih sorti i biljne genetičke resurse;**
- 3. Odsjek za promet i registraciju sredstva za zaštitu i ishranu bilja;**
- 4. Odsjek za fitosanitarnu inspekciju**

Stručni i upravni poslovi ogledaju se kroz pripremanje stručnih osnova, sprovođenje, usklađivanje i praćenje propisa iz oblasti nadležnosti; izdavanje stručnih uputstava, priručnika, instrukcija; utvrđivanje i praćenje ispunjenosti uslova za vršenje povjerenih poslova; uspostavljanje i vođenje registara; učešće u radu međunarodnih institucija iz oblasti nadležnosti; planiranje finansiranja, izradu planskih dokumenata, strategija, izvještaja, analiza, informacija i drugih materijala, izdavanje stručnih mišljenja i izvršavanje drugih poslova koji su određeni u nadležnost zakonima.

Službene kontrole/inspekcijски nadzor obuhvataju: nadzor nad primjenom zakona i podzakonskih akata iz nadležnosti; preduzimanje i izvršavanje upravnih mjera i radnji pri utvrđivanju neusaglašenosti sa propisanim zahtjevima, podnošenje prekršajnih naloga, zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka i/ili krivičnih prijava i izvještavanje o sprovođenju službenih kontrola po planovima službene kontrole i programima monitorniga.

Realizacija Programa mjera kao realizacija strateške politike

U oblasti zdravstvene zaštite bilja definisani su poslovi od javnog interesa kroz koje Crna Gora obezbjeđuje zaštitu domaće prouzvodnje od gubitaka koje mogu prouzrokovati karantinski i ekonomski štetni organizmi čime se doprinosi konkurentnosti domaćih proizvoda. Zdravstvena zaštita bilja doprinosi zaštiti životne sredine od negativnog uticaja prisustva štetnih organizama. Sprovedenjem mjera sprječava se unošenje i širenje novih karantinskih štetnih organizama na teritoriju Crne Gore, obezbjeđuje održiva biljna proizvodnja i indirektno utiče kako ne bi došlo do sprovođenja fitosanitarnih mjera koje iziskuju ogromna finansijska sredstva, a sprovode se u cilju eradikacije odnosno iskorijenjivanja štetnih organizama. Stabilno zdravstveno stanje bilja na teritoriji Crne Gore, sprječavanje unošenja, blagovremeno otkrivanje, suzbijanje pojave i širenja i iskorjenjavanje štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, pravovremeno, pravilno, uspješno i racionalno sprovođenje fitosanitarnih mjera u praksi, sprječavanje ili umanjivanje gubitaka prinosa u biljnoj proizvodnji i stvaranje preduslova za očuvanje zdravlja bilja kao ključnog faktora za održivu i konkurentnu poljoprivredu, ali i zaštitu životne sredine.

Programom se stvaraju preduslovi za usaglašavanje oblasti zdravstvene zaštite bilja sa EU zahtjevima, a koji se odnose na dobijanje i održavanje zdravstvenog statusa za određene štetne organizme na osnovu kojih Crna Gora može izdavati međunarodna uvjerenja o zdravstvenom stanju bilja za izvoz (fitosanitarni sertifikati).

U oblasti pesticida definisani su poslovi koji se sprovode radi smanjenja rizika i mogućih negativnih efekata sredstava za zaštitu i za ishranu bilja na zdravlje ljudi, bilja i životinja i na životnu sredinu. Postupak registracije sredstava za zaštitu bilja obezbjeđuje njihovu sigurnu upotrebu, kao i bezbjedan proizvod na tržištu koji je označen, klasifikovan, pakovan i sadrži uputstvo za upotrebu. Identifikacija potencijalne opasnosti od prisustva rezidua pesticida u svim stadijumima proizvodnje hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje podrazumijeva praćenje od same sjetve ili sakupljanja koji se valorizuju kroz stavljanje u promet ili izvoz domaćih proizvoda, preko distribucije do konzumiranja. Crna Gora je dužna da sprovodi aktivnosti, vrši kontrolu i koordiniše mjera u ovoj oblasti. Registracija objekata za proizvodnju i promet hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje, omogućava povezivanje i sljedljivost više oblasti ali i sprovođenje raznih programa monitoringa i nadzora (rezidua pesticida i nitrata u hrani biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje i drugih predviđenih nadzora po programima mjera). Sprovođenje ovih mjera vrši se u cilju poboljšanja bezbjednosti hrane u Crnoj Gori, jačanje povjerenja potrošača u bezbjednost hrane kao i povjerenja trgovačkih partnera u snabdijevanje hranom iz Crne Gore, ali i turista koji posjećuju Crnu Goru. Upotreba pesticida prepoznata je kao stalna prijetnja za zdravlje ljudi kao i životnu sredinu, ali je isto tako i nerazdvojivo vezana za uspješnost proizvodnje bilja i/ili hrane, u smislu uništavanja štetnih organizama i samim tim povećanju prinosa i direktne ekonomske/finansijske koristi. Država ima fundamentalnu obavezu da obezbijedi postizanje postavljanjih ciljeva vezanih za:

- održivu upotrebu pesticida kroz propise koji određuju pesticide koji se mogu naći u premetu;
- implementaciju Nacionalnog Akcionog plana za održivu upotrebu pesticida;
- obuka profesionalnih korisnika i distributera koji direktno upotrebljavaju pesticide;
- podizanje nivoa svijesti indirektno ugroženih grupacija;
- kontrola opreme koja se upotrebljava u primjeni pesticida;
- zaštita od zagađenja životne sredine (zemljišta, površinskih/podzemnih voda, vazduha i sl.);
- ograničenja i zabrane upotrebe pesticida.

Predloženim mjerama, razvojem najboljih praksi i kontrolom njihove implementacije ciljano se smanjuje rizik od upotrebe pesticida za životnu sredinu i zdravlje ljudi.

U oblasti đubriva u modernoj poljoprivredi, plodnost zemljišta mora biti održavana na visokom nivou, kako bi se povećali proizvodni kapaciteti zemljišta. Hraniva koja biljka usvaja, a iznose se žetvom ili berbom, moraju se nadomjestiti. Promovisanje pravilne upotrebe đubriva kroz primjenu Dobre poljoprivredne prakse je jedan od osnovnih prioriteta.

U oblasti sjemena i sadnog materijala kontrola proizvodnje odnosno sertifikacije i prometa sjemenskog i sadnog materijala u Crnoj Gori je osnova kvalitetne proizvodnje bilja odnosno hrane biljnog porijekla. Primjena standarda u ovoj oblasti direktno odražava se na proizvodnju kroz prinose poljoprivrednih kultura počev od uzgoja citrusa na primorju, vinove loze u centralnoj regiji i povrća na otvorenom i u zatvorenom prostoru do proizvodnje krompira, maline i drugih kontinentalnih voćnih vrsta u sjevernim ruralnim područjima. Poštovanje standarda kvaliteta sjemenskog i sadnog materijala, podrška i praćenje proizvođača kroz ciklus proizvodnje obezbjeđuje konkurentnost domaćih proizvoda na unutrašnjem i na međunarodnom tržištu. Proizvodnja sjemenskog i sadnog materijala je profitabilna grana poljoprivredne proizvodnje i jedan od potencijalnih izvora prihoda za ruralno stanovništvo.

Pored navedenih poslova, sektor učestvuje aktivno:

- ✓ kao administrativni izvor statističkih podataka za oblast pesticida;
- ✓ u radu sa NVO kroz realizaciju Sektorske analize za oblasti u skladu sa Zakonom o NVO; Aktivnosti su usmjerene i na sprovođenje obaveza EU integracija:
- ✓ Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju; Program pristupanja Crne Gore EU;
- ✓ implementacija Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine EU;
- ✓ pregovarački proces za zatvaranje pregovaračkog poglavlja 12 i drugih poglavlja: 1, 7, 11, 12, 18, 27, 28 i 30;
- ✓ obaveze prema međunarodnim organizacijama: IPPC, EPPO, ECPGR, CEFTA, UPOV i dr.;

Ključne, planirane i realizovane aktivnosti sektora u izvještajnom periodu su:

- ✓ sprovođenje aktivnosti po PPCG (2020-2022) i Strategiji za Poglavlje 12 i izvještavanje;
- ✓ sprovođenje aktivnosti na ispunjavanju preporuka FVO za izvoz krompira na EU tržište su realizovane, pa je u skladu sa navedenim Crnoj Gori dozvoljen izvoz merkantilnog krompira na teritoriju Evropske Unije: *COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) 2021/2069 of 25 November 2021 amending Annex VI to Implementing Regulation (EU) 2019/2072 as regards the introduction into the Union of ware potatoes from Bosnia and Herzegovina, Montenegro and Serbia and repealing Implementing Decisions 2012/219/EU and (EU) 2015/1199*;
- ✓ sprovođenje aktivnosti na ispunjavanju zahtjeva EU za sticanje i održavanje statusa bakterije *Xylella Fastidiosa* na teritoriji Crne Gore;
- ✓ sprovođenje aktivnosti po Nacionalnom planom za održivu upotrebu pesticida;
- ✓ izrada i sprovođenje Programa fitosanitarnih mjera za 2022.godinu sa podprogramima;
- ✓ vršenje inspekcijiskog nadzora i izvještavanje;
- ✓ postupanja prijavama/inicijativama građana i izvještavanje o sprovedenom nadzoru;
- ✓ provjera ispunjenosti uslova po javnim ovlašćenjima;
- ✓ prikupljanje podataka o stanju zaliha sredstava za zaštitu bilja na teritoriji Crne Gore;
- ✓ propisivanje fitosanitarnih uslova za uvoz pesticida, đubriva, izdavanje fitosertifikata, registracija objekata i praćenje prijave proizvodnje;
- ✓ registracija sredstava za zaštitu bilja;
- ✓ aktivnosti na izgradnji, rekonstrukciji i održavanju graničnih prelaza;
- ✓ obuke fitosanitarnih inspektora i odgovornih lica;

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

- ✓ davanje mišljenja na izmjene i dopune zakona i drugih akata;
- ✓ ažuriranje web stranice i dr.

ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

1. ORGANIZACIJA SEKTORA/ ADMINISTRATIVNI KAPACITETI

U skladu sa aktom o sistematizaciji radnih mjesta u Fitosanitarnom sektoru sistematizovano je ukupno 36 službeničkih i namješteničkih radnih mjesta, uključujući pomoćnika direktora. U Sektoru za fitosanitarne poslove je popunjeno 24 radnih mjesta (1 pomoćnik direktora, 3 načelnika, 3 samostalna savjetnika I i 17 fitosanitarnih inspektora).

Fitosanitar ni sektor	Broj sistematizovani h radnih mjesta 4.4.2019.	Broj zaposleni h 31.12.202 0.	Broj zaposleni h 31.12.202 1.	Broj sistematizovani h radnih mjesta 2022	Broj zaposleni h 31.12.202 2.	Potreban broj za zapošljavanj e
Pomoćnik direktora	1	1	1	1	1	/
Odsjek za zdravstvenu zaštitu bilja	4	3	3	4	3	1
Odsjek za promet i sertifikaciju sjemena i sadnog materijala, GMO, zaštitu biljnih sorti i biljne genetičke resurse	4	1	1	4	1	3
Odsjek za promet i registraciju sredstva zaštitu i ishranu bilja	4	2	2	4	2	2
Odsjek za fitosanitarnu inspekciju	24	17	17	23	17	6
UKUPNO	37	24	24	36	24	12

2. ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

U izvještajnom periodu u Sektor za fitosanitarne poslove je pripremio stručne osnove i sproveo kompletan proces usaglašavanja sa nadležnim organima do objavljivanja u Službenom listu.

Tokom 2022.godine donijeti su sljedeći propisi:

R.B	NAZIV PROPISA	SL. LIST	DATUM
1.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja i širenja bakterije <i>Xylella fastidiosa</i> (Wells et al.)	9/22	25.01.2022.
2.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu vođenja i sadržaju Registra sredstava za zaštitu bilja	24/2022	04.03.2022.
3.	Program fitosanitarnih mjera za 2022. godinu	28/2022	15.03.2022.
4.	Listu registrovanih sredstava za zaštitu bilja	34/2022	01.04.2022.
5.	Program monitoringa održive upotrebe pesticida za 2022. godinu	52/2022	13.05.2022.
6.	Program monitoringa prometa sredstava za zaštitu bilja za 2022. godinu	52/2022	13.05.2022.
7.	Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla za 2022. godinu	52/2022	13.05.2022.
8.	Program monitoringa uređaja za upotrebu pesticida za 2022. godinu	52/2022	13.05.2022.
9.	Program monitoringa uticaja upotrebe pesticida na životnu sredinu za 2022. godinu	52/2022	13.5.2022.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

10.	Program monitoringa post-registracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja za 2022. godinu	52/2022	13.05.2022.
11.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu obavljanja pregleda, uslovima i načinu izdavanja biljnog pasoša	52/2022	13.05.2022.
12.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu vođenja evidencije o proizvodnji, preradi i prometu bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	52/2022	13.05.2022.
13.	Program monitoringa karakteristika sredstava za ishranu bilja za 2022. godinu	53/2022	19.5.2022.
14.	Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2022. godinu*	57/2022	31.05.2022.
15.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	70/2022	04.07.2022.
16.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje kestenove ose galice - <i>Dryocosmus kuriphilus</i> Yasumatsu	71/2022	08.07.2022.
17.	Program kontrolnog ispitivanja matičnih stabala sadnog materijala za 2022. godinu	71/2022	08.07.2022.
18.	Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog materijala za 2022. godinu	71/2022	08.07.2022.
19.	Program kontrolnog ispitivanja sjemenskog i sadnog materijala na GMO za 2022. godinu	71/2022	08.07.2022.
20.	Program kontrolnog ispitivanja sadnog materijala za 2022. godinu	71/2022.	08.07.2022.
21.	Listu registrovanih sredstava za zaštitu bilja	97/2022.	02.09.2022.
22.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja i širenja štetnog organizma <i>Spodoptera frugiperda</i> (SMITH)	117/2022	19.10.2022.
23.	Pravilnik o bližem sadržaju plana postupanja u kriznim situacijama za pojedine štetne organizme	118/2022	21.10.2022.
24.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja štetnog organizma <i>Phyllosticta citricarpa</i> (McAlpine) Van der Aa	119/2022	26.10.2022.
25.	Pravilnik o izmjenama i dopuni Pravilnika o načinu rukovanja uzorkom, vođenja evidencije uzoraka, čuvanja i dostavljanja podataka o izvršenim analizama	131/2022	02.12.2022.
26.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za unošenje bilja i biljnih proizvoda koji predstavljaju neprihvatljiv rizik od štetnih organizama	135/2022	08.12.2022.
27.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	135/2022	08.12.2022.
28.	Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja virusa smeđe naboranosti ploda paradajza tomato brown rugose fruit virus (ToBRFV)	135/2022	08.12.2022.
29.	Liste štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	135/2022	08.12.2022.
30.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala žita	136/2022	09.12.2022.
31.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala povrća	136/2022	09.12.2022.
32.	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala repe	136/2022	09.12.2022.
33.	Naredbu o zabrani uvoza i uzgoja sjemena konoplje (<i>Cannabis sativa</i> L.) sorte Finola*	139/2022	16.12.2022.
34.	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima za proizvodnju i stavljanje u promet sadnog materijala voća	145/2022	27.12.2022.
35.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o metodama za ispitivanje različitosti, uniformnosti i stabilnosti nove biljne sorte	146/2022	28.12.2022.
36.	Pravilnik o izmjenama Pravilnika o tipovima đubriva, uslovima za amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota, načinu označavanja i pakovanja đubriva	149/2022	29.12.2022.

INSTRUKCIJE/SMJERNICE

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

R.B	NAZIV PROPISA	SL. LIST	DATUM
1.	Instrukcija za fitosanitarnu inspekciju za pregled i uzorkovanje biljaka na prisustvo <i>Xylella fastidiosa</i>	004/1-309/22-1922	17.05.2022.
2.	Instrukcija za <i>Tecia solanivora</i> – karantinski štetni organizam na krompiru	04/1-309/22-2018	20.05.2022
3.	Smjernice za kontrolu izgleda oznake na đubrivima porijeklom iz Evropske unije	004/1-309/22-3632	20.09.2022.
4.	Instrukcija za uvoz određenih plodova citrusa	004/1-309/22-4146	01.11.2022
5.	Instrukcija za Spodoptera frugiperda – karantinski štetni organizam	004/1-309/22-4148	02.11.2022
6.	Pravila za standardne postupke fitosanitarnih inspektora prilikom uvoza pošiljaka sjemenskog i merkantilnog krompira, način vršenja pregleda, uzorkovanje i izvještavanje	04-309/22-120	20.11.2022
7.	Smjernice o formatu godišnjeg izvještaja o rezultatima nadzora i formatu višegodišnjih programa nadzora	004/1-309/22-2563	30.06.2022.

Sektor za fitosanitarne poslove je u izvještajnom periodu u skladu sa **Zaključcima Vlade Crne Gore** je sprovodio i/ili pripremio i dostavio sljedeća dokumenta:

R.B	OBAVEZA UPRAVE	SJEDNICA	ZAKLJUČAK
1.	Izvještaj o sprovođenju nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za 2021. godinu - izrada izvještaja	17. 09.09.2022.	07-5050/2

U skladu sa zakonskom obavezom Sektor za fitosanitarne poslove je sproveo sve neophodne aktivnosti za sprovođenje Programa fitosanitarnih mjera za 2022. godinu. Ovim programom su utvrđene mjere za: **vršenje poslova od javnog interesa** za zdravstvenu zaštitu bilja; sredstva za zaštitu bilja; sredstva za ishranu bilja; sjemenski materijal poljoprivrednog bilja i sadni materijal; GMO; biljne genetičke resurse; laboratorijska ispitivanja, nosioce poslova i način vršenja poslova sa planom upotrebe finansijskih sredstava i uslovima za sprovođenje mjera utvrđenih zakonima. Sredstva za sprovođenje ovog programa bila su opredijeljena Budžetom Crne Gore za 2022. godinu, u iznosu od 179.058,12€.

Program sadrži pet glavnih podprograma sa komponentama i posebnim nadzorima:

- 1. Program zdravstvene zaštite bilja;**
- 2. Program praćenja sredstava za zaštitu bilja i sredstava za ishranu bilja;**
- 3. Program kontrolnih ispitivanja proizvodnje sjemenskog i sadnog materijala i biljni genetički resursi;**
- 4. Materijali za posebne namjene (klopke, ex tempore testovi za štetne organizme, hemikalije, mamci);**
- 5. Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa.**

5. IZVRŠAVANJE ZAKONA

Izvršavanje zakona i drugih propisa obuhvata vođenje upravnog postupka, donošenje i izvršenje rješenja i drugih pojedinačnih akata, preduzimanje upravnih mjera i upravnih radnji, praćenje njihovog izvršavanja, davanje objašnjenja, izdavanje stručnih uputstava i instrukcija za rad i ukazivanje stručne pomoći vršeno je u skladu sa nadležnostima po zakonima:

1. Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja
2. Zakon o sredstvima za zaštitu bilja
3. Zakon o sredstvima za ishranu bilja
4. Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja
5. Zakon o sadnom materijalu
6. Zakon o zaštiti biljnih sorti
7. Zakon o bezbjednosti hrane

8. Zakon o genetički modificiranim organizmima
9. Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju
10. Zakon o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda
11. Zakon o sprječavanju zloupotrebe droga
12. Zakon o biocidnim proizvodima
13. Zakonom o zdravstvenoj zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti
14. Zakon o zaštiti potrošača
15. Zakon o inspekcijskom nadzoru
16. Zakon o upravnom postupku
17. Zakon o potvrđivanju međunarodnog ugovora o biljnim genetičkim resursima za hranu i poljoprivredu
18. Zakon o potvrđivanju Međunarodne konvencije o zaštiti novih biljnih sorti
19. Zakon o ratifikaciji Međunarodne konvencije o zaštiti bilja
20. Zakon o spoljnoj trgovini

5.1 REGISTRI

1. Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja

U Registar proizvođača, prerađivača, uvoznika, distributera i skladištara bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom u 2022. godini upisan je 46 subjekata.

2. Zakon o sredstvima za zaštitu bilja

U Registar za promet pesticida na veliko i malo u 2022. godini upisano je 8 objekata.

U Registar sredstava za zaštitu bilja u 2022. godini upisano je 22 proizvođača.

3. Zakon o sredstvima za ishranu bilja

U Registar za promet đubriva na veliko i malo u 2022. godini upisano je 6 objekata.

4. Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja

U Registar za promet sjemena na veliko i malo u 2022. godini upisano je 10 objekata.

U Registar za uvoz sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja u 2022 godini upisano je 8 pravnih lica.

U Registar za proizvodnju sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja u 2022 godini nije bilo novih upisa pravnih lica, a evidenciju fizičkih lica – kooperanata upisano je 14 fizičkih lica.

5. Zakon o sadnom materijalu

U Registar za promet sadnog materijala na veliko i malo u 2022. godini upisano je 19 objekata.

U Registar za i uvoz sadnog materijala u 2022 godinu upisano je 7 pravnih lica.

U Registar za proizvodnju sadnog materijala u 2022 godinu upisano je 7 pravnih lica.

6. Zakonom o bezbjednosti hrane

U Registar primarnih proizvođača hrane biljnog porijekla upisano je 231 subjekata.

7. Zakon o sprječavanju zloupotrebe droga

U Registar dozvola za gajenje maka i konoplje za prehrambene i industrijske svrhe u 2022. godini upisano je 8 subjekata.

5.2 SERTIFIKACIJA SJEMENA I SADNOG MATERIJALA

RASAD POVRĆA:

Ukupna količina sertifikovanog rasada povrća: **3.877,150 kom.**

Izdato sertifikata: **189.**

SADNI MATERIJAL VOĆA:

Ukupna količina sertifikovanog sadnog materijala voća: **74.000 kom.**

Izdato sertifikata: **4.**

SADNI MATERIJAL UKRASNOG BILJA:

Ukupna količina sertifikovanog sadnog materijala ukrasnog bilja: **63 142 kom.**

Izdato sertifikata: 131.

Ukupna količina sertifikovanog rasada sadnog materijala ukrasnog bilja: **433 670 kom.**

Izdato sertifikata: 169.

SADNI MATERIJAL ZAČINSKOG I LJEKOVITOG BILJA:

Ukupna količina sertifikovanog sadnog materijala začinskog/ljekovitog bilja: **87 500 kom.**

Izdato sertifikata: 22.

SADNI MATERIJAL VINOVE LOZE:

Ukupna količina sertifikovanih loznih podloga: **940 864 kom.**

Izdato sertifikata: 4.

SJEMENSKI KROMPIR:

Ukupna površina prijavljena za sertifikaciju sjemenskog krompira: **110,82 ha.**

Ukupna količina sertifikovanog sjemenskog krompira: **812 700 kg**

Izdato sertifikata: 90.

SJEMENSKI MATERIJAL ŽITA:

Ukupna površina sertifikovanog sjemenskog materijala žita: **39,19 ha.**

Ukupna količina sertifikovanog sjemenskog materijala žita: **67.710 kg.**

Izdato sertifikata: 35.

**5.3 SPROVOĐENJE INSPEKCIJSKOG NADZORA FITOSANITARNE
INSPEKCIJE U 2022. GODINI**

UNUTRAŠNJA KONTROLA

Cilj kontrola je provjera stepena ispunjenosti propisanih zahtjeva u skladu sa propisima iz oblasti zdravstvene zaštite bilja, sjemena i sadnog materijala, sredstava za zaštitu i ishranu bilja, bezbjednosti hrane i drugih zakona iz nadležnosti ove inspekcije. U izvještajnom periodu nastavljene su kontrole u oblasti bezbjednosti hrane odnosno rezidua pesticida i drugih kontaminenata u hrani. Vršena je kontrola zdravstvenog stanja bilja i praćenje štetnih organizama bilja, a naročito u skladištima sjemenskog i merkantilnog krompira u cilju utvrđivanja mogućeg prisustva štetnih organizama, vršena je i kontrola: podnošenja prijave za proizvodnju u postupku sertifikacije sjemenskog i sadnog materijala, kontrola propisanih uslova za rasadnike, kontrola objekata za promet pesticida i đubriva u pogledu ispunjenosti propisanih uslova, kontrola registrovanih sredstava za zaštitu i ishranu bilja na fizičko-hemijske osobine, kvaliteta sjemenskog materijala u prometu i uslova u objektima za njihovo skladištenje i čuvanje. U skladu sa Programom fitosanitarnih mjera za 2022. godinu i Planom službenih kontrola vršeni su nadzori i uzorkovanje kao i po posebnim programima.

Tokom 2022. godine, u **unutrašnjoj kontroli**, fitosanitarna inspekcija je preduzela 1.339 upravnih mjera i radnji ii to:

- 1.310 rješenja u redovnoj kontroli
- 8 rješenja po inicijativi;
- 21 kontrolnih rješenja.

Dodatno izdato je:

- 32 rješenja o otklanjanju nepravilnosti;
- 1 rješenje o stavljanju robe van prometa;
- 3 rješenja o zabrani prometa;
- 5 rješenja o oduzimanju i uništenju.

Tokom 2022. godine izrečena su 3 prekršajna naloga u iznosu od 1.105€.

Ukupno je uzeto 707 uzoraka.

Broj inspeksijskih pregleda na osnovu:

- zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja: 578 pregleda;
- zakona o sadnom materijalu: 130 pregleda;
- zakona o sjemenskom materijalu: 158 pregleda;
- zakona o sredstvima za ishranu bilja: 104 pregleda;
- zakona o sredstvima za zaštitu bilja: 167;

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

- zakona o bezbjednosti hrane: 202.

UVOZ

Fitosanitarni inspektori su vršili kontrolu uvoza hrane biljnog porijekla (voće, povrće, žitarice i ostala hrana biljnog porijekla koja je podvrgnuta jednostavnom procesu prerade mljevenjem, sušenjem i sl.), hrane neživotinjskog porijekla koja podliježe pojačanim službenim kontrolama na mjestima unošenja i hrane za životinje biljnog porijekla, sjemena i sadnog materijala, sredstava za zaštitu i ishranu bilja, kao i bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom sa aspekta zdravstvene zaštite. U 2022.godini fitosanitarna inspekcija je postupila po zahtjevu za pregled 20.090 pošiljki po robama iz nadležnosti i nakon izvršenih pregleda i utvrđenog stepena usaglašenosti sa propisanim zahtjevima donijeli:

- 13.829 rješenja o uvozu;
- 648 rješenja o provozi pošiljki;
- 127 rješenja o zabrani uvoza;
- 56 rješenja o uništenju pošiljki;
- 217 ovjere tranzitnih deklaracija;
- 4.515 izvoznih fitosanitarnih sertifikata (uvjerenja o zdravstvenom stanju);
- 698 reexportnih fitosanitarnih sertifikata (uvjerenja o zdravstvenom stanju).

U izvještajnom periodu naplaćeno je 567.991,99 € propisanih naknada za uvoz.

Od ukupno 13.829 pregledanih pošiljki iz uvoza, za laboratorijska ispitivanja propisanih zahtjeva, uzeto je 4.011 uzoraka.

Nakon izvršenih pregleda i utvrđenog stepena usaglašenosti sa propisanim zahtjevima fitosanitarni inspektori su donijeli 127 rješenja o zabrani uvoza i 56 rješenja o uništenju nebezbednih pošiljki.

Neusaglašene pošiljke u 2022. godini (nebezbedne uništene/vraćene pošiljke)

Januar

Br.	Datum	Proizvod	Količina (kg)	Neusaglašenost	Razlog	MDK utvrđena	MDK propisana
1.	10.01.2022.	mandarina	17.514,00	rezidue pesticida	azinphos-methyl	0.07	0.01
2.	10.01.2022.	grejpfrut	3.170,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos-methyl buprofezin	0.05 0.015	0.01 0.01
3.	10.01.2022.	mandarina	14.891,00	rezidue pesticida	azinphos-methyl	0.05	0.01
4.	11.01.2022.	banane	1.755,00	kvalitet	kvalitet	/	/
5.	11.01.2022.	sadnice maline	40.000 kom	kvalitet	kvalitet	/	/
6.	13.01.2022.	pomorandža	25.031,00	rezidue pesticida	azinphos-methyl prochloraz	0.018 0.22	0.01 0.03
7.	18.01.2022.	mandarina	5.679,00	rezidue pesticida	azinphos-methyl	0.04	0.01
8.	24.01.2022.	grejpfrut	5.520,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos-methyl	0.04	0.01
9.	25.01.2022.	mandarina	7.468,00	rezidue pesticida	azinphos-methyl	0.03	0.01
10.	31.01.2022.	pomorandža	16.949,00	rezidue pesticida	azinphos-methyl	0.14	0.01
11.	31.01.2022.	mandarina	2.459,00	rezidue pesticida	azinphos-methyla	0.08	0.01

Februar

Br.	Datum	Proizvod	Količina (kg)	Neusaglašenost	Razlog	MDK utvrđena	MDK propisana
1.	02.02.2022.	grejpfrut	500	rezidue pesticida	chlorpyrifos-methyl	0.04	0.01
2.	09.02.2022.	merkantilni krompir	18.000,00	kvalitet	kvalitet	/	/
3.	09.02.2022.	NPK 16:16:16	18.750,00	sadržaj hraniva	sadržaj hraniva	16:16:8	16:16:16
4.	09.02.2022.	NPK 16:16:16	28.750,00	sadržaj hraniva	sadržaj hraniva	16:16:8	16:16:16
5.	09.02.2022.	UREA 46%N	5.000,00	sadržaj hraniva	sadržaj hraniva	35%N	46%N
6.	11.02.2022.	mandarina	2.231,00	rezidue pesticida	azinphos-methyl	0.06	0.01
7.	15.02.2022.	lozni kalemovi	300 kom	kvalitet	kvalitet	/	/
8.	15.02.2022.	sadnice maline	800 kom	kvalitet	kvalitet	/	/
9.	18.02.2022.	sjeme dinje	0,134 kg	neodobrena	thiram	thiram	thiram

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

				aktivna supstanca			
10.	19.02.2022.	kukuruzno stočno brašno	10.000,00	mikotoksini	aflatoksin B1	0.031	0.02
11.	19.02.2022.	kukuruzno stočno brašno	2.964,00	mikotoksini	aflatoksin B1	0.025	0.02
12.	19.02.2022.	smješa za krave	3.000,00	mikotoksini	aflatoksin B1	0.10	0.005
13.	19.02.2022.	susam	4.000,00	<i>Salmonella</i> sp.	<i>Salmonella</i> sp.	<i>Salmonella</i> sp.	<i>Salmonella</i> sp.
14.	23.02.2022.	sadnice masline	10 kom	kvalitet	kvalitet	/	/
15.	23.02.2022.	paradajz	2.854,00	rezidue pesticida	chlorothalonil	0.05	0.01
16.	28.02.2022.	paprika	219,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos-methyl	0.018	0.01
17.	28.02.2022.	lozni kalemovi	6000 kom	kvalitet	kvalitet	/	/
18.	28.02.2022.	susam	360,00	mikrobiološki kriterijum	<i>Salmonella</i> sp.	<i>Salmonella</i> sp.	<i>Salmonella</i> sp.
19.	28.02.2022.	paradajz	7.900,00	rezidue pesticida	clorothalonil	0.05	0.01

Mart

Br	Datum	Proizvod	Količina (kg)	Neusaglašenost	Razlog	MDK utvrđena	MDK propisana
1.	09.03.2022.	paradajz	1389,00	rezidue pesticida	chlorothalonil	0.14	0.01
2.	11.03.2022.	grejpfrut	5.300,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.031	0.01
3.	12.03.2022.	kafa	2.364,00	kvalitet	kvalitet	/	/
4.	14.03.2022.	mladi luk	640,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.05	0.01
5.	15.03.2022.	lozni kalemovi	1.850 kom	kvalitet	kvalitet	/	/
6.	15.03.2022.	kafa	1.780,00	kvalitet	kvalitet	/	/
7.	17.03.2022.	mladi luk	1246,00	rezidue pesticida	chlorothalonil	0.3	0.02
8.	18.03.2022.	lozni kalemovi	700 kom	kvalitet	kvalitet	/	/
9.	18.03.2022.	kafa	2.870,00	kvalitet	kvalitet	/	/
10.	19.03.2022.	kafa	2.050,00	kvalitet	kvalitet	/	/
11.	21.03.2022.	suve kajsije	300,00	kvalitet	sulfati	2608	2000
12.	22.03.2022.	kruška	5.500,00	rezidue pesticida	difubenzuron	0.10	0.01
13.	22.03.2022.	paradajz	1.580,00	rezidue pesticida	chlorothalonil	0.7	0.01
14.	22.03.2022.	kafa	1.150,00	kvalitet	kvalitet	/	/
15.	22.03.2022.	banana	19.855,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.04	0.01
16.	23.03.2022.	banana	14.070,00	kvalitet	kvalitet	/	/
17.	28.03.2022.	paradajz	820,00	rezidue pesticida	chlorothalonil	0.10	0.01
18.	30.03.2022.	paradajz	1.525,00	rezidue pesticida	chlorothalonil	0.10	0.01
19.	30.03.2022.	mladi luk	600,00	rezidue pesticida	chlorothalonil	0.07	0.01
20.	31.03.2022.	mladi luk	515,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.10	0.01

April

Br	Datum	Proizvod	Količina (kg)	Neusaglašenost	Razlog	MDK utvrđena	MDK propisana
1.	01.04.2022.	brašno	19.000,00	kvalitet	kvalitet	/	/
2.	01.04.2022.	mladi luk	473,00	rezidue pesticida	chlorothalonil	0.6	0.01
3.	07.04.2022.	sadnice kupine	160 kom	kvalitet	kvalitet	/	/
4.	08.04.2022.	krastavac	7.041,00	rezidue pesticida	formetanat	0.088	0.01
5.	11.04.2022.	paprika	1.021,00	rezidue pesticida	formetanat	0.036	0.01
6.	12.04.2022.	paradajz	2.250,00	rezidue pesticida	chlorothalonil	0.24	0.01
7.	12.04.2022.	krastavac	2.704,00	rezidue pesticida	chlorothalonil	0.15	0.01
8.	14.04.2022.	<i>Cryptomeria</i> sp.	1 kom	kvalitet	kvalitet	/	/
9.	15.04.2022.	palme	33 kom	prisustvo štetnog organizma	prisustvo štetnog organizma	/	/
10.	20.04.2022.	paradajz	1.664,00	rezidue pesticida	chlorfenapyr	0.023	0.01
11.	20.04.2022.	tikvica	1.710,00	rezidue pesticida	metalaxyl	0.028	0.01
12.	22.04.2022.	paradajz	5.915,00	rezidue pesticida	chlorfenapyr	0.04	0.01
13.	22.04.2022.	paradajz	5.281,00	rezidue pesticida	chlorfenapyr	0.032	0.01
14.	22.04.2022.	jagoda	2.743,00	rezidue pesticida	chlorfenapyr	0.22	0.02
15.	26.04.2022.	sjeme konoplje	10,00	kvalitet	kvalitet	/	/
16.	28.04.2022.	merkantilni krompir	10.000,00	rezidue pesticida	imazalil	0.25	0.01
17.	28.04.2022.	merkantilni krompir	21.500,00	zdravlje bilja	bez dodatnih izjava	/	/

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

18.	28.04.2022.	paradajz	1.580,00	rezidue pesticida	chlorothalonil	0.95	0.01
19.	28.04.2022.	banana	19.155,84	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.031	0.01

Maj

Br	Datum	Proizvod	Količina (kg)	Neusaglašenost	Razlog	MDK utvrđena	MDK propisana
1.	03.05.2022.	pomorandza	780,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos - methyl	0.11	0.01
2.	04.05.2022.	paradajz	4.924,00	rezidue pesticida	chlorothalonil	0.047	0.01
3.	05.05.2022.	krastavac	3.353,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.029	0.01
4.	06.05.2022.	krastavac	7.100,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.10	0.01
5.	06.05.2022.	pomorandža	49.920,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.014	0.01
6.	09.05.2022.	limun	10.390,00	rezidue pesticida	prochloraz	1.10	0.03
7.	09.05.2022.	banane	23.399,00	kvalitet	kvalitet	/	/
8.	10.05.2022.	paprika	2.220,00	rezidue pesticida	tebufenpyrad	0.04	0.01
9.	10.05.2022.	paprika	5.793,00	rezidue pesticida	methamidophos	0.076	0.01
10.	13.05.2022.	grejpfrut	4.710,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos - methyl	0.04	0.01
11.	16.05.2022.	paprika	5.324,00	rezidue pesticida	methamidophos	0.024	0.01
12.	16.05.2022.	paprika	4.251,00	rezidue pesticida	methamidophos	0.038	0.01
13.	16.05.2022.	krastavac	5.038,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.05	0.01
14.	16.05.2022.	paprika	1.656,00	rezidue pesticida	pirimiphos methyl, methamidophos	0.028 0.024	0.01 0.01
15.	18.05.2022.	paprika	1.342,00	rezidue pesticida	buprofezin	0.032	0.01
16.	20.05.2022.	đumbir	1.080,00	rezidue pesticida	imidacloprid	1.4	0.7
17.	23.05.2022.	paprika	113,00	rezidue pesticida	tebufenpyrad	0.054	0.01
18.	24.05.2022.	paprika	3.741,00	rezidue pesticida	pirimiphos-methyl	0.067	0.01
19.	25.05.2022.	paprika	5.223,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos, methamidofos	0.09 0.026	0.01 0.01
20.	26.05.2022.	nar	5.380,00	kvalitet	kvalitet	/	/
21.	27.05.2022.	kajsija	1.220,00	rezidue pesticida	Kresoxim-methyl	0.089	0.01
22.	27.05.2022.	paradajz	6.228,00	rezidue pesticida	chlorfenapur	0.031	0.01
23.	30.05.2022.	banane	20.520,00	kvalitet	kvalitet	/	/
24.	31.05.2022.	paprika	1.024,00	rezidue pesticida	formetanat	0.048	0.01
25.	31.05.2022.	banane	21.411,00	kvalitet	kvalitet	/	/

Jun

Br	Datum	Proizvod	Količina (kg)	Neusaglašenost	Razlog	MDK utvrđena	MDK propisana
1.	03.06.2022.	paprika	2.071,00	rezidue pesticida	buprofezin	0.032	0.01
2.	06.06.2022.	paprika	7.509,00	rezidue pesticida	tebufenpyrad	0.022	0.01
3.	06.06.2022.	paprika	6.745,00	rezidue pesticida	tebufenpyrad	0.025	0.01
4.	08.06.2022.	banane	4.031,00	kvalitet	kvalitet	/	/
5.	08.06.2022.	kafa	18.608,00	kvalitet	kvalitet	/	/
6.	09.06.2022.	ukrasno bilje	16 kom	kvalitet	kvalitet	/	/
7.	22.06.2022.	paradajz	8.108,00	rezidue pesticida	chlorfenapyr	0.044	0.01
8.	21.06.2022.	limun	14.300,00	rezidue pesticida	biphenyl prochloraz	0.23 0.42	0.01 0.03
9.	21.06.2022.	kajsija	563,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.06	0.01
10.	22.06.2022.	cimet	500,00	kvalitet	nizak sadržaj etarskog ulja	0.24	min 0.9
11.	24.06.2022.	limun	20.600,00	rezidue pesticida	biphenyl	0.13	0.01
12.	25.06.2022.	stočno brašno	22.500,00	kvalitet	kvalitet	/	/
13.	27.06.2022.	grožđe	2.181,00	rezidue pesticida	dimethoate omethoat	0.10 0.04	0.01 0.01
14.	27.06.2022.	limun	14.600,00	rezidue pesticida	prochloraz	0.6	0.03
15.	29.06.2022.	ukrasno bilje	53 kom	kvalitet	kvalitet	/	/

Jul

Br	Datum	Proizvod	Količina (kg)	Neusaglašenost	Razlog	MDK utvrđena	MDK propisana
1.	01.07.2022.	breskva	2.053,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.029	0.01
2.	02.07.2022.	limun	20.600,00	rezidue pesticida	biphenyl	0.035	0.01

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

3.	02.07.2022.	šargarepa	9.600,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.39	0.01
4.	04.07.2022.	limun	6.126,00	zdravlje bilja	bez dodatnih izjava	/	/
5.	08.07.2022.	nektarina	1.770,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.045	0.01
6.	12.07.2022.	limun	13.350,00	rezidue pesticida	biphenyl	0.058	0.01
7.	15.07.2022.	nektarina	792,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.023	0.01
8.	15.07.2022.	šargarepa	2.000,00	rezidue pesticida	iprodition	0.053	0.01
9.	18.07.2022.	paradajz	1.600,00	rezidue pesticida	chlorfenapyr	0.071	0.01
10.	18.07.2022.	paprika	3.300,00	rezidue pesticida	pirimipfos-methyl	0.026	0.01
11.	18.07.2022.	stočna hrana	1.080,00	deklaracija	istekao rok	/	/
12.	19.07.2022.	limun	20.736,00	deklaracija	neispravan fitosertifikat	/	/
13.	19.07.2022.	pomorandža	520,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.061	0.01
14.	22.07.2022.	grožđe	2.152,00	rezidue pesticida	dimethoat	0.10	0.01
15.	25.07.2022.	sadnice masline	2 kom	kvalitet	kvalitet	/	/
16.	27.07.2022.	mineralno đubrivo NPK 20:20:20	12.000,00	deklaracija	odstupanje sadržaj K ₂ O i P ₂ O ₅	17,5 K ₂ O 16,1 P ₂ O ₅	20 20
17.	28.07.2022.	badem	600,00	kvalitet	kvalitet	/	/

Avgust

Br	Datum	Proizvod	Količina (kg)	Neusaglašenost	Razlog	MDK utvrđena	MDK propisana
1.	19.08.2022.	banane	19.155,84	rezidue pesticida	chloropyrifos-methyl	0.076	0.01
2.	02.08.2022.	kruška	1.280,00	rezidue pesticida	diflubenzuron	0.08	0.01
3.	12.08.2022.	breskva	3.996,00	rezidue pesticida	chloropyrifos	0.058	0.01
4.	17.08.2022.	merkantilni krompir	21.360,00	kvalitet	kvalitet	/	/
5.	17.08.2022.	list sene	180,00	kvalitet	kvalitet	/	/
6.	22.08.2022.	pipun	1.980,00	rezidue pesticida	chloropyrifos	0.027	0.01
7.	22.08.2022.	banane	19.155,84	rezidue pesticida	chloropyrifos-methyl	0.05	0.01
8.	30.08.2022.	krstavac	5.607,00	rezidue pesticida	chloropyrifos	0.108	0.01
9.	30.08.2022.	pipun	438,00	rezidue pesticida	chloropyrifos	0.029	0.01

Septembar

Br	Datum	Proizvod	Količina (kg)	Neusaglašenost	Razlog	MDK utvrđena	MDK propisana
1.	01.09.2022.	grožđe	19.830,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.088	0.01
2.	02.09.2022.	paradajz	1.500,00	rezidue pesticida	chlorfenapyr	0.17	0.01
3.	05.09.2022.	krstavac	3.153,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.11	0.01
4.	09.09.2022.	breskva	1.501,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.023	0.01
5.	10.09.2022.	limun	21.304,00	rezidue pesticida	pyridaben	0.7	0.3
6.	23.09.2022.	paprika	8.176,00	rezidue pesticida	chlorfenapyr pirimipfos-methyl	0.16 0.17	0.01 0.01
7.	26.09.2022.	limun	21.300,00	rezidue pesticida	propiconazol	0.16	0.01
8.	26.09.2022.	kornišoni	600,00	rezidue pesticida	metalaxyl i metakaxyl-M	0.034	0.01

Oktobar

Br	Datum	Proizvod	Količina (kg)	Neusaglašenost	Razlog	MDK utvrđena	MDK propisana
1.	04.10.2022.	kokos	700,00	kvalitet	kvalitet	/	/
2.	12.10.2022.	merkantilni krompir	6.100,00	kvalitet	kvalitet	/	/
3.	20.10.2022.	paprika	3.633,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.085	0.01
4.	20.10.2022.	paprika	1.276,00	rezidue pesticida	formetanat	0.027	0.01
5.	20.10.2022.	paprika	3.897,00	rezidue pesticida	formetanat	0.044	0.01
6.	22.10.2022.	susam	2.000,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.085	0.01
7.	28.10.2022.	paprika	3.265,00	rezidue pesticida	formetanat	0.051	0.01

Novembar

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Br	Datum	Proizvod	Količina (kg)	Neusaglašenost	Razlog	MDK utvrđena	MDK propisana
1.	01.11.2022.	susam	2.000,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.061	0.01
2.	01.11.2022.	paprika	800,00	rezidue pesticida	chlorfenapyr formetanat	0.026 0.046	0.01 0.01
3.	03.11.2022.	paprika	2.270,00	rezidue pesticida	pirimiphos- methyl	0.74	0.01
4.	04.11.2022.	paradajz	4.710,00	rezidue pesticida	chlorfenapyr	0.037	0.01
5.	06.11.2022.	paprika	564,00	rezidue pesticida	chlorfenapyr	0.022	0.01
6.	09.11.2022.	mandarina	6.284,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.13	0.01
7.	16.11.2022.	mandarina	6.435,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.086	0.01
8.	16.11.2022.	paprika	5.493,00	rezidue pesticida	formetanat	0.026	0.01
9.	17.11.2022.	paprika	1.643,00	rezidue pesticida	formetanat	0.16	0.01
10.	17.11.2022.	čaj nana	72,00	kvalitet	kvalitet	/	/
11.	17.11.2022.	čaj kamilica	72,00	kvalitet	kvalitet	/	/
12.	18.11.2022.	mandarina	4.986,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.29	0.01
13.	23.11.2022.	mandarina	9.946,00	kvalitet	kvalitet	/	/
14.	23.11.2022.	jagoda	463,00	rezidue pesticida	tebuconazol	0.061	0.02
15.	24.11.2022.	paprika	6.127,00	rezidue pesticida	formetanat	0.045	0.01
16.	25.11.2022.	čaj kamilica	137,08	kvalitet	kvalitet	/	/
17.	28.11.2022.	mandarina	3.107,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.15	0.01
18.	28.11.2022.	paprika	2.114,00	rezidue pesticida	formetanat	0.17	0.01
19.	28.11.2022.	paradajz	1.742,00	rezidue pesticida	chlorfenapyr	0.042	0.01
20.	29.11.2022.	paradajz	799,00	rezidue pesticida	pirimiphos- methyl	0.074	0.01

Decembar

Br	Datum	Proizvod	Količina (kg)	Neusaglašenost	Razlog	MDK utvrđena	MDK propisana
1.	02.12.2022.	paradajz	1.138,00	rezidue pesticida	pirimiphos- methyl	0.10	0.01
2.	05.12.2022.	paradajz	1.442,00	rezidue pesticida	pirimiphos- methyl	0.030	0.01
3.	06.12.2022.	čaj nana	30,00	kvalitet	kvalitet	/	/
4.	08.12.2022.	mandarina	830,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.17	0.01
5.	09.12.2022.	mandarina	14.646,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.031	0.01
6.	09.12.2022.	paprika	2.069,00	rezidue pesticida	formetanat	0.10	0.01
7.	14.12.2022.	jagoda	520,00	rezidue pesticida	tebukonazol	0.044	0.02
8.	14.12.2022.	paradajz	1.108,00	rezidue pesticida	buprofezin	0.04	0.01
9.	14.12.2022.	mandarina	321,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.053	0.01
10.	16.12.2022.	kukuruzno brašno	3.000,00	mikotoksini	fuminozin B1 I B2	1.127	1.000
11.	23.12.2022.	čaj kamilica	56,00	kvalitet	kvalitet	/	/
12.	23.12.2022.	čaj nana	32,00	kvalitet	kvalitet	/	/
13.	26.12.2022.	paradajz	10.880,00	rezidue pesticida	pirimiphos- methyl	0.04	0.01

IZVJEŠTAJ PO PROGRAMU FITOSANITARNIH MJERA ZA 2022.

GODINU PROGRAM 1 PROGRAM ZDRAVSTVENE ZAŠTITE BILJA

Cilj: Stabilno zdravstveno stanje bilja na teritoriji Crne Gore, sprječavanje unošenja, blagovremeno otkrivanje, suzbijanje pojave i širenja i iskorjenjavanje štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, pravovremeno, pravilno, uspješno i racionalno sprovođenje fitosanitarnih mjera u praksi, sprječavanje ili umanjivanje gubitaka prinosa u biljnoj proizvodnji i stvaranje preduslova za očuvanje zdravlja bilja kao ključnog faktora za održivu i konkurentnu poljoprivredu, ali i zaštitu životne sredine.

Pravni osnov: Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja

Odgovorna institucija: Uprava – Fitosanitarni sektor - Odsjek za zdravstvenu zaštitu bilja, Odsjek za fitosanitarnu inspekciju.

Uključeni subjekti:

- ovlašćene laboratorije za ispitivanje štetnih organizama;
- ovlašćene ustanove za vršenje javnih poslova;
- naučna, stručna i tehnička lica i institucije u odgovarajućim oblastima;
- držaoci bilja.

Aktivnosti:

1.1: POSEBNI NADZORI NAD ŠTETNIM ORGANIZMIMA

Posebni nadzor je službena kontrola koja se sprovodi u odgovarajućem vremenskom periodu, radi otkrivanja pojave štetnih organizama ili utvrđivanja specifičnosti njihove populacije ili granica područja ili čitave teritorije Crne Gore (zaraženog, napadnutog i slobodnog od štetnih organizama).

Posebni nadzor je postupak sistematskog prikupljanja i čuvanja podataka o štetnim organizmima, koji uključuje podatke dobijene inspekcijskim pregledima, kao i praćenje zdravstvenog stanja bilja i sistematsko istraživanje na područjima u kojima su štetni organizmi prisutni ili nijesu prisutni kroz jasno definisane aktivnosti (zdravstvene preglede bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, prikupljanje uzoraka, laboratorijska ispitivanja) i druge propisane aktivnosti u skladu sa obavezama i odgovarajućim propisima usklađenim sa EU, procedurama Evropske i mediteranske organizacije za zaštitu bilja (EPPO) i standardima Međunarodne konvencije o zaštiti bilja (IPPC).

1.1.1 Posebni nadzor *Globodera pallida* i *Globodera rostochiensis* (krompirove cistolike nematode)

Posebni nadzor se sprovodio radi otkrivanja pojave odnosno prisustva i sprječavanja unošenja krompirovih cistolikih nematoda i uzorkovano je:

- 136 uzorka zemlje sa parcela za proizvodnju sjemenskog krompira (100%) prije sjetve;
- 20 uzorka zemlje sa parcela za proizvodnju merkantilnog krompira (0,5%);
- 2 uzorka krtola sjemenskog i merkantilnog krompira iz prometa (uvoz merkantilnog ili sjemenskog krompira).

Uzorkovanje su izvršili fitosanitarni inspektori, a laboratorijska ispitivanja Fitosanitarna laboratorija – Laboratorija za nematologiju. Laboratorijska ispitivanja vršena su u skladu sa metodama ekstrakcije krompirovih cistolikih nematoda, koje su propisane dijagnostičkim postupcima za *Globodera pallida* i *Globodera rostochiensis* (EPPO standardi). Svi analizirani uzorci su bili negativni, odnosno u njima nije potvrđeno prisustvo krompirovih cistolikih nematode *Globodera pallida* i *Globodera rostochiensis*.

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od *Globodera pallida* i *Globodera rostochiensis* (krompirovih cistolikih nematoda).

1.1.2 Posebni nadzor *Synchytrium endobioticum* (Potato Wart Disease)

Posebni nadzor *Synchytrium endobioticum* (Potato Wart Disease) se sprovodio u prometu, proizvodnji merkantilnog krompira, kao i kroz stručnu kontrolu nad proizvodnjom sjemenskog krompira u dijelu provjere zdravstvenog stanja prilikom sertifikacije sjemenskog krompira. Pregledi su vršeni za vrijeme vađenja krtola krompira i pregled krtola u skladištima. Takođe su izvršeni pregledi na ovaj štetni organizam i krtola krompira prilikom uzorkovanja u okviru posebnog nadzora *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michigenensis* subsp. *sepedonicus*. U 2022.godini nije bilo slučaja sumnje na prisustvo ovog štetnog organizma.

Pregled uzoraka:

- 25 uzoraka sjemenskog krompira iz skladišta i merkantilnog krompira (prilikom vađenja ili iz skladišta);
- 65 uzoraka prilikom uzorkovanja u okviru posebnog nadzora *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michigenensis* subsp. *Sepedonicus* i
- 10 uzoraka u promet (uvoz merkantilnog ili sjemenskog krompira).

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od *Synchytrium endobioticum*.

1.1.3 Posebni nadzor *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michiganensis* subsp. *sepedonicus*

Posebni nadzor sproveden je u cilju otkrivanja pojave odnosno prisustva i sprječavanja unošenja *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus* na krtolama sjemenskog i merkantilnog krompira (*Solanum tuberosum* L.) i obuhvata i rezultate stručne kontrole nad proizvodnjom sjemenskog krompira u dijelu provjere zdravstvenog stanja (vizuelni pregledi i uzorkovanje) prilikom sertifikacije sjemenskog krompira. Uzorkovanje krtola krompira u skladištima su izvršili fitosanitarni inspektori, a laboratorijska ispitivanja Fitosanitarna laboratorija – Laboratorija za bakteriologiju. Laboratorijska ispitivanja vršena su u skladu sa propisima i standardnim postupcima za dijagnozu, otkrivanje i identifikaciju bakterija *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus* EPPO i EU. Posebni nadzor *Ralstonia solanacearum*, osim krtola krompira u skladištima, obuhvata i preglede biljaka paradajza (*Solanum lycopersicum*), drugih biljaka domaćina, uključujući samonikle biljke iz familije *Solanaceae*, naročito *Solanum dulcamara*, gdje je to odgovarajuće uzorke voda koje se koriste za navodnjavanje i uzorke otpadnih voda tokom industrijske prerade ili pakovanja uz napomenu da u Crnoj Gori za sada nema industrijske prerade i pakovanja krompira.

Prilikom pregleda krompira, uzorkovan je krompir prvenstveno iz skladišta i distributivnih centara, uz obavljanje vizuelnog pregleda i laboratorijskih ispitivanja na prisustvo latentne infekcije. Pregled uzoraka:

- 65 uzoraka sjemenskog krompira iz skladišta;
- 45 uzoraka merkantilnog krompira iz skladišta (50% registrovanih i 50% neregistrovanih proizvođača²);
- 10 uzoraka biljaka domaćina: biljke paradajza;
- 10 uzoraka drugih biljaka domaćina *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi et al., uključujući samonikle biljke iz familije *Solanaceae*: *Solanum dulcamara* i *Solanum nigrum*;
- 10 uzoraka vode za navodnjavanje krompira sa podacima o lokaciji i vremenu uzimanja uzoraka, području i metodama analiza.

U skladu sa planom službenih kontrola fitosanitarni inspektori su vršili uzorkovanje pošiljaka sjemenskog i merkantilnog krompira iz uvoza, uključujući testiranje brzim testovima.

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michiganensis* subsp. *sepedonicus*.

1.1.4 Posebni nadzor *Epitrix cucumeris*, *Epitrix papa*, *Epitrix subcrinita*, *Epitrix tuberis*

Posebni nadzor se sprovodio radi otkrivanja pojave odnosno prisustva i sprječavanja unošenja krompirovih buvača - *Epitrix cucumeris*, *Epitrix papa*, *Epitrix subcrinita*, *Epitrix tuberis*. Nadzor se vršio vizuelnim vegetacijskim pregledima merkantilnog krompira na prisustvo sitnih rupica na listovima koje pričinjavaju imaga i kečeranjem usjeva radi eventualnog hvatanja imaga od strane odgovornog lica Fitosanitarnе laboratorije za entomologiju na području Nikšića, Kolašina, Mojkovca i Bijelog Polja – Berana uz glavne magistralne puteve kojima se vrši transport robe. Nadzor je obuhvatao i preglede uzoraka krtola merkantilnog krompira koji su uzorkovani i pregledani od strane fitosanitarnih inspektora na prisustvo oštećenja koje pričinjavaju larve buvača, kao i uzoraka iz sjemenske proizvodnje i skladišta krompira. Nadzor je obuhvatao i rezultate stručne kontrole nad proizvodnjom sjemenskog krompira u dijelu

² Neregistrovanim (malim) proizvođačima, ispod 1000m² pripada naknada za vrijednost uzetog uzorka. Ako stranka prilikom uzimanja uzorka zahtijeva nadoknadu vrijednost uzetog uzorka hrane, isti se može fakturisati na račun Uprave, a faktura je jedino validna za plaćanje ukoliko je prati zapisnik nadležnog inspektora o uzetom uzorku na kojem je navedeno da stranka zahtijeva nadoknadu.

provjere zdravstvenog stanja prilikom sertifikacije sjemenskog krompira.

Pregled uzorkovanja:

- 25 uzoraka sjemenskog krompira iz skladišta i merkantilnog krompira (prilikom vađenja ili iz skladišta);
- 65 uzoraka prilikom uzorkovanja u okviru posebnog nadzora *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michigenensis* subsp. *Sepedonicus* i
- 10 uzoraka u promet (uvoz merkantilnog ili sjemenskog krompira).

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od *Epitrix cucumeris*, *Epitrix similaris*, *Epitrix subcrinita*, *Epitrix tuberosa*.

1.1.5 Posebni nadzor *Bursaphelenchus xylophilus*

Posebni nadzor se sprovodio radi sprječavanja unošenja i širenja borove nematode *Bursaphelenchus xylophilus*. Posebni nadzor borove nematode sprovodio se sakupljanjem i laboratorijskim ispitivanjima uzoraka osjetljivog bilja, drveta i kore, kao i vektora borove nematode (insekti roda *Monochamus*). Uzorkovanje i laboratorijsko ispitivanje na prisustvo borove nematode vršen je naročito na:

1. osjetljivom bilju u područjima pogođenim požarima ili olujama, na oslabljenim stablima;
2. oblicama i drugim djelovima od sječenja drveta ili prirodnim ostacima nastalim uticajem biotskih faktora, stablima u parkovima i dr. van šumskog područja i u blizini graničnih prelaza;
3. na drvenom materijalu za pakovanje u skladištima uvoznika roba porijeklom iz Kine i drugih zemalja u kojima je prisutna borova nematoda;
4. drvoprerađivačkim kapacitetima, kao i aktivnosti vezane za eksploataciju šuma.

Odgovorno lice Fitosanitarne laboratorije – Laboratorije za nematologiju vršilo je uzorkovanje, a fitosanitarna inspekcija uzorkovanje drvenog materijala za pakovanje. Pregled uzorkovanja:

- 60 uzoraka iz tač. 1, 2 i 4;
- 20 uzoraka vektora borove nematode (insekti roda *Monochamus*);
- 20 uzorke drvenog materijala za pakovanje.

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od *Bursaphelenchus xylophilus*.

1.1.6 Posebni nadzor *Fusarium circinatum*

Posebni nadzor se sprovodio radi sprječavanja unošenja *Fusarium circinatum* na sadnom materijalu roda *Pinus* L. i vrste *Pseudotsuga menziesii*, uključujući sjeme i šišarke, namijenjene razmnožavanju. Fitosanitarne preglede i uzorkovanje je vršilo odgovorno lice Fitosanitarne laboratorije za mikologiju (u rasadnicima, šumskim sastojinama, parkovima, okućnicama i drugim površinama. Pregledi su vršeni najmanje dva puta godišnje u periodu od maja do oktobra. U sklopu posebnog nadzora uzeto je 29 uzoraka.

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od *Fusarium circinatum*.

1.1.7 Posebni nadzor *Anoplophora chinensis*

Posebni nadzor se sprovodio radi sprječavanja unošenja i širenja *Anoplophora chinensis* (Forster) i vršio se na određenom bilju u skladu sa posebnim propisom. Poseban nadzor vršila je fitosanitarna inspekcija. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Anoplophora chinensis*.

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od *Anoplophora chinensis*.

1.1.8 Posebni nadzor *Anoplophora glabripennis*

Poseban nadzor *Anoplophora glabripennis* se sprovodi u Crnoj Gori od 2014. godine u cilju sprječavanja unošenja i utvrđivanja eventualnog prisustva *Anoplophora glabripennis* – azijske strižibube kao i sprječavanja daljeg širenja u području širem od lokacije Lastve Grbaljske, na kojoj je pronađen ovaj štetni organizam 2015. godine. Posebni nadzor sproveden je nad biljem namijenjenom sadnji, osim sjemena, čiji je prečnik stabla ili korijenovog vrata na najdebljem dijelu 1 cm ili veći, sljedećih rodova i vrsta: *Acer* spp., *Aesculus* spp., *Alnus* spp., *Betula* spp., *Carpinus* spp., *Cercidiphyllum* spp., *Corylus* spp., *Fagus* spp., *Fraxinus* spp., *Koelreuteria* spp., *Platanus* spp., *Populus* spp., *Salix* spp., *Tilia* spp. i *Ulmus* spp. Posebni nadzor - sistematsko istraživanje obuhvatao je vizuelne preglede navedenog bilja i uzimanje uzoraka u slučaju sumnje na prisustvo štetnog organizma. Poseban nadzor je sproveden na sljedećim lokacijama: okolini potencijalnih mjesta unošenja i kod ditributera sadnog materijala.

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od *Anoplophora glabripennis*.

1.1.9 Posebni nadzor *Xylella fastidiosa* sa monitoringom vektora

Posebni nadzor se sprovodio radi sprječavanja unošenja i širenja štetnog organizma *Xylella fastidiosa* (Well and Raju) nad određenim biljem, a naročito *Olea europea*, *Nerium oleander*, *Coffea* sp., *Polygala myrtifolia*, *Prunus* sp. (*P. dulcis*, *P. avium*), *Myrtus communis*, *Laurus nobilis* L., *Westringia fruticosa*, *Westringia glabra* L., *Lavandula angustifolia*, *Lavandula stoechas*, *Vitis vinifera*. Program posebnog nadzora *Xylella fastidiosa* je obuhvatao vizuelne preglede sadnog materijala i proizvodnih zasada, ukrasnih stabala u parkovima i okućnicama biljaka domaćina u skladu sa propisom i rizikom. Tokom vršenja posebnog nadzora uzeto je i analizirano 40 uzorka određenog bilja. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Xylella fastidiosa*. Monitoringom vektora bakterije *Xylella fastidiosa* tokom 2022. godine vršen je na području Valdanosa, Radanovića i Vranovića. Bakterija *Xylella fastidiosa* nije potvrđena na teritoriji Crne Gore, a u slučaju njenog prisustva rizik od širenja bi postojao jer se osim sadnim materijalom bakterija širi i vektorima.

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od *Xylella fastidiosa*.

1.1.10. Posebni nadzor *Aleurocanthus spiniferus*

Posebni nadzor *Aleurocanthus spiniferus* se sprovodio u cilju potvrde statusa štetnog organizma. *Aleurocanthus spiniferus* Quaintance je polifagna štetočina i u ekonomskom smislu najznačajniji domaćini su citrusi, a napada i vinovu lozu, krušku, japansku jabuku, vrste *Rosa* spp. i druge biljke. Na području Mediterana predstavlja veliki rizik za proizvodnju citrusa. S obzirom da je prisustvo ovog štetnog organizma potvrđeno na crnogorskom primorju, na lokalitetima u Bokokotorskom zalivu i na području Bara, nadzor se sprovodio na teritoriji opštine Ulcinj, gdje do sada nije utvrđeno njegovo prisustvo. Praćeno je eventualno dalje širenje i biljke domaćini na području Ulcinja i period aktivnosti u cilju primjene pravovremenih mjera zaštite. U Ulcinju su pregledani proizvodni zasadi citrusa u Gornjem i Donjem Štoju i druge biljke domaćini i na teritoriji opštine Ulcinj nije utvrđeno prisustvo *Aleurocanthus spiniferus*.

STATUS PODRUČJA:

Na teritoriji opštine Ulcinj nije utvrđeno prisustvo *Aleurocanthus spiniferus*

STATUS CRNE GORE:

***Aleurocanthus spiniferus* prisutan na ograničenom području**

1.1.11. Posebni nadzor *Neoleucinodes elegantalis* i *Anthonomus eugenii*

Posebni nadzor *Neoleucinodes elegantalis* i *Anthonomus eugenii* vrši se u cilju potvrde

statusa Crne Gore kao zemlje „slobodne od“ ovih štetnih organizama.

Zdravstveni pregledi su vršeni u usjevima na glavnim biljkama domaćinima: paprici, patlidžanu i paradajzu. Zdravstvene preglede i ispitivanje uzoraka vršilo je odgovorno lice Fitosanitarne laboratorije – entomolog.

Nadzor je obuhvatio postavljanje žutih ljepljivih ploča u usjevima paprike na lokalitetima na području Zete i Malesije za štetnog organizma *Anthonomus eugenii*, zamjenu i pregled žutih ljepljivih ploča i uzorkovanih plodova na terenu i u laboratoriji, pregled biljaka domaćina (paprika i plavi patlidžan) radi utvrđivanja eventualnog prisustva štetnog organizma *A. eugenii* praćenjem pojave simptoma (sitne rupice) na cvjetnim pupoljcima, listovima i plodovima u zaštićenom prostoru i na otvorenom, pregled usjeva paradajza, paprike i plavog patlidžana na istim lokalitetima praćenjem pojave ulaznih sitnih rupca na plodovima i velikih izlaznih rupa za štetnog organizma *Neoleucinodes elegantalis*. Žute ljepljive ploče su postavljene u usjevima paprike 22.06. na četiri lokaliteta i to na tri lokaliteta na otvorenom i na jednom u zaštićenom prostoru (plastenik). Ploče su pregledane u toku vegetacije još šest puta i to: 06.07., 27.07., 11.08., 24.08., 22.09. i 19.10. Dodatno su vršeni vizuelni pregledi usjeva paprike, paradajza i plavog patlidžana u istom periodu od 22.06. do 19.10. Ukupno je pregledano još deset usjeva paradajza na prisustvo simptoma oštećenja za *N. elegantalis*, pet usjeva paprike i pet usjeva plavog patlidžana na prisustvo simptoma oštećenja koje izazivaju štetni organizmi *A. eugenii* i *N. elegantalis*. Prilikom pregleda nije uočeno prisustvo štetnih organizama *Neoleucinodes elegantalis* i *Anthonomus eugenii*.

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od *Neoleucinodes elegantalis* i *Anthonomus eugenii*.

1.1.12. Posebni nadzor *Aromia bungii*

Posebni nadzor se sprovodio u cilju potvrde statusa Crne Gore kao zemlje „slobodne od“ i radi sprječavanja unošenja i širenja štetnog organizma *Aromia bungii*, šetočina vrsta iz roda *Prunus* prije svega breskve i kajsije, potom šljive, trešnje i ukrasnih vrsta *Prunus*-a osim vrste *Prunus laurocerasus* L. Pored *Prunus*-a može napadati vrste iz 11 familija, a među domaćinima je i maslina, *Salix*, *Quercus*, japanska jabuka.

Poseban nadzor vršen je kroz vizuelne preglede sadnog materijala u rasadnicima i distributivnim centrima na prisustvo štetnog organizma *Aromia bungii* i znakova njegovog prisustva, a laboratorijska ispitivanja vršena su u Fitosanitarnoj laboratoriji – Laboratorija za entomologiju. Rađeni su vizuelni pregledi na koštičavim voćnim vrstama (breskva, nektarina, kajsija, badem, višnja, trešnja i šljiva). Na biljkama je tražena piljevina koju prouzrokuju larve i izlazne rupe koje pravi imago kada napušta napadnutu biljku. U analiziranim uzorcima nije utvrđeno prisustvo *Aromia bungii*.

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od *Aromia bungii*.

1.1.13 Posebni nadzor *Candidatus Phytoplasma vitis* (Flavescence dorée) i monitoring vektora *Scaphoideus titanus*

Posebni nadzor nad *Candidatus Phytoplasma vitis* (Flavescence dorée) sprovodio se vizuelnim pregledom proizvodnih zasada u odgovarajućem vremenskom periodu i uzimanjem uzoraka u slučaju prisustva simptoma na vinovoj lozi. Nadzor i uzorkovanje vršilo je odgovorno lice Fitosanitarne laboratorije. Uzorkovano je ukupno 30 uzoraka simptomatološkog lišća vinove loze u obilježenom području u Godinju, Bar i u drugim lokalitetima van obilježenog područja. Laboratorijske analize vršio je Institut za pesticide i zaštitu životne sredine, laboratorija za primenjenu fitopatologiju, Beograd. Rezultati laboratorijskih analiza bili su negativni na *Ca. Phytoplasma vitis*.

Monitoringom cikade vinove loze *Scaphoideus titanus* izvršen obilazak vinograda i pregled naličja lišća vinove loze na prisustvo larvi na sedam lokaliteta.

Prilikom prvog pregleda naličja lišća vinove loze utvrđeno je prisustvo larvi prvog stupnja (L1) u lokalitetima Lješepolje, Godinje i Nudo. Žute ljepljive ploče su postavljene u svim

lokalitetima u cilju praćenja vremena pojave i brojnosti imaga *S. titanus* (dinamika populacije). Prisustvo imaga konstatovano u svim lokalitetima (Godinje, Mataguži, Šušunja, Luke, Nudo) osim u lokalitetu Drušići (Rijeka Crnojevića).

STATUS CRNE GORE:

Candidatus *Phytoplasma vitis* (Flavescence dorée) prisutan u Crnoj Gori na ograničenom području. Eradikacija u toku.

1.1.14 Posebni nadzor Tomato brown rugose fruit virus

Posebni nadzor se sprovodio u cilju sprečavanja unošenja i širenja štetnog organizma Tomato brown rugose fruit virus u proizvodnji paradajza i paprike. Aktivnosti su realizovane u saradnji sa Fitosanitarnom inspekcijom, koja je, prema instrukcijama Virusološke laboratorije, obavila terenska istraživanja i uzimanje uzoraka. Laboratorijska ispitivanja izvršena su u Fitosanitarnoj laboratoriji – Laboratorija za virusologiju. Terenska istraživanja su podrazumjevala vizuelne preglede biljaka u proizvodnji rasada paradajza (*Solanum lycopersicum* L.) i paprike (*Capsicum annuum* L.) u zaštićenom prostoru, kao i obilazak proizvodnih zasada tokom vegetacije i sakupljanje uzoraka od strane Fitosanitarnе inspekcije. Obuhvaćeni su lokaliteti u deset opština u Crnoj Gori (Podgorica, Danilovgrad, Nikšić, Berane, Andrijevića, Pljevlja, Bijelo Polje, Ulcinj, Bar, Herceg-Novi) i tom prilikom sakupljeno 56 uzoraka.

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od Tomato brown rugose fruit virus

1.1.15 Posebni nadzor voćnih muva iz familija *Tephritidae*

Posebni nadzor nad neevropskim vrstama iz familije *Tephritidae* (non-European) se vrši radi potvrđivanja statusa da je Crna Gora slobodna od ovih štetnih organizama i u cilju ispunjavanja fitosanitarnih zahtjeva prilikom izvoza određenih vrsta plodova.

Posebni nadzor obuhvata utvrđivanje prisustva voćnih muva *Anastrepha ludens* (Loew), *Bactrocera zonata* (Saunders), *Rhagoletis pomonella* (Walsh), *Rhagoletis cingulata* (Loew), *Rhagoletis completa* Cresson i *Bactrocera dorsalis*.

U sklopu realizacije programa i nadzora nad neevropskim vrstama iz familije *Tephritidae* postavljene su Jackson i McPhail kopke sa atraktantom *methyl eugenol* za praćenje karantinskih vrsta iz roda *Bactrocera* (*dorsalis* complex i *zonata*) na području Podgorice - distributivni centri, u Tivtu (Porto Montenegro) i u Baru (Luka Bar). Za praćenje karantinske vrste *Rhagoletis pomonella* Walsh u postavljene su žute ljepljive ploče u distributivnim centrima. U cilju praćenje orahove muve *Rhagoletis completa* Cresson postavljene su žute ljepljive ploče u lokalitetima Godinje, Ljepkopolje u Nikšić.

Tokom ovogodišnjih višekratnih pregleda nije utvrđeno prisustvo karantinskih vrsta iz roda *Bactrocera* (*B. dorsalis* i *B. zonata*) u posmatranim lokalitetima/objektima. Višekratni pregledi vršeni su i u distributivnim centrima i zamjena i pregled žutih ljepljivih ploča na eventualno prisustvo *R. pomonella*. Ovogodišnjim višekratnim pregledima nije utvrđeno prisustvo vrste u posmatranim objektima. Praćenje orahove muve *R. completa* nakon postavljanja žutih ljepljivih ploča u krajem juna i početkom jula u lokalitetima Godinje, Ljepkopolje i Nikšić, nastavljeno je višektarnim obilascima lokaliteta. Tada je vršena zamjena ploča i njihov pregled u entomološkoj laboratoriji. Nije utvrđeno prisustvo imaga *R. completa*. Zdravstvene preglede i ispitivanje uzoraka vršilo je odgovorno lice Fitosanitarnе laboratorije – Laboratorija za entomologiju.

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od *Anastrepha ludens* (Loew), *Bactrocera zonata* (Saunders), *Rhagoletis pomonella* (Walsh), *Rhagoletis cingulata* (Loew), *Rhagoletis completa* Cresson i *Bactrocera dorsalis*.

1.1.16. Posebni nadzor *Spodoptera frugiperda* (Smith)

Posebni nadzor *Spodoptera frugiperda* se vrši radi otkrivanja pojave odnosno prisustva i sprječavanja unošenja štetnog organizma. Posebni nadzor se vrši na određenom bilju - plodovima bilja *Capsium* L., *Momordica* L., *Solanum aethiopicum* L., *Solanum macrocarpon* L. i *Solanum melongena* L. i bilju, osim živog polena, kulture biljnog tkiva, sjemena i zrnavlja, vrste *Zea mays* L. Nadzor su vršili fitosanitarni inspektori vizuelnim pregledima plodova osjetljivih vrsta voća iz uvoza. Nije bilo sumnje na prisustvo štetnog organizma kao i uzorkovanja plodova radi laboratorijskog ispitivanja.

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od *Spodoptera frugiperda* (Smith).

1.1.17. Posebni nadzor *Tecia solanivora*

Posebni nadzor vrši se radi otkrivanja pojave odnosno prisustva i sprječavanja unošenja *Tecia solanivora*. Posebni nadzor je vršen vizuelnim pregledima od strane fitosanitarnih inspektora na prisustvo oštećenja koje pričinjavaju larve moljca: krtola merkantilnog krompira kod registrovanih i neregistrovanih proizvođača i krtola sjemenskog krompira kod registrovanih proizvođača. Pregledi su vršeni u skladištu i/ili prilikom vađenja krtola krompira sa parcela. Nije bilo sumnje na prisustvo moljca tako da uzorci nisu slati na laboratorijska ispitivanja.

STATUS CRNE GORE:

Zemlja slobodna od *Tecia solanivora*

1.2: MONITORING, IZVJEŠTAJNO PROGNOZNI PROGRAMI I FITOSANITARNE MJERE

Monitoring i fitosanitarne mjere sprovode se kroz: praćenje pojedinih štetnih organizama; zdravstvene preglede bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom; prikupljanje uzoraka; laboratorijska ispitivanja i druge aktivnosti koje doprinose praćenju zdravstvenog stanja bilja, kao i utvrđivanju statusa pojedinih štetnih organizama na teritoriji Crne Gore.

1.2.1 Monitoring *Drosophila suzukii*

Drosophila suzukii je veoma polifagna štetočina, a posebno vrsta čiji plodovi imaju tanku pokožicu ploda (malina, kupina, borovnica, jagoda, trešnja, višnja, breskva, nektarina, kajsija, šljiva, aktinidija, japanska jabuka, smokva i grožđe). Monitoring se vršio u proizvodnim zasadima maline u sjevernom region.

U cilju praćenja dinamike populacije *Drosophila suzukii* u proizvodnim zasadima maline na sjeveru Crne Gore, postavljene su klopke sa atraktantom (jabukovo sirće).

S obzirom na polifagnost ove vrste i činjenicu da je prethodnih godina zabilježena i u širem području Podgorice i u Crmnici, odnosno u područjima proizvodnje vinove loze (a vinova loza je jedan od njenih registrovanih domaćina), klopke su u drugoj polovini avgusta postavljene i u vinogradima u lokalitetima Godinje i Lješkopolje. Tokom 2022. monitoringom je utvrđeno prisustvo *D. suzukii* u proizvodnim zasadima maline na sjeveru Crne Gore (Kolašin, Mojkovac i Bijelo Polje), po prvi put u proizvodnom zasadu trešnje u olokini Podgorice (Beri) i u vinogradima u okolini Podgorice (Godinje i Lješkopolje).

1.2.2 Monitoring *Bactrocera oleae* (muva masline)

Monitoringom je praćena dinamika populacije muve masline postavljanjem klopki i uzorkovanjem plodova u zasadima maslina i davanja preporuke proizvođačima o mjerama suzbijanja. Klopke za kontrolu brojnosti muve masline na području Bara i Ulcinja (kako je to predviđeno planom i programom rada) postavljene 28.06.2022. Klopke su postavljene na tri lokaliteta u Baru (Bjeliši, Stari Bar i Dobra voda) i četiri u Ulcinju (Valdanos). Na svim lokalitetima postavljene su žute ljepljive ploče i Mc Phail klopke sa hranidbenim atraktantom. Pregled klopki rađen je jednom nedjeljno do kraja prve dekade oktobra. Istovremeno, sa svih lokaliteta, uzorkovani su plodovi radi pregleda u laboratoriji. Posljednji pregled plodova urađen je šestog oktobra. Iako je planom predviđeno 12 pregleda urađeno ih je 14.

Nakon svakog pregleda udruženjima maslinara, kao i nadležnim savjetodavnim službama u

biljnoj proizvodnji je dostavljan izvještaj o stanju na terenu i maslinarima preporučivane mjere zaštite. Mada je muva bila prisutna u toku cijelog perioda praćenja, visoke temperature i nedostatak vlage uticali su na to da se infestacija zadrži na niskom nivou uz minimalan broj tretmana, a pri posljednjem pregledu u infestaciji su preovladavali mlađi stadijumi razvića (jaja L1 i L2) koji nemaju negativan uticaj na ulje.

Sve vrijeme praćenja muve su se hvatale na klopama, ali brojnost je bila niska posebno na području Bara, gdje je prosječno hvatano manje od dvije jedinke po klopci sve do 23.09. Tek u pregledu od 23.09. registrovano je u prosjeku 10,7 jedinki po klopci. Na području Valdanosa prosječan broj muva po klopci kretao se od 0,9 u pregledu od 04.08. do 91,9 u pregledu od 01.10.

Na grafikonima 1 i 2 mogu se izdvojiti dva maksimumi koji se poklapaju u oba područja. Jedan maksimum je bio početkom septembra, a drugi početkom oktobra. Takođe, muve su se sve vrijeme više hvatale u Mc Phail klopama nego na žutim ljepljivim pločama. Izuzetak je jedino pregled od 01.09. kada je uhvaćeno više muva na žutim ljepljivim pločama u odnosu na McPhail klopke. Takođe, više muva na žutim pločama uhvaćeno je pri posljednjem pregledu.

1.2.3 Monitoring *Ceratitis capitata* (voćna muva)

Monitoring obuhvata praćenje dinamike populacije voćne muve postavljanjem klopki i uzorkovanjem plodova u proizvodnim zasadima citrusa radi davanja preporuke proizvođačima o mjerama suzbijanja.

Tokom rada na programu praćenja mediteranske voćne muve *Ceratitis capitata* postavljene su Tephri klopke (sa trikomponentnim hranidbenim atraktantom) i Jackson klopke (sa paraferomonskim atraktantom) na lokalitetima na Primorju, od Ulcinja do Herceg Novog (Ulcinj - Gornji i Donji Štoj, Bar – Čeluga i Polje, Bigovo, Baošići, Đenovići). Klopke su postavljene tokom treće dekade jula u plantažnim zasadima citrusa i u mješovitim voćnim zasadima. Oba tipa klopki postavljena su i u lokalitetu Godinje (Crmnica) u mješovitom voćnom zasadu (jabuka, kruška, šljiva, japanska jabuka, vinova loza, iglica). Krajem septembra klopke su postavljene u okolini Podgorice (Beri, Kokoti, Buronja, Gorica). Radi se uglavnom o okućnicama u kojima se sporadično nalaze stabla smokve, citrusa (mandarina), japanske jabuke.

Ono što se može konstatovati za 2022. godinu je da je prisustvo *C. capitata*, zabilježeno na cijelom Primorju, i ove godine poslije dužeg niza godina velika brojnost na području Bara i Ulcinja, i shodno tome i štete.

1.3 EDUKACIJE

Tokom 2022. godine Odsjek za zdravstvenu zaštitu bilja je vršio stručno osposobljavanje lica za izdavanje biljnih pasoša "Edukacija odgovornih lica za zdravstvenu kontrolu bilja i priprema za ispit", obuku fitosanitarnih inspektora za implementaciju sistema biljnih pasoša, edukaciju fitosanitarnih inspektora na temu implementacija novog Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprečavanje unošenja i širenja štetnog organizma *Phyllosticta citricarpa*.

1.4 HITNE FITOSANITARNE MJERE

Hitne fitosanitarne mjere obuhvatale su praćenje pojave, kao i predlog mjera za suzbijanje štetnih organizama, procjenu mogućih šteta na bilju i naknada šteta se vršilo u cilju smanjenja obima gubitaka na poljoprivrednim kulturama, biljnim proizvodima i objektima pod nadzorom, vršenje laboratorijskih ispitivanja uzetih uzoraka, kao i nabavku nedostajuće laboratorijske opreme i hemikalija, pravovremeno obavješćavanje putem medija, savjeta i objavljivanja stručnih publikacija o pojavi, širenju i načinu suzbijanja štetnih organizama, instrukcija i vodiča za sprovođenje hitnih fitosanitarnih mjera, troškove međunarodne saradnje i druge poslove.

KOMPONENTA 1.4.1 Hitne mjere u obilježenom području *Candidatus Phytoplasma vitis* (Flavescence doree)

Aktivnosti su propisane Naredbom o hitnim fitosanitarnim mjerama za sprečavanje širenja i suzbijanje zlatne žutice vinove loze ("Službeni list CG", broj 103/21), a nakon utvrđenog prisustva štetnog organizma *Candidatus Phytoplasma vitis* (Flavescence doree) na vinovoj lozi, uspostavljeno je obilježeno područje u Godinju, opština Bar. Obilježeno područje sastoji se od zaraženog i sigurnosnog područja. U obilježenom području vrši se: 1. intenzivno praćenje simptoma u zasadima vinove loze u zaraženom području sa uzorkovanjem lišća u slučaju uočavanja simptoma; 2. intenzivno praćenje simptoma u zasadima vinove loze u sigurnosnom području sa uzorkovanjem lišća u slučaju uočavanja simptoma; 3. praćenje vektora pomoću žutih ljepljivih ploča u obilježenom području; 4. laboratorijske analize uzoraka bilja.

Fitosanitarna inspekcija vršila je preglede biljaka vinove loze na simptome fitoplazme i uzorkovala 120 uzoraka simptomatološkog lišća vinove loze u obilježenom području u Godinju, Bar. Laboratorijske analize vršio je Institut za pesticide i zaštitu životne sredine, laboratorija za primenjenu fitopatologiju, Beograd. Rezultati laboratorijskih analiza bili su negativni na *Ca. Phytoplasma vitis*.

PROGRAM 2

PROGRAM PRAĆENJA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA I SREDSTAVA ZA ISHRANU BILJA

Cilj: Program se sprovodi radi smanjenja rizika i mogućih negativnih efekata sredstava za zaštitu bilja i sredstava za ishranu bilja na zdravlje ljudi i životnu sredinu, kao i radi postizanja održive upotrebe sredstava za zaštitu bilja i sredstava za ishranu bilja, a istovremeno je i podrška realizaciji Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja.

Pravni osnov: Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja, Zakon o sredstvima za zaštitu bilja, Zakon o sredstvima za ishranu bilja, Zakon o bezbjednosti hrane i godišnji plan službenih kontrola.

Odgovorna institucija: Uprava – Fitosanitarni sektor – Odsjek za sredstava za zaštitu bilja i ishranu bilja i Odsjek za fitosanitarnu inspekciju.

Uključene institucije:

- ovlašćene laboratorije za vršenje poslova u oblasti sredstava za zaštitu bilja i ishranu bilja: Centar za ekotoksikološka ispitivanja (CETI);
- ovlašćene laboratorije za vršenje poslova u oblasti sredstava za zaštitu bilja i ishranu bilja: Zdravstvena ustanova Institut za javno zdravlje;
- naučne i visoko školske ustanove iz oblasti zaštite bilja (sredstva za zaštitu bilja) i ishranu bilja: Biotehnički fakultet, Univerzitet Crne Gore;
- ovlašćene institucije za vršenje poslova u oblasti kontrole uređaja za upotrebu sredstava za zaštitu bilja: Inovaciono Preduzetnički Centar Tehnopolis d.o.o.

Aktivnosti:

2.1: REGISTRACIJA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA

U promet se mogu stavljati samo pesticidi čije su aktivne supstance odobrene u EU i koje se nalaze na Listi aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja. Lista aktivnih supstanci dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja je usklađena sa EU listom objavljuje se u Službenom listu Crne Gore i redovno se ažurira. S obzirom na činjenicu da Crna Gora nema proizvodnju pesticida, u Crnoj Gori uspostavlja se sistem priznavanja registracije pesticida u skladu sa Pravilnikom o priznavanju registracije sredstava za zaštitu bilja ("Službeni list CG", broj 50/14) koji propisuje sadržaj zahtjeva za registraciju, bliže uslove i način priznavanja registracije, dodjelu jedinstvenog registracionog broja i procjenu uporedivosti prilika i klimatskih uslova, način dostavljanja i sadržaj dokumentacije za priznavanje registracije, bliži sadržaj rješenja o registraciji i visina naknade za registraciju sredstava za zaštitu bilja.

Troškove registracije snosi podnosilac zahtjeva, pri čemu program podržava rad Komisije na

procesu registracije u skladu sa propisima. Objavljen je javni poziv svim proizvođačima, uvoznicima i distributerima sredstava za zaštitu bilja da inteziviraju podnošenje zahtjeva za registraciju sredstava za zaštitu bilja zbog sprovođenja administrativnih procedura u postupku registracije.

Zahtjevi za registraciju podnose se Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove na propisanom obrascu i uz propisanu dokumentaciju. U skladu sa ranije donešenim odlukama sredstva za zaštitu bilja se od 31.09.2021. uvoze samo ukoliko su registrovana u Crnoj Gori. Dodatno, zainteresovanim stranama je još 12.09.2017. godine određen period od dvije godine kako bi se blagovremeno podnijeli zahtjevi za registraciju sredstava za zaštitu bilja koji se plasiraju na tržište Crne Gore. Postupak registracije je započeo 2021. godine. Do 31.12.2022. godine pristiglo je ukupno 117 zahtjeva za registraciju sredstava za zaštitu bilja.

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove utvrdila je Listu registrovanih sredstava za zaštitu bilja („Službeni list CG“ br. 97/22) na kojoj se nalazi 79 registrovanih sredstava za zaštitu bilja.

2.2: MONITORING PROMETA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA

U Crnoj Gori registrovano je 38 uvoznika pesticida i 98 distributera za promet pesticida na veliko i/ili malo. Monitoring se sprovodio u skladu sa posebnim Programom u skladu sa analizom rizika, na osnovu dosadašnjih dokaza o utvrđenim nepravilnostima sa ciljem utvrđivanja stvarnog stanja u prometu pesticidima u objektima za promet sredstava za zaštitu bilja u pogledu kadra i opreme kroz primjenu kontrolne liste. U toku 2022. godine od strane fitosanitarnih inspektora izvršena je 167 kontrola u skladu sa Zakonom o sredstvima za zaštitu bilja.

*Foto: Jovana Janković, fitosanitarna inspektorica

2.3: SPROVOĐENJE SPECIJALISTIČKOG KURSA

U skladu sa članom 6 Zakona o sredstvima za zaštitu bilja („Službeni list CG”, br. 51/08 i 18/14); Pravilnikom o programu specijalističkog kursa za sredstva za zaštitu bilja („Službeni list CG”, broj 35/15); Pravilnikom o načinu izdavanja i izgledu legitimacije za profesionalno korišćenje sredstava za zaštitu bilja („Službeni list CG”, broj 67/15), Pravilnikom o uslovima koje treba da ispunjavaju pravna lica koja vrše edukaciju lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja („Službeni list CG”, broj 28/16) i Nacionalnim planom za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period od 2021. do 2026. godine („Službeni list CG”, broj 115/21), sprovodi se specijalistički kurs za osposobljavanje:

1. profesionalnih korisnika sredstava za zaštitu bilja;

U toku 2022. godine vršene su pripreme za unapređenje edukacija i priprema materijala, kao i na novom izboru predavača.

2. lica odgovornih za promet sredstava za zaštitu bilja;

Kako je u prethodnom periodu obučena većina lica odgovornih za promet sredstava za zaštitu bilja, malobrojne aplikacije iz 2022. godine uvrstićemo u obuke za 2023. godinu.

2.4: MONITORING UREĐAJA ZA UPOTREBU PESTICIDA

Za upotrebu pesticida mogu se koristiti samo uređaji koji garantuju sigurnu upotrebu i koji su u tehnički ispravnom stanju. Vlasnik uređaja za upotrebu sredstava za zaštitu bilja dužan je da uređaje drži u tehnički ispravnom stanju. Vlasnik uređaja za upotrebu sredstava za zaštitu bilja dužan je da čuva tehničku dokumentaciju o uređaju (sertifikat proizvođača, prospekt, dokaz o izvršenoj popravci i sl.). Kontrola uređaja za upotrebu sredstava za zaštitu bilja podrazumijeva primjenu pravila za provjeru tehničke ispravnosti uređaja za upotrebu sredstava za zaštitu bilja čime se obezbjeđuje ispunjavanje ekoloških zahtjeva i na najmanju moguću mjeru smanjuju štetni uticaji na zdravlje ljudi i životnu sredinu koji bi mogli uzrokovati

takvi uređaji i da bi se uspostavio sistem redovnog pregleda uređaja koji su već u upotrebi. Ova aktivnost je predviđena i Nacionalnim akcionim planom ali je potrebno sprovesti niz aktivnosti na nacionalnom nivou počev od analize postojećeg stanja uređaja za primjenu pesticida, nacionalne odluke o kategoriji uređaja koje treba provjeravati do samog načina ko i kako će sprovoditi kontrolu uređaja kao i na koji način će se obezbijediti sprovođenje ovih zahtjeva.

Kroz program fitosanitarnih mjera za 2022. godinu propisano je da se testira ispravnost 50 uređaja.

Najveći broj uređaja nije imao manometar sa adekvatnom graduacijom, samim tim je bilo spriječeno dalje ispitivanje uređaja. Takođe, proizvođači ne vode brigu o čistoći uređaja, te je ovim testiranjem evidentirano dosta ostataka od pesticida na istim. Prilikom rada na terenu i u razgovoru sa poljoprivrednim proizvođačima zapažen je visok nivo neinformisanosti o značaju ispravnosti uređaja za aplikaciju pesticida. Kao glavni problem lošeg stanja uređaja za upotrebu pesticida poljoprivredni proizvođači navode malo tržište za rezervne i potrošne dijelove i nemogućnost nabavke istih u Crnoj Gori. Potrebna je i dodatna saradnja sa drugim institucijama kako bi se unaprijedilo stanje u oblastima koja reguliše uvoz ovih uređaja na tržište.

Na osnovu vizuelnog pregleda prskalice uočeno je sljedeće:

- manometar na uređaju ima nepravilnu graduaciju (slika 4);
- u pumpi nedostaje ulja (slika 6);
- dizne na uređaju su mesingane (slika 5);
- kardansko vratilo je sa zaštitom (slika 6).

Nakon sprovedenog Monitoringa, ustanovljeno je da stanje uređaja za aplikaciju pesticida u Crnoj Gori nije na zadovoljavajućem nivou. Kod većine uređaja detektovane su veće nepravilnosti koje direktno utiču na nekontrolisano i neravnomjerno nanošenje pesticida, i iznesen je zaključak da je neophodno nastaviti sa sprovođenjem Monitoringa uređaja za upotrebu pesticida i u 2022. godini, sa proširenim obimom testiranja.

2.5: PROGRAM POST-REGISTRACIJSKE KONTROLE SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA

U skladu sa propisima za registraciju sredstava za zaštitu bilja, formulacije sredstva koje se stavljaju na tržište treba da odgovaraju formulaciji navedenoj na rješenju o registraciji. Promjene temperature, uslovi skladištenja, ambalaža i ostali faktori mogu uticati na kvalitet i njegova svojstva sredstava za zaštitu bilja. Svaka promjena može: uticati na efikasnost sredstva za zaštitu bilja ili predstavljati opasnosti za ljude, životinje, bilje ili životnu sredinu. Postregistracijska kontrola sredstava za zaštitu bilja predstavlja važnu komponentu u procesu registracije, prometa i upotrebe sredstva za zaštitu bilja. Usvoje je i realizovan Program post-registracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja u cilju praćenja sredstava za zaštitu bilja nakon izvršene registracije i sprovodi se radi kontrole dejstva i upotrebe sredstava za zaštitu bilja na teritoriji Crne Gore. Sva sredstva za zaštitu bilja koja su provjerena laboratorijskim ispitivanjima ispunjavaju uslove u skladu sa etiketom i rješenjem o registraciji (sadržaj i količina aktivne supstance). Sva ispitivana sredstva za zaštitu bilja odgovarala su propisanim uslovima (sadržaj i količina aktivne supstance).

U toku godine došlo je do promjene ciljanih aktivnih supstanci te su analizirane:

Broj	Naziv	Odgovara	Naziv aktivne supstance	Sadržaj aktivne supstance (g/l)
567/03/22/1	CORMAX	DA	ciprodinil	746 g/kg
573/03/22/1	TAIFUN SL	DA	Glifosat	357 g/l
568/03/22/1	QUADRIS	DA	azoxistrobin g/l	242 g/l
569/03/22/1	SWITCH	DA	Ciprodinil	378 g/kg
566/03/22/1	SIGNUM	DA	Fludioksonil	253 g/kg
			Boskalid	259 g/kg
			piraklostrobin	69 g/kg
570/03/22/1	SIGNUM	DA	Boskalid	263 g/kg
571/03/22/1	KARATE	DA	piraklostrobin	65 g/kg
			λ cihalotrin	4.1 g/kg
572/03/22/1	AMPLIGO	DA	λ cihalotrin	48.6 g/l

2.6: POST-REGISTRACIJSKA KONTROLA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA – REZISTENTNOST

Dio post-registracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja odnosi se na pojavu rezistentnosti pojedinih štetnih organizama na aktivne supstance koje se nalaze u sredstvima za zaštitu bilja. Pojava rezistentnosti je uobičajena i do nje uglavnom dolazi zbog prekomjerne upotrebe sredstava za zaštitu bilja i korišćenja veće doze od propisane. Ukoliko dođe do pojave rezistentnosti štetni organizam postaje otporan prema aktivnoj supstanci i sredstvo za zaštitu bilja gubi efikasnost. Veoma je važno pratiti pojavu rezistentnosti u kulturama i na štetnim organizmima kod kojih se najviše koriste sredstva za zaštitu bilja zbog sprovođenja antirezistentne strategije u programima zaštite.

Praćena je pojava rezistentnosti kod oboljenja siva trulež (prouzrokovač: *Botrytis cinerea*) koje se javlja na brojnim poljoprivrednim kulturama i ukrasnom bilju. U našim uslovima štete pravi na: vinovoj lozi, jagodi, malini, povrću, ukrasnom bilju.

U zaštiti od ovog oboljenja najviše se koriste fungicidi i to sljedeći: Switch (fludioksonil + ciprodinil),

Teldor (fenheksamid), Signum (boskalid + piraklostrobin), Pyrus (pirimetanil) i dr.

U svijetu je poznata pojava rezistentnosti kod gotovo svih navedenih preparata, odnosno aktivnih supstanci. Zbog toga je neophodno praćenje pojave rezistentnosti u našim zasadima, kao i praćenje korišćenja sredstava za zaštitu bilja.

U cilju ispitivanja osjetljivosti izolata prouzrokovača sive truleži (*Botrytis cinerea*) obavljeno je testiranje 8 izolata sa različitih gajenih biljaka na kojima se koriste fungicidi za suzbijanje navedenog patogena. Izolati su uzeti sa različitih lokaliteta i to sa sljedećih gajenih biljaka:

- pet izolata sa jagode,
- dva izolata sa vinove loze,
- jedan sa maline, (sl. 1, 2, 3).

Osjetljivost izolata testirana je prema sljedećim aktivnim materijama: piraklostrobin, boskalid, ciprodinil, fludioksonil i fenheksamid. Ove aktivne materije su izabrane zbog toga što poljoprivredni proizvođači najviše za suzbijanje prouzrokovača sive truleži (*Botrytis cinerea*) koriste sljedeće fungicide: Teldor (aktivna materija fenheksamid), Switch (ciprodinil + fludioksonil) i Signum (piraklostrobin + boskalid).

Urađeno je i ispitivanje rezistentnosti pseudogljive *Plasmopara viticola*, prouzrokovača plamenjače vinove loze prema aktivnoj materiji metalaxyl-M. Ova aktivna materija je izabrana jer se u Crnoj Gori upotrebljava duži niz godina, a u dosadašnjem radu nije bilo ispitivanja iz ove oblasti. Aktivna materija metalaksil -M se nalazi u preparatima koji se često koriste u Crnoj Gori, kao što su: Ridomil Gold MZ 68-WG (metalaksil –M 40g/kg + mankozeb 640 g/kg), Ridomil Gold Combi 45 WG (metalaksil - M 50g/kg + folpet 400g/kg).

Nakon obavljenog pregleda nije uočena pojava sporulacije pseudogljive *P. viticola* na tretiranim isječcima (osim u kontroli), pa se smatra da nema pojave rezistentnosti.

Analizom dobijenih rezultata nije utvrđena pojava porasta gljive na podlozi u koju je inkorporiran fungicid, tako da se može tvrditi da **kod navedenih izolata nema pojave rezistentnosti.**

2.7: MONITORING ODRŽIVE UPOTREBE PESTICIDA

Bezbednost korisnika sredstava za zaštitu bilja (poljoprivrednih proizvođača i njihovih radnika) važan su dio održive i pravilne upotrebe pesticida kroz primjenu preventivnih mjera zaštite i kroz pravilno rukovanje. Korisnici često ne poštuju bezbjedonosne, zaštitne i higijenske mjere, naročito u oblastima sa visokim temperaturama, gdje nošenje zaštitne opreme može biti neugodno. Pravilna primjena propisanih mjera, pravilno rukovanje sredstvima za zaštitu bilja smanjuje rizike koje nosi primjena sredstava za zaštitu bilja i osigurava bezbjednost korisnika. Usvojen je i realizovan Program monitoringa kroz praćenje transporta, skladištenja, pripreme za upotrebu, upotrebe, vođenja evidencija, pa i rezidua pesticida kroz primjenu kontrolne liste. U periodu od februara do decembra izvršen je obilazak

preko 202 gazdinstava koji gaje povrće i voće.

2.8: PROGRAM INTEGRALNE ZAŠTITE BILJA – KROMPIR

Integralna zaštita bilja vrši se racionalnom upotrebom kombinacije bioloških, biotehnoloških, hemijskih i drugih mjera za uzgoj bilja, uz ograničenu upotrebu sredstava za zaštitu bilja, neophodnih za održavanje populacije štetnih organizama na nivou koji ne izaziva ekonomski neprihvatljivu štetu ili gubitak. Integralna zaštita bilja obuhvata mjere zaštite bilja, kroz smanjenu upotrebu sredstava za zaštitu bilja uz prednost primjene nehemijskih metoda zaštite bilja, koje se zasnivaju na agronomskim tehnikama ili fizičkim, mehaničkim ili biološkim metodama suzbijanja štetnih organizama. Prilikom smanjene upotrebe sredstava za zaštitu bilja koriste se ona sredstva za zaštitu bilja, koja imaju najmanji rizik za zdravlje ljudi i životnu sredinu. Integralna zaštita bilja se sprovodi na krompiru, radi suzbijanja biljnih bolesti kao što su: plamenjača krompira, crna pjegavost, siva trulež krtola, bijela noga, obična krastavost, crna noga kao i kod virusa na krompiru.

Plamenjača krompira

Plamenjača je jedna od najznačajnijih bolesti krompira koja za kratko vrijeme, u uslovima povoljnim za širenje bolesti, može uništiti čitav usjev.

Tipični simptomi bolesti manifestuju se na listovima i na krtolama. Najprije se na listovima pojavljuju vodenaste, mrke pjege koje, ukoliko je vrijeme vlažno, sa naličja lista sadrže bjeličastu prevlaku po ivici. Ova prevlaka potiče od reproduktivnih organa pseudogljive *Phytophthora infestans* koja je uzročnik plamenjače. Pjege na lišću se spajaju, zaraženo lišće potamni, suši se i propada. Zaražene krtole imaju nepravilne udubljene pjege u okviru kojih se, kada se krtola presiječe, može vidjeti površinska mrka trulež, dubine obično 1-2 cm. U vlažnim uslovima, krtole sagnjile u potpunosti i imaju neprijatan miris.

Širenje bolesti zavisi od uslova sredine, prije svega vlage i temperature. Visoka relativna vlažnost od 90-100% i temperatura od 17-20°C veoma pogoduju razvoju uzročnika. Kada je temperatura veća od 25°C širenje bolesti se usporava, a kada je veća od 30°C bolest stagnira. Međutim, ovo stagniranje ne mora da znači zaustavljanje bolesti, jer kada uslovi ponovo postanu odgovarajući, pseudogljiva će opet krenuti sa razvojem.

Zaštita od plamenjače krompira podrazumijevaju primjenu agrotehničkih mjera i hemijskih preparata. Treba koristiti zdrav sjemenski krompir, plodored, a gajenje vršiti u uslovima koji smanjuju vlažnost u usjevu (veće međuredno rastojanje, lokacije kod kojih je omogućena dobra cirkulacija vazduha, izbjegavati visoke doze azota pri đubrenju i sl.). Izbjegavati gajenje krompira blizu paradajza (jer i paradajz napada isti patogen) i uništavati biljne ostatke ove dvije gajene biljke.

Crna pjegavost krompira

Crna pjegavost, iako manje značajna bolest od plamenjače, predstavlja opasnost u gajenju krompira, pogotovo u toplijem klimatu. Može dovesti do priličnog gubitka lisne mase, što se neminovno odražava i na prinos. Ova bolest se posebno brzo širi kada se smjenjuju periodi vlažnog i suvog vremena, pri temperaturama između 20 i 30°C.

Crnu pjegavost izaziva gljiva *Alternaria solani*. Simptomi su vidljivi na lišću, stablu i krtolama krompira. Posebno su karakteristični simptomi na listovima koji se ispoljavaju u vidu okruglastih ili nepravilno uglastih crnih pjega oivičenih lisnim nervima. U okviru ovih pjega uočava se zoniranost odnosno postojanje koncentričnih krugova u vidu „mete“. Vremenom se pjege spajaju, zahvatajući veći dio lisne površine. Mlado lišće je otpornije na zarazu, tako da se većina simptoma javlja na donjem, starijem lišću. Na krtolama simptomi se manifestuju u vidu ulegnutih, kružnih ili nepravilnih tamnih pjega sa smežuranom korom. Stabljike imaju izdužene mrke fleke koje širenjem mogu dovesti do sušenja biljke.

U osnovne preventivne mjere borbe spadaju korišćenje zdravog sadnog materijala, plodored i uništavanje zaraženih biljnih ostataka. Hemijska sredstva koja se koriste za zaštitu od plamenjače obično djeluju i na prouzročivača crne pjegavosti.

Suva trulež krtola krompira

Suva trulež krtola krompira je jedna od najštetnijih bolesti uskladištenog krompira. Dovodi do propadanja krtola u skladištu, ali i sjemenskih krtola nakon sadnje. Ovu bolest uzrokuju gljive iz roda *Fusarium*, a infekcije nastaju na mjestima povreda. Kako ove gljive žive u zemljištu,

odatle vrše infekciju povrijeđenih krtola krompira. Sječenje sjemenskih krtola prije sadnje, kao i oštećenja nastala prilikom vađenja, transporta i sortiranja krtola, služe kao „ulazna vrata“ za gljive iz roda *Fusarium*. Simptomi se manifestuju u vidu udubljenja na krtolama, u okviru kojih dolazi do smežuranja tkiva krtole, jer gljiva crpi vodu i hranjive materije koristeći ih za svoj razvoj. Tako se na udubljenjima često javljaju kružni nabori, dok tkivo krtole u unutrašnjosti propada i dobija crnu boju. U izumrlom crnom tkivu krtole mogu se javiti šupljine, a ponekad se razvija i bjeličasta, pamučasta micelija gljive. Tako nastaje tzv. suva trulež bez razmekšanog tkiva i najčešće bez neprijatnog mirisa.

Suzbijanje bolesti se zasniva na sadnji zdravih sjemenskih krtola i smanjivanju mehaničkih povreda krtola tokom manipulacije. Prilikom uskladištenja krtola, obezbjediti dobru ventilaciju skladišta uz temperaturu iznad 12-13°C prvih desetak dana radi zacjeljivanja eventualno oštećenih krtola, a potom temperaturu postepeno smanjivati na onu koja odgovara daljoj namjeni krompira.

„Bijela noga“ krompira

Jedna od čestih bolesti krompira je i tzv. „bijela noga“ krompira, koju izaziva fitopatogena gljiva *Thanetophorus cucumeris* (*Rhizoctonia solani*). Obično se javlja u planinskom području sa uslovima hladnog i vlažnog vremena. Tipičan simptom javlja se na krtolama krompira na kojima se uočavaju sitne, crne grudvice koje podsjećaju na komadiće zemlje. Međutim, nakon pranja krtola vidi se da to nisu čestice zemlje, već se radi o sklerocijama, kompaktnim, crnim tvorevinama veličine nekoliko mm, nastalih preplitanjem hifa gljive. Prisustvo sklerocija na krtolama znatno smanjuje njihovu tržišnu vrijednost. Takođe, ukoliko se za sadnju koriste ovako zaražene krtole, može doći do propadanja klica i izdanaka. Simptomi se javljaju i na podzemnom dijelu stabla i stolonima u vidu crvenkastomrkih, izduženih i udubljenih pjega. Ova suženja ometaju premiještanje organskih materija iz listova do krtola, utičući značajno na smanjenje prinosa. Često se u ovom slučaju formiraju male, vazdušne krtole na stabljici iznad tla. Formiranje vazdušnih krtola može ukazivati na to da biljka nema krtole tržišnog kvaliteta ispod zemlje. U vlažnim uslovima pri kraju vegetacije, na prizemnom dijelu stabljike krompira gljiva formira bijelu prevlaku od par cm, po čemu je bolest i dobila naziv.

U mjere borbe protiv ove bolesti spadaju korišćenje zdravog, sertifikovanog sjemena, izbjegavanje sadnje krtola krompira u hladna i vlažna zemljišta, primjena plodoreda sa biljkama koje nisu domaćini ovog patogena, uklanjanje oboljelih biljaka i njihovo uništavanje.

Obična krastavost krompira

Ova bolest ne dovodi do gubitaka u prinosu, ali značajno narušava izgled krtola umanjujući njihovu tržišnu vrijednost. Na krtolama se uočavaju najprije crvenkastomrke pjege, da bi se kasnije u okviru njih formirao sloj plutastih ćelija. Tako nastaju kraste različitog oblika i veličine, te se može javiti udubljena, površinska ili mrežasta krastavost. Krompir je osjetljiv na zarazu 2 do 5 nedelja nakon što se krtole počnu formirati. Pošto se radi o aerobnom patogenom mikroorganizmu (*Streptomyces scabies*), suvo zemljište može značajno da poveća intenzitet bolesti, posebno tokom navedenog kritičnog perioda. Zato je smanjenje sadržaja vazduha (kiseonika) u zemljištu ograničavajući faktor za njegov razvoj, što se može postići navodnjavanjem. Pošto se patogen širi zaraženim krtolama i zaraženim zemljištem, za sadnju koristiti zdrave sjemenske krtole u nezaražena zemljišta. Ukoliko je bolest na nekoj parceli bila prisutna, preporučuje se primjena plodoreda sa travama ili leguminozama.

„Crna noga“ krompira

„Crna noga“ je bakterijsko oboljenje krompira koje uzrokuje crnu trulež prizemnog dijela stabljike, meku trulež krtola, žutilo, uvenuće i odumiranje lišća. Nekoliko vrsta fitopatogenih bakterija iz rodova *Pectobacterium* i *Dickeya* uzrokuju ovu bolest krompira. Simptomi se javljaju na prizemnom dijelu stabljike u vidu crne truleži, po čemu je bolest i dobila ime „crna noga“. Trulež zahvata sprovodna tkiva, ometajući protok vode i hranljivih materija između podzemnog i nadzemnog dijela biljke. Kao posledica toga, biljke zaostaju u porastu, venu, a lišće se uvija i žuti. Na krtolama se javlja meka, vlažna trulež krem ili smeđe boje zbog koje se tkivo pretvara u kašastu i sluzavu masu. Krtole imaju neprijatan miris. Razvoj bolesti pospješuje hladno i vlažno vrijeme prilikom sadnje, a zatim nastupajuće toplije vremenske prilike nakon nicanja. Bakterije „crne noge“ se prenose na velike udaljenosti prvenstveno zaraženim sjemenskim krompirom. Međutim, širenje je moguće i preko alata i opreme kada

se sjemenski krompir siječe i sadi, zatim kontaminiranom vodom za navodnjavanje, kao i insektima. U cilju suzbijanja bolesti preporučuju se sledeće mjere borbe: korišćenje zdravih krtola za sadnju; sjemenske krtole ne treba sjeći, a ako se to ipak radi, pribor treba dezinfikovati, a krtole ostaviti da presječena površina zacijeli; sadnju krtola vršiti u ocjedna zemljišta; primjenjivati plodored; uklanjati biljne ostatke iz zemljišta; umjereno navodnjavati; uklanjati bolesne biljke iz usjeva; skladišta moraju biti čista i provjetrena; voditi računa da se prema dezinfikuje, a krtole pri svim operacijama ne ozljeđuju, jer su rane i povrede mjesta prodora bakterije u biljno tkivo.

Virusi krompira

Na gubitak prinosa krompira veliki uticaj imaju virusi. Biljke zaražene virusima stvaraju sitnije krtole u odnosu na zdrave. Najčešći simptomi virusnih infekcija ispoljavaju se na listovima u vidu hlorotične i nekrotične pjegavosti, mozaika, šarenila, žutila lista i prosvjetljivanja lisnih nerava. Mada postoji veći broj ekonomski značajnih virusa krompira, dominantno mjesto zauzima Y virus krompira (Potato virus Y, PVY). Posebno je štetan u proizvodnji sjemenskog krompira. Nekrotični soj ovog virusa može kod nekih osjetljivih sorti prouzrokovati prstenastu nekrozu krtola krompira, ozbiljno narušavajući kvalitet krtola i njihovu tržišnu vrijednost. Virusi se prenose zaraženim sadnim materijalom (krtolama), a u toku vegetacije prenošenje virusa vrše biljne vaši. Mjere borbe protiv virusa podrazumijevaju sadnju bezvirusnog, sertifikovanog sadnog materijala, detaljan pregled usjeva i uklanjanje biljaka sa simptomima viroza, kao i suzbijanje lisnih vaši odgovarajućim insekticidima.

2.9: PROGRAM ZAŠTITE KROMPIRA SA PRAĆENJEM REZIDUA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA

Program zaštite krompira predstavlja veoma važnu kariku u unapređenju sistema bezbjednosti hrane, a važan je i preduslov za uspješno gajenje ove kulture u Crnoj Gori. Otvaranje nove fabrike za preradu krompira u Crnoj Gori indirektno će uticati na povećan obim proizvodnje krompira. Klimatski uslovi u Crnoj Gori povoljni su za gajenje krompira, ali uzgoj mogu da otežaju brojni štetni organizmi koji mogu značajno da utiču na smanjenje prinosa i kvaliteta. U proizvodnji neophodno je primjenjivati odgovarajuće mjere zaštite, a jedna od glavnih je primjena sredstava za zaštitu bilja (pesticida). Sredstva za zaštitu bilja moraju se primjenjivati pravilno, jer u suprotnom može doći do negativnih posljedica kao što su rezidue odnosno ostaci aktivnih supstanci u dobijenim poljoprivrednim proizvodima, a moguć je i negativan uticaj na zdravlje ljudi i životnu sredinu.

Tokom 2022. godine praćeno je zdravstveno stanje proizvodnje krompira na tri proizvodne parcele u Opštini Tuzi. Jedna parcela se nalazila na lokalitetu Sukuruć, a preostale dvije na lokalitetu Podhum. Prilikom obilaska poljoprivrednih proizvođača uočene su sledeće nepravilnosti:

- Nepravilno odlaganje upotrebljene ambalaže od sredstava za zaštitu bilja,
- Na jednom lokalitetu uočena je ambalaža od herbicida koja je bila na stranom jeziku,
- Primjena insekticida u cilju suzbijanja krompirove zlatice bila je nepravilna, jer je obavljena u periodu pojave imaga i polaganja jaja i ovu informaciju su dobili u poljoprivrednoj apoteci,
- Da bi insekticidi bili efikasni u suzbijanju krompirove zlatice neophodno ih je upotrijebiti kada se larve ispile barem 80% iz jaja,
- Neophodno je primjenjivati sredstva za zaštitu bilja koja su registrovana za tu namjenu,
- Zbog pojave druge generacije krompirove zlatice tokom vegetacije neophodno je posebnu pažnju usmjeriti na njeno suzbijanje prve generacije i vođenja računa o karenci prilikom suzbijanja druge generacije,
- Plamenjača krompira nije predstavljala veliki problem u gajenju krompira, ali u zavisnosti od godine i uslova koji vladaju neophodno je prilagoditi primjenu fungicida uslovima spoljašnje sredine,
- „Crna noga“ krompira je oboljenje koje se teško suzbija i neophodno je preduzimati sve mjere koje sprečavaju njenu pojavu. Posebno je važno koristiti zdrav sadni materijal, a sjemenske krtole ne treba sjeći,

- Pošto je krajem ove godine u Tuzima otvorena fabrika za proizvodnju čipsa, stekli su se uslovi da poljoprivredni proizvođači imaju siguran otkup, pa je zbog toga neophodno pratiti proizvodnju krompira i tokom iduće godine.

Tokom obilaska sa svih lokaliteta uzet je jedan kilogram krompira i odnesen u Centar za ekotoksikološka ispitivanja (CETI) na analizu na prisustvo pesticidnih aktivnih materija.

Nakon obavljene analize u dostavljenim izvještajima je navedeno da ni u jednom uzorku nije nađena ni jedna aktivna materija.

2.10: UNAPREĐENJE SISTEMA ZA POSTUPANJA I UPRAVLJANJA OTPADOM ODNOSNO POSTUPANJA SA AMBALAŽOM NAKON UPOTREBE PESTICIDA

Otpad koji nastaje upotrebom pesticida, odnosno ambalaže u koju su upakovani pesticidi postupa se na način kojim se sprječava negativan uticaj na životnu sredinu u skladu sa propisom kojim se uređuje otpad (rukovanje i skladištenje pesticida i zbrinjavanje njihove ambalaže i ostataka). Na osnovu Izvještaja o izvršenoj analizi postojećeg načina postupanja sa otpadom sa predlogom mjera za unapređenje i izvršenom revizijom o ispunjenosti uslova za upis u registre u skladu sa Zakonom o sredstvima za zaštitu bilja i Uputstvom o načinu postupanja otpadom koji nastaje nakon upotrebe pesticida. Mjera se odnosi na podizanje svijesti javnosti o problemu odlaganja otpada koji nastaje upotrebom pesticida, odnosno ambalaže u koju su upakovani pesticidi. Tokom obilaska primjećene su i neke negativne pojave koje se uočavaju svake godine. Ovo se posebno odnosi na nenošenje zaštitene opreme tokom rada i bacanja ambalaže odnosno njenog neodlaganja na za to predviđeno mjesto. Na ovim pojavama se mora raditi i u budućnosti sve moguće mjere koje mogu spriječiti ovakve pojave preduzimati.

Cilj je da se spriječi trovanje ljudi i zaštita životne sredine.

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, finansirala je projekat po javnom pozivu „Upravljanje biljnim otpadom i otpadom koji je nastao upotrebom sredstava za zaštitu bilja“. Ovaj javni poziv je podržan od strane šest NVO organizacija.

2.11: MONITORING UTICAJA UPOTREBE PESTICIDA NA ŽIVOTNU SREDINU

Uticaj upotrebe pesticida na životnu sredinu je jedna od aktivnosti utvrđena propisima koji uređuju vode, zaštitu prirode i otpad i aktivnosti utvrđene drugim propisima koji se odnose na vode, a imaju indirektnu vezu sa upotrebom pesticida.

Izvori zagađenja odnose se na sve izvore kontaminacije, pa i na nepravlinu pripremu, curenje ili isticanje sredstava za zaštitu bilja, kao i na nepravilno ispiranja ambalaže, prosipanje tokom pripreme, čišćenja ili na nepropisno odlaganje preostale količine radnog rastvora.

Radi očuvanja voda potrebno je voditi računa o zaštita izvorišta površinske i podzemne vode a naročito o:

- područjima izvorišta površinske i podzemne vode za javno vodosnabdijevanje koja moraju biti zaštićena od namjernog ili slučajnog zagađivanja i drugih uticaja koji mogu nepovoljno djelovati na izdašnost izvorišta i na zdravstvenu ispravnost vode (zone sanitarne zaštite);
- zaštititi izvorišta površinske i podzemne vode;
- sanitarnoj zaštiti izvorišta za javno vodosnabdijevanje na kojem su određene zone zaštite, i to: šira zona zaštite, uža zona zaštite i zona neposredne zaštite;
- zoni sanitarne zaštite izvorišta koja se određuje u skladu sa hidrološkim, hidrogeološkim i drugim svojstvima zemljišta i slivnih područja i predviđenim načinom njihove upotrebe u skladu sa Pravilnikom o određivanju i održavanju zona i pojaseva sanitarne zaštite izvorišta i ograničenjima u tim zonama ("Službeni list CG", broj 66/09);
- zabrani upotrebe pesticida u i zoni zaštite (zona neposredne zaštite) za sve tipove izvorišta;
- zabrani upotrebe pesticida u II zoni zaštite (uža zona zaštite) za izvorišta u zbijenim i karstnim izdanima, a kod zahvata iz akumulacija i jezera njihova upotreba svedena na ograničenu upotrebu lako razgradivih pesticida.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

U skladu sa Pravilnikom, korisnici vodozahvata su dužni da ograde I zonu zaštite, a II zonu obilježe i istaknu obaveštenje o njoj. Izrađeno je uputstvo o zaštiti voda pri upotrebi pesticida. Monitoring se sprovodio u skladu sa posebnim monitoringom radi prikupljanja podataka o zagađenjima izazvanih pesticidima i izradi godišnjeg izvještaja o zagađenjima izazvanih pesticidima.

2.13: MONITORING KARAKTERISTIKA SREDSTAVA ZA ISHRANU BILJA

Na tržištu Crne Gore mogu se stavljati samo sredstva za ishranu bilja koja su određenih karakteristika i treba da imaju određeni najmanji sadržaj hraniva, kao i odgovarajuća hemijska, fizička, fiziološka i druga svojstva i moraju odgovarati karakteristikama navedenim u deklaraciji. Sredstva za ishranu bilja mogu biti u prometu ako: ispunjavaju uslove, označena na propisani način i pravilnom upotrebom ne ugrožavaju zdravlje ljudi, životinja, bilja i životnu sredinu.

Redni br.	broj	Naziv	odgovara	Radioaktivnost
1.	38/03/1	Mineralno đubrivo NPK 8:15:15	DA	NE
2.	45/03/1	Mineralno đubrivo NPK 12:12:17	DA	NE
3.	46/03/1	Mineralno đubrivo NPK 8:16:24	DA	NE
4.	47/03/1	Mineralno đubrivo NPK 15:15:15	DA	NE
5.	60/03/1	Mineralno đubrivo NPK 16:16:16	NE	NE
6.	62/03/1	Mineralno đubrivo NPK 6:12:24	DA	NE
7.	79/03/1	Urea 46% N	DA	NE
8.	80/03/1	Mineralno đubrivo 12-12-18+2MgO+35SO ₃ +TE	DA	NE
9.	84/03/1	Mineralno đubrivo NAC 27N	DA	NE
10.	85/03/1	Torochick Organic Lan DS1 – organsko đubrivo	DA	NE
11.	86/03/1	Urea 46% N	NE	NE
12.	92/03/1	NPK 15:15:15	DA	NE
13.	93/03/1	NPK N-6000 N25 (5%MgO – 10%SO ₃)	DA	NE
14.	94/03/1	NPK 16:16:16	NE	NE
15.	106/03/1	Organsko đubrivo „Actifruit“	NE	NE
16.	107/03/1	Organsko đubrivo „Actiplus“	NE	NE
17.	110/03/1	NPK 15:15:15 (Porijeklo: Rusija. Izvoznik: Agroglobe R. Srbija)	DA	NE
18.	111/03/1	NPK 15:15:15 (Porijeklo: Rusija. Izvoznik: Agroglobe R. Srbija)	DA	NE
19.	120/03/1	Mineralno đubrivo - Urea 46% N („Borealis L.A.T. Smederevo)	DA	NE
20.	122/03/1	Vještačko đubrivo „Yara Mila“ 7-20-28 (proizvođač: Poljska)	DA	NE
21.	134/03/1	Mineralno đubrivo NPK 15:15:15 (Uvezeno iz Hrvatske, Adriatica Dunav)	DA	NE
22.	135/03/1	Mineralno đubrivo NPK 15:15:15 (Uvezeno iz Srbije, Agromarket Kragujevac)	DA	NE
23.	137/03/1	Mineralno đubrivo NPK 15:15:15 (Porijeklo: Srbija)	DA	NE
24.	138/03/1	Mineralno đubrivo Urea 46% N (Porijeklo: Rusija)	DA	NE
25.	152/03/1	Mineralno đubrivo NPK 15:15:15 (Porijeklo: Rusija, uvezeno iz: Srbija)	DA	NE
26.	154/03/1	Mineralno đubrivo KAN 27%N (Proizvođač: Nitrogen Muvek ZRT Mađarska)	DA	NE
27.	155/03/1	Mineralno đubrivo NPK 8:16:24 (Proizvođač: Bige holding Mađarska)	DA	NE
28.	167/03/1	Mineralno đubrivo NPK 6:12:24	DA	NE
29.	169/03/1	Mineralno đubrivo NPK 16:16:16	DA	NE
30.	179/03/1	Mineralno đubrivo NPK 15:15:15 (Porijeklo: Austrija „Borealis“)	DA	NE
31.	183/03/1	Vještačko đubrivo NPK 15:15:15	DA	NE
32.	195/03/1	„Fitofert kristal 20-20-20+ME“	DA	NE
33.	197/03/1	Mineralno đubrivo NPK 16:16:16	DA	NE
34.	201/03/1	Mineralno đubrivo NPK 12:0:46	DA	NE
35.	202/03/1	Mineralno đubrivo NPK 15:15:15	DA	NE

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

36.	203/03/1	634/3/2 Florafin	DA	NE
37.	209/03/1	Zemlja za cvijeće Florabela	DA	NE
38.	215/03/1	Mineralno đubrivo NPK 7:20:28	DA	NE
39.	216/03/1	Organsko đubrivo „Actifruit“	DA	NE
40.	220/03/1	Blocking Supstrat	DA	NE
41.	260/03/1	Mineralno đubrivo - Kalijum-nitrat	DA	NE
42.	263/03/22/1	Prirodni florafin biljni supstrat	DA	NE
43.	269/03/22/1	Mineralno đubrivo - KAN 27% N	DA	NE
44.	270/03/22/1	34/693 Mineralno đubrivo - UREA 46% N	DA	NE
45.	286/03/22/1	Mineralno đubrivo NPK 15:15:15+8SO ₃ +Zn	Da	NE
46.	321/03/22/1	Mineralno đubrivo NPK 20-20-20 +ME BTC	NE	NE
47.	347/03/22/1	Urea 46% N	DA	NE
48.	367/03/22/1	34/973/3 Mineralno đubrivo - UREA 46% N	DA	NE
49.	374/03/22/1	Vještačko đubrivo - NPK 16:16:16 (Proizvođač: Agromarket, Srbija. Porijeklo: Rusija)	DA	NE
50.	385/03/22/1	NPK đubrivo 15:5:30 +TE	NE	NE
51.	391/03/22/1	Florafin – univerzalni prirodni supstrat (BiH)	DA	NE
52.	444/03/22/1	Mineralno đubrivo -UREA 46% N	DA	NE
53.	445/03/22/1	Mineralno đubrivo NPK 15:15:15	DA	NE
54.	451/03/22/1	Mineralno đubrivo NPK 15:15:15 (Proizvođač: Hrvatska, Adriatica Dunav)	DA	NE
55.	452/03/22/1	Mineralno đubrivo NPK 7:20:14 (Proizvođač: Hrvatska, Adriatica Dunav)	DA	NE
56.	453/03/22/1	Mineralno đubrivo NPK 10:15:15 (Proizvođač: Hrvatska, Adriatica Dunav)	DA	NE
57.	454/03/22/1	Mineralno đubrivo N 25,5 (Proizvođač: Hrvatska, Adriatica Dunav)	DA	NE
58.	461/03/22/1	Mineralno đubrivo NPK 7:21:21+4% S+0,05% Zn	DA	NE
59.	474/03/22/1	Mineralno đubrivo NPK 6:12:24 + 6%S	DA	NE
60.	487/03/22/1	Mineralno đubrivo NPK 8:15:15+3% Ca+9% S	DA	NE
61.	514/03/22/1	Mineralno đubrivo „NAC 27N – kalcijum amonijum nitrat 27%N“	DA	NE
62.	534/3/22/1	Mineralno đubrivo NPK 15:15:15+8SO ₃ +Zn	DA	NE
63.	580/03/22/1	Mineralno đubrivo NPK 15:15:15+8SO ₃ +Zn	DA	NE
64.	250/03/22/1	„Mr Joker wsf 20.20.20+TE“ Vodorastvorljivo NPK đubrivo sa mikro elementima	DA	NE
65.	432/03/22/1	„Chelan sol 20-20-20+TE“ mineralno đubrivo	DA	NE

Od ukupno uzetih 65 uzoraka 7 nije odgovaralo karakteristikama navedenim u deklaraciji odnosno 10,77%.

MONITORING REZIDUA PESTICIDA

Preliminarni podaci se odnose isključivo na uzorke uzete po Programu monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2022. godinu ("Sl. list CG" br. 57/22). Detaljan izvještaj po Programu monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2022. godinu biće prezentovan u Izvještaju o realizaciji nacionalnog plana za održivu upotrebu pesticida za 2022. godinu.

Ukupan broj uzetih uzorka je 133 od čega:

- 94 uzoraka je bez ostataka pesticida;

- 39 uzoraka sa ostacima jedne ili više aktivnih supstanci od čega:

- ✓ ü 34 uzoraka sa aktivnim supstancama ispod maksimalno dozvoljenih količina,
- ✓ ü 5 iznad maksimalno dozvoljenih količina.

U 2022. godini osim uzoraka koji su obuhvaćeni programom monitoringa, ispitano je još 3266 uzorka na prisustvo pesticida.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Od tog broja ispitano je:

- 1156 uzoraka voća;
- 1553 uzoraka povrća;
- 106 uzoraka žita i proizvoda od žita;
- 53 uzoraka mesa i proizvoda od mesa, ribe i ribljih proizvoda;
- 28 uzoraka stočne hrane;
- 75 uzoraka mlijeka i mliječnih proizvoda;
- 12 uzoraka dječje hrane;
- i 283 uzoraka ostalih proizvoda.

U uzorcima životinjskog porijekla nije utvrđeno prisustvo pesticida.

U 1914 uzorak nijesu pronađene rezidue pesticida.

U 1352 uzorka je utvrđeno prisustvo pesticida, a od toga 1211 uzorka su ispod maksimalno dozvoljene koncentracije i 136 uzoraka iznad maksimalno dozvoljene koncentracije.

MONITORING KADMIJUMA I PESTICIDA U KROMPIRU

Redn i broj	UP broj	datum izdavanja izvještaja	vrsta krompira	CETI broj	sadržaj kadmijuma	MDK
1	004/4-34-727/22-39	23.06.2022.	konzumni krompir	1441/07/22/1	0,063±0,006	max.0,10
2	004/4-34-727/22-38	23.06.2022.	konzumni krompir sorta "Riviera"	1444/07/22/1	0,028±0,003	max.0,10
3	004/4-34-727/22-44	21.06.2022.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1456/07/22/1	0,054±0,005	max.0,10
4	004/4-34-727/22-41	23.06.2022.	konzumni krompir sorta "Roseta"	1442/07/22	0,039±0,004	max.0,10
5	004/4-34-727/22-40	23.06.2022.	konzumni krompir sorta "Lady Claire"	1443/07/22	0,066±0,006	max.0,10
6	004/4-34-727/22-42	23.06.2022.	konzumni krompir sorta "Lady Claire"	1445/07/22	0,037±0,004	max.0,10
7	004/4-34-727/22-46	23.06.2022.	konzumni krompir sorta "Lady Claire"	1455/07/22	0,047±0,005	max.0,10
8	004/4-34-727/22-34	23.06.2022.	konzumni krompir	1424/07/22	0,018±0,002	max.0,10
9	004/4-34-727/22-37	23.06.2022.	konzumni krompir	1423/07/22	0,065±0,006	max.0,10
10	004/4-34-727/22-35	23.06.2022.	konzumni krompir	1422/07/22	0,070±0,007	max.0,10
11	004/4-34-727/22-36	23.06.2022.	konzumni krompir	1425/07/22	0,043±0,004	max.0,10
12	004/4-50-727/22-UPI107/1	29.06.2022.	konzumni krompir " L Claire"	1574/07/22	0,048±0,005	max.0,10
13	004/4-50-727/22-UPI106/M	29.06.2022.	konzumni krompir sorta "Riviera"	1572/07/22	0,068±0,007	max.0,10
14	004/4-50-727/22-UPI108/1	29.06.2022.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1573/07/22	0,072±0,007	max.0,10
15	004/4-34-727/22-UPI63/1	24.06.2022.	konzumni krompir " L Resseta"	1472/07/22	0,031±0,003	max.0,10
16	004/4-34-727/22-UPI51/1	24.06.2022.	konzumni krompir sorta "Lady Claire"	1471/07/22	<0.010 ²	max.0,10
17	004/4-34-727/22-UPI61/1	24.06.2022.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1464/07/22	0,090±0,008	max.0,10
18	004/4-34-727/22-UPI58/1	24.06.2022.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1461/07/22	0,024±0,002	max.0,10
19	004/4-34-727/22-UPI67/1	24.06.2022.	konzumni krompir sorta "Redy Clare"	1463/07/22	0,044±0,004	max.0,10
20	004/4-34-727/22-UPI52/1	24.06.2022.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1474/07/22	0,015±0,002	max.0,10
21	004/4-34-727/22-UPI58/1	24.06.2022.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1462/07/22	0,060±0,006	max.0,10
22	004/4-34-727/22-UPI57/1	24.06.2022.	konzumni krompir sorta "Lady Claire"	1466/07/22	0,028±0,003	max.0,10
23	004/4-34-727/22-UPI68/1	24.06.2022.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1467/07/22	0,128±0,011	max.0,10
24	004/4-34-727/22-UPI47/1	24.06.2022.	konzumni krompir " L Claire"	1465/07/22	0,122±0,011	max.0,10

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

25	004/4-34-727/22-UPI 50/1	24.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1469/07/22	0,033±0,00 3	max.0,1 0
26	004/4-34-727/22-UPI 59/1	24.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Kedi Kller"	1468/07/22	0,122±0,01 1	max.0,1 0
27	004/4-34-727/22-43	23.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Lady Claire"	1453/07/22	0,051±0,00 5	max.0,1 0
28	004/4-34-727/22/94	28.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1540/07/22	0,037±0,00 4	max.0,1 0
29	004/4-34-727/22/94	28.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Lady Claire"	1541/07/22	0,051±0,00 5	max.0,1 0
30	004/4-34-727/22-104	28.06.202 2.	konzumni krompir	1539/07/22	0,072±0,00 7	max.0,1 0
31	004/4-34-727/22/99	28.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Lady Claire"	1542/07/22	0,049±0,00 5	max.0,1 0
32	004/4-34-727/22-33	23.06.202 2.	konzumni krompir	1426/07/22	0,046±0,00 4	max.0,1 0
33	004/4-50-727/22-32	21.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Lady Claire"	1408/07/22	0,026±0,00 3	max.0,1 0
34	004/4-34-727/22-31	21.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1409/07/22	0,053±0,00 5	max.0,1 0
35	004/4-34-727/22/103	28.06.202 2.	konzumni krompir	1533/07/22	0,044±0,00 4	max.0,1 0
36	004/4-34-727/22-UPI 60/1	24.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1480/07/22	0,077±0,00 8	max.0,1 0
37	004/4-34-727/22-UPI 64/1	24.06.202 2.	konzumni krompir " L Claire"	1477/07/22	0,055±0,00 6	max.0,1 0
38	004/4-34-727/22-45	24.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1470/07/22	0,036±0,00 4	max.0,1 0
39	004/4-34-727/22-UPI 66/1	24.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1475/07/22	0,035±0,00 4	max.0,1 0
40	004/4-34-727/22-UPI 65/1	24.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1473/07/22	0,094±0,00 9	max.0,1 0
41	004/4-34-727/22-UPI 62/1	24.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1476/07/22	0,094±0,00 9	max.0,1 0
42	004/4-50-727/22-UPI 116/1	29.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Rivijera"	1596/07/22	0,029±0,00 3	max.0,1 0
43	004/4-50-727/22-UPI 122/1	29.06.202 2.	konzumni krompir	1588/07/22	0,047±0,00 5	max.0,1 0
44	004/4-50-727/22-UPI 110/1	29.06.202 2.	konzumni krompir	1594/07/22	0,038±0,00 4	max.0,1 0
45	004/4-50-727/22-UPI 117/1	29.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1590/07/22	0,052±0,00 5	max.0,1 0
46	004/4-50-727/22-UPI 120/1	29.06.202 2.	konzumni krompir sorta "L. Roset"	1587/07/22	0,065±0,00 7	max.0,1 0
47	004/4-50-727/22-UPI 111/1	29.06.202 2.	konzumni krompir	1591/07/22	0,038±0,00 4	max.0,1 0
48	004/4-50-727/22-UPI 113/1	29.06.202 2.	konzumni krompir	1586/07/22	0,033±0,00 3	max.0,1 0
49	004/4-50-727/22-UPI 114/1	29.06.202 2.	konzumni krompir	1585/07/22	0,033±0,00 3	max.0,1 0
50	004/4-50-727/22-UPI 114/1	29.06.202 2.	konzumni krompir " L Claire"	1584/07/22	0,043±0,00 4	max.0,1 0
51	004/4-50-727/22-UPI 119/1	29.06.202 2.	konzumni krompir " L Claire"	1583/07/22	0,075±0,00 8	max.0,1 0
52	004/4-50-727/22-UPI 112/1	29.06.202 2.	konzumni krompir	1592/07/22	0,024±0,00 2	max.0,1 0
53	004/4-50-727/22-124/1	30.06.202 2.	konzumni krompir	1609/07/22	0,031±0,00 3	max.0,1 0
54	004/4-34-727/22/96	28.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Lady Roseta"	1536/07/22	0,071±0,00 7	max.0,1 0
55	004/4-34-727/22-101	27.06.202 2.	konzumni krompir sorta "L. Roseta"	1528/07/22	0,020±0,00 2	max.0,1 0
56	004/4-34-727/22-101	28.06.202 2.	konzumni krompir	1529/07/22	0,068±0,00 7	max.0,1 0
57	004/4-34-727/22-101	28.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Sinora"	1530/07/22	0,067±0,00 7	max.0,1 0
58	004/4-34-727/22-105	28.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Roseta"	1537/07/22	0,033±0,00 3	max.0,1 0
59	004/4-34-727/22-97	28.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Rivijera"	1538/07/22	0,029±0,00 3	max.0,1 0
60	004/4-34-727/22-98	28.06.202 2.	konzumni krompir sorta "Rivijera"	1534/07/22	0,040±0,00 4	max.0,1 0
61	004/4-34-727/22-102	28.06.202	konzumni krompir	1531/07/22	0,036±0,00	max.0,1

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

62	004/4-34-727/22-100	2. 28.06.202	konzumni krompir	1532/07/22	4 0,028±0,00 3	0 max.0,1 0
63	004/4-50-727/22-UPI 129/1	2. 07.07.202	konzumni krompir	1644/07/22	0,11±0,01	max.0,1 0
64	004/4-50-727/22-131	2. 07.07.202	konzumni krompir Sinora	1657/07/22/ 1	0,050±0,00 5	max.0,1 0
65	004/4-50-727/22-132	2. 07.07.202	konzumni krompir	1656/07/22/ 1	0,052±0,00 5	max.0,1 0
66	004/4-50-727/22-133	2. 07.07.202	konzumni krompir Rivijera	1673/07/22/ 1	0,032±0,00 3	max.0,1 0
67	004/4-50-727/22-UPI 123/1	2. 30.06.202	konzumni krompir	1610/07/22/ 1	0,088±0,00 9	max.0,1 0
68	004/4-50-727/22-UPI 115/1	2. 30.06.202	konzumni krompir sorta L. Claire	1593/07/22/ 1	0,11±0,01	max.0,1 0

**Od ukupno uzetih 69 uzoraka 5 uzoraka je imalo povećan sadržaj kadmijuma u odnosu propisani MDK odnosno 7,35%.
Ovo ukazuje na potrebu daljeg praćenja kadmijuma.**

PROGRAM 3 PROGRAM KONTROLNIH ISPITIVANJA PROIZVODNJE SJEMENSKOG I SADNOG MATERIJALA I BILJNI GENETIČKI RESURSI

Cilj: Obezbjedivanje sertifikovanog, zdravstveno ispravnog sjemenskog i sadnog materijala poljoprivrednog bilja iz domaće proizvodnje uz korišćenje komparativnih prednosti područja na većim nadmorskim visinama doprinosi razvoju sjevera Crne Gore, očuvanje biljnih genetičkih resursa i kontroli GMO.

Pravni osnov: Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja, Zakon o sadnom materijalu, Zakon o genetički modificiranim organizmima, Zakon o potvrđivanju međunarodnog ugovora o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu.

Odgovorna institucija: Uprava – Fitosanitarni sektor – Odsjek za sjeme, sadni materijal, zaštitu biljnih sorti, GMO i genetičke resurse i Odsjek za fitosanitarnu inspekciju.

Uključene institucije:

- ovlašćene visoko školske ustanove za vršenje poslova u oblasti sjemenskog i sadnog materijala poljoprivrednog bilja, biljne genetičke resurse i GMO.

Aktivnosti:

3.1: SJEMENSKA PROIZVODNJA KROMPIRA

U 2022. godini sjemenski krompir u Crnoj Gori proizvodilo je 7 registrovanih proizvođača:

1. Agan doo, Nikšić (01);
2. Agan doo, Nikšić, kooperant Vasilije Jakšić (03);
3. Agan doo, Nikšić, kooperant Miloš Medenica (05);
4. Agan doo, Nikšić, kooperant Puniša Jasnić (13);
5. Vrbica ZZ, Berane, kooperant Melis Adrović (06);
6. Agro-Mil doo, Nikšić (07);
7. Preduzetnik Zdravko Perović, Danilovgrad (11);

Proizvodnja sjemenskog krompira zasnovana je na 110,82 ha, a uzgajano je 10 sorti korompira. Od ukupno prijavljenih 110,82 ha pod sjemenskim usjevima: kategorijom **super elita** zasađeno je **14,1 ha (12,7%)**, kategorijom **elita 92,92 ha (83,8%)**, a sa sjemenom kategorije **A (original) 3,8 ha (3,4%)**. Sjemenski materijal koji je korišćen kao polazni materijal u proizvodnji uglavnom je uvezen iz Holandije, Belgije i Škotske, a u manjem obimu korišćeno i sjeme proizvedeno u Crnoj Gori.

Sjemenski komprij je posađen na teritoriji 8 opština (Nikšić, Žabljak, Kolašin, Plužine, Bijelo Polje, Berane, Pljevlja i Petnjica), u centralnom i sjevernom dijelu Crne Gore, na 90 parcela u 141 partiji, prosječne veličine 1,23 ha.

Sadnja krompira, u nižim predjelima, u ovoj godini obavljena je na vrijeme (25. marta - 15. aprila), dok su obilne količine padavina krajem maja i u prvoj polovini juna uticale da period sadnje u brdsko-planinskom području bude razvučen na oko 2 mjeseca.

Vegetacioni pregledi su obavljeni u optimalnoj fazi razvoja usjeva:

- prvi vegetacioni pregled obavljan je pri uzrastu biljaka od 15 do 25 cm,
- drugi, kada su biljke bile u fazi punog cvjetanja,
- treći, u fazi nalijevanja krtola krompira (kada su određeni termini za desikaciju) i
- četvrti, u vađenju krtola krompira.

PRVI PREGLED je obavljen u periodu od 10. juna do 10. jula. Pregledano je svih 110,82 ha (90 parcela, odnosno 141 partija sjemena). Tokom ovog pregleda zbog nepoštovanja plodoređa i prisustva samorasta iz postupka sertifikacije isključene su 2 parcele, ukupne površine 1 ha (parcela 11/6, površine 0,5 ha i parcela 01/25, površine 0,5 ha).

U ovom pregledu konstatovano je značajnije prisustvo korovskih biljaka, a na pojedinim parcelama i prisustvo samorasta, virusa i bijele noge. Proizvođačima je dat nalog da do sljedećeg pregleda otklone sve zatečene nepravilnosti.

Nakon prvog pregleda u procesu sertifikacije je ostala su 109,82 ha, odnosno 88 parcela ili 139 partija sjemena.

DRUGI PREGLED je obavljen u periodu od 30. juna do 30. jula. Obilne padavine koje su se desile krajem maja i u prvoj polovini juna prouzrokovale su osjetnije ispiranje đubriva i primijenjenih herbicida. Iz tih razloga, na pojedinim lokalitetima, uz prilično redukovanu nadzemnu masu biljke krompira došlo je i do masovne pojave korova. Nakon toga uslijedila je dugotrajna suša praćena visokim temperaturama što je uslovalo zakašnjelo nicanje krompira na velikom broju lokaliteta u brdsko-planinskom području. To je uticalo i na značajno slabije zametanje krtola. U takvim uslovima primijenjena đubriva i herbicidi ispoljili su značajno slabiji efekat. Biljke krompira ostale su veoma niske, a na pojedinim lokalitetima, došlo je i do masovnije pojave korova. Suša i visoke dnevne temperature, koje su prelazile i 35°C trajale su skoro čitav jun, jul i pola avgusta. Ovakvi uslovi su se veoma negativno odrazili na rast i razvoj krompira, naročito ranih sorti, koje su zbog toplotnog stresa prijevremeno završavale vegetaciju.

Na generalno lošu situaciju uticali su i veoma jak grad koji se desio krajem juna (na pojedinim lokalitetima i još nekoliko puta tokom jula i avgusta) i koji je na mnogim parcelama ostavio trajne posljedice po biljke krompira. Pored svega navedenog dodatne probleme u brdsko-planinskom području činila je i slana koja se javila dva puta, prvi put krajem maja i drugi, oko 10. jula. I ona je ostavila veoma vidne posljedice na usjeve krompira.

U ovom pregledu je zbog lošeg stanja usjeva (velika zakorovljenost, loš sklop i neujednačen porast, oštećenja od grada i slane, virusi) isključeno iz postupka sertifikacije 6 parcela, odnosno 6 partija ukupne površine 4,33 ha (parcela 01/20 površine 1 ha, dio parcele 05/4 površine 0,6 ha, parcela 05/9 površine 0,5 ha, parcela 07/2 površine 0,8 ha, parcela 13/7

površine 0,58 ha i parcela 13/9 površine 0,85 ha).

Navodnjavanje sjemenskih usjeva krompira obavljalo se na oko 25% površina, ali je i na njima zbog visokih temperatura u ovom periodu "nalivanje" krtola bilo veoma slabo.

Nakon drugog pregleda u procesu sertifikacije je ostalo 105,79 ha, odnosno 82 parcele ili 133 partije sjemena.

Treći PREGLED je obavljen u periodu od 19. jula do 22. avgusta. Komisija je obišla svih 105,79 ha, odnosno 82 parcele ili 133 partije sjemena. Zbog izuzetno jake suše koja je vladala većim dijelom vegetacione sezone Komisija je uspjela da u potpunosti završi treći pregled samo na parcelama u nižim područjima, parcelama koje su navodnjavane i onim na kojima su uzgajane rane sorte. Iz tih razloga na većini lokaliteta nije bilo moguće odrediti optimalni rok za desikaciju. Tokom ovog pregleda, zbog prerastanja krtola (navodnjavane parcele) iz daljeg pregleda isključeno 11,92 ha, odnosno 15 partija (01/16 Kennebec E, 01/21 Rudolph E, 03/5 Kennebec SE, 07/1 Rudolph E, 07/3 Agria E i 13/2 Rudolph E). Nakon ovog pregleda u procesu sertifikacije ostalo je 93,8 ha, odnosno 76 parcela ili 118 partije sjemena.

ČETVRTI PREGLED je obavljen u periodu od 01-21. septembra. U ovom pregledu Komisija je kontrolisala da li je na svim njivama izvršena desikacija i provjeravala kvalitet iste. Zbog neizvršene desikacije iz daljeg praćenja isključen je dio parcele 01/21 (Rudolph E) površine 0,6 ha. Nakon ovog pregleda u procesu sertifikacije ostala su 93,2 ha, odnosno 76 parcela ili 118 partija sjemena.

Tokom četvrtog pregleda obavljen je i detaljan zdravstveni pregled krtola na svim usjevima krompira. U ovom periodu uzeti su uzorci krtola za postkontrolna ispitivanja. Dio uzoraka uzet je direktno sa njive a dio iz magacina nakon vađenja. Broj uzoraka i krtola u pojedinačnim uzorcima uzet je na osnovu važećih pravilnika. Uzorci krtola svih partija sjemena dostavljeni su fitosanitarnoj i virusološkoj laboratoriji radi utvrđivanja konačnog zdravstvenog stanja. Iako je zbog veoma loših vremenskih uslova tokom vegetacionog perioda krompira desikacija usjeva kasnila na mnogim parcelama, uzimanje uzoraka i naknadna zdravstvena kontrola obavljena su na vrijeme.

Kao i posljednjih godina, glavni problem u proizvodnji krompira i u ovoj godini predstavljale su visoke temperature i suša. Pored toga, u ovoj godini, na pojedinim parcelama u planinskim predjelima, značajan problem predstavljali su i slana i grad. U uslovima konstantne suše primijenjena đubriva i herbicidi imali su veoma slab efekat. To je dovelo da prinosi u ovoj godini budu prilično niski. Zbog suše broj formiranih krtola bio je takođe mali. Najslabiji prinosi ostvareni su na parcelama bez navodnjavanja, kao i pri kasnijim rokovima sadnje. Na parcelama sa kasnijim sortama krompira, situacija se nakon prvih jesenjih kiša donekle popravila, ali je ipak zbog malog broja krtola zabilježeno isuviše visoko učešće krupne frakcije. Visok nivo krupnih krtola utvrđen je i na većini parcela na kojima je primjenjivano navodnjavanje.

Zbog suše, pojava bolesti u ovoj godini bila je mala, pa je kvalitet proizvedenog krompira veoma dobar. Vađenje krompira obavljeno je na vrijeme.

U 2022. godini posađeno je 10,82 ha sjemenskog krompira više nego što je planirano za podršku. Zbog loših vremenskih prilika prinosi krompira u ovoj godini bili su veoma niski - 9 t/ha (obračunato za 87,9 ha koliko je ostalo u procesu sertifikacije). Ukupni prirodni prinos krtola procijenjen je na 1355,12 t (15,42 t/ha), a ukupna količina sjemena na 791,3 t (ili 58,4% ukupnog prirodnog prinosa). Kašnjenje u desikaciji usjeva bilo je vidno i u ovoj godini, pa je, uz već navedeno, i to bio jedan od razloga za veoma veliko učešće krupne frakcije krtola (41,6%).

Postkontrolna ispitivanja

a) Izvještaj o postkontrolnom nadzoru sjemenskog krompira nad virusima

Na osnovu obavljenih vizuelnih pregleda usjeva sjemenskog krompira tokom vegetacije dostavljeni su Virusološkoj laboratoriji podaci o izvršenom uzorkovanju određenih partija sjemenskog krompira u cilju obavljanja naknadne zdravstvene kontrole (postkontrolne). Postkontrolni nadzor je obuhvatio testiranje 24 partije sjemenskog krompira koje su konkurisale za neku od kategorija osnovnog i sertifikovanog sjemena.

Shodno Pravilniku o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala krompira

(Službeni list CG br. 8/15) sve partije koje su konkurisale za proizvodnju osnovnog sjemena testirane su na prisustvo šest virusa krompira: virusa uvijenosti lišća krompira (Potato leaf roll virus, PLRV), Y virusa krompira (Potato virus Y, PVY), S virusa krompira (Potato virus S, PVS), X virusa krompira (Potato virus X, PVX), M virusa krompira (Potato virus M, PVM) i A virusa krompira (Potato virus A, PVA), dok su partije koje su konkurisale za proizvodnju sertifikovanog sjemena testirane na prisustvo dva ekonomski najznačajnija virusa (PVY i PLRV). Od ukupnog broja partija koje su bile testirane u postkontrolni, 7 je konkurisalo za proizvodnju osnovnog sjemena kategorije "elita", dok je 17 partija konkurisalo za proizvodnju sertifikovanog sjemena (kategorije "original" i "prva sortna reprodukcija").

Aktivnosti naknadne zdravstvene kontrole su se odvijale u tri faze:

1. Uzimanje i sadnja apikalnih isječaka krtola krompira u plasteniku,
2. Uzorkovanje lišća (5 nedjelja nakon sadnje) i
3. Laboratorijsko testiranje uzoraka lišća primjenom DAS-ELISA testa.

Aktivnosti u plasteniku

Prva faza postkontrolnog nadzora obuhvatila je uzimanje apikalnih isječaka krtola krompira, tretiranje isječaka giberelinskom kiselinom u cilju prekida stanja mirovanja i sadnju u plasteniku. Druga etapa naknadne zdravstvene kontrole podrazumjevala je uzimanje uzoraka lišća u cilju daljeg laboratorijskog testiranja na prisustvo virusa. Uzorkovanje lišća obavljeno je 5-6 nedjelja nakon sadnje isječaka krtola krompira.

Laboratorijske analize

Tokom treće etape postkontrolnog nadzora sjemenskog krompira obavljeno je laboratorijsko testiranje uzoraka lišća, primjenom DAS-ELISA testa. Serološke analize obavljene su u cilju ispitivanja prisustva ekonomski značajnih virusa krompira. Primjena DAS-ELISA testa podrazumjevala je korišćenje komercijalnih antitijela i antitijela konjugovanih enzimom specifičnih za detekciju PLRV, PVY, PVS, PVX, PVM i PVA. Komercijalni antiserumi, pozitivne i negativne kontrole obezbjeđene su od firme Bioreba (Švajcarska). Protokol po kome je izveden DAS-ELISA test je dat u Prilogu 4.

Od ukupnog broja usjeva koji su bili predmet naknadne zdravstvene kontrole, 5 partija nije zadovoljilo normative kvaliteta koji su propisani za sjemenski krompir (Pravilnik o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala krompira, Službeni list CG br. 8/15).

Nakon ELISA testa iz daljeg procesa sertifikacije isključeno je još 5,3 ha (parcela 01/11, Kennebec E, 0,8 ha; parcela 03/8, Kennebec E, 2,3 ha; parcela 05/5, Agria E, 0,7 ha; parcela 05/11, Kennebec SE, 0,6 ha i parcela 05/7, Rudolph E, 0,9 ha).

Rezultati analiza za partije koje su konkurisale za proizvodnju osnovnog sjemena kategorije "elita"

Prosječan nivo virusnih zaraza kod usjeva koji su konkurisali za proizvodnju osnovnog sjemena kategorije 'elita' iznosio je 6,3%. Od ukupnog broja partija (7) koje su bile predmet seroloških analiza, dvije su ispunile uslove da budu deklarirane pod kategorijom 'elita', dok 5 partija nije zadovoljilo normative kvaliteta za ovu kategoriju.

Rezultati analiza za partije koje su konkurisale za proizvodnju sertifikovanog sjemena kategorije "original"

Prosječan nivo virusnih zaraza kod usjeva koji su konkurisali za proizvodnju kategorije 'original' iznosio je 4,4%. Od ukupnog broja partija (16) koje su bile predmet seroloških analiza, 11 je ispunilo uslove da bude deklarirano pod kategorijom 'original', dok 5 partija nije zadovoljilo normative kvaliteta za ovu kategoriju.

Rezultati analiza za partije koje su konkurisale za proizvodnju sertifikovanog sjemena kategorije "prva sortna reprodukcija"

Serološkim analizama je bila obuhvaćena samo jedna partija koja je konkurisala za proizvodnju kategorije „prva sortna reprodukcija“. Obzirom da u ovoj partiji nije utvrđeno prisustvo ispitivanih virusa, ona je deklarirana pod kategorijom „prva sortna reprodukcija“.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

U posebnom dokumentu detaljno su prikazani rezultati seroloških analiza za pojedinačne partije sjemenskog krompira koje su bile predmet testiranja u 2022. godini.

b) Izvještaj o pregledu uzoraka sjemenskog krompira na prisustvo moljaca

U dijelu programa postkontrolne sjemenskog krompira, koji se odnosi na pregled krtola krompira na prisustvo moljca krompira *Phthorimea operculella* Zeller, izvršen je pregled 22 uzoraka sjemenskog krompira od uzoraka koji su dostavljeni za kontrolu na viruse iz proizvodnje 2022. godine.

Tab. 1. Proizvođač: „Agan“ d.o.o. Nikšić, Šifra proizvođača: 050-01

Broj zapisnika i deklaracije	Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Broj pregledanih uzoraka	Ukupno posađeno (ha)
01/9	Agria	Moračko Trebaljevo	E	1	0,8
01/11	Kennebec	Vjetreno Brdo 1	E	1	0,8

Tab. 2. Proizvođač: „Agan“ d.o.o. Nikšić, Kooperant Jakšić Vasilije, Žabljak, Šifra proizvođača: FUME 052-03

Broj zapisnika i deklaracije	Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Broj pregledanih uzoraka	Ukupno posađeno (ha)
03/4	Kennebec	Maoče	SE	1	2
03/7	Agria	Kraguljac	E	1	1,2
03/8	Rudolph	Kraguljac	E	1	2,3
03/9	Kennebec	Potrk	SE	1	2
03/13	Kingsman	Potrk	SE	1	1,5

Tab. 3. Proizvođač: „Agan“ d.o.o. Nikšić, Kooperant Medenica Miloš- Kolašin, Šifra proizvođača: FUME 052-05

Broj zapisnika i deklaracije	Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Broj pregledanih uzoraka	Ukupno posađeno (ha)
05/1	Riviera	Drijenak 1	E	1	0,9
05/5	Agria	Rogobore 1	E	1	0,7
05/7	Rudolph	Rogobore 3	E	1	0,9
05/12	Kennebec	Breza 2	SE	1	1,7

Tab. 4. Proizvođač: ZZ „Vrbica“ – Petnjica, Berane, Kooperant Melis Adrović, Petnjica, Šifra proizvođača: FUME 053-06

Broj zapisnika i deklaracije	Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Broj pregledanih uzoraka	Ukupno posađeno (ha)
06/3	Agria	Šitare	E	1	1,3

Tab. 5. Proizvođač: DOO „Agro-mil“, Nikšić, Šifra proizvođača: FUME 054-07

Broj zapisnika i deklaracije	Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Broj pregledanih uzoraka	Ukupno posađeno (ha)
07/4	Arizona	Banjova 1	E	1	0,7
07/6	Vogue	Banjova 3	A	1	1
07/11	Agria	Do Blagojevića	E	1	2
07/12	Kennebec	Lukavica 1	SE	1	0,5
07/14	Kennebec	Lukavica 3	SE	1	0,7

Tab. 6. Proizvođač: Preduzetnik Perović Zdravko, Danilovgrad, Šifra proizvođača: FUME 057-11

Broj zapisnika i deklaracije	Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Broj pregledanih uzoraka	Ukupno posađeno (ha)
11/2	Arizona	Rudi Do 2	E	1	1
11/4	Agria	Rudi Do	E	1	1
11/5	Rudolph	Ostrvica	E	1	0,85

Tab. 7. Proizvođač: „Agan“ d.o.o. Nikšić, Kooperant Jasnić Puniša, Bijelo Polje, Šifra proizvođača: FUME 052-13

Broj zapisnika i deklaracije	Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Broj pregledanih uzoraka	Ukupno posađeno (ha)
13/1	Agria	Kruše	E	1	1,72

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

13/10	Agria	Pavino Polje	E	1	0,78
-------	-------	--------------	---	---	------

U pregledanim uzorcima nije utvrđeno prisustvo niti znaci prisustva moljaca. Utvrđena su oštećenja od žičnjaka i larvi sovice ili gundelja.

c) Gljive i bakterije

Zdravstveno stanje posmatrano sa aspekta fitopatogenih gljiva i bakterija, osim u dva vegetaciona pregleda prati se i tokom magacinskih kontrola. Svi uzorci koji su nakon ELISA testiranja ostali u daljem procesu sertifikacije neposredno prije isporuke na tržište ponovo se kontrolišu u magacinu.

Kontrola skladišta sa dorađenim i spakovanim sjemenskim krompirom obavlja se nakon podnošenja zahtjeva za izdavanje deklaracija i biljnih pasoša od strane proizvođača. Nakon dobijanja takvog zahtjeva Komisija u roku od 3 dana obavlja preglede prijavljenih partija sjemena. Tokom kontrole magacina proizvođača Komisija uzima uzorke krtola radi zdravstvene kontrole (kod kavitetnih partija sadnog materijala kompletna analiza završava se u magacinu proizvođača).

Dijagnostika tokom postkontrolnih pregleda krtola krompira sa aspekta prisustva fitopatogenih gljiva i bakterija, radi se na osnovu vizuelno – simptomatoloških (*Rhizoctonia solani*, bakterije roda *Erwinia* i *Streptomyces*) i mikroskopskih pregleda (*Fusarium* sp.). U nedostatku sredstava, laboratorijske analize na skrivene zaraze bakterija roda *Erwinia* se ne rade.

Nakon sprovedene kontrole magacina stižu se svi neophodni uslovi za izdavanje deklaracije i biljnog pasoša.

Do danas je obavljeno 8 kontrola i izdato oko 21000 biljnih pasoša, odnosno više od 300 tona sjemenskog krompira. Sa ovim aktivnostima nastavlja sve dok i zadnje količine sjemena ne izađu na tržište.

Stanje površina zasađenih sjemenskim krompirom u 2022. godini (ha)

Proizvođač	Posađena sorta i kategorija														Po kategorijama (ha)			UKUPNO (ha)
	Kennebec			Rudolph		Agria	Princ		Kingsman	Adato	Esmee	Arizona	Riviera	Vogue	S	E	A	
	S	E	A	E	A	E	E	A	SE	A	E	E	E	A	S	E	A	
Agand.o.o. Nikšić (01)	0,5	6,2		16,6		9,3	2			0,5				0,5	0,5	34,1	1	35,6
Agand.o.o. Nikšić, Kooperant Zoran Jakšić (03)	7,6			2,9		10			1,5		0,7	1,3	1,2		9,1	16,1	0	25,2
Agand.o.o. Nikšić, Kooperant Miloš Medenića (05)	2,3			2,2		6,2							0,9		2,3	9,3	0	11,6
ZZ Vrbica Berane, Kooperant Melis Adrović (06)						3,8									0	3,8	0	3,8
DOO Agro-Mil Nikšić (07)	1,7	2		2,8	0,8	4,9		0,5				0,7		1	1,7	10,4	2,3	14,4
Preduzetnik Zdravko Perović, Danilov	0,5	1		2,05		3				0,5		1	0,75		0,5	7,8	0,5	8,8

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

21	h	Polje 1 - Grahovo					**										
01//22	Rudolph	Gornje Polje 2 - Grahovo	E	4			4	5	0				5	B			
01//23	Rudolph	Ostrvica	E	1			1	2	0				2	A	30,0	6,9	
01//24	Kennebec	Ostrvica	E	0,5			0,5	0,5	0				0,5	A	8,0	6	
01//25	Kennebec	Moračko Trebaljevo	SE	0,5	0,5		-							Ø			
														Ukupno:	399,82	130,9	
				35,6	0,5	10,4	24,7										

01//1-01//6 „Agan“ d.o.o. Nikšić; 01//7-01//10 i 01//25 kooperant Božidar Bulatović; 01//11-01//14 kooperant Dragan Marojević; 01//15-01//17 kooperant Ivan Bulajić; 01//18-01//19 kooperant Čedomir Janković; 01//20 kooperant Vojislav Dendić; 01//21-01//22 kooperant Jovan Vujačić; 01//23-01//24 kooperant Pavle Dendić

* isključen na III pregledu zbog velikog učešća krupne frakcije krtola

** isključen na IV pregledu zbog velikog učešća krupne frakcije krtola

Proizvođač: „Agan“ d.o.o. Nikšić, Kooperant Jakšić Vasilije, Žabljak													Šifra: FUME 1061-03				
Broj zapisnika i deklaracije	Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Ukupno posađeno (ha)	Isključeno I pregled (ha)	Isključeno II pregled (ha)	Ostalo za ELISA test (ha)	Prisutni virusi (%)						Ukupni procenat zaraza	Proizvedena kategorija	Procijenjena količina naturalnog prinosa (t/parcели)	Procijenjena količina sjemena (t/parcели)
								PLRV	PVY	PVA	PVS	PVX	PVM				
03/1	Riviera	Maoče 1	E	1,2			1,2	0,5	0				0,5	A	10	8,5	
03/2	Agria	Maoče 2	E	2,3			2,3	1,5	0				1,5	A	25,3	19	
03/3	Agria	Maoče 3	E	2			2	0,5	0				0,5	A	22	16	
03/4	Kennebec	Maoče 4	SE	2			2	0,5	0				0,5	E	28	16	
03/5	Kennebec	Maoče 5	SE	3,6		3,6*	-							Ø			
03/6	Agria	Uskoci	E	3			3	0,5	0				0,5	A	33	23,1	
03/7	Agria	Kraguljac	E	1,2			1,2	0	0				0	A	39	28	
03/8	Rudolph	Kraguljac	E	2,3			2,3	0	16,25				16,25	Ø			
03/9	Kennebec	Potrak	SE	2			2	7,45	0	0	0	0	7,45	B	30	28	
03/10	Esmee	Potrak	E	0,7			0,7	0	0				0	A	4,5	3,5	
03///11	Arizona	Potrak	E	1,3			1,3	0,5	0				0,5	A	22	17	
03/12	Rudolph	Potrak	E	0,6			0,6	0,5	0				0,5	A	12	8	
03/13	Kingsman	Potrak	SE	1,5			1,5	0,53	1,6	0	0	0,53	0	A	15	9	
03/14	Agria	Potrak	E	1,5			1,5	0,5	0				0,5	A	34,1	23	
				25,2	3,6	21,6								Ukupno:	274,8	199,1	

* Isključen na III pregledu zbog velikog učešća krupne frakcije krtola

Proizvođač: „Agan“ d.o.o. Nikšić, Kooperant Medenica Miloš, Kolašin													Šifra: FUME 1061-05				
Broj zapisnika i deklaracije	Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Ukupno posađeno (ha)	Isključeno I pregled (ha)	Isključeno II pregled (ha)	Ostalo za ELISA test (ha)	Prisutni virusi (%)						Ukupni procenat zaraza	Proizvedena kategorija	Procijenjena količina naturalnog prinosa (t/parcели)	Procijenjena količina sjemena (t/parcели)
								PLRV	PVY	PVA	PVS	PVX	PVM				
05//1	Riviera	Drijenak 1	E	0,9			0,9	0	0				0	A	14,6	14,6	

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

05//2	Agri a	Plana 1	E	0,6			0,6	2,5	0					2,5	A	7,1	5,7			
05//3	Agri a	Plana 2	E	0,5			0,5	4,5	0					4,5	B	7,1	5,7			
05//4	Agri a	Plana 3 (A+B+C)	E	0,9	0,6		0,3	5	0					5	B	5,1	4,8			
05//5	Agri a	Rogobore 1	E	0,7			0,7	0	12,5					12,5	Ø					
05//6	Agri a	Rogobore 2	E	1			1	1	0					1	A	21,3	17			
05//7	Rudolph	Rogobore 3	E	0,9			0,9	0	20					20	Ø	10,7	10,7			
05//8	Rudolph	Rogobore 4	E	0,8			0,8	3,5	0					3,5	A	5,5	5,5			
05//9	Rudolph	Rogobore 5	E	0,5	0,5		-								Ø					
05//10	Agri a	Rogobore 6 (A+B)	E	0,6			0,6	3,5	0					3,5	A	9,0	7,2			
05//11	Kenbec	Breza 1	SE	0,6			0,6	5,08	16,95	0	0	0	0	20,34	Ø					
05//12	Kenbec	Breza 2	SE	1,7			1,7	7,04	0	0	0	0	0	7,04	B	22,3	17,8			
05//13	Agri a	Lipovo 1	E	0,5			0,5	2,5	0					2,5	A	12,9	10,3			
05//14	Agri a	Lipovo 2	E	0,8			0,8	1,5	0					1,5	A	15,2	12,2			
05//15	Agri a	Lipovo 3	E	0,6			0,6	2	0					2	A	10,3	8,2			
															11,6	1,1	10,5	Ukupno:	158,9	134

Proizvođač: ZZ „Vrbica“ – Berane, Kooperant Melis Adrović										Šifra: FUME 053-06							
Broj zapisnika i deklaracije	Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Ukupno posađeno (ha)	Isključeno I pregled (ha)	Isključeno II pregled (ha)	Ostalo za ELISA test (ha)	Prisutni virusi (%)						Proizvedena kategorija	Procijenjena količina naturalnog prinosa (t/parcели)	Procijenjena količina sjemena (t/parcели)	
								PLRV	PVY	PVA	PVS	PVX	PVM				Ukupni procenat zaraza
06//1	Agri a	Rijeke	E	1,2			1,2	3	0					3	A	25,0	17,5
06//2	Agri a	Vrbica	E	1,3			1,3	3	0					3	A	28,0	19,6
06//3	Agri a	Štitare	E	1,3			1,3	0	0					0	A	26,0	18,2
				3,8			3,8							Ukupno:	78,9	55,3	

Proizvođač: DOO „Agro-mil“ – Nikšić										Šifra: FUME 054-07							
Broj zapisnika i deklaracije	Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Ukupno posađeno (ha)	Isključeno I pregled (ha)	Isključeno II pregled (ha)	Ostalo za ELISA test (ha)	Prisutni virusi (%)						Proizvedena kategorija	Procijenjena količina naturalnog prinosa (t/parcели)	Procijenjena količina sjemena (t/parcели)	
								PLRV	PVY	PVA	PVS	PVX	PVM				Ukupni procenat zaraza
07/1	Rudolph	Slivje 1	E	0,8		0,8	-								Ø		
07/2	Rudolph	Slivje 2	A	0,8		0,8	-								Ø		
07/3	Agria	Slivje 3	E	1		1*	-								Ø		
07/4	Arizona	Banjova 1	E	0,7			0,7	0	0					0	A	12,0	7
07/5	Rudolph	Banjova 2	E	2			2	1,5	0					1,5	A	40,0	20
07/6	Vogue	Banjova 3	A	1			1	0	0					0	B	17,0	5

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

07/7	Kennebec	Banjova 4	E	0,5			0,5	1,5	0					1,5	A	10,0	6
07/8	Kennebec	Draganova	E	1,5			1,5	1,5	0					1,5	A	22,1	9
07/9	Agria	Iza ovčarnikaa 1	E	1,9			1,9	0	0					0	A	30,0	14
07/10	Prince	Iza ovčarnikaa 2	A	0,5			0,5	2,5	0					2,5	A	11,0	6
07/11	Agria	Do Blagojevića	E	2			2	0	0					0	A	30,0	15
07/12	Kennebec	Lukavica 1	SE	0,5			0,5	6,94	0	0	0	0	0	6,94	B	7,0	5
07/13	Kennebec	Lukavica 2	SE	0,5			0,5	0	0	0	0	0	0	0	E	7,0	5
07/14	Kennebec	Lukavica 3	SE	0,7			0,7	0	0	0	0	0	0	0	E	12,0	8
Ukupno:															198,1	100	
				14,4	2,6	11,8											

* isključena na III pregledu zbog velikog učešća krupne frakcije krtola

Proizvođač: Preduzetnik Perović Zdravko – Danilovgrad													Šifra: FUME 057-11				
Broj zapisnika i deklaracije	Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Ukupno posađeno (ha)	Isključeno I pregled (ha)	Isključeno II pregled (ha)	Ostalo za ELISA test (ha)	Prisutni virusi (%)						Ukupni procenat zaraza	Proizvedena kategorija	Procijenjena količina naturalnog prinosa (t/parcели)	Procijenjena količina sjemena (t/parcели)
								PLRV	PVY	PVA	PVS	PVX	PVM				
11/1	Riviera	Rudi Do 2	E	0,75			0,75	1	0					1	A	13,0	11
11/2	Arizona	Rudi Do 2	E	1			1	2,33	2,33					4,66	B	18,0	12
11/3	Agria	Rudi Do	E	2			2	0,5	0					0,5	A	30,0	21
11/4	Agria	Rudi Do	E	1			1	0	0					0	A	13,0	10
11/5	Rudolph	Ostrvica	E	0,85			0,85	0	0					0	A	15,0	12
11/6	Kennebec	Vjetreno brdo	SE	0,5	0,5		-								Ø		
11/7	Kennebec	Vjetreno brdo	E	1			1	5	0					5	B	14,0	11
11/8	Adato	Vjetreno brdo	A	0,5			0,5	6	0					6	B	7,0	5
11/9	Rudolph	Podostrovica	E	1,2			1,2	2	0					2	A	18,0	12
				8,8	0,5		8,3								Ukupno:	127,9	94

Proizvođač: „Agan“ d.o.o. Nikšić, Kooperant Puniša Jasnić, Bijelo Polje													Šifra: FUME 1061-13				
Broj zapisnika i deklaracije	Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Ukupno posađeno (ha)	Isključeno I pregled (ha)	Isključeno II pregled (ha)	Ostalo za ELISA test (ha)	Prisutni virusi (%)						Ukupni procenat zaraza	Proizvedena kategorija	Procijenjena količina naturalnog prinosa (t/parcели)	Procijenjena količina sjemena (t/parcели)
								PLRV	PVY	PVA	PVS	PVX	PVM				
13/1	Agria	Kruše	E	1,72			1,72	0,85	0					0,85	A	26	17
13/2	Rudolph	Ruište 1	E	0,52		0,52	-							Ø			
13/3	Agria	Ruište 2	E	1,31			1,31	1	0					1	A	15,5	7,5
13/4	Agria	Ruište 3	E	1,34			1,34	3	0					3	A	15	9
13/5	Agria	Ruište 4	E	0,92			0,92	0,5	0					0,5	A	12,4	8,5
13/6	Agria	Ruište 5	E	1,58			1,58	0,5	0					0,5	A	17,4	16
13/7	Agria	Poljanice	E	0,58		0,58	-							Ø			
13/8	Agria	Repišt	E	1,8			1,8	1,5	0					1,5	A	20,9	14

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

8		e	2			2											
13/9	Agria	Mahala	E	0,85		0,85	-							Ø			
13/10	Agria	Pavino Polje	E	0,78		0,78	0	1,67						1,67	A		
				11,42		1,95	9,47							Ukupno:		9,5	6
																116,7	78

*Isključena na III pregledu zbog velikog procenta krupne frakcije krtola

3.2. SJEMENSKA PROIZVODNJA ŽITA

Sjemenskom proizvodnjom žita u 2022. godini bavio se samo jedan proizvođač – Agan d.o.o. - Nikšić, kooperant Puniša Jasnić - Bijelo Polje.

Sjemenska žita su u ovoj godini bila zasijana na 39,19 ha (35 partija). U proizvodnji su bila zastupljena i jara i ozima žita. Proizvodnja sjemenskih žita u 2022. godini odvijala se na teritoriji 2 opštine: Bijelo Polje i Berane.

U 2022. godini sjemenskom pšenicom bilo je zasijano 30,85 ha (78,7%), dok je pod jarim ovsom bilo je 8,34 ha (21,3%).

PRVI VEGETACIONI PREGLED izvršen je 17 i 18. juna. Sjetva usjeva, bez obzira na rok sjetve, obavljena je u optimalnim agrotehničkim rokovima. Obilne količine padavina krajem maja i u prvoj polovini juna prouzrokovale su osjetnije ispiranje đubriva i primijenjenih herbicida. Iz tih razloga, na pojedinim lokalitetima usjevi su bili neujednačeni i sa slabom razvijenom nadzemnom masom, što je pratila i povećana zakorovljenost. U ovom pregledu, zbog lošeg sklopa, neujednačenosti usjeva i masovne pojave korova iz procesa dalje sertifikacije isključena su 4,73 ha, odnosno 4 partije sjemenskih žita (parcele 13/35 površine 1,62 ha i 13/41 površine 0,9 ha zasijane pšenicom i parcele 13/16 površine 0,58 ha i 13/19 površine 1,63 ha sasijane sjemenskim ovsom). Nakon prvog pregleda za dalji postupak sertifikacije ostala su 34,46 ha, odnosno 31 partija.

DRUGI VEGETACIONI PREGLED obavljen je 09, 10 i 18. jula. Tokom ovog pregleda zbog pojave bolesti (žitna rđa) i prekomjerne zakorovljenosti iz daljeg praćenja isključeno je još 7,56 ha, odnosno 8 partija (parcele 13/14 površine 0,61 ha, 13/20 površine 0,64 ha zasijane sjemenskim ovsom i parcele 13/22 površine 0,58 ha, 13/25 površine 0,61 ha, 13/31 površine 1,12 ha, 13/34 površine 1,21 ha, 13/40 površine 0,68 ha i 13/43 površine 2,11 ha zasijane sjemenskom pšenicom). Nakon drugog pregleda za dalji postupak sertifikacije ostalo je 26,9 ha, odnosno 23 partije.

Tokom ovog pregleda osim provjere zdravstvenog stanja usjeva obavila se i procjena prinosa zrna svih partija koje su ostale u procesu sertifikacije.

Nakon žetve, u Laboratoriji za sjeme Biotehničkog fakulteta, obaviće se kontrolne analize klijavosti sjemena i ako rezultati budu zadovoljavajući proizvođač će moći da nastavi sa daljom doradom.

Nakon tretiranja sjemena fungicidom uzeće se uzorci za finalna laboratorijska ispitivanja.

Proizvodnja sjemenskih žita u 2022. godini (Proizvođač: Agan d.o.o – Nikšić, Kooperant Puniša Jasnić – Bijelo Polje)

Broj zapisnika i deklaracije	Vrsta / Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Ukupno posijano (ha)	Isključeno tokom I pregleda (ha)	Isključeno tokom II pregleda (ha)	Ostalo u procesu sertifikacije (ha)
13/11	Ovas jari	Korački most	C1	0,54			0,54
13/12	Ovas jari	Ruište 1	C1	1,25			1,25
13/13	Ovas jari	Ruište 2	C1	0,56			0,56
13/14	Ovas jari	Grobnice	C1	0,61		0,61	-
13/15	Ovas jari	Kruše 1	C1	1,42			1,42
13/16	Ovas jari	Kruše 2	C1	0,58	0,58		-
13/17	Ovas jari	Tomaševo	C1	0,56			0,56
13/18	Ovas jari	Ruište 3	C1	0,55			0,55
13/19	Ovas jari	Tomaševo 2	C1	1,63	1,63		-
13/20	Ovas jari	Tomaševo 3	C1	0,64		0,64	-
13/21	Pšenica ozima	Ruište 1	C2	1,34			1,34
13/22	Pšenica ozima	Ruište 2	C2	0,58		0,58	-
13/23	Pšenica ozima	Ruište 3	C2	3,1			3,1
13/24	Pšenica ozima	Ruište 4	C2	1,21			1,21
13/25	Pšenica ozima	Skakavac	C2	0,61		0,61	-
13/26	Pšenica ozima	Prosje 1	C2	0,67			0,67

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

13/27	Pšenica ozima	Prosje 2	C2	0,56			0,56
13/28	Pšenica ozima	Štitari 1	C2	2,31			2,31
13/29	Pšenica ozima	Štitari 2	C2	0,61			0,61
13/30	Pšenica ozima	Štitari 3	C2	1,23			1,23
13/31	Pšenica ozima	Korački most	C2	1,12		1,12	-
13/32	Pšenica ozima	Štitari 4	C2	0,82			0,82
13/33	Pšenica ozima	Zaton (A+B)	C2	1,18			1,18
13/34	Pšenica ozima	Zaton 3	C2	1,21		1,21	-
13/35	Pšenica ozima	Zaton 4	C2	1,62	1,62		-
13/36	Pšenica ozima	Brzava	C2	1,26			1,26
13/37	Pšenica ozima	Femića krš 1	C2	1,83			1,83
13/38	Pšenica ozima	Femića krš 2	C2	2,12			2,12
13/39	Pšenica ozima	Pod 1	C2	1,05			1,05
13/40	Pšenica ozima	Pod 2	C2	0,68		0,68	-
13/41	Pšenica ozima	Stjepanica (A+B)	C2	0,9	0,9		-
13/42	Pšenica ozima	Srđevac	C2	1,14			1,14
13/43	Pšenica ozima	Dubovo 1	C2	2,11		2,11	-
13/44	Pšenica ozima	Dubovo 2	C2	0,96			0,96
13/45	Pšenica ozima	Crljevine	C2	0,63			0,63
UKUPNO:				39,19	4,73	7,56	26,9

Podaci o ostvarenim naturalnim prinosima sjemenskih žita u 2022. godini

Broj zapisnika i deklaracije	Vrsta / Sorta	Oznaka usjeva	Prijavljena kategorija	Ukupno posijano (ha)	Procijenjeni naturalni prinos (t/ha)	Procijenjeni naturalni prinos na parceli (t)
13/11	Ovas jari	Korački most	C1	0,54	1,1	0,6
13/12	Ovas jari	Ruište 1	C1	1,25	0,9	1,1
13/13	Ovas jari	Ruište 2	C1	0,56	0,9	0,5
13/14	Ovas jari	Grobnice	C1	0,61		isključeno
13/15	Ovas jari	Kruše 1	C1	1,42	0,4	0,6
13/16	Ovas jari	Kruše 2	C1	0,58		isključeno
13/17	Ovas jari	Tomaševo	C1	0,56	1	0,56
13/18	Ovas jari	Ruište 3	C1	0,55	1	0,55
13/19	Ovas jari	Tomaševo 2	C1	1,63		isključeno
13/20	Ovas jari	Tomaševo 3	C1	0,64		isključeno
13/21	Pšenica ozima	Ruište 1	C2	1,34	2,3	3,1
13/22	Pšenica ozima	Ruište 2	C2	0,58		isključeno
13/23	Pšenica ozima	Ruište 3	C2	3,1	2,4	7,4
13/24	Pšenica ozima	Ruište 4	C2	1,21	2,1	2,6
13/25	Pšenica ozima	Skakavac	C2	0,61		isključeno
13/26	Pšenica ozima	Prosje 1	C2	0,67	2,2	1,5
13/27	Pšenica ozima	Prosje 2	C2	0,56	2	1,1
13/28	Pšenica ozima	Štitari 1	C2	2,31	3,5	8
13/29	Pšenica ozima	Štitari 2	C2	0,61	3,6	2,2
13/30	Pšenica ozima	Štitari 3	C2	1,23	3,3	4,1
13/31	Pšenica ozima	Korački most	C2	1,12		isključeno
13/32	Pšenica ozima	Štitari 4	C2	0,82	3,5	2,9
13/33	Pšenica ozima	Zaton (A+B)	C2	1,18	3,6	4,3
13/34	Pšenica ozima	Zaton 3	C2	1,21		isključeno
13/35	Pšenica ozima	Zaton 4	C2	1,62		isključeno
13/36	Pšenica ozima	Brzava	C2	1,26	3,0	3,8
13/37	Pšenica ozima	Femića krš 1	C2	1,83	3,8	6,9
13/38	Pšenica ozima	Femića krš 2	C2	2,12	2,5	5,2
13/39	Pšenica ozima	Pod 1	C2	1,05	2,9	3
13/40	Pšenica ozima	Pod 2	C2	0,68		isključeno
13/41	Pšenica ozima	Stjepanica (A+B)	C2	0,9		isključeno
13/42	Pšenica ozima	Srđevac	C2	1,14	2,2	2,5
13/43	Pšenica ozima	Dubovo 1	C2	2,11		isključeno
13/44	Pšenica ozima	Dubovo 2	C2	0,96	3,2	3,1
13/45	Pšenica ozima	Crljevine	C2	0,63	3,3	2,1
UKUPNO:						67,7

KOMPONENTA 3.4 PROGRAM KONTROLNOG ISPITIVANJA SADNOG MATERIJALA

U 2022. godini, do 31.12. Laboratoriji za ispitivanje kvaliteta sadnog materijala dostavljeno je 46 uzorka sadnog materijala u prometu voćaka i vinove loze.

Sadni materijal voća koji je analiziran je sadržao uzorke sljedećih voćnih vrsta:

Red. br.	Vrsta	Broj uzoraka	Broj kontrol. jedinki
01.	Vinova loza	23	114
02.	Malina	7	27
03.	Kupina	3	11
04.	Jabuka	1	2
05.	Borovnica	3	6
06.	Šljivica	4	6
07.	Kruška	1	2

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

08.	Maslina	1	1
09.	Dunja	1	1
10.	Kajsija	1	1
11.	Ribizla	1	3
	UKUPNO:	46	174

Od ukupno 46 uzoraka, sa 174 kontrolisanih jedinica sadnica, 23 uzorka su bile sadnice voća i 23 uzorka su bile sadnice vinove loze. Najveći dio sadnog materijala koji je kontrolisan je uvezen iz Srbije (38 uzorka), pet iz Italije, dva iz Holandije i jedan iz Hrvatske.

Sadni materijal po porijeklu i namjeni

Zemlja porijekla	Sadnice voća i vinove loze	Sadnice ukrasnog bilja
Srbija	38	-
Hrvatska	1	-
Holandija	2	-
Italija	5	-
UKUPNO	46	-

Prema rezultatima ispitivanja 8 uzorka nijesu ispunili standarde kvaliteta sadnog materijala u ovoj godini. Uzorci koji nisu ispunili standarde kvaliteta: 2 uzorka maline, 1 uzorak kupine i 5 uzoraka vinove loze. Prema porijeklu dva uzorka su uvoz iz Italije, a 6 je uvoz iz Srbije. Osnovni podaci o sadnom materijalu koji nije ispunio standarde kvaliteta

Izveštaj broj	Broj naloga	Vrsta	Sorta	Podloga	Tip sad. mat.	Ispunjenost normi kvaliteta
06/22	04/4-34-727/21-65/3 a	Malina	Willamette	vlastiti korijen	CAC	<i>Dydimella applanata</i>
07/22	04/4-34-727/21-65/3 b	Malina	Meeker	vlastiti korijen	CAC	<i>Dydimella applanata</i>
10/22	04/4-34-727/21-65/3 e	Vinova loza	Muskat Italia klon 307	BxR Kober 5 BB	Sertifikovani	<i>Phomopsis viticola</i>
14/22	50/208/2B	Vinova loza	Black Magic VCR377	SO ₄ VCR 105	Sertifikovani	<i>Phomopsis viticola</i>
15/22	50/208/2C	Vinova loza	Supernova	Paulsen 1103 VCR 107	CAC	<i>Phomopsis viticola</i>
19/22	34-202/2 B	Vinova loza	Vranac	BxR Kober 5 BB	CAC	nije srastao kalem
21/22	004-4-34-727/22-235/2	Vinova loza	Souvignon Blanc klon KT 10	Kober 5 BB klon 258	Sertifikovani	nije srastao kalem
28/22	50/365	Kupina	Chester Thornless	vlastiti korijen	CAC	<i>Diplodia spp.</i> ili <i>Botryosphaeria spp.</i>

3.5 PROGRAM KONTROLNOG ISPITIVANJA MATIČNIH STABALA

Kontrola matičnih stabala u proizvodnoj 2022. godini je obavljena po prijavi proizvodnje za matična stabla. Prilikom pregleda uzeti su uzorci listova maslina i citrusa za utvrđivanje prisustva virusa na matičnim stablima. Ukupno je analizirano 10 uzoraka citrusa i 5 uzoraka maslina. Prijavu za kontrolu matičnih stabala u 2022. godini podnijeli su:

1. »HONA«, DOO Tuzi, kooperant Đon Drešaj,
2. Zdravko Perović, kooperant Božidar Brajović
3. »Ekoplant« doo, Podgorica
4. »Ekoplant«, kooperant Rajko Đurišić
5. »Ekoplant« kooperant Goran Škatarić
6. P.U. »Biotehnički centar« Dejan Zeak sa kooperantima
7. »13. jul – Plantaže« AD Podgorica
8. „Natura Viva“ Ulcinj, Zoran Pejović

Realizacija „Programa kontrolnog ispitivanja matičnih stabala sadnog materijala“ obuhvatila je i laboratorijsko testiranje biljnog materijala uzorkovanog sa matičnih stabala citrusa i masline. Prilikom vizuelnih pregleda sakupljeno je 10 uzoraka citrusa i 5 uzoraka masline (*Olea europea* L.). Shodno Pravilniku o uslovima za proizvodnju i stavljanju u promet sadnog

IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU

materijala voća (Službeni list CG br. 81/16), uzorci citrusa testirani su na prisustvo sledećih virusa:

- Virus šarenila citrusa (*Citrus variegation virus*, CVV),
- Psorosis virus citrusa (*Citrus psorosis virus*, CPsV),
- Virus mrljivosti lišća citrusa (*Citrus leaf blotch virus*, CLBv),
- Egzokortis viroid citrusa (*Citrus exocortis viroid*, CEVd) i
- Viroid kržljivosti hmelja (*Hop stunt viroid*, HSVd)
- Citrus tristeza virus (CTV)

Uzorci masline testirani su na prisustvo sledećih virusa:

- kompleksa virusa žutila lišća masline (*Olive leaf yellowing-associated virus*, OLYaV),
- Virus mozaika gušarke (*Arabis mosaic virus*, ArMV),
- Virus uvijenosti lišća trešnje (*Cherry leaf roll virus*, CLRV) i
- Virus latentne prstenaste pjegavosti jagode (*Strawberry latent ring spot virus*, SLRSV).

UZORKOVANJE

Ove godine testiranje matičnih biljaka je sprovedeno u rasadniku "Ekoplant" u Podgorici i kod njegovog kooperanta Rajka Đurišića. U cilju pouzdane detekcije virusa i viroida, a imajući u vidu mogućnost njihove neravnomjerne distribucije u biljci, jedan uzorak je sadržao mlade grančice sa četiri različite strane jednog stabla. Matična stabla sa kojih je izvršeno uzorkovanje adekvatno su obilježena, kako bi se kod stabala u kojima je utvrđeno prisustvo virusa mogle preduzeti adekvatne mjere kontrole. Uzorci su smješteni u plastičnu vrećicu i obilježeni etiketom koja je sadržala podatke o biljnoj vrsti i broj uzorka. Uzorci su čuvani u frižideru (na +4 °C) do laboratorijskog testiranja.

Uzorci koji su poslani na virusološke analize

Uzorak br.	Vrsta	lokacija	Podloga	Vlasnik
01/22	Maslina	oznaka 1/22	Vlastiti korijen	Ekoplant doo
02/22	Maslina	oznaka 2/22	Vlastiti korijen	Željko Vidaković
03/22	Maslina	Kuća	Vlastiti korijen	Željko Vidaković
04/22	Maslina	Bunar	Vlastiti korijen	Željko Vidaković
05/22	Maslina	II stablo	Vlastiti korijen	Željko Vidaković
06/22	Citron	VI/9 **	P. trifoliata	Željko Vidaković
07/22	Chinoto	7/22	P. trifoliata	Željko Vidaković
08/22	Calamondin	IV/8 **	P. trifoliata	Željko Vidaković
09/22	Fortunella japonica	II/8	P. trifoliata	Željko Vidaković
10/22	Pomorandža	I/8 **	P. trifoliata	Željko Vidaković
11/22	Fortunella margarita	III/1 **	P. trifoliata	Rajko Đurišić
12/22	Fortunella margarita	I/2	P. trifoliata	Rajko Đurišić
13/22	Fortunella margarita	II/2 **	P. trifoliata	Rajko Đurišić
14/22	Fortunella margarita	I/2 **	P. trifoliata	Rajko Đurišić
15/22	Limun	saksija **	P. trifoliata	Rajko Đurišić

** Uzorci koji su bili pozitivni na neki od virusa

LABORATORIJSKO TESTIRANJE

a) Molekularne analize

Laboratorijske analize u cilju detekcije HSVd, CEVd, CVV, CPsV i CLBv obavljene su primjenom metode reverzne transkripcije i lančane reakcije polimeraze (Reverse Transcription, Polymerase Chain Reaction, RT-PCR) uz korišćenje odgovarajućih parova prajmera. Sekvence prajmera korišćenih u RT-PCR reakciji, kao i veličine produkata amplifikacije, date su u tabeli 2. Kao početni biljni materijal korišćeno je lišće citrusa.

RT-PCR metodi, koja je izvođena korišćenjem One-step RT-PCR kita (Qiagen, Njemačka), predhodila je ekstrakcija totalnih ribonukleinskih kiselina (Rneasy Plant Mini kit-a, Qiagen, Njemačka). Pozitivna kontrola za CVV obezbjeđena je iz kolekcije izolata Biološkog fakulteta Univerziteta u Zagrebu. Produkti RT-PCR vizuelizovani su elektroforetski, u 1,3% agaroznom gelu. Kao DNA marker korišćen je 100 bp DNA ladder (Invitrogen, USA).

Sekvence prajmera korišćenih u RT-PCR reakciji

Prajmeri	Sekvenca prajmera	Veličina amplikona
CEVd-for	5'-GGAAACCTGGAGGAAGTCGAG-3'	371bp
CEVd-rev	5'-CCGGGGATCCCTGAAGGACTT-3'	
HSVd-for	5'-GGCAACTCTTCTCAGAATCCAGC-3'	302 bp
HSVd-rev	5'-CCGGGGCTCCTTTCTCAGGTAAGT-3'	
CVV-for	5' TACCATTGCCTACATGACCC 3'	249 bp
CVV-rev	5' GCCTTCATTGCGAAACCGTG 3'	
CPsV-for	5' TGAGGAA/GTTGAGCCATGC 3'	390 bp
CPsV-rev	5' CCATCTGGAGTGAGGCTGTA 3'	
CLBV-for	5'-TTAAGATTACAGACACGAAGG-3'	438 bp
CLBV-rev	5'-CTGTTTTTGAATTTTGCTCG-3'	
OLYaV-for	5'-ACTACTTTTCGCGCAGAGACG-3'	346 bp
OLYaV-rev	5'-CCCAAAGACCATTGACTGTGAC-3'	
ArMV-5A	5'-TACTATAAGAAACCGCTCCC-3'	302 bp
ArMV-3A	5'-CATCAAAACTCATAACCCAC-3'	
CLRV-5	5'-TGGCGACCGTGTAACGGCA-3	416 bp
CLRV-3	5'-GTCGGAAAGATTACGTAAAAGG-3	
SLRSV-5D	5'-CCCTTGTTACTTTTACCTCCTCATTGTCC-3	293 bp
SLRSV-3R	5'-AGGCTCAAGAAAACACAC-3	

b) SEROLOŠKE ANALIZE

U cilju detekcije virusa tristeze citrusa u biljnom materijalu primjenjen je DAS-ELISA test uz korišćenje komercijalnih antitijela firme Bioreba (Švajcarska) koji omogućavaju detekciju blagih i agresivnih izolata CTV. Pozitivna i negativna kontrola obezbjeđene su od istog proizvođača.

Protokol za ekstrakciju totalnih nukleinskih kiselina korišćenjem Rneasy Plant Mini kit-a (Qiagen, Njemačka).

1. Priprema uzoraka obavljena je mjerenjem 100 mg lišća i homogenizacijom biljnog materijala u tečnom azotu;
2. U tube je pipetirano 450 µl RLT pufera, sadržaj tuba vorteksovan, a zatim, u cilju što efikasnije razgradnje biljnog tkiva, inkubiran na temperaturi od 56°C 1 min;
3. Po završenoj inkubaciji, sadržaj je pipetiran u nove tube sa QIAs hreder filterima i centrifugiran 2 min pri maksimalnoj brzini od 14000 obrtaja/min. Korišćenje filtera omogućilo je homogenizaciju lizata i istovremeno uklanjanje dijelova ćelija;
4. Supernatant se pipetira u novu tubu i dodaje mu se 225 µl 96% etanola u cilju razbistravanja. Sadržaj epruvete se, zatim, pipetira na Rneasy mini filter u 2 ml tubi i centrifugira. Centrifugiranjem sadržaja 15 s pri 14000 obrtaja/min obezbjeđeno je izdvajanje RNA na filteru i u isto vrijeme uklanjanje većeg dijela DNA;
5. Rneasy mini filter, na kome se izdvojila RNA, smješten je u novutubu i na njega je pipetirano 500 µl RPE pufera. Sadržaj je centrifugiran 15 s pri 13000 obrtaja/min, u cilju ispiranja RNA;
6. Nakon odlivanja tečnog dijela, ponovljeno je ispiranje Rneasy filtera sa 500 µl RPE pufera i centrifugiranje 2 min pri 13000 obrtaja/min;
7. Rneasy filter je smješten u novu tubu i urađeno dodatno centrifugiranje 1 min pri 13000 obrtaja/min, u cilju uklanjanja ostataka etanola;

U cilju rastvaranja RNA, Rneasy mini filter je smješten u novutubu od 1,5µl i na njega pipetirano 50 µl Rnase-free vode. Sadržaj epruvete centrifugiran je 1 min pri 10000 obrtaja/min. Izolovana RNA je čuvana na -80°C do daljeg procesa ispitivanja i obrade.

Protokol za One-step RT-PCR uz korišćenje One-step RT-PCR kit-a (Qiagen, Njemačka)

1. Od ukupne količine RNA, koja je čuvana na -80°C, u mikrotubu se pipetira 2µl. U ciljui spravljanja sekundarne strukture. RNA se inkubira 30 s na temperaturi od 95°C, a zatim stavlja na led do davanja RT-PCR master mixa.

2. Postavljanje RT-PCR reakcije podrazumjeva korišćenje reagenasa u količinama i koncentracijama prikazanim u tabeli 4. Nakon otapanja i kratkog spinovanja (u centrifugi sa sistemom zahlađenje, na 4°C), svi potrebni reagensi smještaju su na led. Svi koraci se izvode su na ledu.

“One-tube” RT-PCR reakcija odvija se u termosajkleru u sledećim uslovima: reverzna transkripcija na 50°C u trajanju od 30 min (1 ciklus), početna denaturacija nukleinskih kiselina na 95°C u trajanju od 15 min (1 ciklus), denaturacija nukleinskih kiselina na 94°C u trajanju od 1 min (35ciklusa), hibridizacija prajmera na različitim temperaturama (55 - 62°C) u zavisnosti od prajmera koji su korišćeni u trajanju od 1 min (35ciklusa), elongacija prajmera na temperaturi od 72°C u trajanju od 1 min (35ciklusa) i završna elongacija na 72°C, 10 min (1 ciklus).

Postavljanje One-step RT-PCR reakcije

Reagensi	Količinereagenasa u reakciji	Krajnjakoncentracija u reakciji
RNase-free water	22,4 µl	-
5x Qiagen One-step RT-PCR Buffer	10,0 µl	1x
5x Q-Solution	10,0 µl	1x
dNTP mix	2,0 µl	10 µM of each dNTP
PSTVd – forward	3,0 µl	100 µM
PSTVd - reverse	3,0 µl	100 µM
Qiagen One-step RT-PCR enzyme mix	2,0 µl	-
Template RNA	3,0 µl	
Totalnakoličinareakcije	50,0 µl	

Protokol po kome je izvođen DAS-ELISA test

1. Oblaganjem ikrotitarskih pločica antitijelima specifičnim za detekciju CTV (IgG-CTV), u količini od 200 µl po bunarčiću. IgG-CTV je predhodno razblažen u puferu za oblaganje pločica u odnosu 1:1000;

2. Inkubacija pločica na 30°C 4 časa;

3. Ispiranje pločica puferom za ispiranje 4 puta;

4. Dodavanje 200 µl biljnog ekstrakta, pripremljenog u ekstrakcijskom puferu u odnosu 1:10;

5. Inkubacija pločica preko noći na 4°C;

6. Ispiranje pločica puferom za ispiranje 4 puta;

7. Dodavanje antitijela konjugovanih alkalnom fosfatazom, predhodno rastvorenih u konjugatnom puferu u odnosu 1:1000;

8. Inkubacija pločica na 30°C 5 časa;

9. Ispiranje pločica 4 puta puferom za ispiranje;

10. Dodavanje 200 µl supstratnog pufera u koji je predhodno rastvoren pNPP (p-nitrofenilfosfat) u odnosu 1 mg/1 ml;

11. Inkubacija na sobnoj temperaturi, u mraku, do promjene boje dovoljne za očitavanje rezultata.

Rezultati su očitavani na spektrofotometru mjerenjem apsorpcije pri talasnoj dužini od 405 nm. Pozitivnim su smatrani oni uzorci čija je vrijednost apsorpcije bila dva ili više puta veća od vrijednosti apsorpcije negativne kontrole.

Matična stabla isključena iz evidencije na osnovu prisustva virusa utvrđenim testiranjem

Oznaka etikete	Vrsta	Lokacija matične biljke
06/22	Citron	VI/9
08/22	Calamondin	IV/8
10/22	Pomorandža	I/8
11/22	Fortunella margarita	III/1

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

13/22	Fortunella margarita	II/2 **
14/22	Fortunella margarita	I/2 **
15/22	Limun	saksija **

Biljke koje su pokazale prisustvo virusa u biljnom tkivu se isključuju iz evidencije Matičnih stabala.

Matične biljke u rasadniku su smještene u mrežanik, ali je evidentno da se zaraženost biljaka sve više širi. Vjerovatno je da se u malom prostoru sa zaraženih na zdrave biljke prenosi veoma lako i brzo, jer vjerovatno zaštita nije adekvatna postojećim uslovima.

Preporučene mjere: Iznijeti i uništiti sve zaražene biljke iz mrežanika i plastenika. Najkvalitenije rješenje je nabavka novih matičnih stabala sa garantovanim virusološkim statusom.

Matične biljke koje su uvezene iz inostranih rasadnika se sortno priznaju uz prateću dokumentaciju. Radi se uglavnom o mladim biljkama koje će tek ući u proizvodnju za nekoliko godina (šipak, aktinidija, borovnica, lješnik, maslina). Virusološki status će trebati stalno provjeravati. Virusološki status biljaka kod kooperanata „Ekoplanta” (vlasnici: Rajko Đurišić i Goran Škatarić) je bez promjena.

Rasadnik Ekoplant: matične biljke malina održavaju u lokalitetu Potrk. Pregled je izvršen 05.10.2022. godine. Zbog klimatskih prilika i lošeg održavanja uočeno je sušenje i propadanja velikog broja matičnih biljaka maline. Izvršena je i kontrola i pregled matičnih biljaka ostalih biljnih vrsta.

Drešaj Florijan, kooperant rasadnika Hona DOO Tuzi: prijavljena su matična stabla divljeg nara koja se nalaze na lokalitetu Podhum, Opština Tuzi. Radi se o prirodnoj populaciji divljeg nara, tipičnog za naše aridne krajeve. Nije rađena nikakva selekcija. Po izjavi ove godine se neće proizvoditi sadni materijal divljeg nara od pregledanog materijala.

Rasadnik Božidara Brajovića, kooperant Zdravka Perovića iz Danilovgrada: nalazi se na lokalitetu Jelenak. Kontrola je izvršena 14.11. i tom prilikom je registrovano da je vlasnik posadio 300 mladih grmova divljeg nara, koje planira da prijavi u narednoj godini. Grmova divljeg nara se nalaze posađeni u 6 redova sa 20 sadnih mjesta pri čemu su na svako sadno mjesto posađene po dvije matične biljke. Dva reda imaju dodatno posađeno 7 grmova, pa je ukupan broj matičnih grmova 247. Osim navedenog u prijavi, na imanju se nalazi i zasad pitomog nara sorte Slatki barski u dva reda sa po 2 stabala (ukupno 88 žbunova), kao i novi mladi zasad divljeg nara u prvoj godini uzgoja (ukupno 160 biljaka). Takođe, prepoznata su stabla smokvi Rezavice i Crne patlidžanke koja su uvedena u evidenciju na osnovu pomološke identifikacije.

Rasadnik Biotehnički centar, Rakonje, Bijelo Polje: Kontrola i pregled su izvršeni dva puta: 05.10. i 07.11. Konstatovana je ogromna zakorovljenost koja nije otklonjena ni tokom drugog obilaska. Procijenjen je potencijalni broj budućih sadnica na par uzoraka i preračunom je dobijen konačan broj. Uzeti su uzorci koji su laboratoriski pokazali odsustvo štetnih organizama.

Rasadnik Natura Viva vlasnik Zorana Pejovića: Nalazi u Ulcinju, naselje Kodre. Proizvodi ukrasno i aromatično bilje, a proizvodnja se odvija u plastenicima koji imaju mogućnost dogrijavanja. Osim za lavandu, oleander i lagestremiju, koje su iz ranije odabranih populacija, rasadnik posjeduje dokumentaciju o porijeklu matičnih biljaka od proizvođača.

Rasadnik 13. jul – Planteže» AD, Podgorica: Proizvodnja loznih kalemova kontrolisana je 11.11. 2022. godine. Prilikom pregleda uzeti su uzorci lastara za zdravstveni pregled u laboratoriji. U ovoj godini su prijavili i namjeravaju da prodaju samo podloge vinove loze. Uvidom na licu mjesta je konstatovana značajna šteta od grada koja je destekovala ovogodišnju proizvodnju, ali zbog značajne štete i na višegodišnjim dijelovima matičnih

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

čokota, moguće su posljedice i u 2023. godini.

Rezultati molekularnih analiza uzoraka matičnih stabala citrusa i masline u 2022. godini

Šifra uzorka laboratorije	Proizvođač	Biljna vrsta	Oznaka sa etikete	Rezultati analiza: ispitivani virusi i viroidi*					
				CEVd	HSVd	CVV	CPsV	CLBV	CTV
186/22	Rajko Đurišić	<i>Fortunella margarita</i>	13/22 (I/2)	negativan	negativan	negativan	negativan	pozitivan	negativan
187/22	Rajko Đurišić	<i>Fortunella margarita</i>	14/22 (I/2)	negativan	negativan	negativan	negativan	pozitivan	negativan
188/22	Rajko Đurišić	<i>Fortunella margarita</i>	12/22	negativan	negativan	negativan	negativan	negativan	negativan
189/22	Rajko Đurišić	<i>Fortunella margarita</i>	11/22	negativan	pozitivan	negativan	negativan	negativan	negativan
190/22	Ekoplant	<i>Citrus medica</i>	6/22 (VI/9)	negativan	pozitivan	negativan	negativan	negativan	negativan
191/22	Ekoplant	<i>Citrus myrtifolia</i>	7/22 (VI/16)	negativan	negativan	negativan	negativan	negativan	negativan
192/22	Ekoplant	<i>Fortunella japonica</i>	9/22	negativan	negativan	negativan	negativan	negativan	negativan
193/22	Ekoplant	<i>Citrus sinensis</i>	10/22 (I/7)	negativan	pozitivan	negativan	negativan	negativan	negativan
194/22	Rajko Đurišić	<i>Citrus lemon</i>	15/22	negativan	negativan	negativan	negativan	negativan	pozitivan
195/22	Ekoplant	<i>Citrus x microcarpa</i>	8/22	negativan	negativan	negativan	negativan	negativan	pozitivan

* Citrus exocortis viroid (CEVd), Hop stunt viroid (HSVd), Citrus veriegation virus (CVV), Citrus psorosis virus (CPsV), Citrus leaf blotch virus (CLBV) i Citrus tristeza virus (CTV)

Šifra uzorka laboratorije	Proizvođač	Biljna vrsta	Sorta	Oznaka sa etikete	Rezultati analiza/ispitivani virusi*			
					OLYaV	ArMV	CLRV	SLRSV
196/22	Ekoplant	<i>Olea europaea</i>	Istarska Bjelica	4/22	negativan	negativan	negativan	negativan
197/22	Ekoplant	<i>Olea europaea</i>	Arbequina	3/22 (IK)	negativan	negativan	negativan	negativan
198/22	Ekoplant	<i>Olea europaea</i>	Žutica	5/22	negativan	negativan	negativan	negativan
199/22	Ekoplant	<i>Olea europaea</i>	Manzanilla	2/22	negativan	negativan	negativan	negativan
200/22	Ekoplant	<i>Olea europaea</i>	Arbequina	1/22	negativan	negativan	negativan	negativan

* Olive leaf-yellowing associated virus (OLYaV), Arabis mosaic virus (ArMV), Cherry leaf roll virus (CLRV), Strawberry latent ringspot virus (SLRSV)

Rasadnik Ekoplant, Tološi, Podgorica

Lokalitet	Br. stabala	Vrsta	Sorta	Podloga	Sortna čistoća	Virusološki status	Status
Tološi	I/2	<i>Citrus paradisi</i>	Star Rubi	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	I/3	<i>C. grandis</i>	šedok	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	I/5	<i>Citrus sinensis</i>	Washington navel	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	I/7	<i>Citrus sinensis</i>	Washington navel	<i>P. trifoliata</i>	+	pozitivan	Isključen
Tološi	II/3	<i>Fortunella margarita</i>	duguljasta	<i>P. trifoliata</i>	+	negativan	Priznato
Tološi	II/8	<i>Fortunella japonica</i>	okrugla	<i>P. trifoliata</i>	+	negativan	Priznato
Tološi	II/11	<i>Fortunella japonica</i>	okrugla	<i>P. trifoliata</i>	+	negativan	Priznato
Tološi	III/1	<i>Fortunella margarita</i>	duguljasta	<i>P. trifoliata</i>	+	pozitivan	Isključen
Tološi	III/2	<i>Fortunella margarita</i>	Duguljasta	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	III/3	<i>Fortunella margarita</i>	duguljasta	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	III/6	<i>Fortunella margarita</i>	duguljasta	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	III/9	<i>Fortunella margarita</i>	duguljasta	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	IV/1	<i>Calamondino variegata</i>	ukrasno	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	IV/2	<i>Calamondino variegata</i>	ukrasno	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	IV/3	<i>Calamondino variegata</i>	ukrasno	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	IV/4	<i>Calamondino variegata</i>	ukrasno	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	IV/5	<i>Citrus x aurantifolia</i>	okrugla	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	IV/7	<i>Citrus mandurensis</i>	okrugla	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	IV/8	<i>Calamondino variegata</i>	Variagata	<i>P. trifoliata</i>	+	pozitivan	Isključen

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Tološi	IV/8	<i>Citrus mandurensis</i>	okrugla	<i>P. trifoliata</i>	+	Pozitivan	Isključen
Tološi	IV/9	<i>Citrus mandurensis</i>	okrugla	<i>P. trifoliata</i>	+	negativan	+
Tološi	IV/13	<i>Citrus medica</i>	domaći	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	V/1	<i>Citrus x aurantifolia</i>	okrugla	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	VI/4	<i>Citrus x meyeri</i>	Meyer	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	VI/8	<i>Citrus medica</i>	domaći	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	VI/9	<i>Citrus medica</i>	domaći	<i>P. trifoliata</i>	+	pozitivan	Isključen
Tološi	VI/12	<i>Citrus medica</i>	domaći	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	VI/14	<i>Citrus medica</i>	domaći	<i>P. trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Tološi	Saksije 50	<i>Punica granatum</i>	Wonderfull	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Tološi	Saksije 50	<i>Corylus avellana</i>	Tonda Gentile	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Tološi	Saksije 20	<i>Olea europaea</i>	Leccino	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat*
Tološi	Saksije 100	<i>Olea europaea</i>	Arbequina	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat*
Tološi	Saksije 50	<i>Olea europaea</i>	Manzanila	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat*
Tološi	Saksije 20	<i>Olea europaea</i>	Frantoio	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat**
Tološi	Saksije 10	<i>Olea europaea</i>	Žutica	Vlastiti korijen	+	nepoznato	+
Potr, BP	Grmovi 50	<i>Vaccinium myrtillus</i>	Duke	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Potr, BP	Grmovi 20	<i>Vaccinium myrtillus</i>	Early blue	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Potr, BP	11	<i>Hippophae rhamnoides</i>	Populacija	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Tološi	Saksija 10	<i>Poncirus trifoliata</i>	sijanac	Vlastiti korijen	+	+	Priznat

Rasadnik »Ekpolant« kooperant Rajko Đurišić, Malenza

Lokalitet	Br. stabala	Vrsta	Sorta	Podloga	Sortna čistoća	Virusološki status	Status
Malenza	3 stabla	<i>Diospyros kaki</i>	Kaki tipo	<i>Diospyros lotus</i>	+	nepoznato	Priznat
Malenza	2 stabla	<i>Diospyros lotus</i>	podloga	Vlastiti korijen	+	nepoznato	+
Malenza	1 stablo	<i>Poncirus trifoliata</i>	podloga	sijanac	+	negativan	Priznat
Malenza	10 stabala	<i>Fortunella margarita</i>	Jajasta 14/22	<i>Poncirus trifoliata</i>	+	negativan	Priznat
Malenza	10 stabala	<i>Fortunella margarita</i>	jajasta	<i>Poncirus trifoliata</i>	+	pozitivan	Isključen
Malenza	1 stablo	<i>Citrus lemon</i>	Mayer	<i>Poncirus trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Malenza	2 stabla	<i>Citrus lemon</i>	Mjesečar	<i>Poncirus trifoliata</i>	+	Pozitivan	Isključen
Malenza	2 stabla	<i>Citrus medica</i>	populacija	<i>Poncirus trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Malenza	3 stabla	<i>Citrus sinensis</i>	Washington navel	<i>Poncirus trifoliata</i>	nepoznato	nepoznato	Kandidat
Malenza	2 stabla	<i>Diospyros lotus</i>	podloga	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Malenza	1 stablo	<i>Citrus medica</i>	Domaći	<i>Poncirus trifoliata</i>	+	nepoznato	+
Malenza	3 stabla	<i>Ficus carica</i>	Sultanija bijela	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Malenza	3 stabla	<i>Ficus carica</i>	Crna patlidžanka	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Malenza	1 stablo	<i>Cornus mas</i>	populacija	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Malenza	1 stablo	<i>Olea europaea</i>	Žutica	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Malenza	1 stablo	<i>Olea europaea</i>	Leccino	Vlastiti korijen	+	nepoznato	+
Malenza	10 stabala	<i>Actinidia chinensis</i>	Hayward	Vlastiti korijen	+	nepoznato	+
Malenza	1 stablo	<i>Actinidia chinensis</i>	Tomuri	Vlastiti korijen	+	nepoznato	+

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

a							
---	--	--	--	--	--	--	--

* Jedna matična biljka testirana na prisutstvo virusa

Rasadnik »Ekpolant« kooperant Goran Škatarić, Mataguži

Lokalitet	Br. stabala	Vrsta	Sorta	Podloga	Sortna čistoća	Virusološki status	Status
Mataguži	5 grmova	<i>Punica granatum</i>	Slatki barski	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Mataguži	5 grmova	<i>Punica granatum</i>	Dividiš meke kore	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Mataguži	2 stabla	<i>Ficus carica</i>	Rezavica	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Mataguži	2 stabla	<i>Ficus carica</i>	Petrovača crna	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Mataguži	2 stabla	<i>Ficus carica</i>	Sultanija bijela	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat

Rasadnik preduzetnika Zdravka Perovića, kooperant Božidar Brajović, Jelenak, Danilovgrad

Lokalitet	Br. stabala	Vrsta	Sorta	Podloga	Sortna čistoća	Virusološki status	Status
Jelenak	247 grmova	<i>Punica granatum</i>	Divlji nar	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Jelenak	7 stabala	<i>Ficus carica</i>	Rezavica	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat
Jelenak	2 stabala	<i>Ficus carica</i>	Crna patlidžanka	Vlastiti korijen	+	nepoznato	Priznat

Rasadnik »HONA«, Tuzi

Lokalitet	Br. stabala	Vrsta	Sorta	Podloga	Sortna čistoća	Virusološki status	Status
Drešaj	100 grmova	<i>Punica granatum</i>	Divlji nar	Vlastiti korijen	populacija	nepoznato	Priznat

Rasadnik P.U.»Biotehnički centar«, Bijelo Polje

Lokalitet	Br. stabala	Vrsta	Sorta	Podloga	Sortna čistoća	Virusološki status	Status
Rakonje	5096	<i>Rubus idaeus</i>	Glen Ample	Vlastiti korijen	+	-	Priznat
Rakonje	5096	<i>Rubus idaeus</i>	Meeker	Vlastiti korijen	+	-	Priznat

Rasadnik »Natura Viva«, Zoran Pejović, Kodre, Ulcinj

Lokalitet	Br. Stabala	Vrsta	Sorta	Podloga	Sortna čistoća	Virusološki status	Status
Kodre	3	<i>Cuphea romosissiana</i>	Myrto	sjeme	Selecta	-	Priznat
Kodre	2	<i>Gaura lindhemieri</i>	belleze	sjeme	Selecta	-	Priznat
Kodre	2	<i>Lavandula vera</i>	populacija	Vlastiti korijen	Populacija	-	Priznat
Kodre	2	<i>Rosmarinus officinalis</i>	Alba, Prostrates	Vlastiti korijen	Selecta	-	Priznat
Kodre	2	<i>Roselia eqvisetiformis</i>	Lutea	Sjeme	Selecta	-	Priznat
Kodre	5	<i>Nerium oleander</i>	Populacija	Vlastiti korijen	Populacija	-	Priznat
Kodre	2	<i>Lagetroemia indica</i>	populacija	Vlastiti korijen	Populacija	-	Priznat
Kodre	1	<i>Washingtonia robusta</i>	Populacija	Vlastiti korijen	Populacija	-	Priznat

Rasadnik »13. – jul Plantaže« AD Podgorica

Rasadnik ove kompanije je ove godine prijavio samo matična stabla podloga.

Br	Podloga	Br. čokota	Lokacija	Broj reznica
1.	Paulsen 1103	76 077	Bunar XXII	608616
2.	Richter 110	11 439	Pista	137268
3.	Ruggeri 140	10 470	Pista	146580
4.	SO ₄	442	Bunar XXII	2210
5.	Kober 5 BB	736	Bunar XXII	5152
6.	Teleki 5C	15	Bunar XXII	75
7.	Chasselas 41 B	3350	Bunar XXII	36850
8.	161-49	1371	Pista	4113

PROGRAM KONTROLNOG ISPITIVANJA SJEMENSKOG I SADNOG MATERIJALA NA GMO

Zbog nemogućnosti slanja i zbog nemogućnosti sprovođenja formalnog postupka slanja uzoraka u laboratorije van Crne Gore finansijska sredstva predviđena za ove namjene nijesu iskorištena.

PROGRAM BILJNIH GENETIČKIH RESURSA

U okviru ovog budžetskog programa obavljene su sljedeće aktivnosti:

- Konzervacija deponovanog biljnog materijala (sušenje, pakovanje i čuvanje na -20 °C)
- Regeneracija autohtonih sorti krompira putem poljske banke biljnih gena (4 autohtone i 5 novosakupljenih populacija)
- Regeneracija kolekcije autohtonih populacija tetraploidne pšenice u poljskoj banci biljnih gena u Danilovgradu
- Nastavak DNK karakterizacije autohtonih populacija kukuruza u Institutu za kukuruz Zemun Polje
- Kontrola farmera koje genetičke resurse gaje u organskoj proizvodnji
- Publikovanje naučnih rezultata i nabavka relevantne literaure iz ove oblasti
- Međunarodna razmjena uzoraka.

U toku godine saradnici Biotehničkog fakulteta su na području opština Pljevlja, Bijelo Polje i Žabljak izvršili obilazak farmera koji gaje genetičke resurse radi uzimanja podataka neophodnih za izdavanje uvjerenja da sorte koje gaje na svojim njivama pripadaju genetičkim resursima. Ova uvjerenja su im potrebna radi ostvarivanja prava u organskoj proizvodnji kod Monteorganica-e.

Pored redovnih aktivnosti redovno su izvršavane i međunarodne obaveze u oblasti genetičkih resursa (učesće u aktivnostima ECPGR i razmjeni genetičkog materijala), a objavljeno je i nekoliko poglavlja u monografijama i radova u časopisima sa SCI liste.

MATERIJALI ZA POSEBNE NAMJENE (KLOPKE, EX TEMPORE TESTOVI ZA ŠTETNE ORGANIZME, HEMIKALIJE, MAMCI)

Program je uključivao obezbjeđivanje stalne rezerve neophodnih materijala: klopke, *ex tempore* testovi za štetne organizme, hemikalije, mamci i drugi potrebni materijali i oprema, radi blagovremenog izvršavanja Programa fitosanitarnih mjera i ispunjavanja već preuzetih mjera definisanih programom, a naročito u odnosu na hitne fitosanitarne mjere i krizne situacije čiji se obim i vrijeme ispitivanja ne može predvidjeti - obezbjeđivanje kontinuiranog i nesmetanog obavljanja programa u smislu pravovremenog uzimanja uzoraka, terenskih obilazaka (nedostajući materijal, gorivo i drugi operativni troškovi) i ostalih poslova iz nadležnosti Uprave – Fitosanitarnog sektora.

TEHNIČKA I ADMINISTRATIVNA PODRŠKA IMPLEMENTACIJI PROGRAMA

Sprovođenje Programa fitosanitarnih mjera uključuje i ispunjavanje već preuzetih brojnih međunarodnih obaveza IPPC, EPPO, UPOV, ECPGR, WTO, implementaciju Programa pristupanja Crne Gore EU, implementaciju Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine EU za poglavlje 12 – Bezbednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika sa Opštim akcionim planom i Posebnim akcionim planom za suzbijanje i iskorjenjivanje klasične kuge svinja, pregovora sa EU, sprovođenje fitosanitarne politike i mjera definisanih ovim programom koji pored institucionalne, zahtijevaju i znatnu finansijsku podršku. Pristupanje Crne Gore EU ima za posljedicu uvođenje novina u svakodnevnu praksu, što je uslov za implementaciju niza mjera fitosanitarne politike koje nameću potrebu dodatnog osposobljavanja i angažovanja ljudskih resursa. Brojni zadaci u oblasti harmonizacije zakonodavstva sa *Acquis communautaire* EU, a posebno u kvalitetnoj primjeni nove zakonske regulative, zahtjevi za sprovođenja projekata nameću dodatne finansijske obaveze koje se ne

mogu predvidjeti. Ovi procesi i reforme traže saradnju sa najširim krugom korisnika, a program je imao višestruku namjenu.

7.2. UPRAVA ZA VODE

Zakon o vodama i Zakon o finansiranju upravljanja vodama kao i brojni podzakonski akti proistekli iz ovih zakona prepoznaju upravu za vode kao glavnu instituciju zaduženu za sprovođenje zakonom propisanih mjera i obaveza i sa stanovišta upravljanja vodama ona je najvažniji izvršni organ u ovoj oblasti.

Uprava za vode kao organ državne uprave vrši poslove koji se odnose na: obezbjeđenje i sprovođenje mjera i radova na uređenju voda i vodotoka, zaštiti od štetnog dejstva voda i zaštiti voda od zagađivanja; obezbjeđenje korišćenja voda, materijala iz vodotoka, vodnog zemljišta i vodnih objekata u državnoj svojini, putem koncesija, zakupa i sl.; upravljanje vodnim objektima za zaštitu od štetnog dejstva vode; vođenje investitorskih poslova, vršenje stručnog nadzora i kontrolu kvaliteta izvedenih radova; tehnički pregled i prijem izvedenih radova; izdavanje vodnih akata; obračun vodnih naknada; uspostavljanje i vođenje vodnog informacionog sistema, vodnih katastara, registra voda od značaja za Crnu Goru i monitoringa prirodnih i drugih pojava radi obezbjeđenja podataka za zaštitu od štetnog dejstva voda; pripremu stručnih osnova za propise, planove i programe; utvrđivanje granica vodnog dobra i određivanje statusa javnog vodnog dobra; zaštitu voda i vodnog zemljišta od protivpravnog prisvajanja i korišćenja; stručno usavršavanje (savjetovanje, kursevi i dr.), saradnju sa odgovarajućim međunarodnim organizacijama i institucijama u okviru utvrđenih ovlaštenja, kao i druge poslove koji su joj određeni u nadležnosti.

REALIZACIJA OBAVEZA PO POGRAMU ZA 2022. GODINU

Program korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama za 2022. godinu

Vlada Crne Gore donijela je Program korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama za 2022. godinu i isti je objavljen u Službenom listu Crne Gore (Sl. list CG, broj 32/2022" od 25.03.2022. godine). Za finansiranje obaveza i potreba za upravljanje vodnim resursima u 2022. godini, Programom su planirana sredstva u iznosu od 331.800€. Sredstva u navedenom iznosu obezbijedena su Zakonom o Budžetu Crne Gore za 2022. godinu ("Službeni list CG", broj 144/21), u razdjelu Uprave za vode, aktivnost 16 006 004 002, ekonomska klasifikacija 4411 (kapitalni izdaci) za sljedeće namjene:

I Obezbeđenje podataka potrebnih za poslove upravljanja vodama		190.000€
1. Prikupljanje podloga, izrada i revizija planske i projektne dokumentacije	30.000€	
2. Katastar zagađivača voda - I faza (zaštita i očuvanje vodnih resursa i uspostavljanje adekvatnog mehanizma kontrole kvantiteta i kvaliteta voda)	30.000€	
3. Katastar vodnih objekata i sistema – II faza	20.000€	
4. Katastar vodnog zemljišta – III faza	40.000€	
5. Nabavka softvera za digitalizaciju arhive sa ciljem uspostavljanja Vodne knjige	15.000€	
6. Obezbeđenje uslova za adekvatno funkcionisanje Vodnog informacionog sistema	30.000€	
7. Registri, planovi, programi i ostalo	25.000€	
II Zaštita od štetnog dejstva voda		110.000€
1. Uređenje vodotoka i zaštita od štetnog dejstva voda	100.000€	
2. Nadzor nad izvođenjem radova	10.000€	

III Sredstva neophodna za funkcionisanje Programa		31.800€
UKUPNO ZA 2022. GODINU		331.800€

Regulacija vodotoka i zaštite od štetnog dejstva voda

Posljedica stvaranja nanosnih naslaga značajno smanjuje propusnu moć rječnog korita za vodu, kao i bočna erozija korita (posebno na konkavnim obalama), koja se odvija i pri protocima unutar osnovnog korita koji može da ugrozi stabilnost i pouzdanost bliskih priobalnih nasipa i takođe prouzrokuje poplave.

U cilju zaštite od erozije i zasipanja rječnim nanosom, tokom 2022. godine obratile su se Opština Andrijevića, Berane, Bijelo Polje i Mojkovac za izvođenje hitnih interventnih radova na lokalitetima koje treba zaštititi od poplava i zasipanja riječnim nanosom.

Kako bi utvrdili postojeće stanje na terenu obrazovana je Komisiju od strane Uprave za vode sa ciljem da izvrši pregled korita rijeke Lim i rijeke Tare, na potezima gdje se formiraju riječni sprudovi i gdje erozija uništava priobalno zemljište kao i procijeni stvarno stanje na terenu. Na osnovu navedenog, Komisija je nakon terenskog pregleda i nakon pregleda raspoloživih geodetskih i katastarskih podloga i tehničke dokumentacije podnijela Izvještaje - tehnička rješenja interventnih radova na rijekama Lim i Tara za opštine Andrijevića, Berane, Bijelo Polje i Mojkovac, sa ocjenom postojećeg stanja i predlogom sanacionih mjera.

S obzirom na gore navedeno razmotrena je problematika uređenja riječnih korita za koje je utvrđeno da se ne izvode radovi u korita vodotoka, već da se urade projekti regulacije za kritične dionice. Pristupom morfološke analize vodotoka na svim lokacijama odrađena je klasifikacija dionica koje su povoljne ili nepovoljne sa aspekta postavljenih ciljeva uređenja, zatim dimenzije regulacije korita koje će obezbijediti njegovu protočnost i stabilnost, potreban obim regulacionih radova i prioritetne lokacije.

Kako su utvrđene prioritetne lokacije izvršeno je detaljno geodetsko snimanje za projektovanje regulacionih radova koji će obezbijediti situacione, poprečne i podužne profile neophodne za izvođenje radova.

S tim u vezi, Uprava za vode je opredijelila određena budžetska sredstva za izradu projektne dokumentacije za sljedeće lokacije: Fuštići, Kneževići, Lukin fir, Pešća 1, Rijeka Marsenića, Most Zaton – Femića krš i Seoce.

U cilju zaštite od štetnog dejstva voda urađeni su sljedeći projekti regulacije:

- Glavni projekat regulacije korita rijeke Tare, na lokaciji Kneževići, MZ Slatina, opština Mojkovac, u dužini od oko 500m, u okviru katastarskih parcela 1437 KO Donja Polja i 1017 i 1018/1 KO Stevanovac, opština Mojkovac.
- Glavni projekat regulacije korita rijeke Lim, na lokaciji Lukin fir, opština Andrijevića, u dužini od oko 350 m, KO Trešnjevo 1, opština Andrijevića.
- Glavni projekat regulacije korita rijeke Lim, na lokaciji Pešća 1, neposredno nizvodno od ušća Bistrice u Lim u dužini oko 400m, opština Berane.
- Glavni projekat regulacije korita rijeke Lim, na lokaciji Rijeka Marsenića, u dužini cca 350m, opština Andrijevića.
- Glavni projekat regulacije korita rijeke Lim, na lokaciji „Most Zaton – Femića Krš“, KO Zaton i KO Femića Krš, u dužini od oko 300 metara, opština Bijelo Polje.
- Glavni projekat regulacije korita rijeke Tare, na lokaciji „Fuštići“, u dužini od oko 400 metara, opština Mojkovac.
- Glavni projekat regulacije korita rijeke Lim, na lokaciji Seoce, opština Andrijevića.

Takođe, prepoznata je i lokacija kao kritična dionica uz magistralni put Kolašin – Mojkovac, koja predstavlja opasnost od odsjecanja u slučaju pojave velikih voda. Obezbjedeena su finansijska sredstva za rešavanje predmetnog problema. Za ovu dionicu u toku je izrada Glavnog projekta izgradnje obaloutvrde sa regulacijom korita rijeke Tare, u cilju zaštite od poplava, na lokaciji Moračko Trebaljevo, opština Kolašin.

Za navedene projekte obezbijedeene su sredstva za reviziju istih, nakon čega treba pronaći rješenje obezbjedenja finansiranja izvođenja radova u skladu sa projektima regulacije.

Revizija projekta regulacije rijeke Sutorine

Programom korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama za 2021. godinu opredijeljena su sredstva za izradu glavnog projekta rijeke Sutorine, dok je u 2022. godini izvršena Revizija projekta. Regulacija korita rijeke Sutorine u dužini od oko 750m (dvije neregulisane dionice u dužini od oko 400m i 350m) projektovana je u cilju prevazilaženja postojeće ugroženosti ovog vodotoka i njegovog priobalja, sadržane uglavnom u opštoj nestabilnosti korita, mjestimično ruševnim obalama i plavljenjem ugroženim priobalnim površinama na lijevoj i desnoj obali. Tehničko rješenje regulacije korita koncipirano je usaglašavanjem hidrotehničkih zahtjeva i tehnookonomskih uslova izvođenja radova. Novoizgrađena obaloutvrda duž obala rijeke bi imala zadatak da spriječi ugroženost katastarskih parcela i budućih objekata na njima. Cilj je da se u narednom periodu obezbijede finansijska sredstva za sprovođenje mjera i radnji u skladu sa projektom dokumentacijom, uz preduslov koji se tiče rješavanja imovinsko – pravnih odnosa.

Katastar zagađivača voda - I faza

Zakon o vodama definiše da Katastar zagađivača voda sadrži podatke o izvorima zagađenja voda, njihovoj vrsti, količini i prijemniku. Programom u 2022. godini opredijeljena su sredstva za izradu Katastra zagađivača voda - I faza sa zaštitom i očuvanjem vodnih resursa i uspostavljanjem adekvatnog mehanizma kontrole kvantiteta i kvaliteta voda. Izrada Katastra zagađivača voda (faza I) predvidjela je četiri aktivnosti, i to: formiranje Obrazaca sa podacima o potencijalnim zagađivačima; prikupljanje tehničkih i ostalih podataka o potencijalnim zagađivačima; terenski rad i obradu prikupljenih podataka u QGIS-u. 2. Obrasci sa zahtjevom za dostavljanje podataka poslati su svim opštinama sa molbom da pošalju podatke o potencijalnim zagađivačima na teritoriji njihove opštine, a u slučaju da nemaju tehničke podatke, da pruže podršku oko evidentiranja potencijalnih zagađivača. Takođe, zahtjev za dostavljanje podataka poslat je i Agenciji za zaštitu životne sredine. Na ovaj način je evidentiran jako mali broj potencijalnih zagađivača sa veoma šturim informacijama o tehničkim podacima. Samo dvije opštine imaju urađene Katastre zagađivača. Zatim se pristupili terenskom radu i prikupljanju podataka sa terena. Na ovaj način su geodetski snimljene lokacije objekata za koje je procijenjeno da su potencijalni zagađivači. Geodetski su snimljene i lokacije objekata za koje su podatke dobijeni od lokalne uprave (na osnovu upitnika). Svi prikupljeni podaci biće pripremljeni za dalji unos u Vodni informacijski sistem.

Izrada Katastra vodnih objekata i sistema - Faza II

Da bi se upravljalo u skladu sa načelima upravljanja vodnim objektima i sistemima, Vodni informacijski sistem bio funkcionalan i operativan, sve u skladu sa postojećom zakonskom regulativom, izrada Katastra vodnih objekata i sistema jedna je od bitnih obaveza koje Uprava za vode u narednom periodu planira da implementira.

Zbog nemogućnosti obezbjedenja sredstava za izradu Katastra vodnih objekata i sistema isti je podijeljen u dvije faze. U prethodnom periodu urađena je I faza, dok je u 2022. godini kroz Program korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama obezbijedeeno finansiranje Katastra vodnih objekata i sistema za fazu II.

U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama izabran je vršilac predmetne usluge koji je obradio podatke po kategorijama o vodnim objektima i sistemima. Druga faza vodnih objekata i sistema obuhvata objekte za korišćenje voda, uređenje vodotoka i objekata koji mogu služiti

istovremeno za više namjena - višenamjenski vodni objekti.

Podaci su obrađeni u QGIS-u kako bi bili pripremljeni za unos u Vodni informacijski sistem.

Realizacijom navedenog projekta stvorit će se preduslovi za uspješnije upravljanje vodama, odnosno korišćenje voda, zaštitu voda od zagađivanja i zaštitu od štetnog dejstva voda.

Izrada Katastra vodnog zemljišta –Faza III

Zakon o vodama definiše vodno zemljište kao zemljište koje čine korito i obale vodotoka, jezera, obalnog mora, akumulacije i drugih površinskih voda. Zakonskom regulativom propisano je da se oznake i granice vodnog zemljišta, na predlog nadležnog organa, upisuju u katastar nepokretnosti, a Vlada Crne Gore donijela je Uredbu o načinu određivanja granica vodnog zemljišta. Preduslov za adekvatno upravljanje vodama i vodnim zemljištem podrazumijeva određivanje granica vodnog zemljišta, njegovo knjiženje u zemljišne knjige i unos u prostorne planove, a zatim kontrolu vlasničkog statusa i način korišćenja.

Uprava za vode je u 2022. godini kroz Program korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama obezbijedila sredstva za izradu III faze katastra vodnog zemljišta i to za: rijeke Pivu i Komarnicu i Biogradsko, Bukumirsko i Rikavačko jezero. Za potrebe izrade Katastra vodnog zemljišta prikupljeni su podaci potrebni za određivanje granica vodnog zemljišta za predložene lokacije, analiziraju se katastarski podaci, a Elaborati su u izradi. Svi podaci biće pripremljeni u formi koji je potreban za upis u katastar nepokretnosti i biće integrisani i obrađeni u georeferenciranoj formi dostupnoj za unos u Vodni informacijski sistem.

Nabavka softvera za digitalizaciju arhive sa ciljem uspostavljanja Vodne knjige

Član 128 Zakona o vodama ("Službeni list Republike CG", br. 027/07, "Službeni list CG", br. 073/10, 032/11, 047/11, 048/15, 052/16, 055/16, 002/17, 080/17, 084/18) definiše da je organ uprave dužan da sva izdata vodna akta registruje u vodnoj knjizi na propisan način. U 2022. uspostavljena je vodna knjiga na način kako to Zakon o vodama i Pravilnik o obrascu bližem sadržaju i načinu vođenja vodne knjige propisuje.

U 2022. Programom korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama odvojena su sredstva za uspostavljanje sistema upravljanja podacima (eDMS). Da bi Vodni informacijski sistem bio funkcionalan i operativan, sve u skladu sa postojećom zakonskom regulativom, uspostavljanje sistema upravljanja podacima (eDMS) jedna je od bitnih obaveza koju je Uprava za vode u 2022. implementirala. Implementacija eDMS-a obuhvatila je sledeće korake: Detaljan opis instalacije, konfiguracije i optimizacije softverskog rješenja za eDMS, sa posebnim osvrtom na mogućnosti i načine integracije sa postojećim sistemskim i aplikativnim okruženjem; Analizu i klasifikaciju poslovnih procesa, radnih postupaka i tipova dokumenata; Hardverska i sistemaska platforma; Prijedlog izmjena postojećih tokova poslovnih procesa sa ciljem optimizacije upravljanja kancelarijskim i arhivskim poslovanjem; Instalaciju, konfiguraciju i testiranje softverskog rješenja; Obuku naručioca za korišćenje i administraciju eDMS-a; Uvođenje i postavku eDMS-a, puštanje eDMS-a u produkciju, Isporuka izvornog koda kompletnog rješenja; Uspostavljanje razvojnog okruženja na serveru; Izrada projekta izvedenog stanja.

Obezbjeđenje uslova za adekvatno funkcionisanje Vodnog informacionog sistema

Radi klasifikovanja voda, praćenja i unapređenja vodnog režima, planiranja razvoja vodne infrastrukture i upravljanja vodama u Crnoj Gori se uspostavlja vodni informacijski sistem. Kroz IPA 2014 predpristupna sredstva za životnu sredinu, u Upravi za vode nabavljena je hardverska i softverska oprema koja čini Geodata bazu podataka, ali Vodni informacijski sistem (VIS) još uvijek nije uspostavljen u formi u kojoj važeća zakonska regulativa nalaže. Zato su u 2022. godini kroz Program korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama odvojena sredstva za razvoj Geoportala u okviru Vodnog informacionog sistema.

Kroz Program konsultanti su definisali radne zadatke prema planu isporuke rješenja u četiri

faze:

- Specifikacija modela podataka i detaljan infrastrukturni i funkcionalni dizajn rješenja
- Razvoj i uspostavljanje back-end interfejsa sa svim funkcionalnostima upravljanja podacima
- Razvoj i ispostavljanje front-end Geoportala u traženom obliku funkcionalnosti
- Punjenje baze podataka sa unosom geometrijskih podataka.

Podaci koji su uključeni u bazu podataka su: administrativne granice, topografija, vodotoci, korišćenje zemljišta, vodene površine, površinske i podzemne vode, zagađivači, HE, mHE, mape opasnosti od poplava i mape rizika od poplava, izvori i zaštićena područja, vodni objekti, monitoring stanice. Kroz obezbijevanje uslova za adekvatno funkcionisanje Vodnog informacionog sistema, zapošljen je službenik koji je zadužen za ovaj sistem, te prikupljanjem podloga i uspostavljanjem svih katastara koje važeća zakonska regulativa prepoznaje, u narednom periodu se očekuje da će Geoportal biti javno dostupan.

Registar voda od značaja za Crnu Goru

Vode na teritoriji Crne Gore, prema značaju ili prekograničnom uticaju, dijele se na vode od značaja za Crnu Goru i vode od lokalnog značaja. Zakon o vodama definiše da se vode od značaja za Crnu Goru upisuju u registar koji vodi organ državne uprave nadležan za poslove upravljanja vodama. Uprava za vode uspostavila je Registar voda od značaja za Crnu Goru, koji obuhvata površinske vode koje su navedene u Odluci o određivanju voda od značaja za Crnu Goru. Registar prikazuje površinske vode pomoću dvije pregledne karte za rijeke i jezera i 33 po-jedinačne karte u različitim razmjerama. Registar voda od značaja za Crnu Goru zahtijeva periodično ažuriranje u budućnosti, sve u skladu sa eventualnom promjenom važećih zakonskih propisa, odnosno ažuriranja planskih dokumenata iz oblasti upravljanja vodama.

Operativni plan zaštite voda od havarijskih zagađenja za vode od značaja za Crnu Goru

Programom korišćenja sredstava za poslove upravljanja vodama za 2022. godinu opredijeljena su sredstva za izradu Operativnog plana zaštite voda od havarijskih zagađenja. U skladu sa ugovorom br. 627, od 24.08.2022. godine, firma CEMA doo formirala je tim za izradu Operativnog plana zaštite voda od havarijskih zagađenja za vode od značaja za Crnu Goru za period od 2023 - 2025. Ovim dokumentom utvrđuju se mjere i postupci koji se sprovode u slučajevima havarijskih ispuštanja zaprljanih otpadnih voda u vode koje pripadaju kategoriji voda od značaja za Crnu Goru. Operativni plan zaštite sadrži: mjere i postupke koje se sprovode u slučajevima havarijskih zagađenja voda od značaja za Crnu Goru, kao i za ona zagađenja koja mogu imati direktan ili indirektan uticaj na vode od značaja za Crnu Goru ili prekogranični uticaj. Plan sadrži subjekte u sprovođenju Operativnog plana zaštite, obaveze donošenja i sadržaj nižih Operativnih planova mjera zaštite za slučaj havarijskih zagađenja voda, kao i obaveze pravnih i fizičkih lica, koja su izazvala havarijsko zagađenje, te mjere koje se sprovode u cilju pravovremenog i tačnog informisanja javnosti. Kako Operativni plan donosi ministarstvo nadležno za poslove upravljanja vodama, uz saglasnost ministarstva nadležnog za poslove zaštite životne sredine, isti će biti predat Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede na dalju nadležnost.

Hidrogeološke karakteristike sliva rijeke Cijevne

U 2022. godini urađen je Preliminarni izvještaj o hidrogeološkim karakteristikama sliva rijeke Cijevne od izvorišta do njenog ušća u rijeku Moraču. Svrha izrade izvještaja jeste da se na jednom mjestu sistematizuju i analiziraju svi stručni i naučni radovi, koji su se direktno ili indirektno bavili hidrološkim, hidrogeološkim, geološkim i geomorfološkim karakteristikama sliva rijeke Cijevne. U Izvještaju su analizirani svi podaci do kojih se moglo doći. Kroz Izvještaj

je predočen predlog niza istraživanja kako bi se o rijeci Cijevni nivo saznanja podigao na nivo koji to ova rijeka zaslužuje. Izvještaj sadrži i predlog daljih aktivnosti i primjene mogućih savremenih metoda istraživanja, koje bi u konačnom doprinijele boljem sveukupnom poznavanju hidrogeoloških karakteristika sliva rijeke Cijevne, a odatle i boljim upravljanjem njenim vodnim potencijalom.

Otklanjanje posljedica od štetnog dejstva voda

Poplave koje su se desile u novembru i decembru 2022. godine na vodotocima od značaja za Crnu Goru, uzrokovane obilnim padavinama, nanijele su velike štete brojnim opštinama u Crnoj Gori. Uprava za vode je na kraju 2022. godine opredijelila određena finansijska sredstva za otklanjanje posljedica od štetnog dejstva voda. U skladu sa pristiglim zahtjevima, sredstva su ustupljena opštinama Andrijevića, Bijelo Polje, Danilovgrad, Gusinje, Herceg Novi, Mojkovac, Nikšić, Plav i Rožaje. Saglasnost za čišćenje vodotoka od značaja za Crnu Goru na određenim lokalitetima ogledala se samo u dijelu čišćenja korita, ne i eksploataciji rječnog nanosa iz korita.

Koncesije u oblasti voda

Koncesiono pravo korišćenja prirodnog bogatstva može se ostvariti na način i pod uslovima definisanim zakonom. Pravni okvir koji reguliše postupak dodjele koncesije u oblasti voda kao i finansiranje upravljanja vodama čine Zakon o koncesijama („Službeni list CG”, br. 8/09 i 73/19), Zakon o vodama („Službeni list RCG”, br. 27/07, „Službeni list CG”, br. 73/10, 32/11, 47/11, 48/15, 52/16, 55/16, 2/17, 80/17 i 84/18), Zakon o finansiranju upravljanja vodama („Službeni list CG”, br. 65/08, 74/10, 40/11 i 82/20), Uredba o bližem načinu sprovođenja postupka javnog nadmetanja u otvorenom i dvostepenom postupku davanja koncesije („Službeni list CG”, br. 67/09) i Odluka o visini i načinu obračunavanja vodnih naknada i kriterijumima i načinu utvrđivanja stepena zagađenosti voda („Službeni list CG”, br. 29/09, 39/19, 96/20 i 74/21).

Koncesije na javnom vodnom dobru definisane su Zakonom o vodama, a što je u skladu sa članom 6 stav 1 i 2 Zakona o koncesijama, kojim je uređen način i postupak dobijanja koncesije za korišćenje prirodnih bogatstava. Svako korišćenje voda koje prelazi opštu upotrebu predstavlja posebnu upotrebu, za koju je potrebno steći vodno pravo, ukoliko zakonom nije drukčije određeno. Vodno pravo stiče se vodnom dozvolom ili ugovorom o koncesiji.

Na osnovu Zakona o koncesijama, Vlada Crne Gore, donijela je Plan davanja koncesija u oblasti voda za 2022. godinu. Planom davanja koncesija obuhvaćena su izvorišta na kojima se mogao pokrenuti postupak za dodjelu koncesije za korišćenje dijela voda za potrebe flaširanja vode u komercijalne svrhe. Međutim, nije bilo zainteresovanih investitora za pokretanje postupka dodjele koncesije u skladu sa navedenim planom.

U oblasti voda trenutno je na snazi 15 ugovora o koncesiji, od čega 10 ugovora za korišćenje vode za potrebe flaširanja vode u komercijalne svrhe, 1 ugovor za korišćenje vode za uzgoj ribe, 2 ugovora za korišćenje vode za pogonske i tehnološke potrebe i 2 ugovora o koncesiji kod kojih je otvoren stečajni postupak nad stečajnim dužnikom.

Fabrike vode

Voda, posebno voda za piće čini naš značajan prirodni resurs. S obzirom da je danas u svijetu prisutna sve veća nestašica vode, Crna Gora se javlja kao potencijalno veoma značajan izvoznik vode za piće, gledajući sa aspekta količina i kvaliteta voda. I pored značajnog potencijala karstnih izdanskih voda, samo određen broj izvora ispunio je zahtjeve u pogledu mogućnosti korišćenja vode putem flaširanja vode.

U Crnoj Gori trenutno radi 7 fabrika za flaširanje vode u komercijalne svrhe, i to:

- „Water Group“ d.o.o. Kolašin, izvorište „Bukovička vrela“ opština Kolašin, voda Suza;
- „Aqua Bianca“ d.o.o. Podgorica, izvorište „Đedov izvor“, opština Kolašin, voda Aqua Bianca;

- „Eko Per“ d.o.o. Šavnik, izvorište „Gusarevci“ opština Šavnik, voda Diva;
- „Gorska“ d.o.o. Kolašin, izvorište „Jeremija“, opština Kolašin, voda Gorska;
- „Božja voda“ d.o.o. Cetinje, Meterizi, opština Cetinje, voda Monte Minerale;
- „Eko Per“ d.o.o. Šavnik, izvorište „Veliki Maljen“ Bukovica, opština Šavnik, voda Diva;
- „Water Group“ d.o.o. Kolašin, izvorište mineralne vode „Čeoče“, opština Bijelo Polje, voda Rada.

Sedam fabrika flaširane vode za 2022. godinu ostvarile su ukupnu proizvodnju u iznosu od 38.010.366,13 litara, proizvodnja po jedinici proizvoda 28.688.433,00 litara, od čega je prodato 36.251.302,18 litara, i to na domaćem tržištu 34.913.539,18 litara i inostranom tržištu 1.337.763,00 litara.

Najveću proizvodnju flaširane vode u 2022. godini imala je fabrika vode „Water Group“ d.o.o. iz Kolašina (izvorište „Bukovička vrela“) i to 12.951.910,60 litara, što procentualno čini 34,1% od ukupne proizvodnje, zatim slijedi „Eko Per“ d.o.o. iz Šavnika (izvorište „Gusarevci“) sa ukupnom proizvodnjom od 8.673.711,88 litara, tj. 22,8% od ukupne proizvodnje, dok je „Aqua Bianca“

d.o.o. Podgorica imala proizvodnju od 8.452.813,75 litara, odnosno 22,2% od ukupne proizvodnje vode. Slijede „Water Group“ doo Kolašin za izvorište mineralne vode Rada sa proizvodnjom od 3.679.972,50 litara, što čini 9,7% od ukupne proizvodnje, „Eko Per“ d.o.o. Šavnik (izvorište Veliki Maljen) sa proizvodnjom od 3.230.121,40 litara, što čini 8,5%, „Gorska“ d.o.o. Kolašin sa proizvodnjom od 750.222,00 litara, tj. 2 % od godišnje proizvodnje i „Božja voda“ d.o.o. Cetinje koja je proizvela 271.614,00 litara, tj. 0,7 % od ukupne proizvodnje.

Porast prodaje se naravno očekuje sa porastom turističke sezone koja traži veću ponudu i tražnju flaširane vode, kao i obezbjeđivanje tržišta za plasman proizvoda, kako u zemlji tako i u inostranstvu.

U tom smislu, potrebno je raditi i na promociji potencijala sektora vodoprivrede Crne Gore i u dijelu privlačenja stranog kapitala za unapređenje postojećih proizvodnih kapaciteta, odnosno, ulaganja u izgradnju novih postrojenja za eksploataciju izvorišta i flaširanje vode.

Sasvim je jasno da raspoloživi kapaciteti za proizvodnju vode u Crnoj Gori nijesu dovoljno iskorišćeni i da fabrike nijesu u mogućnosti da realizuju veću prodaju voda na domaćem, a posebno na inostranom tržištu. Skroman marketinški nastup, nepostojanje odgovarajuće robne marke u izvozu, kao i značajan uvoz voda, naročito kroz vezanu prodaju voda sa drugim proizvodima od strane konkurencije ograničavaju plasman vode kako na domaćem, tako i na inostranom tržištu.

U cilju povećanja prodaje, potrebno je:

- putem poslovnog povezivanja proizvođača voda u Crnoj Gori, objediniti ponudu, intenzivirati marketinški nastup i postepeno stvarati crnogorski brend koji bi bio prepoznatljiv ne samo na domaćem već i na inostranom tržištu,
- povećati izvoz voda kroz plasman na tržištima kako regiona, tako i udaljenim destinacijama gdje i druge države iz okruženja plasiraju svoje vode,
- u okviru jačanja identiteta crnogorskih proizvoda, učestvovati u promovisanju crnogorskih voda u medijima, turističkim objektima, javnim ustanovama, aerodromima i maloprodajnim objektima.

U narednom periodu država sa svim akterima uključenim u ovaj proces mora raditi na održivom iskorišćavanju raspoloživih kapaciteta za proizvodnju vode u Crnoj Gori i plasiranju flaširane vode na domaće i inostrano tržište.

Vodne i koncesione naknade za korišćenje voda, zaštitu voda od zagađivanja i izvađeni materijal iz vodotoka

Zakonom o finansiranju upravljanja vodama („Sl. list CG“, br. 65/08, 74/10, 40/11 i 82/20) utvrđuju se izvori sredstava za finansiranje upravljanja vodama, način obračunavanja i plaćanja naknada za zaštitu i korišćenje voda i vodnog dobra i druga pitanja od značaja za obezbjeđivanje

i korišćenje tih sredstava. Vodne naknade su naknada za korišćenje voda, naknada za zaštitu voda od zagađivanja i naknada za izvađeni materijal iz vodotoka.

Vodne naknade plaćaju se po osnovu privremenog obračuna, u toku obračunskog perioda i konačnog obračuna, po isteku obračunskog perioda. Obračunski period za plaćanje vodnih naknada je jedna kalendarska godina.

Uprava za vode vrši obračun iznosa naknade i donosi rješenja, a naplatu, kamatu, zastarijelost i kontrolu plaćanja vodnih naknada vrši Uprava prihoda.

Tokom 2022. godine izvršen je konačan obračun vodnih naknada za 2021. godinu i privremeni obračun vodnih naknada za 2022. godinu. Donijeto je 236 rješenja, od čega je po osnovu konačnog obračuna za 2021. godinu donijeto 130 rješenja, a na osnovu privremenog obračuna za 2022. godinu 106 rješenja.

U 2022. godini, istekom obračunskog perioda, izvršen je konačan obračun vodnih naknada za 2021. godinu u iznosu od 4,118,479.53 €, od čega je prihod po osnovu konačnog obračuna naknada za zaštitu voda od zagađivanja 550,128.13 €, konačnog obračuna naknade za korišćenje voda 3,376,366.91 €, kao i konačnog obračuna koncesione naknade za korišćenje voda za potrebe flaširanja u komercijalne svrhe u iznosu od 191,984.48 €. U 2022. godini nije bilo naknada za izvađeni materijal iz vodotoka.

Tabelarni prikaz prihoda budžetu po osnovu konačnog obračuna za 2021. godinu

Korišćenje voda (vodovodi)	660,845.60 €
Regionalni vodovod „Crnogorsko primorje“	147,776.95 €
Korišćenje voda (ostali)	154,258.97 €
Proizvodnja električne energije i korišćenje vode u izuzetno povoljnim prirodnim uslovima korišćenjem hidroakumulacija	2,407,405.17 €
Koncesiona naknada za flaširanje vode u komercijalne svrhe	191,984.48 €
Naknada za zaštitu voda od zagađivanja (vodovod i kanalizacija)	377,688.66 €
Naknada za zaštitu voda od zagađivanja (ostali)	120,221.59 €
Naknada za zaštitu voda od zagađivanja (marine)	52,217.88 €
Rafteri	6,080.22 €
Ukupno :	4,118,479.53 €

U skladu sa Zakonom o finansiranju upravljanja vodama izvršen je i privremeni obračun vodnih naknada za 2022. godinu, u toku obračunskog perioda, u iznosu od **2,625,629.40 €**, od čega je prihod po osnovu privremenog obračuna naknade za zaštitu voda od zagađivanja **509,916.85€**, privremeni obračun naknada za korišćenje voda **1,920,965.35 €**, privremeni obračun koncesione naknade za korišćenje voda za potrebe flaširanja vode u komercijalne svrhe **194,747.20 €**.

Tabelarni prikaz prihoda budžetu po osnovu privremenog obračuna za 2022. godinu:

Korišćenje voda (vodovodi)	662,199.80 €
Regionalni vodovod „Crnogorsko primorje“	162,099.00 €
Korišćenje voda (ostali)	157,961.19 €
Proizvodnja električne energije i korišćenje vode u izuzetno povoljnim prirodnim uslovima korišćenjem hidroakumulacija	938,705.36 €
Koncesiona naknada za flaširanje vode u komercijalne	194,747.20 €

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

svrhe	
Naknada za zaštitu voda od zagađivanja (vodovod i kanalizacija)	386,809.94 €
Naknada za zaštitu voda od zagađivanja (ostali)	123,106.91 €
Ukupno :	2,625,629.40 €

Treba istaći da za neke obveznike plaćanja naknade nijesu donijeta rješenja o privremenom obračunu iz razloga specifičnosti rokova datim vodnim aktima, saglasnostima ili iz razloga vođenja postupka žalbe. U skladu sa navedenim proizilazi da bi konačan obračun po osnovu naknada za 2022. godinu trebao biti otprilike jednak sa privremenim.

Finansijska sredstva od naknada pripadaju budžetu Crne Gore i budžetima lokalnih samouprava na čijim teritorijama se nalaze vode, vodno dobro, vodni objekti i sistemi koji se koriste ili zagađuju vode recipijenta, u srazmjeri 30:70%.

Javne nabavke i finansije

Uprava za vode, u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama („Službeni list CG“, br. 42/11, 57/14, 28/15, 42/17 i 74/19), tokom 2022. godine Planom javnih nabavki realizovala je sredstva u iznosu od 175.000,00 € sa PDV-om, za sledeće postupke:

- Otvoreni postupak javne nabavke - dva postupka;
- Jednostavne nabavke - šest postupaka.

Služba za finansije Uprave za vode za 2022. godinu obavila je sljedeće poslove:

- Izvršeno je usaglašavanje svih plaćanja po pozicijama, u skladu sa odobrenim mjesečnim planom korišćenja budžetskih sredstava Uprave za vode. Nakon izvršenog usaglašavanja troškova po pozicijama sačinjen je izvještaj o izvršenju Budžeta Uprave za vode sa Programa 41104 – Uprava za vode za period od 01.01.2022. godine do 31.12.2022. godine;
- Finansijski Izvještaj je usaglašen i proslijeđen Ministarstvu finansija, u rokovima i na način propisan Pravilnikom o jedinstvenoj klasifikaciji računa za Budžet Crne Gore;
- Mjesečno su pripremani podaci za obračun zarada, za službenike i namještenike Uprave;
- Obradeni su računi po sklopljenim Ugovorima i izvršene usluge plaćanja. Isplaćeni su prispjeli gotovinski računi, u skladu sa važećim zakonskim propisom, preko blagajne i izvršena isplata određenih ličnih primanja (dnevnice, putni troškovi i dr.).

Međunarodne i međuresorne aktivnosti

Upravljanjem vodama u Crnoj Gori bavi se veliki broj institucija. U sprovođenju politike upravljanja vodama u Crnoj Gori, veoma je važno uspostaviti mehanizam bolje koordinacije između svih aktera uključenih u ovaj proces. U 2022. godini, Uprava za vode je intezivirala saradnju sa svim institucijama koje prepoznaje oblast upravljanja vodama, kako na državnom tako i na lokalnom nivou. Same terenske posjete službenika Uprave za vode zahtijevale su direktan razgovor sa predstavnicima lokalnih samouprava, te sagledavanje činjenica i sprovođenja mjera i radnji, kroz dijalog i saradnju. Učešće predstavnika Uprave za vode u Savjetu za vode, Operativnom međuresornom timu za suzbijanje nelegalne eksploatacije, kao i Komisiji za sagledavanje stanja o ugovorima o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana, doprinijeli su unaprjeđivanju međuresorne saradnje. Predstavnici Uprave za vode sudjelovali su u brojnim akcijama, sve sa ciljem održivog i integralnog upravljanja vodama u Crnoj Gori. Cilj je da se u narednom periodu ova saradnja nastavi, po mogućnosti unaprijedi i kontinuirano sprovodi.

Uprava za vode je aktivno participirala u brojnim međunarodnim projektima, kao i projektima koji se finansiraju od strane međunarodnih partnera. Predstavnici Uprave za vode redovno su sudjelovali u aktivnostima u vezi sa implementacijom IPA projekta „Podrška implementaciji i monitoringu upravljanja vodama u Crnoj Gori“ koji pokriva 4 EU direktive i to: Nitratnu direktivu, Direktivu o upravljanju rizicima od poplava, Nitratnu direktivu, Direktivu o vodi za kupanje i Marinsku direktivu. Najznačajniji benefit ovog projekta u 2022. godini bilo je donošenje Preliminarne procjene rizika od poplava, sa područjima značajno ugroženim od poplava.

Aktivnosti na ovom projektu, u kom Uprava za vode ima delegirane predstavnike u Upravnom odboru i radnim grupama, naročito su značajne, jer ovaj organ ima primarnu nadležnost za implementaciju mjera iz EU Direktive o upravljanju rizicima od poplava. Uspostavljena je tješnja saradnja sa predstavnicima Svjetske banke, naročito kroz aktivnosti realizacije projekta regulacije Lima i Grnčara. Uprava za vode direktno je bila uključena i u projektu međunarodnog karaktera (Adaptacioni fond i UNDP), gdje se pored brojnih nepredviđenih okolnosti očekuje izvođenje infrastrukturnih radova za prioritetne dionice na rijeci Bojani. Pored aktivnog učešća predstavnika Uprave za vode na ovom projektu, značajna je bila i participacija predstavnika ovog organa u Komisiji za upravljanje vodama između Crne Gore i Republike Albanije, gdje je u 2022. godini, uz posredovanje ove Komisije, albanska strana dala „zeleno svjetlo“ – saglasnost za izvođenje radova na Bojani. I na projektima koje sprovodi MUP – Direktorat za zaštitu i spašavanje (bilo da se radi o međunarodnim ili nacionalnim projektima finansiranim od strane međunarodnih partnera), Uprava za vode ima delegiranog predstavnika, u dijelu koji se odnosi na zaštitu od štetnog dejstva voda. U 2022. godini službenici Uprave za vode imali su razgovore sa predstavnicima Dunavske i Savske komisije (ICPDR i ISRBC), u cilju unaprjeđenja saradnje i konkretizovanja aktivnosti. Saradnja sa DrinCore grupom (u budućem periodu očekuje se i uspostavljanje Komisije za sliv Drima) takođe je intezivirana i predstavnici Uprave za vode imali su direktne razgovore sa članovima ove grupe i predstavnicima institucija koje participiraju (Albanija, Sjeverna Makedonija i Kosovo) u vezi sa budućim projektnim aktivnostima.

Jačanje kapaciteta u Upravi za vode

Zaključkom br. 04-3374/2 od 8. jula 2021. godine Vlada Crne Gore utvrdila je Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za vode. U Upravi za vode, za vršenje poslova iz djelokruga nadležnosti Pravilnikom su utvrđena službenička radna mjesta za 18 izvršioaca. U Upravi za vode u 2022. godini radilo je svega 10 ljudi (uključujući i v.d. direktoricu Uprave/direktoricu), 1 CIM ekspert iz Njemačke i jedno lice angažovano na određeno vrijeme po ugovoru o djelu, od čega je raspisan jedan javni konkurs za direktoricu Uprave za vode i raspisan je jedan javni oglas za popunjavanje slobodnog radnog mjesta na poziciji samostalnog savjetnika III u Odjeljenju za vodni informacijski sistem i monitoring voda.

Kao najvažniji nedostatak za adekvatno upravljanje vodama u Crnoj Gori kroz brojne analize i izvještaje konstatovan je nedostatak administrativnih kapaciteta u Upravi. S tim u vezi povećanje broja službenika i uspostavljanje efikasne, odgovorne i operativne administrativne strukture u Upravi za vode najvažniji je preduslov za uspješno vršenje poslova u oblasti upravljanja vodama u Crnoj Gori.

ODLUČIVANJE U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

Shodno Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za vode sistematizovano je 6 radnih mjesta ovlašćenih za vođenje upravnog postupka, od čega su tri popunjena i tri upražnjena.

Rješavanje prvostepenih upravnih predmeta po zahtjevu stranke

Uprava za vode postupak izdavanja vodnih akata sprovodi primjenom Zakona o upravnom postupku i Zakona o vodama, po zahtjevima na osnovu ispunjenosti uslova za izdavanje vodnih akata, radi obezbjeđenja jedinstvenog vodnog režima, integralnog upravljanja i pravilnog pristupa vodama, kojim se utvrđuju uslovi i način ostvarivanja prava na vodu.

U toku 2022. godine riješena su 180 upravna predmeta po zahtjevu stranke. Predmeti se odnose na objekte i radove za koje su potrebni vodni akti iz nadležnosti ove uprave. U skladu sa zakonskom regulativom izdata su sljedeća vodna akta: 68 rješenja za utvrđivanje vodnih uslova za izradu projektne dokumentacije, 19 rješenja za vodnu saglasnost na tehničku dokumentaciju, 5 rješenja za vodnu dozvolu i 88 odgovora po predmetnim zahtjevima.

Upravi za vode u 2022. godini, shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama, podnijeto je ukupno 11 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Postupajući po predmetnim

zahtjevima, Uprava za vode donijela je 11 rješenja od kojih je za 3 dozvoljen pristup u cjelosti, dok su za 2 predmeta donijeta dva rješenja kojim je djelimično usvojen pristup traženoj informaciji. U ostalim predmetima donijeto je 6 rješenja kojim su odbijeni zahtjevi kao neosnovani jer organ nije posjedovao tražene informacije u skladu sa zakonom.

Protiv rješenja i drugih upravnih akata ove uprave, od strane podnosioca zahtjeva, izjavljena je jedna žalba Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama. U postupku po žalbi, prvostepeni organ, postupajući po žalbi, donio je jedno rješenje kojim je žalba usvojena i odbio zahtjev zbog neposjedovanja tražene informacije.

Svi podnešeni zahtjevi su riješeni u skladu sa zakonom, što pokazuje otvorenost Uprave za vode u odnosu na pristup traženim informacijama.

Rješavanje prvostepenih upravnih predmeta po službenoj dužnosti

U 2022. godini, riješeno je 236 upravnih predmeta pokrenutih po službenoj dužnosti. Predmeti se odnose na naknade za korišćenje voda i naknade za zaštitu voda od zagađivanja. Podnijeto je pet žalbi na rješenja prvostepenog organa od kojih je za jednu odlučeno da se poništi rješenje prvostepenog organa i sprovede ponovni postupak što je i urađeno, i na ponovljeno rješenje je opet podnijeta žalba i trenutno je u postupku odlučivanja. Ostale četiri žalbe su predate drugostepenom organu i u postupku su odlučivanja.

U skladu sa zakonskom procedurom, koji se odnosi na obezbjeđivanje jedinstvenog mjesta za kontakt i koordinaciju, ovaj organ u potpunosti omogućava da se na jednom mjestu dobije potpuna informacija, savjet i koordinacija, a sve u cilju ostvarivanja prava i interesa stranaka iz nadležnosti ovog organa.

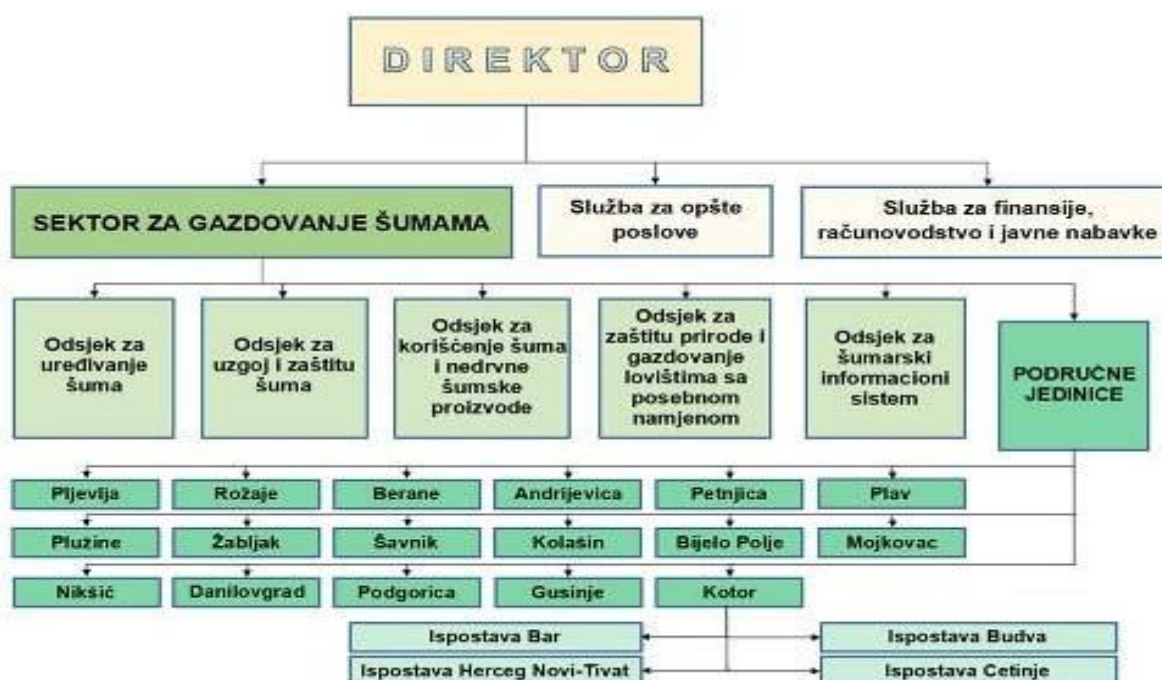
7.3. UPRAVA ZA GAZDOVANJE ŠUMAMA I LOVIŠTIMA

UVODNE NAPOMENE SA FINANSIJSKIM IZVJEŠTAJEM

Propisanim i utvrđenim nadležnostima Uprava za gazdovanje šumama i lovištima je obavezna da primjenjuje planska dokumenta koja uređuju odnose u šumarstvu, kako po pitanju definisanja pravaca, odnosno ciljeva održivog gazdovanja šumama, tako i kada je u pitanju stvaranje uslova za unapređenje razvoja šumarstva kao privredne grane od posebnog značaja za Crnu Goru.

U 2022. godini, usvojena planska dokumenta su primjenjivana u skladu sa stvarnim materijalnim mogućnostima i pretpostavkama, koje su nužno uticale na realizaciju programski postavljenih ciljeva i zadataka.

TABELA 1: Organizacija Uprave za šume

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, koji je donijet u septembru 2022.godine, u Upravi za gazdovanje šumama i lovištima je sistematizovano 440 radnih mjesta, a u izvještajnoj godini, sve izvorne, zakonom utvrđene poslove je obavljalo 348 izvršilaca, od čega 347 zaposlena lica na neodređeno vrijeme i 1 lice na mjesto starješine organa.

Ono što je karakterisalo godinu za nama je i odavno naslijeđeni problem za neophodnom radnom snagom, koja je u ovom periodu bila angažovana putem ugovora, a njihov ukupan broj je 73. Iako je Uprava za gazdovanje šumama i lovištima djelimično započela sa rješavanjem ovog problema, koji je evidentan gotovo cijelu deceniju, i dalje smatramo neophodnim potrebu iznalaženja mogućnosti za njegovo trajno rješenje.

U prethodnoj godini su raspisani konkursi za prijem 22 lica, od čega su dva izvršioca zasnovali radni odnos, a ostali oglasi prenijeti u 2023. godinu.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

FINANSIJSKI IZVJEŠTAJ

Zakonom o budžetu Crne Gore za 2022.godinu, za obavljanje planiranih aktivnosti Uprave za gazdovanje šumama i lovištima, odobreno je ukupno 5.173.143,00 EUR-a.

TABELA 2: Budžet Uprave za gazdovanje šumama i lovištima za 2022. Godinu

2441	Uprava za gazdovanje šumama i lovištima	Odobreno	Utrošeno
2441	Uprava za gazdovanje šumama i lovištima	5.173.143,00	5.003.608,01
4	Izdaci	5.173.143,00	5.003.608,01
41	Tekući Izdaci	3.806.430,82	3.676.862,96
411	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	3.073.759,22	2.989.834,13
0482	4111 Neto zarade	2.391.993,21	2.334.439,04
0482	4112 Porez na zarade	53.413,05	27.298,65
0482	4113 Doprinos na teret zaposlenog	438.335,30	438.334,67
0482	4114 Doprinos na teret poslodavca	186.198,19	186.198,19
0482	4115 Opštinski prirez	3.819,47	3.563,58
412	Ostala lična primanja	31.994,80	29.253,72
0482	4122 Naknada za stanovanje i odvojen život	8.630,00	8.480,00
0482	4125 Otpremnine	21.248,00	20.773,72
0482	4127 Ostale naknade	2.116,80	0,00
413	Rashodi za materijal	250.615,00	235.616,59
0482	4131 Administrativni materijal	115.000,00	115.000,00
0482	4133 Materijal za posebne namjene	77.600,00	77.570,43
0482	4134 Rashodi za energiju	41.860,00	29.126,18
0482	4135 Rashodi za gorivo	14.215,00	12.191,59
0482	4139 Ostali rashodi za materijal	1.940,00	1.728,39
414	Rashodi za usluge	68.662,00	59.149,13
0482	4141 Službena putovanja	8.793,43	8.793,43
0482	4142 Reprezentacija	579,62	485,71
0482	4143 Komunalne usluge	8.330,95	5.470,62
0482	4144 Bankarske usluge negativne kursne razlike	992,20	148,81
0482	4145 Usluge prevoza	5.774,60	3.289,30
0482	4146 Advokatske, notarske i pravne usluge	13.849,74	11.020,60
0482	4147 Konsultantske usluge, projekti i studije	16.449,50	16.381,36
0482	4148 Usluge stručnog usavršavanja	3.272,28	3.039,45
0482	4149 Ostale usluge	10.619,68	10.519,85
415	Rashodi za tekuće održavanje	37.570,80	35.519,73
0482	4151 Tekuće održavanje javne infrastrukture	3.000,00	2.316,77
0482	4152 Tekuće održavanje građevinskih objekata	23.047,20	23.009,31
0482	4153 Tekuće održavanje opreme	11.523,60	10.193,65
416	Kamate	1,00	0,00
0482	4161 Kamate rezidentima	1,00	0,00
417	Renta	19.800,00	19.697,00
0482	4171 Zakup objekata	19.800,00	19.697,00
419	Ostali izdaci	324.028,00	307.792,66
0482	4191 Izdaci po osnovu isplate ugovora o djelu	276.400,00	275.706,31

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

0482	4192	Izdaci po osnovu sudskih postupaka	9.800,00	4.887,46
0482	4193	Izrada i održavanje softvera	13.230,00	11.383,51
0482	4194	Osiguranje	98,00	16,63
0482	4196	Komunalne naknade	24.500,00	15.798,75
	431	Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru	40.000,00	39.981,20
0482	4316	Transferi za jednokratne socijalne pomoći	40.000,00	39.981,20
	44	Kapitalni izdaci	1.151.310,00	1.111.362,67
	441	Kapitalni izdaci	1.151.310,00	1.111.362,67
0482	4414	Izdaci za uređivanje zemljišta	1.073.810,00	1.034.095,54
0482	4415	Izdaci za opremu	77.500,00	77.267,13
	46	Otplata dugova	175.402,15	175.401,18
	463	Otplata obaveza iz prethodnog perioda	175.402,18	175.401,18
0482	4630	Otplata obaveza iz prethodnog perioda	175.402,18	175.401,18

Ovom treba dodati i odobrena sredstva Upravi za gazdovanje šumama i lovištima od strane budžeta, za potrebe finansiranja objedinjenih javnih nabavki, koje su se u 2022. godini, shodno Zakonom o budžetu za 2022. godinu, finansirale preko Uprave za katastar i državnu imovinu, u ukupnom iznosu od 201.797.06 eura, odnosno:

TABELA 3: Sredstva odobrena budžetom za 2022. godinu za objedinjene javne nabavke

4024	Program: Uprava za imovinu, objedinjene javne nabavke Uprava za gazdovanje šumama i lovištima	Odobreno	Utrošeno
4024	Program: Uprava za imovinu, objedinjene javne nabavke Uprava za gazdovanje šumama i lovištima	201.797,06	190.108,76
	41 Tekući izdaci	199.189,12	187.604,06
	413 Rashodi za materijal	135.316,93	124.692,25
0482	4131 Administrativni materijal – potrošni kancelariski materijal	16.316,20	7.391,35
0482	4135 Rashodi za gorivo – motorna goriva	119.000,73	117.300,90
	414 Rashodi za usluge	30.078,65	29.225,73
0482	4143 Komunikacione usluge – fiksna i mobilna telefonija i internet	30.078,65	29.225,73
	419 Ostali izdaci	33.793,54	33.686,08
	4194 Osiguranje – osiguranje zaposlenih, registracija i osiguranje motornih vozila i osiguranje imovine	33.793,54	33.686,08
	44 Kapitalni izdaci	2.607,94	2.504,70
	411 Kapitalni izdaci	2.607,94	2.504,70
	4415 Izdaci za opremu	2.607,94	2.504,70

Dakle, ukupan Budžet Uprave za gazdovanje šumama i lovištima zajedno sa odobrenim sredstvima za objedinjene javne nabavke, koje se finansiraju preko Uprave za katastar i državnu imovinu, za 2022. godinu, iznosio je 5.374.940,06 EUR-a. Ukupno potrošena sredstva za funkcionisanje Uprave za gazdovanje šumama i lovištima, zajedno sa utrošenim sredstvima za objedinjene javne nabavke, koje se finansiraju preko Uprave za katastar i državnu imovinu, u 2022. godini iznosila su 5.193.716,77 EUR-a.

Ukupno ostvareni prihodi Uprave za gazdovanje šumama i lovištima po svim osnovama zaključno sa 31.12.2022. godine, utvrđeni u knjigovodstvenoj evidenciji, iznose 9.704.618,97 EUR-a.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

TABELA 4: Pregled prihoda Uprave za gazdovanje šumama i lovištima po vrstama za 2022. godinu

UPLATNI RAČUNI	NAZIV	IZNOS EUR-a
820-41113-06	Naknada za korišćenje šuma	7.629.253,99
832-6185-72	Naknada za doznaku stabala stabala, premjer i žig.drvnih sortimenata i izradu Izv.projekata	592.534,88
832-6186-69	Taksa za ogrijev i drвне sortimente za seoska domaćinstva	917.154,41
832-6187-66	Naknada za vlasnike privatnih šuma	416.884,88
832-6188-63	Taksa za nezaštićene biljne vrste	130.223,08
832-6183-78	Naknada za izdavanje lovne dozvole	410,00
832-6189-60	Ostali prihodi	18.157,73
UKUPNO:		9.704.618,97

Upoređujući odobrena sredstva budžetom Uprave za gazdovanje šumama i lovištima za 2022.godinu, zajedno sa odobrenim sredstvima za finansiranje objedinjenih javnih nabavki Uprave za gazdovanje šumama i lovištima koje se realizuju preko Uprave za katastar i državnu imovinu, u iznosu od 5.374.940,06 EUR-a, kao i ukupno utrošena sredstva u 2022. godini, za obavljanje redovnih aktivnosti Uprave za gazdovanje šumama i lovištima u iznosu od 5.193.716,77 EUR-a, može se konstatovati da je izvršenje budžeta bilo na nivou od 96,63%.

Ovaj izvještaj bavi se i analizom poslovanja Uprave za gazdovanje šumama i lovištima sa aspekta ostvarenih prihoda po osnovu naknade za korišćenje šuma i distribucije predmetnih sredstava. Ovdje se isključivo misli na raspodjelu ostvarenih prihoda po osnovu naknade od korišćenja šuma (koncesiona naknada, naknada od prodaje drveta u državnoj svojini u dubjećem stanju – redovna i sanitarna sječa i aukcijska prodaja drvnih sortimenata iz šuma u državnoj svojini), koja se shodno Zakonu o finansiranju lokalnih samouprava, raspoređuje na pripadajući dio opština na čijoj teritoriji se naknada ostvaruje i dio koji pripada budžetu države. Dakle, od ukupno ostvarenih prihoda po pomenutom osnovu u iznosu od 7.629.253,99 EUR-a, opštinama je opredijeljeno, odnosno u njihove budžete se slilo 5.340.477,79 EUR-a (70 % od ostvarenog prihoda po osnovu naknade od korišćenja šuma), dok se u državni budžet usmjerio iznos od 2.288.776,20 EUR-a ili 30 % od ukupno naplaćene naknade za korišćenje šuma.

TABELA 5: Raspodjela prihoda od naknade za korišćenje šuma za 2022. godinu po opštinama

Šifra	Opština	Bruto	70% opštinama
302	Podgorica	187.824,13	131.476,90
329	Danilovgrad	15.779,50	11.045,67
400	Nikšić	102.277,86	71.594,51
426	Plužine	202.061,72	141.443,22
507	Pljevlja	3.352.631,38	2.346.842,04
515	Žabljak	619.820,47	433.874,34
604	Berane	758.516,73	530.961,73
612	Plav	198.028,03	138.619,62
620	Rožaje	856.201,53	599.341,09
639	Andrijevica	177.135,63	123.994,95
647	Petnjica	256.940,29	179.858,21

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

655	Gusinje	30,00	21,00
701	Bijelo Polje	571.920,79	400.344,58
710	Mojkovac	20.140,25	14.098,18
728	Kolašin	250.040,61	175.028,44
	Neraspoređeno	59.905,07	
UKUPNO:		7.629.253,99	5.298.544,48

Dakle, prihodi Uprave za gazdovanje šumama i lovištima koji su ostvareni u poslovnoj 2022.godini, po svim osnovima iznose 9.704.618,97 EUR-a. Sa ovog aspekta, tretirajući uporedne pokazatelje vezano za odobreni budžet Uprave za gazdovanje šumama i lovištima, zajedno sa objedinjenim javnim nabavkama koje se finansiraju preko Uprave za katastar i državnu imovinu, a koji je utvrđen u izvještajnom periodu na iznos od 5.374.940,06 EUR-a, kao i utrošena sredstva za poslovanje Uprave u iznosu od 5.193.716,77 EUR-a, te ostvareni ukupni prihod od 9.704.618,97 EUR-a, Uprava za gazdovanje šumama i lovištima je ostvarila dobit i to: u odnosu na odobreni budžet, ostvarena dobit je 4.329.678,91 EUR-a, dok je dobit u odnosu na ukupno iskazane troškove poslovanja 4.510.902,20 EUR-a.

U knjigovodstvenoj evidenciji utvrdili smo da su ukupne obaveze – dospjeli dug svih korisnika šuma po osnovu naknade za korišćenje šuma, na dan 31.12.2022. godine, utvrđene na iznos od 2.782.700,88 EUR-a.

Najveći dio duga odnosi se na dospjela potraživanja koncesionara DOO "Vektra Jakić" Pljevlja, po osnovu plaćanja koncesione naknade po zaduženjima za period 2012-2017.godine, koji je 2022. godine, rješenjem Uprave prihoda i carina br.17/08-2-85/2-2022 od 29.08.2022 godine, dobio reprogram potraživanja po osnovu naknade za korišćenje šuma u ukupnom iznosu od 6.424.062,71 EUR-a (što je po našem mišljenju neshvatljivo, budući da je ovaj korisnik već jednom imao rješenje o reprogramu, koje mu je i ukinuto zbog neplaćanja dospjelih obaveza), te je na dan 31.12.2022 godine, njegov dospjeli dug po ovom reprogramu iznosio ukupno 44.123,14 EUR-a. Takođe, značajan dio ukupnog duga se odnosi na potraživanja koja datiraju još iz vremena funkcionisanja akcionarskih društava u većinskom državnom vlasništvu, koja su kasnije bila predmet likvidacije ili pak privatizacije, kao što su npr. A.D. "Korporacija Jakić" Pljevlja i slično, kao i potraživanja od bivših korisnika šuma/koncesionara iz perioda 2008-2016.godine, koji više nisu aktivni ili su nad istim pokrenuti stečajni postupci. Činjenica je da je dug u gore pomenutom iznosu evidentiran i kod Uprave prihoda i carina u čijoj nadležnosti je naplata i pokretanje mjera prinudne naplate potraživanja po osnovu naknade za korišćenje šuma. Iz tog razloga smatramo da ovo pitanje treba ozbiljno analizirati, potruditi se da se naplate sva potraživanja u svim predmetima u kojima je to moguće naplativo, a ona koja su nenaplativa, otpisati na zakonom dozvoljen način, kako bismo došli do realnog stanja potraživanja. U naprijed navedenom ukupnom dugu evidentiran je i dug koji vodimo kao sigurna potraživanja korisnika šuma u iznosu od 687.483,36 EUR-a, koji se odnosi na dugovanja aktivnih korisnika šuma po osnovu naknade za korišćenje šuma, koji svoje prispjele obaveze izmiruju putem rješenja Uprave prihoda i carina o preusmjeravanju poreskih obaveza i čije obaveze su u cjelosti izmirene početkom 2023. godine.

Na kraju, evidentno je da se ukupan dug korisnika šuma odnosi na potraživanja Uprave za gazdovanje šumama i lovištima iz perioda 2006-2017. godine, da su za izvještajnu 2022. godinu svi korisnici šuma uredno izmirivali dospjele obaveze, te da su sva potraživanja po osnovu naknade za korišćenje šuma za 2022. godinu uredno obezbijedena bankarskim garancijama i naplaćena.

**IZVJEŠTAJ SJEMENSKE, RASADNIČARSKE PROIZVODNJE I ZAŠTITE ŠUMA ZA
2022.GODINU**

SJEMENSKA PROIZVODNJA:

Proizvodnja sjemena u 2022. godini zavisila je od obima uroda sjemena i vrste sjemena koja se sakupljaju/beru.

U toku 2022. godine sakupljeno/ubrano je u sjemenskoj sastojini jele MNE-2-2aal-00-5, u PJ Rožaje, sjeme jele u količini od oko 400 litara, što je procijenjeno na oko 120 kg šišarica. Ovaj materijal pripada kategoriji odabran. Na istom lokalitetu sakupljeno je i sjeme smrče u količini od oko 650 litara, što je procijenjeno na oko 230 kg šišarica. Sjeme smrče sakupljeno u sjemenskom objektu jele pripada kategoriji poznato porijeklo. U sjemenskoj sastojini dalmatinskog crnog bora MNE-2-2-pni-00-12, u PJ Kotor –Vrmac, ubrano je 50 kg šišarica dalmatinskog crnog bora. Ovaj materijal pripada kategoriji odabran. Na lokalitetima Bara sakupljeno je 1000 komada sjemena melije, 1000 komada sjemena platana i 100 komada reznica masline. Ovaj materijal pripada kategoriji poznato porijeklo.

Poznato je da je proizvodnja sadnica i sjemena iz domaće provinijencije pokazala punu opravdanost i zato se, kada je godina punog uroda, ulažu napori na sakupljanju sjemena iz registrovanih sjemenskih sastojina.

TABELA 6: Registrovane sjemenske sastojine u Crnoj Gori

Red.br.	Opština	Gaz.Jedinica	Odelenje	Vrsta	Pr.mjera
1	Pljevlja	Maočnica	65	Jela	Tret.s.o,n.i.š
2	Pljevlja	Kovač	19	Smrča	
3	Pljevlja	Kovač	8	Bukva	
4	Pljevlja	Kovač	46	Jela	
5	Pljevlja	Ljubišnja	81	Smrča	
6	Žabljak	G.Šaranci	25	Bijeli bor	
7	Žabljak	Tepačke šume	18	Smrča	
8	Rožaje	Baltičke šume	40	Smrča	
9	Rožaje	Bać-Besnik	45	Smrča	
10	Berane	Jelovica	85	Munika	
11	Berane	Mrtvica-Tivran	80 b	Crni bor	Izd.kao.pr.rez
12	Plav	Bab.poljeTreskav.	34 b	Molika	
13	Kotor	Vrmac	-	Dal.crni.b	
14	Kotor	Vrmac	-	Atlanski Kedar	
15	Kolašin	NP B.Gora	-	Bukva	
16	Kolašin	NP B.Gora	-	Jasen,lipa,brijest,javor	

Ukupna površina sjemenskih objekata iznosi 332 ha, od čega je 277 ha četinarskih sastojina i 55 ha sjemenskih sastojina liščara. U godini punog uroda u sjemenskim sastojinama moguće je sakupiti oko 1.000 kg sjemena, što bi bilo više od potreba Uprave za gazdovanje šumama i lovištima.

U sjemenskim sastojinama organizuju se i realizuju aktivnosti:

1. Kratkoročne aktivnosti:

- 1) uklanjanje inferiornih sjemenskih stabala oko sjemenskih sastojina i u njima,
- 2) izdvajanje i obilježavanje sjemenskih stabala,
- 3) evidentiranje obilnosti cvjetanja i uroda,

- 4) stimulisanje prinosa sjemena putem proreda i đubrenja,
- 5) zaštita sjemenskih sastojina od štetočina i bolesti,
- 6) stručna kontrola nad pravilnostima berbe i zdravstvenog stanja šišarica, plodova i sjemena, kontrola kvaliteta sjemena i sadnog materijala u skladu s propisanim normativima.

2. Dugoročne aktivnosti:

Koje podrazumijevaju i planiranje adekvatne strukture zaposlenja osoblja, nabavku opreme i materijala, koje su u funkciji sprovođenja genetičke melioracije u sjemenskim objektima, očuvanju stabilnosti sastojina i povećanu proizvodnju sjemena.

RASADNIČKA PROIZVODNJA:

U toku 2022. godine u rasadnicima Županica i Trebaljevo proizvodnja, njega, hemijsko - mehanička zaštita, gajenje, kao i aktivnosti u smislu pripreme (vađenje, pakovanje, utovar, istovar...) sadnog materijala, odnosila se na sljedećim količinama sadnica:

- Proizvodnja u 2022. godini: oko 1.000.000 komada sadnica različitih vrsta, tipa i starosti sadnica;
- Za pošumljavanje u 2022.godini: 350.000 komada;
- Za pošumljavanje u 2023.godini može se upotrijebiti 500.000 komada.

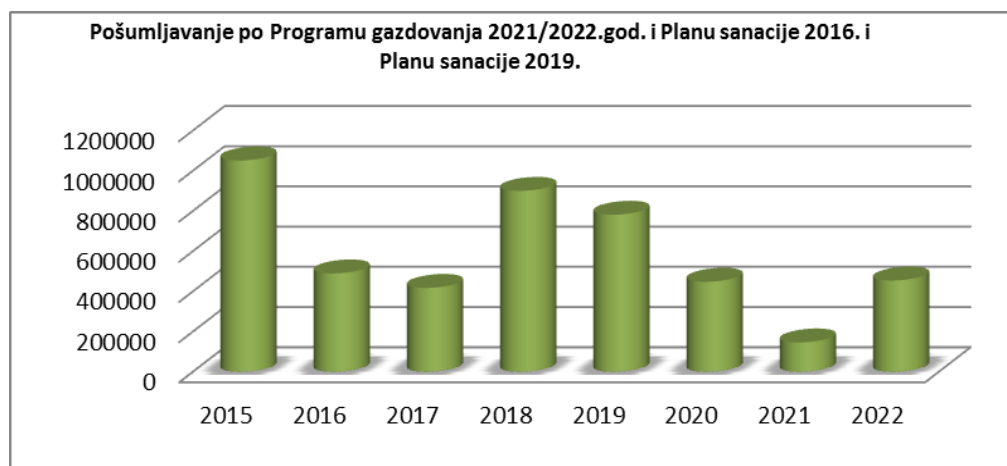
Pored rasadnika Županica i Trebaljevo, u trećem kvartalu 2022. godine, u Baru, nakon više od 20 godina, ponovo je otvoren rasadnik Bjeliši, što je zahtijevalo ogroman posao na rasčišćavanju same površine od grmlja i zaostalih sadnica, sječom i vađenjem panjeva mašinom, popravljnja i farbanja postojeće ograde, osposobljavanje metalnog kontejnera za alat i mnogo drugih poslova do konačnog privođenja namjeni ove površine. Namjera je da se u ovom rasadniku uspostavi proizvodnja mediteranskih vrsta četinara i lišćara. Plan je da u 2023. godini pored proizvodnje kontejnerskih sadnica na otvorenom, proizvodnja sadnica će se vršiti u plasteniku. Sjeme za proizvodnju u ovom rasadniku obezbijedili smo od Japanske agencije za međunarodnu saradnju (JICA-e), kao i sa registrovanog sjemenskog objekta dalmatinskog crnog bora, kao i od nekih parkovskih mediteranskih vrsta. Izgradnja plastenika biće djelimično od sredstava Uprave za gazdovanje šumama i lovištima, djelimično od JICA-e.

Dio proizvedenih sadnica će biti upotrijebljen za nastavak Projekta "Pošumljavanje Velike plaže" u Ulcinju, kao i za potrebe realizacije Godišnjeg programa gazdovanja u primorskim opštinama.

POŠUMLJAVANJE:

Realizacija šumsko-uzgojnih radova u 2022. godini uglavnom se odnosila na realizaciju radova na obnovi i podizanju novih šuma, prioritarno na pošumljavanju požarišta.

2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1.051.870	489.120	457.320	899.917	781.136	447.690	146.005	453.969

Tabelaran i grafički prikaz pošumljavanja u državnim i privatnim šumama za period 2015-2022.godina

Programom gazdovanja šumama za 2022. godinu, projektovani obim radova na uzgoju šuma iznosio je 417,84 ha, i to:

- Njega šuma - na površini od 55,55 ha;
- Obnova šuma - na površini od 269,10 ha;
- Podizanje novih šuma - na površini od 93,19 ha;
- Rekonstrukcija šuma - na površini od 10,00 ha.

Realizacijom pošumljavanja u 2022.godini, ukupno je zasađeno 453.969 komada sadnica na površini od 189,57 ha.

Radovi su izvršeni u područnoj jedinici Pljevlja, Berane, Bijelo Polje, Andrijevića, Plužine, Nikšić i Mojkovac. Radilo se na realizaciji ugovorenih obaveza iz 2021. godine, kao i realizaciji po Godišnjem programu gazdovanja šumama za 2022. godinu.

Tokom 2022. godine za pošumljavanje privatnih šuma dato je 400 komada sadnica.

ZAŠTITA ŠUMA:

Zaštita šuma na području sa kojima gazduje Uprava za gazdovanje šumama i lovištima usmjerena je na sprječavanju pojava bespravnih sječa, zaštiti šuma od biljnih bolesti i štetočina i zaštitu šuma od požara. Zaštita šuma podrazumijeva zaštitu od abiotičkih faktora, atmosferskih taloga (kiša, snijeg, inje, led i grad) šumskih požara i biotičkih (organskih): šumske gljive, bakterije koje prouzrokuju bolesti na šumskom drveću, (fitopatogene bakterije), parazite i poluparazitske biljke, šumski korov, štetni šumski insekti, neki štetni šumski glodari, domaća stoka i na kraju čovjek.

Od gore navedenih abiotičkih faktora najznačajniji radovi treba da se odnose na doznaku, sječu i brzo izvlačenje stabala koja su oštećena od abiotičkih faktora i imaju za cilj sprječavanje sekundarnih bolesti od štetnih insekata.

Zaštita šuma od biljnih bolesti i štetočina vrši se u skladu sa zakonskim propisima, godišnjim planovima i dugoročnim programom saradnje sa nadležnim institucijama iz ove oblasti.

Monitoring gazdovanja šumama

Nesumnjivo da najviše štete u šumama nastaju kao posljedica požara, a nakon toga su štete koje nastaju kao posljedica nerealizacije planskih dokumenata.

Gazdovanje šumama, ukoliko se ne vodi računa o mjerama koje zaštita preporučuje

(pretjerano prosvjetljavanje sastojna, neodgovarajuća obnova, uklanjanje stabala koja nisu iskoristila svoj proizvodni potencijal, zanemarivanje stabala budućnosti, ne vođenje računa o stabilnosti sastojna, zdravstvenom stanju i vitalnosti) time bi se izbjegle greške koje vode u šumsko-uzgojne neuspjehe sa posljedicama populaciono ekološke degradacije. Ove posljedice, kao i kod šteta od požara, ne mogu se sanirati ni za nekoliko decenija.

Ovo je naročito važno i u kontekstu uzročno posljedične veze - zdravstvenog stanja šuma i unapređenja opšte otpornosti šuma i posljedica klimatskih promjena.

Zaštita šuma od štetnih insekata

Suzbijanje borovog litijaša na proljeće 2022. godine, vršeno je na području područne jedinice Danilovgrad, Nikšić, Podgorica i Kotor. Realizovane su planirane aktivnosti na uništavanju i sprječavanju njegovog razvoja na ukupnoj površini od 604 ha. Uglavnom se te aktivnosti odnose na mehaničko uništavanje i spaljivanje gnijezda borovog litijaša.

Zaštita šuma od štetnih insekata sprovodi se i na preduzimanju mjera protiv malog šestozubog smrčevog potkornjaka (*Pityogenes chalcographus*), velikog osmozubog smrčevog potkornjaka (*Ips typographus* L.), krivozubog jelinog potkornjaka (*Pityokteines curvidens*), šestozubog borovog potkornjaka (*Ips sexdentatus*) i trozubog borovog potkornjaka (*Ips acuminatus*). Svake godine se nabavljaju feromonske klopke i feromonski preparati za sve područne jedinice, daju rezultati o njihovoj brojnosti, intenzitetu napada odnosno blagovremenom otkrivanju početka gradacije sipaca potkornjaka.

Kontrola brojnosti potkornjaka svodi se na postavljanju klopki i preparata na najugroženijim mjestima i redovno se evidentira broj klopke, datum postavljanja feromonskog preparata i njihova zamjena i broj ulovljenih potkornjaka. Na teritoriji državnih šuma ukupno je postavljeno 302 klopke, gdje vizualni simptomi ukazuju na prisutnost i povećanu brojnost, i to : 138 u područnoj jedinici Pljevlja, gdje je intenzitet napada najveći posebno u Gazdinkoj jedinici "Ljubišnja".

U cilju rješavanja problema sušenja šuma u GJ "Ljubišnja", koji je nastao kao rezultat dugogodišnjeg neblagovremenog uklanjanja sanitara, što je prouzrokovalo invazije napada potkornjaka, koji je u nekim situacijama sekundarni, a sada i primarni uzročnik sušenja stabala smrče i jele, te u skladu sa preporukom Komisije formirane od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, u 2018. godini se pristupilo postavljanju dodatnih 69 feromonskih klopki u ovoj Gazdinskoj jedinici i tri na stovarištima drvnih sortimenata. Vodeći računa na pravilan izbor lokacije, postavljene su klopke na svim uočenim potencijalnim žarištima, (raspored, redovno evidentiranje i izvještavanje o ulovu potkornjaka): Područnoj jedinici Rožaje 12 klopki, Područnoj jedinici Berane 10 klopki, Područnoj jedinici Plav 10 klopki, Područnoj jedinici Bijelo Polje 18 klopki, Područnoj jedinici Andrijevića 8 klopki, Područnoj jedinici Plužine 42 klopke, Područnoj jedinici Šavnik 17 klopki, Područnoj jedinici Danilovgrad 10 klopki, Područnoj jedinici Podgorica 4 klopke, Područnoj jedinici Nikšić 14 klopki, Područnoj jedinici Gusinje 4 klopke, Područnoj jedinici Petnjica 15 klopki.

Tokom 2022. godine, sve klopke su bile u funkciji i na svima je vršena kontrola brojnosti imaga potkornjaka.

Kontrolom i prebrojavanjem broja ulovljenih imaga tokom 2022. godine, evidentno je da se stanje značajno popravilo u smislu pojave potkornjaka u državnim šumama Crne Gore, intenzitet napada je „slab“ ili ga nema, što je rezultat aktivnosti redovne kontrole i uništavanja imaga potkornjaka, kao i blagovremenih sanitarnih sječa. Isto tako, od nedavno imamo saznanja da je prisutna pojava sušenja na lokalitetima gdje nema postavljenih klopki, što smatramo da je trebalo blagovremeno uraditi i preduzeti sve mjere koje šumarska struka preporučuje u takvim situacijama, što će nam biti obaveza u narednom periodu.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Pored kontrole i preduzimanja mjera protiv štetnih organizama poznatih šumarskoj praksi Crne Gore, vrši se još i monitoring nad štetnim organizmima posebno rizičnim za zdravlje bilja u listopadnim i četinarskim šumama.

Na osnovu Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja svake godine se sprovede posebni nadzori i monitoring nad štetnim organizmima posebno rizičnim za zdravlje drveća.

TABELA 8: Doznaka sanitara u 2022.godini

Područna jedinica	Ukupan broj doznačenih odjeljenja	Bruto doznačena drvena masa slučajnih užitaka		
		Četinari m3	Lišćari m3	Ukupno m3
Pljevlja	16	4.488.45	19.52	4.507.97
Rožaje	63	3.120.00	480.00	3.600.00
Berane	33	2.771.22	48.42	2.819.64
Plav	12	1.176.06	0.00	1.176.06
Bijelo Polje	54	935.15	0.00	935.15
Žabljak	106	5.263.00	267.00	5.530.00
Kolašin	81	473.24	1.931.92	2.405.16
Andrijevica	51	779.30	956.20	1.735.50
Plužine	16	658.75	298.62	957.37
Šavnik	5	26.15	6.51	32.66
Danilovgrad	5	46.00	104.00	150.00
Podgorica	20	0.00	84.67	84.67
Nikšić	3	79.23	20.87	100.10
Mojkovac	0	0.00	0.00	0.00
Kotor	0	0.00	0.00	0.00
Petnjica	0	0.00	0.00	0.00
Gusinje	1	20.81	0.00	20.81
Ukupno:	466	19.837.36	4.217.73	24.055.09

TABELA 9: Bespravne sječe u državnim šumama u 2022.godini

Područna jedinica	Broj krivičnih prijava	Broj prekršajnih prijava	Posječena drvena zapremina (m3)	Zaplijenjena drvena masa (m3)
Pljevlja	4	0	25.67	7.50
Rožaje	12	0	70.79	0.00
Berane	127	0	2.215.00	117.86
Plav	6	0	54.93	12.85
Bijelo Polje	20	0	421.89	0.00
Žabljak	4	0	64.89	61.15
Kolašin	86	0	547.73	15.00
Andrijevica	12	0	100.17	0.00
Plužine	2	0	19.60	0.00
Šavnik	2	1	18.34	0.00
Danilovgrad	1	0	8.30	0.00
Podgorica	28	3	326.59	47.85
Nikšić	14	0	207.64	0.00
Mojkovac	66	0	509.29	0.00

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Kotor	0	0	0.00	0.00
Petnjica	9	0	126.13	0.00
Gusinje	0	0	0.00	0.00
Ukupno:	393	4	4.716.96	262.21

TABELA 10 :Bespravne sječe u privatnim šumama u 2022.godini

Područna jedinica	Broj prekršajnih prijava	Posječena drvena zapremina (m ³)
Pljevlja	1	3.29
Rožaje	26	1.401.00
Berane	2	21.80
Plav	0	0.00
Bijelo Polje	0	0.00
Žabljak	0	0.00
Kolašin	44	917.11
Andrijevica	0	0.00
Plužine	0	0.00
Šavnik	4	53.93
Danilovgrad	0	0.00
Podgorica	2	152.72
Nikšić	0	0.00
Mojkovac	4	75.07
Kotor	0	0.00
Petnjica	0	0.00
Gusinje	0	0.00
Ukupno	83	2.624.92

TABELA 11:Uzurpacija u 2022. godini

Područna jedinica	Uzurpacija (ha)	Prekršajne prijave
Pljevlja	0	0
Rožaje	0,04	1
Berane	0	0
Plav	0,01	1
Bijelo Polje	0	0
Žabljak	0	0
Kolašin	0,37	2
Andrijevica	0	0
Plužine	0	0
Šavnik	0	0
Danilovgrad	0	0
Podgorica	0	0
Nikšić	0	0
Mojkovac	0	0
Kotor	0	0
Petnjica	0	0
Gusinje	0	0
Ukupno	0,41	4

Zaštita šuma od požara

Šume su jedan od najznačajnijih prirodnih ekosistema, koje daju osnovu za održivi razvoj Crne Gore. Zauzimaju 60% teritorije Crna Gore, a sektori koji se baziraju na šumskim resursima imaju veliki potencijal za rast (prerada drveta, obnovljivi izvori energije, proizvodnja hrane, turizam...).

Šumski požari predstavljaju globalni ekološki i ekonomski problem. Zbog svoje geografske pozicije u Mediteranu i sve izraženijeg negativnog uticaja klimatskih promjena, crnogorske šume su posebno ugrožene.

Najviše su ugrožene šume u primorskom i središnjem dijelu, gdje visoke temperature vazduha u ljetnjem periodu i osobine vegetacije pogoduju nastanku i razvoju požara. Narочito kritičan period za nastanak požara u našim uslovima su mjeseci jul i avgust, kada je intenzitet padavina veoma nizak, kao i mjeseci februar i mart u uslovima suvih i toplijih zima. Požari uglavnom izbijaju danju u vremenu između 10 i 18 časova. Može se konstatovati da se dnevni ritam šumskih požara podudara sa dnevnom aktivnošću čovjeka.

Poražavajuća činjenica je prisutnost namjernog izazivanja požara zbog povećanja proizvodnje nedrvenih šumskih proizvoda kao što su šipurak, vrijesak, različite vrste pečurki, malina, kupina, kao i zbog pašarenja. Sada, uz izuzetak požara nastalih od groma, smatra se da oko 95% šumskih požara u našim uslovima uzrokuje čovjek nekom svojom djelatnošću. Evidenciju o šumskim požarima na cijeloj teritoriji Crne Gore pod šumama, po područnim jedinicama, vodi Uprava za gazdovanje šumama i lovištima, gdje se podaci sumiraju na godišnjem nivou.

Stepen ugroženosti:

Prema Nacionalnom planu za zaštitu od požara, u zavisnosti od količine i sastava gorivog materijala, vrste drveća, klime, zemljišta i ekspozicije, šume u Crnoj Gori se prema stepenu ugroženosti dijele u četiri grupe:

- **I stepen** – područje vrlo velike ugroženosti: Bar, Budva, Ulcinj, Kotor, Herceg Novi, Cetinje i dio područja Nikšića, Danilovgrada i Podgorice.
- **II stepen** – područje velike ugroženosti: Pljevlja, Žabljak, Mojkovac, Andrijevića, Plužine, Rožaje, Bijelo Polje, Plav, Berane i Kolašin.
- **III stepen** – područje umjerene ugroženosti: brdsko – planinsko područje (šume hrasta, graba i drugih lišćara) i ravničarsko (meki lišćari) – planinsko područje opština: Šavnik, Bijelo Polje, Berane i Kolašin).
- **IV stepen** – područje male ugroženosti: sjeverni i sjeveroistočni dio brdsko-planinskog i planinskog područja (šume bukve).

Intenzitet i pojava požara je u direktnoj zavisnosti od klime koja vlada na određenom prostoru, sa maksimalnim dnevnim temperaturama i dužinom trajanja sušnih perioda. Hidrometeorološki zavod Crne Gore je 2004. i 2008. godine, u saradnji sa Sektorom za vanredne situacije, primjenjivao Kanadski metod određivanja indeksa opasnosti od pojave šumskih požara FWI (Fire Weather Index). Ovaj metod se zasniva na procjeni zapaljivosti šumskog goriva u zavisnosti od prošlih i trenutnih vremenskih uslova. Meteorološki elementi koji utiču na opasnost su: temperatura vazduha, relativna vlažnost vazduha, brzina vjetra i količina padavina u prethodnih 24 časa. Rezultati prognoze su bili izuzetno dobri, međutim, zbog nedostatka sredstava, dalji rad na prognozi je prekinut.

Pregled šumskih požara:

Broj požara varira od godine do godine, u zavisnosti od klimatskih prilika. Od 2003. godine (130 zabilježenih požara) opadao je do 2006. godine (16 zabilježenih požara), dok se 2007. godine broj drastično povećao (210 zabilježenih požara), čemu je doprinijela suša i visoke temperature u ljetnjem periodu kada se najveći broj požara desio u sjevernoj regiji.

U toku 2012. godine u državnim šumama registrovano je 215 šumskih požara. Požarima je uništeno 6.663 ha šuma, što je apsolutni negativni rekord. Pčinjena šteta šumama procijenjena je na oko 4.268.000 €. U toku 2013. godine, Vlade Crne Gore usvojila je **Plan sanacije** šuma degradiranih šumskim požarima. Plan sanacije predstavlja odgovor na štete pčinjene šumama prilikom šumskih požara u 2012. godini, a kojima je bilo zahvaćeno skoro 7 % ukupne površine šuma u Crnoj Gori.

Realizacija Plana sanacije se odvijala kroz dvije faze: **prva faza** je sječa opožarenih stabala i njihovo uklanjanje sa požarišta (ukupno ponuđena opožarena bruto drvna masa dostupna za sječu iznosila je 370 000 m³), dok je **druga faza** realizovana pošumljavanjem opožarenih površina, na kojima nije došlo do prirodnog podmlađivanja matičnom vrstom šumskog drveća (predviđeno je pošumljavanje 539 ha opožarenih šumskih površina).

Broj požara u toku 2014. godine je bio 17, na 58,23 ha opožarene površine. U 2015. godini zabilježen je 61 šumski požar, a opožarena površina je iznosila 2.063,31 ha. Tokom 2016. godine u državnim šumama bilo je 53 požara, opožarena površina je iznosila 969.67 ha. U privatnim šumama 19 požara, a opožarena površina je iznosila 130.00 ha. U 2017. godini u državnim šumama bilo je 115 požara na površini od 13.577,86 ha. U privatnim šumama bilo je 39 požara na površini od 7638.00 ha. U 2018. godini u državnim šumama bilo je 16 požara na površini od 2.116,53 ha. Uništeno je 6.200 komada sadnica, pošumljenih u 2015. i 2018.godini. U privatnim šumama bilo je 2 požara na površini od 1.300,00 ha.

U 2019. godini u državnim šumama bilo je 69 požara na površini od 1.089,40 ha. Uništeno je 68.260 komada sadnica u tri područne jedinice, pošumljenih u 2018. i 2019.godini. U privatnim šumama bilo je 13 požara na površini od 80,70 ha.

U 2019. godini Vlada Crne Gore usvojila je Plan sanacije šuma, koji su uradile stručne službe Uprave za gazdovanje šumama i lovištima Crne Gore, za šume degradirane djelovanjem abiotičkih i biotičkih činilaca. Ovaj plan predstavlja nastavak aktivnosti nerealizovanog Plana sanacije šuma za šume degradirane šumskim požarima u 2012. godini, na sanaciji opožarenih površina i sanaciji štete u šumama nastalih od biotičkih i abiotičkih činilaca u periodu 2015. - 2018. godine. Zaključno sa 31.12.2018.godine, realizovano je svega 40% uzgojnih radova iz Plana sanacije šuma za šume degradirane šumskim požarima u 2012. godini.

U 2020. godini u državnim šumama bilo je 146 požara na površini od 1.497.59 ha. U privatnim šumama bilo je 74 požara na površini od 2.146.09 ha.

U 2021. godini u državnim šumama bilo je 72 požara na površini od 2.376,95 ha. U privatnim šumama bilo je 81 požara na površini od 14.725,05 ha.

U 2022. godini u državnim šumama bilo je 42 požara na površini od 1.519.73 ha. U privatnim šumama bilo je 55 požara na površini od 1.731.77 ha.

Grafički prikaz opožarenih površina u državnim i privatnim šumama za period 2010-2022.godina

Organizacija protivpožarne službe

U okviru Ministarstva unutrašnjih poslova formiran je Direktorat za zaštitu i spašavanje (DZiS), koji ima mandat za cjelokupno organizovanje i sprovođenje mjera zaštite i spašavanja u Crnoj Gori, kao i za uspostavljanje sveobuhvatne međunarodne saradnje sa srodnim institucijama i organizacijama u Crnoj Gori u oblasti upravljanja vanrednim situacijama/katastrofama. Direktorat za zaštitu i spašavanje, između ostalog, ima nadležnosti za zaštitu od požara uključujući zaštitu od šumskih požara. Ova misija DZiS sprovodi se uglavnom preko operativnih snaga za zaštitu i spašavanje i sastoji se od aktivnosti za prevenciju, pripravnost i reagovanje, a omogućava se rukovođenjem i obezbjeđivanjem centralne koordinacije službi zaštite i spašavanja na svim nivoima i unutar svih struktura.

Samo pravovremeno i dobro organizovana služba za borbu sa šumskim požarima može obezbijediti njihovo brzo otkrivanje, to je preduslov za njihovu brzu lokalizaciju, od čega i direktno zavisi visina materijalne štete.

Rukovođenje ovim poslovima obavljaju šumarski stručnjaci koji su zaduženi za cjelokupnu zaštitu šuma u okviru Područnih jedinica. Pored njihove interne povezanosti sa ostalim stručnim službama oni su u stalnom kontaktu sa reonskim lugarima, koji se svakodnevno nalaze na terenu. Takođe, oni treba tijesno da sarađuju i sa organima vlasti u Opštini, organima MUP-a i dr.

Borba sa šumskim požarima može se podijeliti na:

- Preventivne mjere (kao redovni poslovi);
- Mjere za brzo otkrivanje požara;
- Gašenje požara;
- Mjere poslije požara.

Preventivne mjere :

Ove mjere imaju za cilj da iz šume uklone, po mogućnosti, sve uzroke javljanja šumskih požara.

One podrazumijevaju sljedeće mjere:

- Uredno poslovanje u šumi**
- Protivpožarne prepreke**

Uredno poslovanje u šumi je značajna preventivna mjera. S toga je pravilno uspostavljanje i održavanje šumskog reda jedan od najbitnijih faktora preventive. U šumama posebno ugroženim od pojave požara, po mogućnosti, treba napraviti protivpožarne prosjeke, pruge i sl.

Nadzor

U kritičnom periodu pojačati kontrolu kretanja i zadržavanja privatnih lica u šumi sa ciljem da se spriječi zlonamjerno paljenje šume, kao i požari iz nehata.

Propaganda

Obuhvata organizovanje prigodnih predavanja, kurseva, seminara i sl. za djecu školskog uzrasta, šumske radnike, prolaznike kroz šumu, turiste i druga lica, koja na bilo koji način dolaze u kontakt sa šumom, u cilju podizanja nivoa znanja o šumi i postizanja njihovog pravilnog odnosa prema njoj. Ovdje spada i štampanje brošura, članaka u dnevnoj štampi, reklame preko radija i TV, štampanje letaka koje treba dijeliti svima koji prolaze kroz ugrožene šume, zatim postavljanje znakova upozorenja na opasnost od izbijanja požara i obavještenja o zabrani paljenja vatre u šumi i pored nje, dužnost građana da ugasi eventualno nastali požar ili da obavijesti nadležne organe. Ova obavještenja se postavljaju pored javnih puteva i saobraćajnica, na mjestima boravka većeg broja ljudi. Takođe i postavljanje reklamnih panoa pored javnih puteva.

Mjere za brzo otkrivanje požara

Brzo otkrivanje požara igra vrlo važnu ulogu za njegovu lokalizaciju, jer ukoliko se požar brzo otkrije to je njegova lokalizacija lakša, a šteta manja.

Za brzo otkrivanje požara organizuju se osmatračka služba i požarne patrole, koje će u cilju bržeg otkrivanja požara vršiti osmatranje i to:

- Sa osmatračkih mjesta
- U pokretu (pješke i motorizovano).

Osmatranje uglavnom vrši lugarsko osoblje, pored ostalih poslova, a kao osmatračnice koriste se prirodna uzvišenja i vrhovi.

U kritičnom periodu i na posebno ugroženim lokalitetima angažovana su posebna lica – osmatrači.

U 2022. godini Uprava za gazdovanje šumama i lovištima angažovala je oko 80 osmatrača, sa ukupnim troškom za ovu aktivnost na zaštiti od požara od 18.480,00 eura.

Osmatrači su u stalnom kontaktu sa službom zaštite u Područnoj jedinici i svakodnevno ih obavještavaju o stanju na terenu.

Zaštiti šuma od požara se pridaje veliki značaj, jer požari predstavljaju izuzetno ozbiljnu opasnost za šume i šumske eko sisteme. Uprava za gazdovanje šumama i lovištima je izradila godišnje planove zaštite šuma od požara i to za svaku Područnu jedinicu posebno.

U slučaju pojave požara, te nakon konstatacije da je požar potpuno ugašen, izrađuje se plan sanacije, koji treba da obuhvati radove na pripremi površina, radove na pošumljavanju, njege i zaštite.

POSTOJEĆI RESURSI ZA ZAŠTITU I SPAŠAVANJE OD ŠUMSKIH POŽARA

Ljudski i materijalni resursi su značajna komponenta sistema zaštite i spašavanja. Prava i obaveze državnih organa i organa opštine, privrednih društava, drugih pravnih lica, preduzetnika i fizičkih lica uređena su Zakonom o zaštiti i spašavanju („Sl.listCG,“ br 13/07 i 05/08). Pod uslovima koji su propisani ovim Zakonom gore navedeni subjekti su dužni da učestvuju u gašenju požara i spašavanju ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom i da stave na raspolaganje svoj alat, prevozna, tehnička i druga sredstva za gašenje i spašavanje ljudi i materijalnih dobara.

Zakon o šumama („Sl. list Crne Gore“, br.74/10 i 47/15), u članu 46 propisuje:

Zabranjeno je loženje otvorene vatre i odlaganje predmeta koji mogu prouzrokovati požar u šumi i na šumskom zemljištu, osim na mjestima određenim za tu namjenu.

Nadležni organ uprave, u periodu povećane opasnosti od požara u šumi i šumskom zemljištu, dužan je da obezbijedi poslove čuvanja šuma uspostavljanjem stalnih dežurstava.

Za šume i šumska zemljišta koja su izložena povećanoj opasnosti od požara primjenjuju se posebne mjere za sprječavanje i pripremu za gašenje požara, u skladu sa Zakonom. Vlasnici i korisnici šuma dužni su da preventivno djeluju, suzbijaju i učestvuju u gašenju požara u svojim šumama, odnosno šumama koje koriste.

Saglasno navedenim odredbama Zakona Uprava za gazdovanje šumama i lovištima je izradila detaljne Planove zaštite šuma od požara.

U vremenu povećane opasnosti od požara Uprava za gazdovanje šumama i lovištima uspostavlja stalna dežurstva [0-24h] i prijem informacija o vremenu nastanka požara, lokaciji, intezitetu požara, površini, procjene širenja požara, kao i mogućnost lokalizovanja nastalog požara. Dežurni službenik je u obavezi da dobijene podatke unese u knjigu, da bez odlaganja obavjesti opštinsku službu zaštite i spasavanja, MUP i koncesionara/korisnika.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Kada se govori o kapacitetima korisnika šuma na zaštiti šuma od požara u skladu sa Zakonom o šumama i Zakonom o zaštiti i spašavanju, treba istaći da svi korisnici šuma imaju obavezu zaštite od požara, međutim, u prethodnom periodu samo jedan koncesionar dugoročnim Ugovorom o davanju prava na korišćenje, uzgoj i zaštitu šuma i izgradnju i održavanje šumskih saobraćajnica, DOO „Vektra Jakić“ iz Pljevalja bio je u obavezi da organizuje zaštitu šuma od požara. Obzirom da su tehnički kapaciteti bili nedovoljni, a pružanje zaštite šuma neadekvatno, ovaj Ugovor je između ostalog i iz tih razloga raskinut polovinom 2021. godine. Po podacima Odsjeka za korišćenje šuma Uprave za gazdovanje šumama i lovištima, u 2022. godini potpisani su jednogodišnji ugovori sa 48 koncesionara, a u 2021. godini sa 29 koncesionara. Riječ je o Ugovorima o korišćenju šuma u državnoj svojini prodajom drveta u dubjećem stanju, kojim nijesu precizirane obaveze na pružanju i sprovođenju zaštite od požara. Obzirom da korisnici kupuju drvo u dubjećem stanju, onda se podrazumijeva da oni vode računa da onu šumu/drvo koje su kupili i štite od požara. Takođe, korisnik je Ugovorom u obavezi da o svom trošku izvodi radove na izgradnji i održavanju puteva i njihovoj prohodnosti za područja koja dobiju na korišćenje, u skladu sa planskim dokumentima i zakonom, što je jedna od važnih komponenti u zaštiti šuma od požara.

Tehnički kapaciteti kod svih aktivnih korisnika šuma uglavnom su motorna vozila tipa kamiona dizalica, šumskih traktora, terenskih mašina za puteve, kao i terenskih motornih vozila. Pored toga, posjeduju određen broj naprtnjača za gašenje požara, čeličnih mlatilica, motorne testere i drugi sitan alat koji se može koristiti u slučaju pojave požara.

Od potrebnih sredstava za gašenje požara Uprava za gazdovanje šumama i lovištima trenutno posjeduje dovoljan broj naprtnjača (svaki lugar ima naprtnjaču) i mlatilica (svaka područna jedinica posjeduje po 10 komada).

Imajući u vidu da se dobar dio alata/sredstava brzo kvari ili izgubi u požaru, alati/sredstva za gašenje požara se u skladu sa konkretnim potrebama područnih jedinica nabavljaju svake godine.

Takođe, vlasnici i korisnici šuma dužni su da preventivno djeluju, suzbijaju i učestvuju u gašenju požara u svojim šumama, odnosno šumama koje koriste.

Uprava za gazdovanje šumama i lovištima posjeduje opremu za gašenje požara manjeg inteziteta i to:

R.br.	Stanje oprema za gašenje požara	vrsta	količina
1.	Terensko auto „Lada niva“	kom	28
2.	Terensko auto „Moka“	kom	20
3.	Terensko auto „Dacia Duster“	kom	1
4.	Kombi transporter	kom	1
5.	Putničko auto „Caddy“	kom	13
6.	Naprtnjače	kom	300
7.	Protivpožarne metle(mlatilice)	kom	150
8.	Cistjerne za vodu V =10000 l.	kom	11
9.	Hidrantno crijeva za vodu	kom	20
10.	Ašovi	kom	35
11.	Gvozdene grabulje	kom	14
12.	Kramp	kom	61
13.	Lopata	kom	4

Uprava za gazdovanje šumama i lovištima Crne Gore periodično vrši nabavku u količini koju može da obezbijedi iz sopstvenih sredstava. U 2022. godini nabavljena je jedna cisterna/rezervoar za vodu, po cijeni od 1.200,00 eura, za potrebe zaštite od požara šumskih

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

kultura na Grahovu - PJ Nikšić.

Pored prethodnih aktivnosti potrebna je podrška i saradnja sa drugim privrednim subjektima [Elektroprivreda Crne Gore, Pošta Crne Gore, JP putevi, i dr.], u skladu sa zakonom i zakonom propisanim mjerama.

POTREBE:

-Donošenje Pravilnika o mjerama i aktivnostima za zaštitu šuma od požara.

Poseban problem u realizaciji sprovođenja obaveza Uprave za gazdovanje šumama i lovištima utvrđenih zakonom, su:

- neophodno angažovanje povremene radne snage, po Zakonu o radu (osmatrači požara);
- izgradnja vodozahvata, protivpožarnih puteva, protivpožarnih pruga;
- obezbjedenje sredstava za troškove gašenja požara (cistijerne, traktori, buldožeri, sjekači);
- obezbjedenje sredstava za nabavku opreme (naprtnjače, mlatilice, lopate, itd..)
- preventivno uzgojne mjere: njega sastojina i pravovremeno proređivanje sastojina.

Sredstva za navedene aktivnosti i namjene samo su djelimično odobrena Budžetom iako su neophodna.

TABELA 13: Požari u državnim šumama u 2022.godini

Područna jedinica	Opožarena površina (ha)	Broj požara	Opožarena drvena zapremina (m ³)	Opožarene kulture (sadnice)	Šteta (€)	Troškovi gašenja
Ukupno	1.519.73	42	91.588.33	0	1.358.575.58	500,00

TABELA 14: Požari u privatnim šumama u 2022.godini

Područna jedinica	Opožarena površina (ha)	Broj požara	Opožarenadrvena zapremina (m ³)	Opožarene kulture (sadnice)	Šteta (€)	Troškovi gašenja
Ukupno	1.731.77	55	137.185.00	0	1.869.010.00	285,00

UREĐIVANJE ŠUMA U 2022. GODINI

Programi gazdovanja šumama:

Ugovori po osnovu otvorenog postupka javne nabavke za izradu Programa gazdovanja šumama za 2022.godinu, za dvanaest Gazdinskih jedinica, potpisani su 30.06.2022. godine, za sljedeće Gazdinske jedinice:

TABELA 15:

R.br.	GAZDINSKA JEDINICA	PODRUČNA JEDINICA
1.	KOVAČ	PLJEVLJA
2.	LJUBIŠNJA	PLJEVLJA

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

3.	KRALJEVA GORA-BUNETINA	PLJEVLJA
4.	TEPAČKE ŠUME	ŽABLJAK
5.	VUČJE	KOLAŠIN
6.	LEPENAC-PALJEŠKA GORA	MOJKOVAC
7.	JAVORSKO-BOGAJIĆKE ŠUME	PLAV
8.	KOMARNICA-DRAGIŠNICA	ŠAVNIK
9.	GRANČAREVO	BIJELO POLJE
10.	BISTRICA	BIJELO POLJE
11.	ŽUPA-ŠTITOVO	NIKŠIĆ
12.	BUKOVICA	ŠAVNIK

Za Gazdinske jedinice „Komarnica-Dragišnica“, „Bukovica“ i „Kraljeva gora-Bunetina“ terenski podaci potrebni za izradu PGŠ će se prikupiti u toku 2023. godine, dok je za preostale Gazdinske jedinice u toku obrada ili kontrola baza podataka. Dinamika prikupljanja terenskih podataka, kao i kontrole baza može se smatrati zadovoljavajućom.

Plan gazdovanja privatnim šumama:

U toku 2022. godine, izrađen je Plan Gazdovanja privatnim šumama vlasništvo Dacić Sadrije – PJ Rožaje – za koji je donešeno Rješenje o davanju saglasnosti od strane MPŠV.

KORIŠĆENJE ŠUMA

U toku 2022. godine vršeno je korišćenje šume u državnoj svojini po osnovu važećih koncesionih i jednogodišnjih ugovora, po osnovu planova korišćenja šume putem maloprodaje, planova korišćenja šume u privatnom vlasništvu, u skladu sa Godišnjim programom gazdovanja šuma za 2022. godinu i Izmjenama i dopunama godišnjeg programa gazdovanja šumama za 2022. godinu, kao i po osnovu slučajnog (sanitarni razlozi) i vanrednog prinosa (izgradnja objekata, puteva, proširenje vlaka...).

Sa prvim zaduženjima po važećim koncesionim ugovorima počelo se sredinom 2022. godine, zbog čega je produžen rok za izvršenje radova na korišćenju šume u zaduženim odjeljenjima i u toku 2023. godine.

Ovaj izvještaj (u tabelarnom prikazu) urađen je na osnovu godišnjeg Izvještaja o radu za 2022. godinu i mjesečnih izvještaja dostavljenih od strane područnih jedinica Uprave za gazdovanje šumama i lovištima.

TABELA 14: Pregled ugovorene i posječene bruto drvne zapremine za 2022. godinu (koncesioni ugovori)

PREGLED UGOVORENE I POSJEČENE BRUTO DRVNE ZAPREMINA ZA 2022. GODINU - DUGOROČNI UGOVORI	Ugovorena bruto drvna zapremina (m³) za 2022. godinu	Posječena bruto drvna zapremina (m³) za 2022. godinu	%	Zaduženja za ugovorenu bruto drvnu zapreminu za 2022. godinu	PLAĆANJE (€)
SVEUKUPNO	61.753³	20.444	33	1.016.603,70	986.835,70

³ U ovu količinu ušla je količina koja je zadužena za 2021. godinu (9.033 m³ za DOO ŠIK“Polimlje“).

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

TABELA 15: Pregled ugovorene i posječene bruto drvne zapremine za 2022. godinu (jednogodišnji ugovori)

PREGLED UGOVORENE I POSJEČENE BRUTO DRVNE ZAPREMINE ZA 2022. GODINU- JEDNOGODIŠNJI UGOVORI	Ugovorena bruto drvna zapremina (m ³) za 2022. godinu	Posječena bruto drvna zapremina (m ³) za 2022. godinu	%	Finansijska zaduženja za 2022. godinu	PLAĆANJE (€)
SVEUKUPNO	262.565 ⁴	94.058	36	6.101.697,31	5.507.629,46

TABELA 16: Pregled ugovorene i posječene bruto drvne zapremine za 2022. godinu, aukcije (sanitari)

PREGLED UGOVORENE I POSJEČENE BRUTO DRVNE ZAPREMINE ZA 2022. GODINU- SANITAR (AUKCIJA)	Ugovorena bruto drvna zapremina (m ³) za 2022. godinu	Posječena bruto drvna zapremina (m ³) za 2022. godinu	%	Zaduženja za ugovorenu bruto drvnu zapreminu za 2022. godinu	PLAĆANJE (€)
SVEUKUPNO	16.298	6.909	42	345.616,30	293.160,17

TABELA 17: Pregled ugovorene bruto drvne zapremine za 2022 godinu aukcije (drvni sortimenti)

PREGLED UGOVORENE BRUTO DRVNE ZAPREMINE ZA 2022. GODINU AUKCIJE	Ugovorena bruto drvna zapremina (m ³) za 2022. godinu	Otpremljena bruto drvna zapremina (m ³) za 2022. godinu	%	Zaduženja za ugovorenu neto drvnu zapreminu za 2022. godinu	PLAĆANJE (€)
SVEUKUPNO	1581,43	1581,43	100	54.086,15	54.086,15

TABELA 18: Vanredna zaduženja/viškovi za 2022. godinu

UKUPNA FINANSIJSKA ZADUŽENJA ZA 2022. GODINU/VIŠKOVI	Finansijska zaduženja za 2022. godinu	PLAĆANJE (€)
SVE UKUPNO	80.741,25	80.741,25

TABELA 19: Plaćanje obaveza po rješenjima o reprogramu poreskih potraživanja i obaveza iz predhodne godine u 2022. godini

PLAĆANJE DOSPJELIH OBAVEZA PO RJEŠENJIMA O REPROGRAMU PORESKIH POTRAŽIVANJA I OBAVEZA IZ PREDHODNE GODINE	PLAĆANJE (€)
SVEUKUPNO	706.801,26

TABELA 20: Pregled ugovorene i posječene bruto drvne zapremine sa iznosima zaduženja za 2022. godinu

PREGLED UGOVORENE I POSJEČENE BRUTO DRVNE ZAPREMINE ZA	Ugovorena bruto drvna zapremina (m ³)	Posječena bruto drvna zapremina (m ³) za 2022.godinu (od	%	Zaduženja za ugovorenu bruto drvnu zapreminu za	PLAĆANJE
--	---	--	---	---	----------

⁴ Ova količina obuhvata 243.405m³ redovno planirano za prodaju u 2022. godini uvećanu za količine koje nijesu prodate u 2021. i 2020. godini.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

2022. GODINU	za 2022. godinu	ugovorene količine)		2022. godinu	(€)
SVEUKUPNO	340.616	121.411⁵	36	7.598.744,71	7.629.253,99

TABELA 21: Pregled ugovorene i posječene bruto drvne zapremine u državnim šumama za 12 mjeseci 2022. godine, po opštinama

PODRUČNA JEDINICA	UGOVORENA BRUTO DRVNA ZAPREMINA ZA 2022. GOD. (m ³)	OSTVARENA SJEČA ZA 2022. GOD. U BRUTO IZNOSU (m ³)	% REALIZACIJE	Ostvarena sječa po ugovorima u toku 2022. u bruto iznosu (sječa iz 2020.,2021. i 2022. god.)-m ³
PLJEVLJA	132 256	56 933	43	92.694
ROŽAJE	27.221	13 333	49	33.417
BERANE	35 417	8927	25	20.215
ŽABLJAK	14 494	8 802	61	16.175
KOLAŠIN	15 101	509	3	20.472
PLUŽINE	21 375	6 302	29	22.724
B.POLJE	28 338	13 569	48	20.487
NIKŠIĆ	6 537	2 311	35	14.307
PLAV	11 969	3 206	27	8.577
PODGORICA	20 813	3 024	15	10.550
ANDRIJEVICA	14 736	-	0	12.531
DANILOVGRAD	2 464	-	0	1.609
MOJKOVAC	-	-	-	30
PETNJICA	7 428	4 000	54	5.722
ŠAVNIK	1 936		0	785
GUSINJE	532	495	93	495
UKUPNO	340 617	121 411	36	280.790

TABELA 22: Pregled ugovorene i posječene bruto drvne zapremine za 2022. godinu, dugoročni ugovori

PODRUČNA JEDINICA	KONCESIONAR	GAZDINSKA JEDINICA	UGOVORENA BRUTO DRVNA ZAPREMINA (m ³) U 2022.GOD.	POSJEČEN A BR.DRV.ZA PR. (m ³) ZA 2022. GOD.	%	Zaduženje za 2022. godinu	PLAĆANJE (€)
PLAV	DOO „Pelengić Trade“	„Čakor Visitor“	5.268	891	17%	47.968,60	47.968,60
UKUPNO:			5.268	891	17		
BERANE	DOO „ŠIK Polimlje“	„Jelovica“	9.890	2.891	29	367.956,50	367.956,50
		„Šekularske Šume“	3.152	0	0		
		„Turjak“	-	-	-		
UKUPNO:			13.042	2.891	22		
PETNJICA	DOO „ŠIK Polimlje“	„Turjak“	2.412	1.616	67	44.874,80	44874,80

⁵ U toku 2022. godine izvršena je sječa i onih količina koje su prodane tokom 2021. i 2020. godine, kao i naknadne sječe na trasi dalekovoda itd., sveukupno cca 159.379 m³ u bruto iznosu, te bi ukupna sječa za 2022. godinu (ugovoreno za 2022., ugovoreno u 2021. i 2020. i naknadne sječe) iznosila cca 280.790 m³ u bruto iznosu.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

UKUPNO:			2.412	1.616	67		
ANDRIJEVICA	DOO „Bojkomerc“	„Gradišnica Jelovica“	4.912	0	0	177.091,00	177.091,00
		„Mojanska Rijeka“	9.824	0	0		
UKUPNO:			14.736	0	0		
BIJELO POLJE	DOO „Šik Lim“	„Bliškovo“	8.170	7.271	89	378.712,80	348.944,80
		„Rudo Polje“	6.437	3.058	47		
		„Bjelasica“	2.655	1.964	74		
UKUPNO:			17.262	12.293	71		
MOJKOVAC	DOO „Trudbenik“	„Jezerska gora“	-	-	-	0,00	0,00
		„Štitarica“	-	-	-		
		„Pertovića omar Buren“	-	-	-		
UKUPNO:			-	-	-		
SVEUKUPNO:			52.720	17.691	34	1.016.603,70	986.835,70

TABELA 23: Ugovorena bruto drvna zapremina za 2022. godinu – ugovori o prodaji drveta u dubjećem stanju

PODRUČNA JEDINICA	KORISNIK	GAZDINSKA JEDINICA	UGOV. BRUTO DRVNA ZAPR.(m ³) U 2022.	POSJEČENA BR.DRV.ZAP R.(m ³) ZA 2022 GOD..	%	Zaduženjeza 2022. godinu	PLAĆANJE (€)
PLJEVLJA	DOO „Jasen“	Kovac	10625	9480	89	348.023,50	348.023,50
		Ljubisnja	5139	1078	18		
		Obzir Buren	2027	1682	83		
		Vezisnicu	2073	539	26		
	31 Oktobar	Kovac	2862	2868	100	145.049,00	145.049,00
		Potkovac	3926	1381	35		
	DOO„Bekom Co“	Kozicka rijeka	1781	1811	102	95.277,50	40.386,25
		Maocnica	1628		0		
		Korijen	1934		0		
	DOO„Maradom“	Kozicka rijeka	5620	5005	89	150.828,54	150.828,54
	DOO „Lijeska“	Kozicka rijeka	451	507	112	102.500,00	102.500,00
		Maocnica	3182		0		
	DOO „Javor Internacional“	Kraljeva gora -Bunetina	990	876	88	101.419,00	101.419,00
		Tara Kosanica	2344	765	33		
		Vezisnica	1670	270	16		
		Bukovica	2581	263	10		
	DOO „Deljevina“	Kraljeva gora Bunetina	993	595	60	167.379,00	167.379,00
		Tara Kosanica	5089	570	11		
	DOO „Forest plus“	Kovac	826	583	71	30.815,50	30.815,50
		Kraljeva gora Bunetina	570	461	81		
	DOO „Nikola“	Kraljeva gora Bunetina	7604	1517	20	358.794,00	188238,75
		Kozicka rijeka	853	189	22		
		Maocnica	3209	3209	100		
Tara Kosanica		4860	34	1			
DOO „Timber King“	Kozicka rijeka	2426	2523	104	125.732,50	125.432,50	
	Maocnica	2914	2165	74			
DOO „Nesiren“	Kozicks rijeka	776	971	125	71.583,00	71.583,00	
DOO „Zeleno Borje“	Obzir Buren	3968	4121	104	132.363,25	132.363,25	
	Otilovici Obarde	820		0			
	Ljubisnja	3357		0			
	Kraljeva gora -Bunetina	1958	272	14			
DOO „Zivas“	Ljubisnja	5171	1907	37	115.107,50	115.107,50	

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

	DOO "Pelengic Trade"	Maocnica	3817	2155	56	412.925,10	412.925,10	
		Vezisnica	2517	304	12			
	DOO "DSM Komerc"	Obzir Buren	1491	313	21	37.647,74	37.647,74	
	DOO "Keker"	Maocnica	2233	1200	54	51.917,24	51.917,24	
		Obzir Buren	5130	2541	50			
	DOO "Trudbenik"	Vezisnica	2881		0	180.021,50	180.021,50	
		Obzir Buren	5130	2541	50			
	DOO "Sekom kalac S"	Vezisnica	1132	1160	102	29.432,00	29.432,00	
	DOO "Drvokomerc"	Tara Kosanica	477	280	59	9.301,50	9.301,50	
		Ljubisnja	3321		0			
	DOO "Stozer F"	Tara Kosanica	1825	154	8	193.807,01	193.807,01	
		Kraljeva gora Bunetina	2726		0			
	DOO "Ekoplod"	Maocnica	1465		0	156.040,74	156.040,74	
Vezisnica		1453		0				
DOO "M&S kompani"	Otilovici Obarde	1820	489	27	26.481,00	26.481,00		
UKUPNO:			126515	54238	42	3.044.504,62	2.819.057,62	
ROŽAJE	DOO „Timber king Montenegro“	Backo Besnicke. sume	3448	2964	86	93.805,00	93.805,00	
		Crnja Ibarac	2353	383	16			
	DOO „Drvorez company“	Bac Besnik	332		0	4.372,00	4.372,00	
	DOO "Brojni Laz"	Paucinske sume	607	149	25	34.505,34	34.505,34	
		Lovnicke sume	1010	394	39			
	DOO "AK Logistik"	Bac Besnik	984	486	49	16.080,00	16.080,00	
	DOO "Hasko company"	Backo Besnicjke sume	996	183	18	14.757,00	14.757,00	
	DOO "Ploca"	Baloticke sume	760	394	52	17.500,00	1.877,50	
	DOO "Prizma mont"	Baloticke sume	553	550	99	8.295,00	8.295,00	
	DOO "Šekom Kalač Š"	Baloticke sume	1185		0	30.797,50	30.797,50	
		Lovničke šume	541		0			
	DOO "Isam"	Baloticke šume	394	258	65	7.289,00	7.289,00	
	DOO "Jela comerc"	Gornji Ibar	897	622	69	17.580,00	17.580,00	
	DOO "DŽeno"	Gornji Ibar	372	383	103	7.068,00	7.068,00	
	DOO "Zlatni krš"	Gornji Ibar	1096	696	63	21.947,40	21.947,40	
	DOO "Azracom."	Gornji Ibar	548		0	6.747,74	3.431,20	
	DOO "Bralic company"	Gornji Ibar	995	916	92	17.617,00	17.617,00	
	DOO "Delta comerc"	Gornji Ibar	1783	1667	93	31.032,00	31.032,00	
	DOO "BNledinak"	Lovničke šume	689	323	47	12.402,00	12.402,00	
	DOO "Subabe"	Lovničke šume	417		0	7.943,84	7.943,84	
	DOO "Strmac"	Paučinske šume	206		0	1.555,30	1.555,30	
	DOO "Zoro trade"	Paučinske šume	1111	883	79	19.442,50	19.442,50	
	DOO "Drvomontaza"	Paučinske šume	1183	150	13	23.660,00	23.660,00	
	DOO "EL prom"	Paučinske šume	1139	679	60	21.487,00	21.487,00	
	DOO "Drvolend"	Bačko Besničke šume	1314	1253	95	26.280,00	13.140,00	
	DOO "M&B&F company"	Lovničke šume	775	-	0	15.538,74	15.538,74	
	DOO "Enko kompani"	Backo Besnicke sume	606		0	1.254,25	1.254,25	
	UKUPNO:			26294	13333	51	484.354,56	452.278,52
	BERANE	DOO „Nikola“	Crni Vrh Ruista	2721	748	27	60.466,00	30.233,30
			Kaludarsko Dapsicke sume	2323		0		
DOO "Budim promet"		Kaludarsko Dapsicke sume	2933	1538	53	88.285,00	7.887,50	
		Skrivena	585	580	101			
DOO "Timber king"		Skrivena	2198	242	11	64.145,00	64.145,00	
DOO "AR-WOOD"		Crni vrh Ruista	1084		0	22.708,00	0,00	
	Kaludarsko Dapsicke sume	1077		0				
UKUPNO:			12921	3108	25	235.604,60	102.265,80	
PETNJICA	DOO „Pelengić trade“	Mrtvica Tivran	2115	1159	55	52.754,24	52.754,24	
	DOO "Nikola"	Mrtvica Tivran	1728	79	5	44.496,00	22.248,00	
UKUPNO:			3843	1238	32	97.250,24	75.002,24	
PLAV	DOO "Nikola"	Babina gora Sipovica -	3540	339	10	45.265,70	25.437,17	

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

		Vaganica					
UKUPNO:			3540	339	10	45.265,70	25.437,17
KOLAŠIN	DOO „Keker“	Komovi I	3629		0	97.684,90	55.183,17
		Komovi II	5957	219	4		
	DOO „Nikola“	Komovi I	2944		0	29.660,80	14830,40
	DOO “ Pelengić trade”	Komovi I i	1443		0	12.987,00	12.987,00
DOO “Kompas com”	Pčinja Pješčanica	978	290	30	11.931,60	0,00	
UKUPNO:			14951	509		152.264,30	83.000,57
BIJELO POLJE	DOO “Ekoplod”	Mejdanica lisa	2863		0	21.615,64	21.615,64
	DOO “Sik Lim”	Mejdanica Lisa	2454		0	68.830,74	68.830,74
	DOO “Pelengic trade”	Korita	2418	1276	53	50.511,00	50.511,00
	DOO “Becom co”	Mejdanica lisa	3341		0	33.410,00	16.705,00
UKUPNO:			11076	1276		174.367,38	157.662,38
PODGORICA	DOO “Pelengic trade”	Opasanica travska gora	3522	2220	63	78.658,50	78.658,50
		Vuciji potok	10500		0		
	AR WOOD	Opasanica travska gora	1139		0	12.376,00	0,00
	DOO“Bekom CO”	Opasanica travska gora	5652	804	14	40.050,00	20.025,00
UKUPNO:			20813	3024	15	131.084,50	98.683,50
PLUŽINE	DOO “Radović Plus“	Bundos	1172	786	67	35.353,75	35.353,75
		Goransko	3623	909	25		
		Piva Komarnica	1227		0		
	DOO „Becom CO“	Bundos	5389	2466	39	56.910,75	30.909,00
		Planina Pivska	3298		0		
	DOO „DIT Duga“	Bundos”	941		0	32.244,50	32.244,50
		Goransko	1737		0		
		Volujak Mratinje	1585	523	33		
DOO “Obzovik”	Bundos	2403	1618	67	28.959,00	28.959,00	
UKUPNO:			21375	6302	29	153.467,50	118.716,00
ŽABLJAK	DOO „Trudbenik“	Gornji Saranci	1369	1401	102	37.989,90	37.989,90
	DOO „Pelengić trade“	Donji Saranci	5243	5372	86	214.960,50	214.960,50
		Gornji Saranci	2021	167	8		
		Tepacke sume	3184	1511	48		
	DOO “Anabela”	Gornji Saranci	1015	299	29	25.882,50	25.882,50
UKUPNO:			12832	8750	68	278.832,90	278.832,90
DANILOVGRAD	DOO “Bekom Co”	Prekornica	2464		0	8.008,00	0,00
UKUPNO:			2464			8.008,00	0,00
ŠAVNIK	DOO “Becom Co“	Bijela Vojnik	1936		0	0,00	0,00
UKUPNO:			1936			0,00	0,00
NIKŠIĆ	DOO “Dit Duga“	Javorak Vojnik	1805	420	23	15.834,00	15.834,00
	NK Šume	Javorak Vojnik	830	146	18	13.807,50	13.807,50
		Laticno	1370	1375	100		
UKUPNO			4005	1941	48	29.641,50	29.641,50
SVE UKUPNO:			262 565	94 058	35	4.834.645,80	4.240.577,95
Prispjele rate u 2022. godini, po ugovorima iz 2021. godine						1.267.051,51	1.267.051,51
SVE UKUPNO:						6.101.697,31	5.507.629,46

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

TABELA 24: Ugovorena bruto drvna zapremina za 2022. godinu – ugovori o prodaji drveta u dubećem stanju- sanitar

PODRUČNA JEDINICA	KORISNIK	GAZDINSKA JEDINICA	UGOV. BRUTO DRVNA ZAPR.(m ³) U 2022. GOD.	POSJEĆENA BRUTO DRV.ZAPR.(m ³) ZA 2022.GOD.	%	Zaduženjeza 2022.godinu	PLAĆANJE (€)
PLJEVLJA	DOO „Forest plus “	Obzir Buren	485		0	12.125,00	12.125,00
	DOO “Zeleno Borje”	Obzir Buren	395	357	90	6.320,00	6.320,00
	DOO“Javor Internacional”	Kozicka rijeka	585		0	19.890,00	19.890,00
	DOO“Zivas”	Obzir Buren	304	309	102	4.864,00	4.864,00
	DOO“Trudbenik”	Obzir Buren	302		0	9.060,00	9.060,00
	DOO“Ekoplodr”	Vezisnica	125		0	2.375,00	2.375,00
	DOO“31 Oktobarr”	Kovac	296	160	54	5.300,00	5.300,00
		Kovac	596	554	93	40.841,00	40.841,00
		Vezisnica	624		0		
		Kozicka rijeka	428		0		
	Kraljeva gora Bunetina	285		0			
DOO“Bekom”	Tara Kosanica	1316	1315	100	36.122,00	0,00	
UKUPNO:			5741	2695	47	136.897,00	100.775,00
ROŽAJE	DOO“19 Decembar”	Zupanica	747		0	33.480,00	33.480,00
		Lovnicke sume	180		0		
UKUPNO:			927		0	33.480,00	33.480,00
NIKŠIĆ	DOO“Šume”Niksic	Zla gora	450		0	9.191,00	9.191,00
		Duga Crnovrh	346	189	55		
	DOO „ Wolves W“	Dug Golija	1005		0	8.903,80	8.903,80
		Javorak Vojnik	130	181	139		
		Zupa Stitovo	247		0	2.726,00	2.726,00
		DOO“Bor trade”					
	DOO“NK sume”	NJegos	353		0	3.689,00	0,00
UKUPNO:			2531	370	15	24.509,80	20.820,80
PLAV	DOO“Alešic 3D”	Trokuz Ribljak	129		0	2.967,00	2.967,00
	DOO“19 Decembar”	Babina gora	285		0	4.845,00	4.845,00
		Vaganica					
	DOO“Dreni”	Trokuz Ribljak	398		0	4.378,00	4.378,00
	DOO“Gojkovic”	Cakor Visitor	424	251	59	11.236,00	11.236,00
	DOO“Pelengic trade”	Babino polje Treskavac	939	805	86	20.658,00	20.658,00
		Babina gora Vaganica	208	185	89	25.247,00	25.247,00
DOO“Nikola”	Trokuz ribljak	778	735	94			
UKUPNO:			3161	1976	63	69.331,00	69.331,00
KOLASIN	DOO“Gojkovicr”	Komovi i	150		0	2.950,00	2.950,00
UKUPNO			150			2.950,00	2.950,00
ZABLJAK	DOO“Trudbenik”	Donji Saranci	690	-	0	14.096,00	14.096,00
	DOO“Jasen”	Gornji saranci	240	-	0	2.400,00	2.400,00
	DOO“Pelengic trade”	Donji Saranci	529	-	0	5.670,00	5.670,00
	DOO“Anabela”	Donji Saranci	203	52	26	3.045,00	3.045,00
UKUPNO			1662	52	3	25.211,00	25.211,00
BERANE	DOO“Nikola”	Kaludarsko Dapsicke sume	421	175	42	10.525,00	10.525,00
UKUPNO			421	175	42	10.525,00	10.525,00
PETNJICA	DOO“Pelengic trade	Mrtvica tivran	1076	1032	96	29.615,50	29.615,50
	DOO“Nikola”	Turjak	97	114	117	2.457,00	2.457,00

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

UKUPNO			1173	1146	98	32.072,00	32.072,00
GUSINJE	DOO "Dreni "	Gusinjske sume	532	495	93	10.640,00	944,87
UKUPNO			532	495	93	10.640,00	944,87
SVE UKUPNO:			16 298	6 909	42	345.616,30	293.160,17

TABELA 25: Ugovorena drvena masa sortimenata za 2022. godinu – ugovori o prodaji drvnih sortimenara na lageru

PODRUČNA JEDINICA	Korisnik	Broj ugovora	Ugovorena neto drvena zapremina (m ³) u 2022. god.	Posječena neto drvena zapremina (m ³) za 2022. godinu	%	Zaduženje za 2022. god.	PLAĆANJE (€)
Rožaje	DOO "Nikola"	01-311/22-352/1	365,74	365,74	100	15.127,06	15.127,06
Pljevlja	DOO "Jasen"	01-311/22-291/1	51,00	51,00	100	3.090,00	3.090,00
	DOO "Jasen"	01-311/22-291/2	116,00	116,00	100	6.165,00	6.165,00
Kolašin	DOO "Jasen"	01-311/22-291/3	138,00	138,00	100	4.815,00	4.815,00
	DOO "Gojkovič"	01-311/22-272/1	693,69	693,69	100	20.006,59	20.006,59
Plužine	DOO "Bekomco"	01-311/22-1120/3	217,00	217,00	100	4.882,50	4.882,50
Ukupno:			1.581,43	1.581,43	100	54.086,15	54.086,15

TABELA 26: Pregled ugovorene bruto drvene zapremine za 2022. godinu – ogrev i maloprodaja iz državnih šuma

PREGLED POSJEČENE NETO DRVNE ZAPREMINE ZA 2022. GODINU – MALOPRODAJA PO P.J.	Planirana <u>bruto</u> drvena zapremina (m ³) za 2022. godinu	Posječena <u>neto</u> drvena zapremina (m ³) za 2022. godinu	Naplaćena taksa za ogrev i maloprodaju (€)
SVE UKUPNO	62.396	59.238⁶	917.154,41

TABELA 27: Pregled ugovorene bruto drvene zapremine za 2022. godinu – privatne šume

PREGLED POSJEČENE NETO DRVNE ZAPREMINE ZA 2022. GODINU – PRIVATNE ŠUME PO P.J.	Planirana <u>bruto</u> drvena zapremina (m ³) za 2022. godinu	Posječena <u>neto</u> drvena zapremina (m ³) za 2022. godinu	Naplaćena naknada od vlasnika privatnih šuma (€)
SVEUKUPNO	362.468	163.779⁷	416.884,88

TABELA 28: Ugovorena i naplaćena taksa za korišćenje nedrvnih šumskih proizvoda 2022. godinu

Područna jedinica	Korisnik	Broj Ugovora	Naplaćena taksa
PLJEVLJA	Mivex Food d.o.o	02/3-311/22-1113/1	10.986,87
	RM KOMERC	02/3-311/22-1117/1	2.822,80
Ukupno Pljevlja			13.809,67
ROŽAJE	DOO Interfood 35	02/3-311/22-1110/1	15.339,17
	DOO KD Sloga		30.920,00
	DOO Hodesa	02/3-311/22-1107/1	31.774,58
	DOO Šumski plodovi	02/3-311/22-1119/1	7.521,69
Ukupno Rožaje			85.555,44
MOJKOVAC	DOO Flores		2.218,95
	DOO Mushroom-MN	02/3-311/22-1116/1	8.926,82

⁶ Da bi se mogla porediti posječena količina sa planiranom, potrebno je neto količinu od 59.238 m³, putem prosječnog koeficijenta 0,82 za pretvaranje iz neta u bruto količinu i obrnuto, vratiti u bruto iznos, što bi iznosilo oko 72.000m³. Iz navedenog slijedi da je posječena veća količina drveta nego što je predviđao plan i to za oko 15%.

⁷ Da bi se mogla porediti posječena količina sa planiranom, potrebno je neto količinu od 163.779 m³, putem prosječnog koeficijenta 0,82 za pretvaranje iz neta u bruto količinu i obrnuto, vratiti u bruto iznos, što bi iznosilo oko 200.000m³. Dakle, izvršenje plana bilo bi oko 55%.

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA MINISTARSTVA POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE I ORGANA UPRAVE ZA 2022. GODINU**

Ukupno Mojkovac			11.145,77
BIJELO POLJE	DOO Magik Mont		4.304,17
	DOO Ilić LS		4.849,88
	DOO Ekopromet	02/3-311/22-1101/1	5.896,09
Ukupno Bijelo Polje			15.050,14
NIKŠIĆ	Bilje BR	02/3-311/22-1099/1	1.626,55
	Herbal Montenegro		1.050,00
Ukupno Nikšić			2.676,55
ŠAVNIK	DOO Bio Bilje	02/3-311/22-1100/1	1.985,85
	UKUPNO		130.223,08